

CRONICĂ

Revistă de cultură

Nr. 5, mai 2012

Revista este membră a Asociației Publicațiilor Literare și Editurilor din România (APLER)

poem de mai

Basarabia Pe Cruce

Se urcă Basarabia pe cruce
 și cuie pentru ea se pregătesc
 și primăvara jertfe noi aduce
 și plînge iar și neamul românesc.

Noi n-avem nici un drept la fericire,
 Mereu în casă moare cineva
 și n-are să aibă dreptul să respire
 și nici pe-acela, simplu, de-a visa.

De-acolo unde s-a sfîrșit pînă mîntul,
 Vin triburi, și ne ia pînă mînt și fra
 și-n fața lor abia rostim cuvîntul
 și, prin tăcere, suntem vinovați.

Ce cale poate să aibă să apuce?
 În tragică, neconvertită zi,
 Se urcă Basarabia pe cruce
 și nu știm învierea cînd va fi.

Adrian P. UNESCU

Acest număr este ilustrat cu lucrări ale pictorului Florin TEODORESCU

Basarabia - numele românesc al suferinței ei

[„Se urcă Basarabia pe cruce...” (2)]

Valeriu STANCU

Evident, nimeni nu are dreptul să se pronunțe într-un domeniu, dacă nu a obținut, prin studiu și experiență, competențele necesare, dar notațiile mele nu se vor (și nu sînt!) fragmente de lucrări tiințifice, ci doar niște gânduri adunate într-un colț de pagină. Competența mi-o acordă faptul că sunt unul din milioanele de români care suferă din cauza unei flagrante nedreptăți față de neamul său. Nu sunt istoric, nu sunt revanșard, nu sunt xenofob, dar sunt român și mă identific cu tradițiile neamului din care fac parte.

Le revine istoricilor misiunea de a (re)stabilii adevărul în legătură cu modul odios în care o parte a pînă mîntului românesc a fost furat de Rusia, dar în aceste reamintesc românilor că de la 23 august 1944 și pînă la 22 decembrie 1989, răpirea Basarabiei a fost un subiect tabu pentru ei. Un tabu impus de sovietici (era în interesul acestora să nu se tie că Basarabia e pînă mînt românesc) și acceptat cu laitate de comunitățile autohtone, de conducătorii roșii și ai rîii, tradiții ai intereselor neamului și ai românismului, în favoarea internaționalismului proletar și în schimbul meningerii lor la putere. Și totuși, cred că e oportun citarea unui fragment dintr-o lucrare dedicată lui Ion C. Brătianu, lucrare în care am găsit un interesant pasaj referitor la raptul Basarabiei: „Am spus că Basarabia a fost dezlipită de la sînul Moldovei, prin mijloacele lătralnice. După victoria rușilor – cari cereau Principatele române pînă la Dunăre, – ambii beligeranți au intrat în tratative. Între timp Franța declară război Rusiei comunicînd aceasta și Înaltei Porți. Locul istoric de dragoman nu comunică însă tîra la timp Sultanului și, ci o trimite numai lui Dimitrie Moruzzi, însărcinat să ducă tratativele; acesta la rîndu-i, comite și el o indiscreție și comunică tîra declarării războiului, reprezentanților rușilor cari și-i reduc astfel pretențiunile numai la

Basarabia, renunțînd la celelalte puncte. Reprezentantul Înaltei Porți necunoscînd adevărata situație, se grăbește să semneze tratatul care înjumtăie astfel Moldova.” (Constantin Răutu – Ion C. Brătianu Omul – Timpurile – Opera (1821-1891), Institutul tipografic „Datina”, Turnu-Severin, 1940). Mai puțin în pînă mînt decît mine, Constantin Răutu, autorul lucrării din care am extras citatul, se ferește să vorbească de tradiție, limitîndu-se doar la neglijența și indiscrețiile, deși e clar pentru oricine că marea dragoman Dumitrache Moruzzi („interpretul delegației turcești de pace” – C. C. Giurescu) și-a tradat misiunea. Cel care l-a convins să o ia ca tînel pe drumul tradiției a fost un negustor și zaraf armean, Manuc Bei, cel de la care se trage numele vestitului han bucureștean, un ticălos inveterat, ce a jucat mereu la două capete, ce și-a bătut joc și de românii, și de turcii, și de ruși. Distinsul istoric vorbește fără nici un echivoc despre pacea de la București din 16/28 mai 1812, „pace prin care, fără rușine și în dispreț al oricărui drept, ni se ia jumătate din Moldova. Astfel, cu răpirea Basarabiei, începe marea dramă a istoriei noastre contemporane și problema cea mai grea a politicii noastre externe: relațiile cu Rusia”. Faptul că, la porunca sultanului, ienicerii l-au scurțat de cap pe tradiția Dumitrache Moruzzi pe 25 octombrie al aceluiași an e o palidă consolă pentru România și pentru românii care de două sute de ani (cu două mici excepții: 1918-1940 și 1941-1944) trăiesc despriniți de patria mamă! Trădărea intereselor comune (nu mă refer la „trădărea de patrie”, ca și nu mi se reproșează faptul că folosesc vorbe mari!) pentru satisfacerea intereselor proprii se practică și azi ba chiar la o scară înșurșătoare (a se vedea comisioanele personale în schimbul cărora au fost vîndute pe sume derizorii rezervele strategice, bogățiile rîii).

Resemnați în fața nedreptății, românii de pe ambele maluri ale Prutului au tradit nu „un veac de singurătate”, ci chiar două! O singurătate umilitoare, dureroasă, rușinoasă: singurătatea celui oprimat, nedreptăți, umilit, rob, alungat din propria casă. Singurătatea celui învins. Învingătorii, de istorie, de vremuri! Acesta este destinul celui slab, celui neînsemnat, celui mic. „La raison du plus fort est toujours la meilleure”, afirmă în fabula Lupul și mielul, La Fontaine. Nu avea dreptate? Avea! Că și rușii! Rușii au avut întotdeauna dreptate.

Chiar și atunci cînd nu aveau! Chiar și atunci cînd greșeau! De aceea, românii de pe ambele maluri ale Prutului au tradit nu „un veac de singurătate”, ci chiar două! Două veacuri în care au suportat pe grumaz cizma rusească. De aceea Basarabia este numele românesc al suferinței ei. Dar numai Basarabia? În acest context, se cuvine să amintim un alt adevăr istoric: cu numai 37 de ani înainte, adică în 1775, austriecii imperiali ne ciuntiseră deja țara, luîndu-ne Nordul Bucovinei, sub pretext că au nevoie de un coridor de trecere spre Galiția pe care tocmai o anexaseră. Al naibii coridor, de cîteva mii de kilometri pînă la!

Pe noi românii, toți poftitorii, toți predații, toți nemernicii ne-au găsit acasă. Și au confundat ospitalitatea românească, tradițională și proverbială, cu invitația la autoservire: „aveți nevoie de o bucată de arțame și bogată? La noi găsiți, serviți-vă!”. „Nu aveți nevoie de mare?! Litoralul românesc e atît de frumos și destul de mare! Mușcați din el!”. „N-aveți pe la voi aur, și ei, pînă la urmă, vîi, grîne? Veniți și să le luați pe ale noastre!”

Basarabia a fost ruptă din trupul rîii pentru că istoria o scriu cei puternici, pentru că rîile mari și impun mereu voina, pentru că pe tele cel mare îl înghite pe cel mic. Un imperiu de milioane de kilometri pînă la și-a lăsat comișii fureoșe jumătate dintr-o țară care la acea vreme nu avea decît vreo sută de mii de kilometri pînă la. Rușii pentru obrazul de tureac al Moscovei, dar tocmai astfel se înalță imperiile: prin tradiție, prin impunerea forței și a voinței proprii, prin satisfacerea lăcomiei, prin odioase abuzuri, prin hoție, prin iretlicuri de genă, prin ocupare directă, prin desnaționalizare a teritoriilor anexate...

Nu știu cît și-a pînă sat Rusiei că a adăugat la 17.000.000 de kilometri pînă la încă vreo cîteva zeci de mii, dar României îi sîngeră și acum o treime din trup. Două sute de ani Basarabia și-a trimis grînele, strugurii, lemnul, roadele, vinurile, bogățiile toate în Rusia. Și oamenii ei au luat drumul surghiunului impus de ticălosul vecin de la Răsărit. Cine mai tie că și românii au fost deportați în afundurile Siberiei? Cine mai tie că și românii din Basarabia și-au sfîrșit zilele în exil, numai pentru vina de a fi fost români? Dumnezeu să le odihnească sufletele acelor oameni și să nu-i ierte niciodată pe ucigașii lor!

Reconstruc ia statutului femeii.

Teorii i modele explicative ale violen ei domestice

C t lin TURLIUC

Marca i de imagine, de aspectele vizibile ale violen ei, am ajuns s consider m gravitatea unui fapt dup accesul la aspectele evidente, ins fa a nev zut a violen ei ne r mne ascuns . De i violen a asupra femeii nu este un fenomen nou, con tientizarea ei, ca problem social este dat foarte recent . Ast zi se vorbe te despre fenomenul „milioanelor absente”, care estimeaz faptul c popula ia globului ar fi mai numeroas cu 60 de milioane de femei, dac acestea nu ar fi fost victime ale diferitelor forme de abuz, pretutinden i n lume.

Pe plan mondial, violen a domestice de ine 25% din totalul infrac iunilor violente, doar 5% din atacurile violente asupra femeilor fiind raportate la poli ie i mai pu in de 1% fiind i pedepsite. Peste 90% dintre agresori sunt b rba i. n Europa, prevalen a violen ei domestice ntre celelalte forme de infrac iuni ale c ror victime sunt femeile este variaz ntre de 15% i 60%. Un studiu ntocmit de Banca Mondial arat c 20% din totalul bolilor de care sufer femeile i fetele cu vrste cuprinse ntre 15 i 44 de ani din multe ri ale lumii se datoreaz violen ei domestice. n Romnia, procentul femeilor care sunt supuse actelor de violen este n continu cre tere. Peste 30% dintre femeile romnce sunt victime ale violen ei n familie. Majoritatea explica iilor tradi ionale, care se refer la maltratarea so iei, au ca punct de plecare concep ia lui Freud asupra masochismului feminin. n acest formulare, femeia masochist este descris ca dorind s fie b tut , asemenea unui copil neajutorat, dependent i r u. Freud a considerat acest comportament autodestructiv ca rezultat al efectului de rezolvare a conflictului oedipian. Copilul de sex feminin concureaz cu mama sa, dar se teme de pierderea iubirii ei. Pentru a renun a la tat , fata, n mod con tient, provoac agresiunea acestuia. Acest paradigm implic ideea c femeile se subordoneaz din credin a incon tient c trebuie s sufere.

Din punctul de vedere al psihologiei dezvolt rii, agresiunea specific uman , de tip abuziv, incepe doar n momentul n care copilul n elege c el poate cauza durere altcuiva. Odat cu maturizarea, apar dou forme de agresiune: cea instrumental , destinat atingerii unor lucruri dorite, i agresiunea interpersonal , destinat dobândirii unor drepturi fa de cei din grupul social. Dac la vrsta de 2-3 ani copilul este dornic s ntre n posesia unor bunuri, iar agresiunile sunt n mod precump nitor orientate spre dobândirea acestora, ntre 3 i 6 ani acest tip de agresiune scade, dar cre te cea verbal , interpersonal , rela ional , f r vreun scop instrumental.

Potrivit teoriei nv rii sociale, p rin ii sunt cei care incurajeaz adesea comportamentul agresiv al copiilor lor, fie ignorând manifest rile de agresivitate ale acestora, fie oferind chiar recompense mascate, de tipul ob inerii obiectelor dorite, al acord rii aten iei i incuraj rilor prin gesturi i zâmbet. Retragerea eventualei victime din fa a agresiunii este i ea o înt rire pentru agresor, care va incuraja comportamentele violente viitoare. Acestea se manifest mai cu seam n cazul b ie ilor i sunt mai pu in frecvente n cazul fetelor. De asemenea, p rin ii i al i adul i contribuie la formarea agresivit ii copiilor oferindu-le modele de comportament agresiv. Cercet rile lui Bandura privind importan a modelului n formarea comportamentului agresiv au demonstrat c nv area prin observare poate fi un mijloc important de preluare a unor modele agresive, chiar i n lipsa unei înt riri. Cu cât vrsta copiilor este mai mare, cu atât ei n eleg mai bine c agresivitatea este un comportament acceptat n societate.

Teoria frustrare-agresivitate sus ine c blocarea c ii de atingere a unui scop creeaz frustr ri care, la rândul lor, se constituie n surs de manifestare a agresivit ii. Destul de frecvent, ins , agresivitatea nu este îndreptat asupra st rii de frustrare, ci este reorientat , redirec ionat c tre o int mai sigur . De exemplu, b rba ii care se simt frustra i sub un anumit aspect, î i exteriorizeaz sentimentele negative asupra so iei i a copiilor. Comportamentul violent din partea b rbatului este, de fapt, o form de ap rare împotriva dependen ei fa de partener .

Teoria transmiterii multigenera ionale a abuzului. Concep ia prin care problemele psihosociale sunt transmise din genera ie n genera ie este larg r pândit .

Investiga iile din cazurile de abuz împotriva copiilor au constatat c p rin ii abuzivi proveneau din familii cu grad crescut de violen , c au fost ei n i i abuzai i n copil rie. Atitudinile i comportamentele parentale sunt complexe, de aceea, transmiterea lor nu poate fi privit unidimensional. Sus in torii acestei concep ii scot n eviden transmiterea familial a anumitor modele culturale de cre tere a copiilor, modele n care autoritatea parental , agresivitatea verbal sau fizic , ignorarea sentimentelor copiilor sunt caracteristice.

Teoriile sociologice sus in c violen a este v zut prin prisma rela iei individului cu societatea, care este considerat un spa iu de manifestare a inegalit ilor sociale structurate. Tensiunile din câmpul social, conflictele din interiorul unor grupuri i cele dintre grupuri pot da na tere comportamentelor agresive. Modelul acestora poate fi preluat de la o genera ie la alta, de la un membru al unui grup la altul i, la rândul lui, poate fi transmis altor indivizi sau genera ii.

Mai mult decât o expresie comportamental , violen a este v zut ca instrument pentru atingerea unor scopuri sociale, pentru men inerea sau tulburarea unei anumite ordini sau statut social. Punând n eviden cauzele i aspectele sociale ale violen ei, concep iile din acest categorie au meritul de a c uta remedii ale violen ei tot pe plan social, prin m suri de politic social i reglement ri legislative. Situa ia social a oamenilor este cea care determin nivelul lor de agresivitate. Factorii economici, nivelul de educa ie, statutul social al persoanelor implicate, tradi iile familiale i cele ale comunit ii, precum i rela iile dintre toate acestea pot cre te sau, dimpotriv , pot diminua ansele de apari ie ale fenomenelor de violen ale unui individ, familie sau grup social.

Din perspectiv sociologic , ins i organizarea vie ii de familie predispune spre o rat mare a violen ei, n ciuda imaginii pe care o ofer , ca loc al dragostei i al n elegerii. Discrepan ele de vrst i sex, activit ile i interesele diferite, disonan a rolului i inflexibilitatea sunt câteva variabile, care cresc tensiunea n familie. Cercet torii au ar tat c b rba ii stresa i sunt mai predispu i s i maltrateze so iile, dac familia nu este important pentru ei sau dac sunt convin i c so ul trebuie s fie membrul dominant al cuplului.

Alt variabil important o constituie violen a n societate. Se poate vorbi de un cerc vicios, de un pattern circular, n care violen a generat de familie conduce la o societate violent i invers, o societate care accept violen a n sferele publice ale vie ii, accentueaz tendin ele violente din cadrul familiei. n anumite segmente ale societ ii, manifest rile violente pot fi considerate r spunsuri normale i legitime la anumite comportamente sau situa ii.

Analiza feminist privind violen a porne te de la conceptualizarea b rba ilor ca un grup investit cu putere, a c ror dominare asupra femeilor este o construc ie istoric i social , ce se reproduce i se men ine prin manipulare, convingere, influen are, for are, asociere, sau condi ionare. Violen a b rba ilor fa de femei este n eleas ca parte a unui sistem structurat de putere i de exploatare n cadrul rela iilor patriarhale. Cercet toarele feministe definesc patriarhatul ca un sistem organizat de-a lungul istoriei, de exercitarea a autorit ii masculine, care se exercit n diverse domenii ale vie ii publice n domeniile economic, politic i religios, dar i n via a familial . Printre consecin ele i formele de manifestare ale patriarhatului se pot enumera: indoctrinarea de gen prin socializarea n func ie de sex, privarea fetelor de anumite nivele i forme educative, judecarea femeilor n func ie de comportamentul lor sexual, accesul sc zut la resurse economice, lipsa respectului fa de rolul femeilor n societate, lipsa tradi iei de autonomie i de independen , lipsirea femeilor de timp liber, deprecierea performan elor lor etc.

Din perspectiv feminist , maltratarea so iei trebuie studiat n contextul acestei societ i patriarhale, ale c rei legi i norme consolideaz pozi ia de subordonare a femeilor i subliniaz autoritatea b rbatului. Accentuarea, din partea societ ii, a acestei subordon ri, permite, indirect, b rbatului superior s i neglijeze so ia, s o maltrateze sau s foloseasc alte practici similare.

Persecutarea femeilor este considerat o problem important , nând cont de dependen a lor economic i social fa de partenerul de cuplu. O femeie maltratat , care încearc s p r seasc , împreun cu copiii, arena violen ei domestice, r mne, de fapt, f r locuin . n cazul femeilor care reu esc s i asigure o independen economic , persecu ia partenerului se extinde, de multe ori, n afara c minului.

Unii autori sus in c b rba ii i abuzeaz so iile pentru c nimeni nu-i opre te, femeile fiind maltratate i condi ionate s devin dependente. n acest situa ie, c s toria este o institu ie n care femeiele pot fi prinse n rolul de victime. Ele sunt nv ate, de la na tere, c

Sumar:

fragmentarium istoric	pagina 2
<i>C t lin TURLIUC</i>	
dialoguri neconven ionale	pagina 3
<i>Emanoil TOMA</i>	
basarabia - p mânt românesc	paginile 4, 12, 19-20
<i>Eugen PRUN</i>	
privitor ca la teatru	pagina 5
<i>Ioana PETCU</i>	
ut pictura poesis	pagina 6
<i>Valentin CIUC</i>	<i>Constantin POPA</i>
jurnal cu scriitori	paginile 7-11
<i>Valeriu STANCU</i>	<i>Emilian MARCU</i>
<i>G. MOSARI</i>	<i>George B D R U</i>
<i>Adi CRISTI</i>	<i>Horia ZILIERU</i>
<i>Ionel BOSTAN</i>	<i>Emanuela ILIE</i>
<i>erban CIONOFF</i>	<i>tefania H NESCU</i>
interpret ri	paginile 10, 24
<i>Monica BO OIU</i>	<i>Theodor CODREANU</i>
sertarul cu manuscrise	pagina 13
<i>tefan AMARI EI</i>	
simeze	paginile 14-15
<i>C t lin BORDEIANU</i>	
salonul literar	paginile 16-17
<i>Horia ZILIERU</i>	
n scocitorul de gânduri	pagina 18
<i>Vasile POPA HOMICEANU</i>	
fascina ia lecturii	pagina 18
<i>Nicolae BUSUIOC</i>	
restituiri	paginile 21, 23
<i>Ionel SAVITESCU</i>	<i>Iulian Marcel CIUBOTARU</i>
ergo...	pagina 22
<i>Nicolae PETRESCU-REDI</i>	
philosophia perennis	pagina 22
<i>Georgia ZMEU</i>	
„Dragobetele sarut fetele“	pagina 24
<i>Laurea ii concursului (II)</i>	
Academia P storel	pagina 26
<i>Mihai BATOG BUJENI</i>	
literatur universal	paginile 27, 29
<i>Marius CHELARU</i>	<i>Marius DOBRESCU</i>
degust ri cultural - literare	pagina 28
<i>Alexandru Dan CIOCHIN</i>	
breviar filosofic francez	pagina 29
<i>Bogdan Mihai MANDACHE</i>	
gîndul i lumea	paginile 30, 31
<i>Valeriu STANCU</i>	<i>Natalia CANTEMIR</i>
PoeMondia	pagina 32
<i>Valeriu STANCU</i>	

mariajul i maternitatea reprezint împlinirea lor i pentru atingerea acestor deziderate, femeile trebuie s fie feminine, îng duitoare, supuse, ascunzându- i nclina iile de a fi libere i categorice. Structura patriarhal a familiei legitimeaz inegalitatea dintre sexe. Dac femeile se afirm , ele sunt sanc ionate pentru temeritate, iar dac sunt pasive, provoac , de asemenea, nemul umire pentru nepriceperea lor.

Cu toate eforturile de a asigura un climat de egalitate ntre sexe n sfera public , o privire mai atent asupra familiei, rela iilor intrafamiliale i a rela iilor n cuplu, a eviden iat contraste i realit i disfunc ionale. Presiunile c tre modernizare i democratizarea rela iilor intrafamiliale au dus la suprainc rcarea rolului femeii, la apari ia unor numeroase tensiuni i conflicte.

Cezar Ivănescu (2)

„Dacă îi aduni pe toți autorii români care se gargarisesc zi de zi cu acest termen, veți vedea că nu în eleg de ce acest postmodernism nu are tangență cu literatura română”

Care este volumul dvs. preferat? Ce triri intime vă leagă de el?

Nu am un volum preferat. Dintre toate cările pe care le-am tipărit până la ora actuală, mă rog, și zic o vorbă mare, nici una integrală, e foarte surprinzător, dar nici una din cările pe care le-am tipărit până acum, nu respectă întru totul manuscrisul cărții. De la cartea mea de debut până la cărțile pe care le-am finalizat, pentru că ele au fost scrise înainte de Revoluție, dar le-am finalizat după Revoluție, cărțile de proză *Timpul asasinilor*, și Pentru M. Preda, sunt cărți în care am operat eu însumi anumite pagini, am cenzurat eu însumi, fraze, capitole, anumite pagini. În ceea ce privește cărțile de poezie am reușit înainte de Revoluție, pentru că mă luptam totdeauna pentru cărțile mele și aici vreau iar să combat o prejudecată: dacă vroia să mergi până la capăt, să faci greva foamei, să-ți pui în cale gâtul, puteai să tipărești ceea ce vroiai în comunism. Și eu mi-am tipărit ceea ce vroiam să tipăresc. Am tipărit după Revoluție cărțile de poezie, așa cum mi-am dorit, dar nu am reușit, pentru că am avut o viață destul de zdruncinată, s-a reînceput să-mi tipăresc cărțile așa cum le-am scris, în ordinea lor cronologică, și se vadă cu adevărat devenirea mea ca scriitor și așa cum le-am conceput. Sper, dacă mă ajută Dumnezeu, cum mă ajutat întotdeauna și care nu mă lăsa să mor când alții credeau că o să mor, sper că, dacă Dumnezeu îmi mai dă niște ani de trăit, să pot să-mi retipăresc, în forma lor integrală, toate cărțile pe care le-am scris sau măcar o bună parte dintre ele. Ie, de asemenea, ca orice om lucid, trăind în epoca în care trăim, cartea preferată pentru mine ar fi și va fi, probabil, anii tăiați am să o întocmesc, o carte de poezie alcătuită din maximum 100 de poeme, una sau două cărți de proză – proza mea este ceva între eseu și proză evocatoare, cum bine îți poți spune, pe care le am încercat în manuscris și nu am avut, nu curajul, dar nu am avut inima sau pornirea aceea năvalnică să le finalizez până la ultima virgulă și să le tipăresc. În orice caz, cred că un artist e obligat să trebuie, înainte de a-și constitui operele complete, cum doarește toți scriitorii români, să aibă, așa, un raft de cărți, să-și împună și cele două-trei cărți care, cu adevărat, să fie în mâinile tuturor. O carte de poeme de 100 de pagini este suficientă pentru limba română, pentru poporul român. Și-mi alcătuiesc sigur și spun: „Acestea sunt cele 100 de capodopere poetice pe care le-am scris în viață. Restul, puteți să citiți sau să nu mai citiți. Zeci de volume”. Așa cred că ar trebui să fac fiecare autor, sau să încerce să fac în timpul vieții. Să nu lase ca alții să decidă asupra operei sale. Pentru că și un critic literar, chiar Maiorescu, a modificat viziunea pe care am avut-o noi ani și ani de zile despre Eminescu, pentru că el i-a alcătuit, cum îți edia de poezie.

Considerați că există conflicte generate de împărțirea grupurilor și acestea influențate de contextul social și cel politic?

Din nefericire există, dar, dacă stăm și gândim și analizăm mai profund, nu ar trebui să existe. Așa cum am spus, pentru mine este – chiar la recentul Congres de poezie, primul congres național de poezie care a avut loc la Botoșani și la Ipotești, unde am văzut niște reacții de-astea turbulente ale unor tineri – mi-am manifestat neîncrederea în acest gen de lupte intestinale între generații. Acest gen de tensiuni, pot să vă spun că există, dar să nu uităm faptul că ele au fost foarte mult și bine folosite de comuniști. Comuniștii au reușit să dezbină poporul român și prin această tehnică. Adică, o nouă generație de tineri poezie care apăsă reaua era împusă, undeva, ca să umbrească o altă generație de scriitori adulți, cu opere, oameni care nu mai erau atât de obediți în fața regimului și atunci aveau nevoie de tineri proaspeți pe care să-i poată manipula. În cadrul întregii literaturii moderne, această luptă dintre generații și aceste conflicte intergeneraționale au fost toate produse și create de un lucru pe care arta tradițională nu l-a cunoscut, anume, singurul lucru nou, de fapt, pe

care l-a adus modernitatea: originalitatea. Simindu-se datori artiștii moderni să fie originali față de predecesorii lor au încercat să se distanțeze și comportamental și prin felul cum scriau. Asta, de fapt, diferențiază arta modernă de arta tradițională, pentru că arta tradițională nu era creată în raport de această originalitate. Conta valoarea marelui artist. Vreau să spun că era o artă de continuitate, așa cum marea artă tradițională era odată transmisă de la maestrul spre discipol și discipolul adăuga artei sale geniului său sau marele lui talent pe care îl avea, dar crea într-o continuitate perfectă. Așa a durat arta mii de ani. Modernii au fost mai mult tentați să creeze prin ruptură decât prin continuitate. Asta este foarte adevărat, dar, cred eu că la marile valori, cum vă spunem și la începutul discuției, un om dintr-o generație mai ajuns la maturitate sau mai în vârstă chiar, de un mare talent, de o mare valoare, pentru mine este normal să se înleagă cu un tânăr foarte talentat sau chiar genial talentat, să comunice mai bine decât cu colegii lui de generație, mediocrii. Așa ar fi normal să fie pentru că, și ce se întâmplă? Arta înfirmă toate realitățile astea, biologice, sociale, chiar și culturale. Arta este unică. Artiștii sunt unici. Ei n-ar trebui să se supună decât la modul epidermic acestor determinisme de generație. Un mare artist, cum spunea genialul Van Gogh trebuie, în viață, să-și descopere două lucruri: vocația și femeia. Dacă nu le descoperă, nu tie ce să facă toată viața. Dar, pe lângă vocația și femeia, trebuie, dacă se poate, să-și descopere și maestrul. Și-i ureze și să-l uzească anii de răstăcire, de bezna și de nedumerire. Dacă ai un mare maestru, poți cu mult mai bine să-și faci datoria ta și să-și împlinească talentul tău. Pentru că, și tu, spuneam cuiva următorul lucru: ce înseamnă câteva sute de ani, gândind pe durată lungă a istoriei, ce înseamnă câteva sute de ani de literatură europeană, deci cam de la trubaduri încoace, vreo 800 de ani? Nimic. Peste 5000 de ani, într-o istorie a literaturii, poate să se spună că în perioada celor 800 de ani nu s-a făcut nimic remarcabil în literatură. Totul a fost un haos, o confuzie totală, o decadentă, după aia și-au revenit oamenii și probabil și i vor reveni pentru că iată, școlile astea moderne pe care le vedem acum ca toți îl folosim cu toții vor să vină să-mi dea dreptate. Tocmai tehnologia modernă să-mi dea dreptate! N-o să mai vrea puțtii de mâine să asculte poezie neînsoțită de muzică. Cum era poezia tradițională, de la Veda până la trubaduri. N-o să mai vrea să vadă nici frimagine și atunci și i vor pune pe calculator un CD sau ecran de televizor și i vor asculta, și zicem, Homer psalmodiat de un mare cântăreț, cunosător de greacă veche și imaginile Parthenonului sau ale vechii Elade. Așa vor în elege mai bine adevărată poezie.

Cum apreciați „revizuirea” literară, fărâșcarea în pătutul revizionismului?

Revizuirile intră în spiritul modern. De la marele critic literar E. Lovinescu, care a produs primul și a teoretizat necesitatea acestor revizuiți. Cursul se schimbă, toate se schimbă, și sigur, și viziunea critică asupra autorilor trebuie să se schimbe. Dar când aceste revizuiți cad în pătutul revizionismului, cum spunea și dvs., e grav. E grav să încerci să-și diminuezi pe Sadoveanu sau să-și marginalizezi, când este un colos al literaturii române și al prozei românești. Dacă tânără generație crește fără să citească pe Sadoveanu, este o generație absolut nerodă. Sadoveanu este uriaș ca prozator. Ei trebuie să-și descopere. Pentru păcăteala lui de bătrânețe, cu acele cărți infame, realist-socialiste, care, mă rog, ca mason ce era el, tăia de ce, când i cum să facă compromisuri, e treaba lui, noi acum trebuie să gândim altfel, dar, datorită acelor netrebnice cărți, noi am putut, copiii fiind, să-și citim pe Sadoveanu în ediția aceea de opere cu coperta roșie – dacă o mai înțelegi minte, de nu îți cântă zeci de volume, 20, sau nu îți cântă volume, și am citit toată opera lui Sadoveanu astfel. Sigur că pe Mitrea Cocor n-am dat niciodată doi bani...

Dar l-a citit!

Sigur că l-am citit, dar n-am dat doi bani pe el. Niciodată însă nu ne-am înțeles asupra valorii lui Sadoveanu. O operă colosală care mai avea, și adevărat, dacă vrei – o piramidă care avea într-un col și un cat de arab nenorocit. Asta e! Ce să-și faci? Dar nu în asta stă teama de piramide, în căcatul la de arab din col, sau de igan. Piramida rămâne piramidă!

Tim că îți iubiți pe Marin Preda. Observați, folosesc prezentul. Ce amintiri vă leagă de el?

Pe Marin Preda l-am considerat și în timpul vieții și după moarte singurul maestru real pe care l-a avut literatura română. Un maestru, chiar în sensul

tradițional al cuvântului. Pentru că, un maestru nu e cum crede lumea, numai că un maestru literar. Un maestru este acela care la momentul vieții tale, când te simți în stare să primești, și în exact lucrul de care ai nevoie în acea clipă. Eu când l-am cunoscut pe Marin Preda eram împlinit ca scriitor, în anii '70. Eram într-o perioadă foarte dificilă a vieții, nu reușeam să public două mele cărți de poezie după un debut strălucitor, un debut cu surle și tobe în critica literaturii românești. Nu mai reușeam să tipăresc a doua carte. Ape ani am stat pe margine și atunci am apelat la Editura Cartea Românească și la Marin Preda pe care nu îl cunoșteam. Cu acel prilej ne-am cunoscut. Mi-a citit cea de-a doua carte de poezie, care n-a apărut niciodată – nici acum. În România, după cartea mea primă „Rod” a doua mea carte tipărită se cheama „Rod 3”. Nici un critic literar de bun simț n-a venit să mă întrebe „De ce nu «Rod 2», e a doua, de ce «Rod 3»”? Pentru că acel „Rod 2”, care a trebuit tipărit, n-a apărut niciodată. Preda a citit-o, era o carte de 35 de poeme, organizate muzical pe tehnica contrapunctului. Preda le-a citit, a avut un oc, după aceea, a început marea noastră prietenie care a înțeles până la moartea lui. În această perioadă de ani, din '74 până în '80, până la moartea lui Marin Preda, pot să-o afirm fără nici un fel de ezitare, – tim că tritei soia lui, care niște copii și niște critici care l-au cultivat și în timpul vieții și după moarte – dar eu afirm și tu de ce afirm și o știu și unii care chiar și-au pretins prieteni – că am fost cel mai bun prieten al lui Marin Preda și dovada o am prin scrisoarea testamentară pe care Marin Preda mi-a lăsat-o la Mogoșoaia, în 1979, cu un an înainte de a muri. Mie și soției mele. N-a lăsat-o nici soției lui, nici fraților, nici nepoților. Este singurul text testamentar pe care l-a scris Marin Preda. Eu am avut nevoie de Marin Preda ca maestru în ce sens? Nu în felul de a scrie, nu în felul de a gândi literatura, ci în felul de a mă completa și de a evolua în literatura română. Pentru că, până atunci, nu eram sigur dacă n-o să prădesc și eu România și n-o să scriu într-o limbă străină, eventual, în franceză. Nu eram sigur că destinul meu era înrădăcinat în această țară, în această limbă și-n destinul ei. Preda – am spus-o și în cartea pe care i-am închinat-o, carte numită „Pentru Marin Preda” m-a învățat un lucru: să devin scriitor român. Și știu că asta este pentru mine fatal și că nu pot să fiu altceva decât scriitor român. Scriitor de limba română. Pentru asta l-am considerat și în timpul vieții și după moartea lui, ca pe unicul meu maestru. Dar, în relația directă dintre mine și Marin Preda, eu mă consideram, de multe ori, mai bătrân decât Marin Preda și pe el îl consideram cel tânăr. Pentru că avea multe naivități, avea multe comportamente care-l trimiteau, mai degrabă, la un adolescent decât la un maestru în vârstă. În orice caz, eu fără Marin Preda nu cred că aș fi putut să-mi continui destinul meu de scriitor român. A devenit pentru mine editorul meu, mi-a tipărit a doua carte, a treia carte, mi-a tipărit apoi, poate cea mai importantă până acum, în viața mea, carte, pe care am tipărit-o vreodată, *La Baaad*, în 1979, carte de 500 de pagini, format mare, carte care, la apariția ei, a suscitat numeroase texte critice. Mult lume a făcut speculații. Eu am pornit de la un nume real, Bărladul meu natal, apoi, prin transformări succesive care trebuiau să trimită la o zonă mitică și nu la una reală, am ajuns la această denumire: Baaad, cu trei „a”. Dar, ca totdeauna, cum am înțeles și umor fa de alții, trebuie să vă spun – cred că totdeauna realitatea depășește ficțiunea – fiind extenuat într-o perioadă a vieții mele, mă rog, soia mea dorind să mă cruțe, mă rog, să lucrez mai puțin, jucam acel joc pe care, probabil, l-au jucat sau l-a cunoscut și dvs., și copiii îl joacă: să deschizi o hartă și să cauți o anumită denumire – și, împreună cu soia mea, pe o hartă mare a Indiei am găsit această denumire Baaad, cu trei „a”. Ca să vedeți că nimic din ceea ce este ficțiune nu depășește realitatea. Dar vreau să spun acest lucru: pentru mine Marin Preda a însemnat acest lucru uriaș, pentru acel moment și nu doar pentru mine și pentru alți scriitori români, Marin Preda a însemnat foarte mult. Avea o viziune de patriarh al literaturii, deși, prin vârsta lui – și tu, a murit la 58 de ani – se simțea foarte împovărat de sarcina lui de maestru al prozei românești, cum era considerat în clipa în care trăia. Maestrul, firește, în concurență cu rivalul lui de o viață, Eugen Barbu, și i lua în serios această investitură. Îmi aduc aminte că, până să intervin moartea lui, a avut loc o întâlnire la Neptun cu reprezentanții ai scriitorilor, când s-a ridicat în fața lui Ceaușescu și a spus că, dacă reintroduce realismul socialist în literatură, el se sinucide. (va urma)

interviu realizat de **Emanoil TOMA**

“Frâna ortodox” a Basarabiei

Eugen PRUN

În ceea ce urmează voi face o prezentare “necanonic”, sincer, lipsit de prejudecăți a Bisericii Ortodoxe din Basarabia, a calvarului spiritualității românești din stînga Prutului în dimensiunea ei religioasă, a a cum poate să-i arde dori cei care, pururea, nu au încetat niciodată să creadă în destinul românesc al Basarabiei.

Nu se poate discuta azi despre Basarabia, despre trecutul acestei provincii, fără a cerceta relația Moldovei, a Principatelor și apoi a României cu Rusia, în orice formă politică sau administrativă a acesteia.

Problema expansiunii și anexionismului rus și apoi sovietic este, de fiecare dată, legată intrinsec în dualitate de Biserica Ortodoxă Rusă (BORu). Nevoii de legitimare a Rusiei ca putere regională, europeană și apoi ca mare putere euro-asiatică și mondială îi răspunde imediat biserica autohtonă, ce-i oferă pretextul, dar mai ales ideologia, una mistică, a a cum a teptă poporul rus.

“A treia Romă”, ori “Noul Ierusalim”, este ideologia prin care, după cînd dărea Constantinopolului la 1453 și apoi dispariția Imperiului Bizantin, Rusia începe să-și facă loc în Europa. “Maica Rusia” urmrea să înlocuiască Roma și ritean și devine protectorul ortodocilor din Europa, panortodoxismul fiind în același timp pretextul și justificarea invaziei ruse în Europa.

arul Petru cel Mare este cel care leagă, în mod oficial, biserica de stat, bicefalia rusă avînd de la ar și pînă la Putin, noul președinte al Federației Ruse, aceleași interese în raport cu popoarele neruse din vecinătate apropiată. De altfel, teoria vecinătății este o altă dimensiune a panslavismului, ideologie care poate “muta” granițele în funcție de interesele Moscovei și de semantica rusă de moment a cuvîntului “apropiat”.

A a cum nu există nici o istorie comună a moldovenilor cu rușii pînă la Petru cel Mare, nu a existat nici un raport administrativ între biserica din Moldova și cea din Imperiul rus înainte de ocupațiile rusești din a II-a jumătate a secolului al XVIII-lea.

Tot a a cum teritoriul dintre Prut, Nistru, brațul Chilia și Marea Neagră a fost parte integrantă a Moldovei pînă în 1812, organizarea bisericească în Basarabia a fost legată organic de Moldova și nu de Rusia, conform canoanelor bisericești și numai sub autoritatea Patriarhiei Ecumenice.

Mitropolia Moldovei, sufragana Patriarhiei Ecumenice, este atestată încă din 1386, iar în anul 1401 Iosif I Mușat, fratele domnitorului Petru Mușat, devine mitropolit canonic al întregii Moldove. O eparhie documentată de timpuriu era Episcopia Romanului, careia și se adăuga, în anul 1596, Episcopia Hușilor, ce va avea jurisdicția dincolo de Prut. În timpul ocupației turce asupra raialelor Brăilei și Hotinului vor fi înființate episcopii ortodoxe, a Proilaviei și Hotinului, subordonate direct Patriarhiei de la Constantinopol.

În timpul Războaielor ruso-austro-turce din secolul XVIII, BORu începe imixtiunea în viața religioasă a românilor în organizarea Bisericii din Moldova. Generalul Potemkin face primul pas și între anii 1787-1792, numește ca exarh al Moldo-Vlahiei un ierarh rus, pe Ambrozie Serebrenikov, în ciuda protestelor vehemente ale Patriarhiei Ecumenice.

Pentru ca planul anexării rilor Române să fie eficient, a a cum îl gîndiseră toți arii de la Petru cel Mare încoace, în perioada ocupației rusești a Principatelor Române, arul Alexandru I fixează, pentru prima dată, rolul fundamental al bisericii ruse în strategia expansionistă a imperiului și anume “pînă la stînga și dominarea vieții spirituale a românilor”.

În timpul războiului din 1806-1812, tradiția juridică românească asupra teritoriilor locuite de români este întreruptă samavolnic, chiar dacă BORu încalcă disprețuitor principiile ortodoxiei în numele careia arii declarau că luptă, fiind înființat un exarhat subordonat sinodului Bisericii Ortodoxe Ruse ce cuprindea Mitropolia Moldovei și a rilor Românești, mitropoliții Dorotei Filiti și Veniamin Costachi fiind înlocuiți cu oameni fideli Rusiei.

Canoanele 34 apostolice și 8 al Sinodului III Ecumenic de la Efes (431), conferiser legitimitatea organizării sinodale a bisericii doar în cadrul unui neam și interziceau constituirea de episcopii ori subordonarea celor existente ce apar în altor neamuri.

Anexarea Basarabiei prin Pacea de la București, din 16 mai 1812, încalcă toate înțelegerile rusești cu moldovenii și valahii, inclusiv tratatul din 1711, prin

care arul Petru cel Mare se obliga să nu încalce suveranitatea și integritatea teritorială a acestora.

Urmînd planul aservirii “spirituale” a Basarabiei, la 21 august 1813, administrația rusă a creat Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului, pe care o subordonează direct canonic Bisericii Ortodoxe Ruse. Interesant este că rușii desființează Episcopia Hotinului, subordonată Patriarhiei Ecumenice și că vor supune toată biserica, inclusiv cea din stînga Nistrului, Arhiepiscopiei Chișinăului.

Prigoana religioasă asupra românilor era doar la început, administrația rusă refuzînd să mai numească, după 1821, în fruntea Episcopiei Chișinăului și Hotinului, episcopi români, ci doar ruși, politica de rusificare culminînd cu cel mai consecvent dintre ei, episcopul Pavel Lebed (1871-1882), care interzice slujba în limba română, arde cărțile românești și închide un număr impresionant de biserici ale românilor (340).

BORu este în secolul al XIX-lea, al naționalităților, un instrument al rusificării, un pandant generos al panslavismului, sub pretextul că rușii Rusia avea să-și exercite hegemonia frîncă asupra Balcanilor.

Primul război mondial este cel ce avea să spulbere “vizul unificator ortodox al Rusiei”, ce urmrea ca Patriarhul Moscovei să cuprindă sub patrafir toți ortodocșii, de la Vladivostok la Elba și de la Cercul Polar la Adriatică.

Unirea Basarabiei cu România, la 1918, a condus, în mod firesc, la reunificarea bisericească, hotărît de sinodul Bisericii Ortodoxe Române la 30 decembrie 1919 și la hotărîrea din 15 noiembrie 1923 de înființare a Mitropoliei Basarabiei.

Puterea bolșevică a avut reacții imediate, noul expansionism rus în Europa a produs efecte imediate, traduse în intenții revizioniste anexioniste, ce au conceput replici ideologice, istoriografice și spirituale pentru fiecare teritoriu vizat.

Me terul

Românilor din stînga Prutului

Podul de flori, frate,
s-a dă rămat;

a venit lacrima și l-a luat.

Pași prin Sahare, dune de
brum,
ochiul se-nghimp, în neguri
se-afum,

se jale Prutul
prin sloiuri, prin glod...

Manole oftează,
o pictează pe
Ana,
portretu-i opte te:

„Sunt schi de pod!”

PAN HALIPPA

și dac, iar nă prasnîc,
veni-va gerul
de la est,
înevelte, Doamne, inima
românului
în steagul lui Mihail!

Ajută-l să înfrunte balaurul nopții
cu lancea razei
din el,

opte te-i de strînbunii
Romulus și Remus,
crescuți de o lupoaică
ce-n neguri pare urs.

Nicolae PETRESCU REDİ

Pentru Basarabia, dimensiunii statale-teritoriale completate de agresiunea religioasă și se adaugă aberantele teze ale moldovenismului, ale statului multietnic, ale limbii interetnice, absurdele alegații ale “agresiunii românești asupra Moldovei”.

Este interesant faptul că BORu refuză orice formă de liberalism în societatea pe care o pînă storește, contaminarea slavofilă din secolul trecut fiind un proces ireversibil.

Contaminarea pregătește de fapt terenul pentru primirea botezului marxist-leninist, fiindcă, în opinia ierarhilor, orice este de preferat, chiar și un regim bolșevic, decît o inspirație din lumea occidentală.

În iulie 1927, Patriarhul Serghie semnează o declarație de loialitate a BORu față de puterea sovietelor, fondind principiul loialității ori serghianismul, ca ultima treaptă a degradării ortodoxiei rusești. Panslavismul preluat de bolșevici și cosmetizat în internaționalism comunist va gira toate abuzurile și expansiunea rusă bolșevică în Basarabia. Ideologia comunistă va folosi slavofilismul, cu pretenții științifice, pentru a dovedi ceea ce nu se poate dovedi și anume originea slavă a moldovenilor și a limbii vorbite de aceștia.

Restaurarea Imperiului Rus, acum de coloratură bolșevică și de ideologie comunistă, va pune capăt, în 1940, revenirii din 1918 a BOR în Basarabia, cînd BORu își mai face o “pomană” cu Basarabia și o reanexează, de această dată la brațeta bolșevismului.

Consumarea pactului Ribbentrop-Molotov și a raptului sovietic al Basarabiei reia politica anexiunii bisericești prin desființarea Mitropoliei Basarabiei, în paralel cu crearea Mitropoliei Chișinăului, dependentă de Patriarhia Moscovei.

Se observă, aadar, și de această dată relația bisericească ori stat-biserică, ambele instituții fiind îndreptate să pornească prigoana, una în numele bolșevismului și sovietizării, cealaltă în numele slavofiliei.

Parte esențială a acestei politici, prigoana religioasă este la rîndul ei orchestrată de dublul imperativ al bolșevizării și al deznaționalizării. Cifrele sînt elocvente: în 1940, în Basarabia erau 1090 de biserici, 28 de mînștiri în care slujeau 1500 de preoți și cîlugări. În 1989, mai funcționau doar 150 de biserici, o singură mînștire, iar preoții și cîlugării erau mai pușini de 700. Sute de biserici au fost demolate și alte sute au fost dezafectate și folosite pe post de restaurante, depozite, cinematografe, grajduri.

Imperialismul slavofil al bisericii ruse devine tovarăș de drum și pînă la imperiul bolșevic al sovietelor și cu dictatura proletariatului. Dacă pentru arism, biserica era chiar principiul existenței sale, pentru statul comunist, BORu este instrumentul legitimat și totalitarismului, o instituție tolerată și aservită, relația fiind una degenerată, o cîrdie stalinistă și un pact cu diavolul al ambelor părți.

Tot ceea ce am expus pînă acum, de la ideologie la pretexte, la mîștiri și replici, totul este confecționat pe un fals istoric, folosit cu mîiestrie de propaganda rusă, aristocratică, bolșevică, sovietică, neorusă ori cum s-ar mai putea numi ea.

Prin bucuria URSS conduce la reactivarea, în anul 1992, a Mitropoliei Basarabiei, autonomă și de stil vechi, în fruntea careia a fost numit IPS Petru Păduraru, inițial a unui număr impresionant de credincioși și preoți români sprijiniți de B.O.România.

Reactivarea Moscovei este imediat și readuce la viață Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove, organizată pe baza statutului B.O.Ruse, pe structura fostei eparhii a Chișinăului și Hotinului. Ea reprezintă cea de-a 117-a eparhie din cele 124 de filiale canonice locale ale Bisericii Ruse. În timp ce Mitropolia Chișinăului și Întregii Moldove s-a bucurat de sprijinul neconditionat al puterii de la Chișinău, fiind de fapt creația guvernului moldovean, reactivarea Mitropoliei Basarabiei a stîrnit ostilitatea autorităților, care au considerat-o, de la bun început, o imixtiune a României în problemele interne ale Moldovei și, în subsidiar, o contestare a ideologiei sale oficiale: moldovenismului.

Imperialismul rus-bolșevic e însă departe de a se conforma declarațiilor oficiale, supraviețuind, perfect necamufletat, în existența Mitropoliei Moldovei, componentă a “trupului bisericesc rus” care, în mod paradoxal, numărînd printre enoriașii ei mai mulți români decît ruși și care de îne în mod ilegal patrimoniul Mitropoliei Basarabiei.

Imperialismul Bisericii Ruse a devenit astfel tradiție, traversînd trei secole și trei regimuri politice complet diferite, ca instrument de rusificare, sovietizare și anexionism, printr-o nefericită similitudine, a a cum imperiul ruso-sovietic s-a vrut o biserică, biserica rusă a ajuns și ea să se vrea un imperiu, cu iluzii hegemonice seculare.

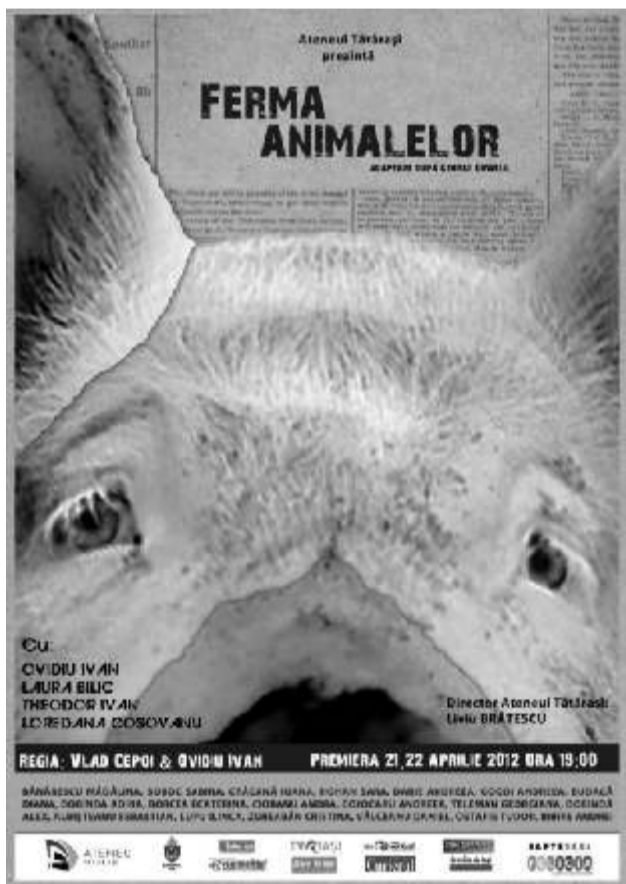

O Ferma animalelor à la Brecht

Ioana PETCU

Curajoasă, probabil, fiecare apropiere regizoral de marile opere ale literaturii universale. Întâlnirea cu un autor de renume, cu un text foarte cunoscut și întotdeauna și pentru lector și pentru omul de scenă o experiență plină de conținut, iar produsul final va reflecta, în cazul în care nu este un schimb de idei cum numai în artă se poate întâmpla, dincolo de barierele impuse de timp, de spațiu sau de mentalități. Ca lector ești tentat să faci un act de citire implicat, prin care să cauți și să regăsești toate ideile pe care deja și le-ai formulat în marginea subiectului; din perspectiva regizorului, provocarea cea mare vine din stăpânirea impulsurilor proprii și din reușita unei echilibristici perfecte în care autorul să nu fie acoperit în întregime de semnătura artistului, dar nici „crezut” în totalitate. Un asemenea dialog viu au întins peste arii geografice și epoci diferite, Vlad Cepoi și Ovidiu Ivan în dramatizarea după arhicunoscutul roman al lui George Orwell, *Ferma animalelor*, spectacol realizat în stagiunea 2012 la Ateneul Târnăvița. Trecerea de la carte la scenă a fost întreprinsă cu grijă, vocea scriitorului britanic fiind puntea pe care traversează critica adresată ideologiei totalitare, dar mai ales adresată și de aici valoarea universală a operei – înseși naturii umane.

Considerat de unii teoreticieni o fabulă politică, scrierea orwelliană este, contrar oricărui aparenț, extrem de transparentă. Ca și în teatru, unde cu cât o montare este mai încrâcată de teatralitate, cu atât mai clar este neverosimilitatea, și pe trunchiul literaturii se poate proba paradoxul: cu cât fabula este mai evidentă și masca este mai „îngroșată”, cu atât reiese mai ușor caracterul și sensurile ascunse. După același principiu se conturează și una dintre mizele regizorale ale spectacolului de la Ateneu, și anume că fabula este încadrată într-o ramă brechtiană. Linia evenimentelor este trasată de un povestitor, în majoritatea situațiilor detașat, prin tonalitatea vocii și chiar prin poziția actorului pe scenă. Narratorul este interpretat de Laura Bilic care ține și paratrăier, dar ține și deaia forat atunci când revolta interioară nu mai poate fi zăgăzuită. Registrul înalt ca și cel mediu

sau grav îi sunt pe potrivă. Apoi în pur stil brechtian, încă de la început, publicul este anunțat de ceea ce se va petrece pe scenă, rolurile sunt împărțite tinerilor care devin actori, sunt îndreptate actorilor indicații sumare de joc, zidul dintre scenă și sală este înlăturat,

lumina rămâne aprinsă ca ultim semn al convenției declarate și al efectului psihic pe care aceasta îl are asupra salii. Sfârșitul este simetric, ieșirea din spectacol fiind cându-se prin prezentarea actorilor care, aliniați în marginea scenei, îți fac o carte de vizită rostindu-și numele și adăugând „sunt născuți în România”. Nu îți tim de fapt dacă „a fi născuți în România”, a a cum rostesc replica cei doizeci și trei de actori, – blanc, neevidentiat – e ceva bun sau nu, dacă este distopic sau dacă este o mândrie. Replica se extinde către cei din sală, pentru fiecare dintre noi având un alt înțeles. Azi *Ferma animalelor* nu este neapărat un text controversat (la vremea publicării sale în Anglia, 1945, cartea a apărut cu multe greutăți), dar este școlitor, iar analogiile ce se creează în mintea spectatorului, om al unui secol băntuit de cenzură, de zăbucium moral, de oratorie frigidă, de violență, non-valoare și intoleranță, tulbur în egal măsură acum, ca și în anii celui de-al doilea război mondial.

Cu siguranță, o altă miză – care merită să fie înțelesă și să fie felicitată – este aceea a implicării tinerilor în arta teatrului. Și nu numai, ci și poziționarea lor în fața criticii ideologiilor politice, întoarcerea lor către istoria trecutului românesc sau european. Alături de actorii Ovidiu și Teodor Ivan – de o natură este și un „nerv” artistic de invidiat –, de Laura Bilic și sub coordonarea lui Vlad Cepoi, evoluează elevii botoșeni ai liceului „A. T. Laurian”. Aflați, de altfel, la a doua experiență cu textul lui Orwell, membrii de la Drama Club impresionează prin voința lor și seriozitatea prin care și abordează personajele, pășind cu dreptul, convingători în lumea metatilor, a improvizărilor, a lui *ca i cum*. Bineînțeles că Mădălina, Boboc Sabina, Crăciun Ioana, Hohan Sara, Darie Andreea, Gogoș Andreea, Budac Diana, Dobînd Adina, Borcea Ecaterina, Ciobanu Andra, Cojocaru Andreea, Teleman Georgiana, Dobînd Alex, Albi Teanu Sebastian, Lupu Ilinca, ZgreabŢin Cristina, Vălceanu Daniel, Ostașie Tudor, Bibire Andrei merită aplauzele sincere ale celor din sală.

A visa, a nu mai visa... la teatru

Check-in, dublu semnat de Dumitru Crudu ca dramaturg și de Radu Ghilă în calitate de regizor, este un spectacol din care reiese cu mare vizibilitate cele două „baghete”, și anume pe de o parte se simt subiectele sensibile abordate de scriitorul moldovean, pe de altă parte, lecția de actorie și pasul sigur pe poezia și subire dintre comic și dramatic îi fac recognoscibil „mâna” lui Ghilă. Cu un text care se întoarce din nou spre fașă societății românești actuale, spectacolul de la Ateneul Târnăvița îți oferă publicului un moment de analiză a ceea ce vede nu doar pe scenă, ci și în preajmă, și chiar un moment de autoanaliză. *Check-in* este o montare-metaforă a zborului, ideea frumos multifacetată de regizor. De pe linia realistă, a unei povești banale cu oameni care muncesc într-un bar pe aeroport, se alunecă încet într-o irealitate ce sondează interiorul acestor oameni obișnuiți, descoperindu-i așă cum ei nu se arată în afară. Pe scurt, Paul (Ionu Cornil) se întoarce din Statele Unite după o absență îndelungată. Îți regăsești prietenii și ai într-o imagine care contrastează cu așteptările sale. George (Codrin Dănilă), amicului său din tinerețe, colegul de trup și de neliniități existențiale, a ajuns în drum, cățigând câte ceva din mila clienților de la bar sau terpelind frâniți un regret de aici și de colo. Nici Lori (Andreea Lucaci), fosta iubită, nu a avut mai mult noroc – acum este ospățări în aceeași locație, învățându-se printre mese, bușuri și doi colegi lipsiți de scrupule (în interpretarea lui Daniel Chirilă și a Clădiei Chiră). Șarab? – un loc în care nonvaloarea și interesul, violența și prostul gust au devenit principalele elemente după care oamenii se ghidază. Un loc în care cultura este dată la o parte și

teatrul pare că nu poate avea un viitor. Cei care stau aici s-au obișnuit așă, dar pentru acela care „aterizează”, un astfel de mediu este nefast și-l poate afecta definitiv.

Două cadre evenimentiale formează acțiunea: un cadru al prezentului, ziua de lucru la terasa din aeroport care se completează cu revenirea lui Paul din America, și un al doilea cadru al întâmplărilor și ființelor din trecut. Beneficiind de o scenografie simplă, realizată la ideea lui Nicolai Mihăilă, spațiul scenic devine funcțional și reușește să facă trecerea din prezent în imaginari și invers. De fapt și textul și spectacolul sunt oportunități pentru lucrul cu actorul. Improvizățiile și compozițiile sunt două coordonate clare pe care se mărează în câștigul, de altfel, al celor de pe scenă. Actorii, cu toate că foarte tineri, interpretează și construiesc fiecare gest cu minuțiozitate și dansează și țiu la fel de bine când se fac să râzi și când se fac să întristezi. Pentru

și până la urmă aceasta este miza *Check-in*-ului: în spatele fiecărui zâmbet se ascunde ceva dureros, ca un vârful de ac care se înfige ușor, apoi suferința începe să fie persistentă și la sfârșit devastatoare. Fiecare personaj este o aripă simbolică; o aripă își zbate uneori sub piele. Scenic, asemenea clipe sunt redată prin ruperea bruscă a firului acțiunii firești și prin interpunerea unor secvențe cu instrucțiuni de zbor, aparent strănii, apoi prin repetabilitatea lor, căpătând sens. În aceste momente personajele se așază pe marginea scenei, privesc undeva în depărtare și învașă viseze. Când luminile irealității se sting tot atât de neașteptat, fiecare revine la viața de zi cu zi, viața în care visele sunt bine ferecate și unde praful, grijile mici fragmentează existența.

Reînem că mâna regizorului se face simțită adesea tocmai prin plonjările în teatralitate. Fie că rupe bariera dintre scenă și spectator, determinându-i actorii să iasă printre fotolii și să stabilească un dialog cu publicul, fie că se folosește de tehnica „teatrului în teatru”, atunci când, cu vervă, Paul și George se apleacă pe textul – de altfel simbolic ales – *De tept rii prim verii*. O masă, un scaun, o pătură sunt tot atâtea obiecte încrâcate cu potențial; ele capătă de-a lungul reprezentărilor înțelesuri multiple, astfel că nimic nu lasă impresia inutilității pe scenă. Actorii se descurcă onorabil – păcat însă că textul suferă de o carență de ritm, acțiunea de la un anumit punct diluându-se și fiind previzibilă. Abordarea regizorală se străduiește să reînchege cele câteva fragmente în care motorul evenimentelor încetinește și, în cele din urmă, întoarce *check-in*-ul asupra noastră, a spectatorilor care învășăm odată cu Paul și George, cu Lori și Veronica să visăm și să ne înfrângem visele.

Florin Teodorescu – creativitate și valoare

Valentin CIUC

În spațiul cultural mai întotdeauna marcat de histrionice manifestări egolare, prezența pictorului Florin Teodorescu vine de o discreție rafinată, semn de educație intelectuală și conștiință propriei valori. Spre a fi văzut de public și colecționari nu trebuie neapărat să strige în agora spre a te face auzit. Intelectual cu bune practici în profesia sa la Clinica de la Socola, stabiliment de notorietate în tratarea maladiilor spiritului, pictorul a evoluat constant și sigur cu un ritm firesc al evoluției artistice sugerând un autentic *violon d'Ingres*.

Trebuie subliniat dimensiunea culturii sale plastice ca premiză elocventă pentru evoluția individuală, unde marile umbre ale unor clasici se insinuează discret în atelierul artistului. Dialogurile solitare cu înaintașii precum și cu congenerii i-au permis configurarea unui mod propriu de raportare la ceea ce putem numi spectacolul lumii și al eului profund. În anii cuceririlor asidue, s-a întâlnit cu numele mari ale artei europene, dar și cu cei care i-au fost, în timp, mentori. Numele lui Ghișă Leonard, de pildă, este rostit cu respect, a cămărușă a mulțimii dintre discipolii săi. Rigoarea este elementul principal preluat de la maestru, simultan, disciplina arhitecturii compoziționale. Pe acest eșafodaj etico-estetic Florin Teodorescu a definit o filosofie proprie, dar și un mod de a fi contemporan cu cei mari care au fost și cu cei care nu s-au născut încă.

Expoziția recentă de la Galeria N. N. Tonitza din Iași, anticipată de câteva remarcabile succese la Piatra Neamț și la Galeria Galateca din București, a stimulat interesul publicului și ean astfel încât să lile s-au dovedit neîncopătoare. Acest aflor de public denotă un interes real pentru creația artistului care, de fiecare dată surprins în mod plăcut asistența. Dacă în prezența sa publicul discreția este dominantă de comportament, în spațiul de creație conversează de la egal la egal cu operele unui Matisse, Mondrian sau Edvard Munch. Modelele sale preferate sugerează afinități și conduc la analize morfologice cu o evidentă notă personală. Fiecare imagine, indiferent dacă este un peisaj sau o scenă de gen, beneficiază de un tratament cromatic în tonuri grave, arzând stins, ca o flacăra purificatoare. Pensula este întotdeauna sigură, cu prestanță tonală și profunzime. Elogiul lui Mondrian de pildă arată prin includerea în câmpul imaginii a unor sugestii abstracte va potența și mai elocvent propria picturalitate. Tot astfel stau lucrurile și în raport cu unele compoziții ale lui Matisse, artistul care i-a sugerat formele aproape baroce ale vegetației sau ale personajelor meditative. Uneori cromatică face trimitere la profunzimile tehnice ale maestrului Corneliu Baba ale cărui reflecții asupra condiției umane au gravitatea unei meditații.

În orizontul spațiului național pictorul imaginează orizonturi campestre în planuri vaste, traversate de culoarea vitală a câmpurilor ritmate în tonurile naturii. Un vas cu flori, la rândul său, pare a fi prin structură și monumentalitate, un elogiu discret și tandru. Verdele, albul, ciclamenul aspiră la un acord dintre formă și culoare. Asemenea tehnică a suprapunerii pe volum a unor accente face ca ansamblul să dobândească o anume somptuoasă.

Florin Teodorescu, atunci când este interesat de

portretul caută elementele prin care exprimă caractere, destine, atitudini. Cei doi cetera și din Maramureș de pildă au vitalitatea expresivă a caracterelor puternice, dincolo de expresia concentrării sau a cromaticii ce sugerează culorile Maramureșului. Alte compoziții cu personaje trăsesc prin atitudinile individualizate sugerând posibile psihologii sau chiar caractere particulare. Interesul pentru psihismul personajelor arată că pictorul are acces la diferite paliere de raportare la universul uman. O lucrare eminentă este *Raffaella cu colier*, unde artistul nu a pictat neapărat un remarcabil portret de femeie, ci feminitatea în esență a ei profund și enigmatică. Decupajul insinuant al formei ce se cere mângâiat face din compoziția aceasta un elogiu al iubirii.

Redutabile sunt, neîndoiește, compozițiile unde misterul, balul sau masca fac un spectacol comun. Al travestiurilor, unde enigma se lasă devalsată și a atinge pragul frivolității. *Balul mascat*, policrom și monden, sugerează potențiale aventuri de alcov. Alteori, tonul pare mai grav decât o meditație oarecare, expresiile personajelor atingând sfera unui potențial oniric. În schimb, impresiile bazate pe ritmuri alerte provenite din veritabile cavalcade fac din grația a alergării cailor o vijelioasă cavalcadă.

Florin Teodorescu se prezintă acum, ca și în alte ocazii, ca un artist al cărui statut profesional îl impune printră confruntare. Cred că ceea ce face, face bine, asigurându-i stima publicului, recomandându-l ca pe un profesionist care se respectă. Dilemele personale asupra creației se rezolvă, oricum, tot în solitudinea atelierului de creație...

Ascultând vocile artei

Constantin POPA

După ce ai răsfoit cartea „Frumuseea feminină în pictura renașterii”, fascinat de calitatea estetică a tablourilor reproduse, îți ridici privirea spre lumea concretă a camerei, ai ciudată impresie că te-ai întors dintr-o lume fărânică o legătură cu cea de azi.

Fata de lumea culorii, a grației și armoniei, a muzicalității corpului, a lumii a visului, aproape hipnotică, fata de o lume în care concretul este vaporizat, iar corporalitatea capătă o substantialitate ce nu se poate identifica decât cu emoția, ne este greu de a suporta realitatea imediată care ni se arată cenușie, plată, și anonimă, o realitate care pare să fi pierdut sensul către frumos.

Parcă speriați, intrați, în panică, ne reîntoarcem la carte, între paginile careia ne așteaptă un univers care, de secole, rezistă, ne fascinează și vrem să-l descifrăm, să-l înțelegem, de fiecare dată, mai bine.

În cuprinsul lucrării, semnată de Prof. Dr. Mihai Pricop, întâlnim evaluări a unor mari oameni de cultură, filosofi, critici de artă, oameni care s-au dovedit fideli observatori și admiratori ai fenomenului plastic, ai picturii de-a lungul timpului.

Ca de obicei, autorul cărții ne adună pe toți cei care parem a fi interesați de un dialog cu dublu sens – dialogul om – artă și dialogul artă – om.

După ce în primele două capitole suntem puși în contact cu începuturile manifestării unui proces în care se subliniază ca între anatomia care reprezintă biologica și estetica anatomiei se creează un spațiu

favorabil meditației, filosofării, a înțelegerii superioare ale celor două entități.

Ca întotdeauna, când scriitorul Mihai Pricop, într-un acest spațiu nu se relevă o relație complexă între caracterul concret al corpului uman și dimensiunea lui estetică. În acest spațiu, autorul se străduiește să nu facem greșala de a confunda o valoare cu cealaltă, să nu suprapunem esteticul cu fiziologicul, să înțelegem că imaginea naturală – materială – este oferită ochiului, iar spiritul descifrează codul, mesajul estetic al imaginii.

Mihai Pricop, ne atrage atenția că frumusețea femeii în pictura renașterii s-a evitat suprapunerea senzualității cu frumusețea ca exprimare estetică, justificând, astfel, opinia generală în care frumusețea feminină este comparată cu armonia și echilibrul cosmic.

Autorul, rezumând, vrea să ne spună că natura ne transmite ceva „asa cum este”, iar artistul își propune să etaleze ceea ce poate provoca emoție, adică, forța operei de artă care duce la ceva „asa cum o simți și o înțeleg eu”.

Lucrarea aduce în prim-plan o bibliografie extrem de vastă și seducătoare pentru cercetător, bibliografie în care descoperim și un fond ilustrativ excepțional prin maestrie și puterea argumentației, a comentariului susținut de autor. În carte sunt reținute multe și variate considerații asupra Frumosului – ca entitate atât filosofică cât și estetică.

Astfel, începând cu prezența în discurs al unor nume ca Platon și Aristotel și a opiniilor lor asupra frumosului natural și asupra celui artistic, analizând cu genialitate raporturile de interdeterminare între realitate și principii, esticianul Mihai Pricop, își raportează analiza estetică la esteticieni de marca – T. Vianu sau P. Comarnescu care, și ei, sunt preocupați cu precădere de necesitatea disocierii frumosului natural de frumosul artistic, subliniind că Frumosul este spiritualitate imaginativă – imaginarea ca expresie a impresiilor, ca opera artistică conține identitatea noastră.

Autorul cărții aduce în prim-plan autori de o excepțională valoare (Stendhal, Baudlaire, Keats), gânditori care atunci când se retrag macar temporar din lumea rece a ideilor, se opresc în lumea atât de caldă, atât de rotundă și muzicală, atât de acoperită de mister și de dorința a corpului feminin, atât de dedicată gândului frumos, și admirației, ca să nu spunem adoratiei.

&

Renasterea este fenomenul considerat ca reacție a artei și a artiștilor la marile modificări sesizate la nivelul societății, modificări în plan social, politic, filosofic, moral și etic. Renasterea, ne spune autorul, este o directă consecință a faptului că aristocrația, ramăsese imobilă în fața unei burghezii în plină afirmare. Dar pe noi, cei de azi, ne interesează, în special, renasterea ca un act de ieșire din rutina și sablon, ne interesează ca fenomen ce și-a dorit personalitate și stil, și care, deși își declară distanțarea față de antichitate, e lesne de observat că artistul renașterii tragea cu ochiul (și spunem așa) la idealurile și reperele artei grecești.

În general, când vorbim de procesele innoitoare în artă considerăm aceste schimbări ca fiind datorate artiștilor. Ceea ce nu e chiar adevărul. Am spune că nu artiștii creează o artă nouă, ci, dimpotrivă, arta impune schimbarea în artă la care artistul, la rândul său creează noua artă.

Artistul care a auzit vocile artei, și a înțeles liniile se plictisesc și tot fie linii, că pensula îmbătrânește și în penel și pe pânză, că sunetele și cuvintele au obosit și mai fie aceleași, aceleași, aceleași... , acel artist care a înțeles, deci, că mijloacele artei sunt perimate, va înțelege să se smulgă din mola rutinei.

Parasind zona teoreticului în ceea ce privește esteticul, să constatăm că citind aceasta care, semnată de profesorul și scriitorul Mihai Pricop, simțim aproape miraculos, că realitatea obiectivă, imediată dar și propria noastră realitate este atinsă de Frumos, adică de echilibru, senzualitate și bucurie.

Mihai Pricop pare să ne avertizeze că admirația frumuseții este un moment de revelație spirituală, dar că aceasta nu este destul dacă nu-l modifică pe om în plan etico-moral, filosofic, estetic sau religios. Descoperind frumosul avem ansa de a deveni și noi mai frumoși.

Toată admirația și considerația pentru omul care o viață întreagă a avut grija de sănătatea trupului femeii, dar în același timp a fost fascinat de frumusețea acestui trup.

Cartea la care ne referim „Frumuseea feminină în pictura renașterii” ne oferă șansa de a ne opri încă odată la unul din cele mai importante momente din istoria artei, din istoria picturii în centrul căreia se află femeia, ca fiind concret dar și ca sursă de emoție, de senzualitate și revelație estetică.

„S sapi în lumin pân dai de îngerii.”

Valeriu STANCU

De mult vreme, creatorul Constantin Popa (poet, dramaturg, prozator, filosof și actor de renume) îi putea socoti împlinit destinul auctorial, căci a publicat de-a lungul vremii volume de versuri, de teatru, eseuri și dizertații filosofice (pentru cine nu tie, actorul Naționalului ieșean are și un doctorat în filosofie luat, în 2004, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cu tema Teatrul absurdului între revelația filosofică și necesitate estetică). Și totuși, adevărat cartezian, vrea să-și dovedească ființa prin ațit de rară capacitate a cugetării, mai ales pentru că-și trăiește din plin, deși tîrziu, libertatea de a gândi. Cred că marea izbîndă a scrierii sale de maxime constă în faptul că autorul a reușit să-și ridice propriile gânduri, observații, cugetări, din realitatea pe care o trăiește, din cotidianul fad și arhicunoscut al propriei existențe, la nivelul unor adevăruri eterne și universale valabile, din care orice doritor (cititor) să-și poată sorbi măcar o picătură de înțelepciune care să se potrivească. Evident, cugetările oricui sunt tributare epocii în care sunt create, moralei și moravurilor acesteia, dar și sufletului autorului, sensibil și inteligent ei sale. Și, poate mai mult decît sensibilitatea, în cazul cugetărilor, rațiunea, vigoarea, metoda, mobilitatea gândirii, spiritul viu, spiritul de sinteză și spiritul de observație se încuib în laconismul exprimării aforistice. Nu degeaba se afirmă că mai degrabă scrii un roman decît un aforism! Truismul, platitudinea, prolixitatea sunt dușmanii „naturalii” ai maximelor, din fericire, acești dușmani implacabili nu i-au aflat sîla în paginile oferite de Constantin Popa tiparului. Dacă scrisul e un duel între autor și cuvînt, în insolitul duel romancierul e un lăncier strivit de armură, scut și arme, iar cugetătorul e un spadassin, un floretist chiar, un duelgiu gata oricînd să se ia la har pentru triumful adevărurilor sale. Poate de aceea, uneori, preceptele poetului sunt definiții pure: „Vulcanii – elanul adâncurilor spre înălțime.”; „Dunele – dorul nisipurilor de a fi valuri.”; „Noaptea – o lumină bolnavă de întuneric.”; „Roua – lacrima nopții” etc.

Fără să fie grupate pe teme, aforismele curg unul din altul cu naturalețe, ca undele unui izvor ce scînteiază atunci cînd pietrele întîlnite în cale le zburcîie. Temele scrierii sunt cele predilecte pentru cugetători:

via și moartea („Moartea e un fel de a pleca: dar și un fel de a ajunge.”; „Pînă la urmă avem chipul întîmplărilor prin care am trecut.”

„Singularitatea trebuie să o meriți.”; „Moartea – o reparație totală a greșelii de a ne fi nescut.”),

Dumnezeu și relația cu Divinitatea („Dumnezeu are chipul disperărilor și speranțelor noastre.”; „Dumnezeu s-a împărțit în tot ce există, aceasta fiind chiar însăși condiția lui de a fi întreg.”; „Căutându-l pe Dumnezeu, omul se găsește pe sine.”; „Pe Dumnezeu nu trebuie să-l găsești. E destul să-l cauți.”; „Da, a aștepta este: suntem nesfârșite chipuri ale unui suflet universal numit Dumnezeu.”; „Cînd cred că pot să pun în Dumnezeu, abisul îmi pare un cer cu stele.”),

creația („Poezia este un cântec ce-și caută instrumentul din care a plecat.”; „Poetul e tragic pentru că-și simte mai aproape sfârșitul decît începutul.”; „Muzica – respirația lui Dumnezeu.”

„Că să fie înalt, poezia trebuie să aibă adîncime.”; „Fiecare mișcare a unui balerin este un dialog cu spațiul.”; „Să fie oare poezia Raiul cuvintelor... sau iadul?”; „Muzica ne transmite o stare a sunetelor, așa cum foșnetul ne transmite o stare a frunzelor.”),

iubirea („Am dat atît de mult, iubito, încît nu mai am cu ce te iubi.”; „Cînd iubita te pierde, ai pierdut ceea ce, de fapt, nu aveai.”; „Iubirea este drumul cel mai scurt spre iubire.”; „Tu ai fost labirintul în care, de bunăvoie, m-am rătăcit.”; „Am obosit când atîtea căte a fi vrut să-și spun.”),

trecerea și devenirea („Odată cu floarea vîrstei, creșterea și iarba morții.”; „Toată vara, frunzele învață cum să fie toamnă.”; „Nu suntem decît exact ceea ce am fost și vom deveni exact ceea ce suntem.”; „Bolnavi de trecere, eu și clipa, ucigându-ne reciproc.”; „Nu tim niciodată dac murind continuăm să trăim sau dac trăind continuăm să murim.”),

timpul („Timpul – un corp bolnav de virusul

trecerii.”; „Timpul – o punte între muzica stelelor și liniștea morții.”; „Să nu arunci niciodată un ceas la gunoi: poate că mai are ceva timp în el.”; „Eu am văzut timpul: semăna perfect cu chipul meu.”; „Fiecare secundă care trece pe sub acele orologiului e un timp decapitat.”; „Clipele – un complot împotriva timpului.”),

trăirile („Iubirea și moartea – două surori gemene – amîndouă te fac să uiți de tine.”; „Cuvintele rugăciunii trebuie să fie atît de tensionate, atît de adevărate, încît să poată fi atinse cu mîna.”; „Salcia plîngătoare crește pe malul apei, ca să aibă în ce să-și admire tristețea.”; „Cînd urcăm rîndurile spre mîntuire, e ca și cum mi-ăș spune rugăciunea cu pasul.”; „Cînd mă simt lovit de atîta prezent, mă furiez pe străzile mîntuite și mă caut umbra pe vechile ziduri.”; „cine se teme de înălțimi nu va avea parte de ele.”),

succesiunea anotimpurilor („Primăvara, sălciile plîngătoare răd.”; „Primăvara nu e decît iarba visată de pînă toată iarna.”; „În primăvară, am trăit atît de intens toamna ce avea să vină, încît în sufletul meu căzuseră de mult toate frunzele.”; „toamna, cînd cade o frunză îmi vine să scriu o poezie; cînd cad mai multe, îmi vine să le mîntuiesc.”),

ars poetica („Dacă poezia este puternică prin metaforă, poate fi și slabă din aceeași pricină.”; „Noroc că lebdă nu-și cântă ultimul cîntec o singură dată.”; „Scriitorul își face, încet din viață, din paginile cărților, propriul mormînt.”; „Cerul, fără zborul păsărilor, este un spațiu alienat.”; „Căderea frunzelor – un fel de pomana toamnei la care se lăcomesc poezii.”; „Marile legi se scriu cu puține cuvinte.”; „De cînd

cuvîntul e adevărul de cîine, am învățat să scriu ca un om.”).

În fond, aforismul este gîsirea cuvîntului „ce exprimă adevărul”. De aceea e normal ca un poet, în ciuda relației privilegiate cu metafora și cu sugestia, să se exprime și prin laconismul, prin adevărul aforismului. Exprimarea lui Constantin Popa nu e doar sentențioasă și concisă. Este și poetică. Multe din aforismele sale sunt atît de plastice, de persuasive, de ispititoare, încît pot fi socotite adevărate poeme într-un vers sau fragmente de poeme inițiale. Pentru că și în adevăr trebuie să fie inițiat, spre a alege grîul de neghină: să înțeleagă tîlcul parabolelor, mesajul pildelor, simbolurile paremiologice ale înțelepciunii.

Și îndemnul propriului suflet! Motiv pentru care a îndrăznit să afirmă că inspiratul scriitor oferă cititorilor lui o noutate: **aforismul poetic!** Scurtele sale sentențe sunt adevărate poeme în proză. Alcătuite din secvențe simple, dar atotcuprinzătoare, ele pun pe mai ales pe simbol, pe capacitatea de generalizare a acestuia. Iată doar cîteva exemple: „Niciodată n-am știut dac frunzele moarte cad din copac sau din sufletul meu.”; „Bobocii ar rămîna aia, dac nu s-ar aduna în ei atîta suferință înfloririi.”; „Adevăratele minuni: să eliberezi statuia din piatră: să sapi în lumină pînă dai de îngerii.”; „Ești tu cu adevărat singur cînd n-ai auzi, cînd nu simți cum din inima lui Dumnezeu curge venicia.”; „Rugăciunea și rutul – două gesturi care nu se fac decît cu ochii închiși – și nu ni se vad lacrima.”; „Căderea lor, toamna, e atît de vie, încît de pe ramuri cad, se pare, niște ființe sub formă de

frunze.”; „Păsările se înalță doar pentru a înșiși mîna a cerului cu zbor.”; „Cînd rupi o floare, aerul care o înconjoară îmbîrșnește pe loc.”; „Și, după ani, cînd te-am văzut, iubito, miroseai a frunze și zăvoare.”; „Cînd valurile rîmîna suspendate între apă și cer înseamnă că marea și-a pierdut memoria.”

Că să ajungi să te pronunți asupra defectelor, în răvurilor, viciilor firii omenești, trebuie să le cunoști, să te fi lovit de ele. Or, asta nu se poate întîmpla la vîrsta fragedă a elanurilor, a generozității, a dăruirii, cînd sufletul e cîntăcit de poezie. Renunțări, dezamăgiri, decepții, pierderi trebuie să-ți împovăreze sufletul de-a lungul vremii ca să ajungi să exprimi adevăruri incomode, ca să ajungi să scrii: „Oamenii își iartă ecurile, nu însăși succesele.”; „Cel mai lung și mai greu drum a fost acela de la mine spre mine.”; „Spune-mi orice, numai adevărul nu. Și te voi iubi. Sincer.”; „Dacă Dumnezeu poate să mă ajute, atunci cel mai bine o face apărîndu-mă de mine.”; „Solidaritate – a-și lua partea din singurătatea celorlalți.”; „Nu căile Domnului sunt întortocheate, ci ale omului.”; „Să-și mulțumești celui ce și-ai făcut un bine.”.

După cum s-a putut constata și din exemplele alese pînă acum, nu de puține ori sentințele lui Constantin Popa sunt ale unui om ajuns la vîrsta cînd iluziile, speranțele, visele fac loc, dac nu dezabuzării, cel puțin în scepticismului; patima e înlocuită de reflecție, ardența, de experiență, acțiunea se subordonează mai mult creierului, decît inimii. Gîndirea matură, chibzuință, experiența existențială sunt surse ale trăirilor adunate-n carte. Autorul dovedește încă o dată (mai era oare nevoie?) că o culegere de aforisme e mai miglălită, mai cizelată decît un volum de versuri. Poezia e rodul clipei de inspirație, e ardere de tot, e o stare, te cuprinde dintr-o dată, arzi în ființa ei sau arde-n ființa ta. Cugetarea și frumusețea creierului, și roadele conștiinței în fel și chip, te obsedează vreme îndelungată. Poezia este fulgurantă a unei trăiri înzidite-n clipă, un scurtcircuit sufletesc din care se nasc imagini. Aforismul e rodul elaborat în timp al meditației. Un aforism presupune conciziune, observație, gîndire. Dar, asemenea poeziei, și talent. Cam multe condiții de îndeplinit pentru o scriere de un rînd sau două! Probabil din această cauză atît de puțini sunt scriitorii care îndrăznesc să aventureze pe nisipurile mișcătoare ale unui domeniu peste care împărătesc strălucirea spiritului și laconismul rostirii! Simbioza dintre trăire și meditație se înveșnicește între copertele acestor cărți de cugetări poetice, Aforisme. O carte ce s-a scris în timp. Autorul ei a știut să o eze în viața uirei, mai ales, în durată. Nu știu dac autorul Constantin Popa a mai publicat cugetări pînă acum, dar am avut privilegiul de a citi cîteva din volumele de versuri ale sale și am găsit în ele, *in nuce*, liniile de forță pe care se va structura mai tîrziu gîndirea sa aforistică. Nu intenționez să fac o paralelă între poezia și aforistica lui Constantin Popa, deși sunt convins că rezultatul unui astfel de demers ar fi un interesant studiu, ce ar revela nebănuite aspecte ale creației sale. Mă voi limita doar la afirmarea că multe din poemele creatorului conțin versuri ce pot fi considerate adevărate maxime și sentințe.

Adevăr, spirit (de sinteză și de observație), laconism, un rafinat simț al paradoxului (pe care autorul îl dovedește cu prisosință: „Viața este doar răgazul în care învești cum să mori.”; „Nu merităm să iubesc atît de mult.”; „Singurătatea e o binecuvîntată boală care se ia prin contactul cu mulțimea.”; „A-și respecta propria libertate este o mare povară.”; „Întunericul – anotimpul în care se coace lumina.”; „Dacă cel care sunt, nu sunt, atunci cum poate face iluzia umbră?”; „Un val fără urmă este mai rău decît un rău fără val.”; „Dacă drumul are o memorie a pașilor, îți lăpăie și o memorie a drumului.”; „Amurgul – un cuvînt jumătate zi, jumătate noapte.”) și, mai ales, har. Rețeta pare simplă, înscrierea ei în realitatea scriiturii e anevoioasă. Și doar scriitura face diferența între chemarea și alegeri. Cu volumul său de Aforisme, Constantin Popa a dovedit încă o dată că face parte din două categorii.

Înainte de a încheia, să ne amintim ce spunea filosoful francez Blaise Pascal în panseurile sale: „Toutes les bonnes maximes sont dans le monde; on ne manque qu'à les appliquer.” („Toate preceptele bune există în lume; nu lipsește decît să le aplicăm.”). Aadar, citiți maximele lui Constantin Popa și încercați să le aplicați în propria existență. Veți fi mai buni, mai frumoși, mai umani!

condurul cenuresei

O via de om a a cum este

Emilian MARCU

Emilia Pavel, omul de lâng noi, omul pe care îl vedeam până mai de curând, pe străzile orașului, mai pu în, dar prin câte-un sat uitat de lume dar nu i de ea, mai adesea, acolo unde nici c puteai să te găndeți, a adunat, cu mult pricepere, dar i foarte mult pasiune, *stampe din satul românesc patriarhal* i le-a clădit sub formă de muzeu. A adunat obiecte care unor neaviza i ar fi părut total inutile i numai bune de aruncat sau în cel mai fericit caz de pus pe foc. Dar ea, această femeie cătom nu, le-a adunat, le-a înobilat i le-a repus în circuitul public redându-le adevărată valoare.

În cei peste 60 de ani de când a devenit o autoritate în acest domeniu, Emilia Pavel a adus în patrimoniul național mii de obiecte, care de care mai frumoase, dar toate valoroase i toate de neprețuit, a a cum de neprețuit este însuși satul nostru cel de toate zilele, satul care din nefericire începe să fie tot mai mic, tot mai retras în propria lui existență, tinzând chiar să dispară dacă nu ar exista oameni cu asemenea dăruire. „Nici o altă formă a culturii populare nu este atât de complexă, diversificată, vie, autentică în dinamizarea lumii vizitelor i nevizitelor, ca masca populară, constituită din grupuri profesionale sau în alaiuri nesfârșite, de totalitate cosmică”. Am citat din prefața semnată de prof. univ. Petru Ursache, o personalitate de excepție în folcloric i estetic, prefața care însuși este monumentală lucrare semnată de Emilia Pavel, *Masca-univers antropologic*, lucrare editată de una dintre cele mai prestigioase edituri ieșene, i am numit-o aici editura *Princeps Edit*, editur condusă de poetul *Daniel Corbu*. Lumea misterioasă a miturilor populare, de la noi i de aiurea, a constituit o preocupare specială a cercetătorului român Emilia Pavel, personalitate marcantă în acest domeniu, cea care asemenea altor antropologi, folcloriști i filosofi, a știut să decodifice i să interpreteze tiințific, masca, chipul pe care i l-a asumat în timp omenirea. Componenta ludică a umanității a fost reliefată de miturile i dansurile populare, de-a lungul timpului, i de aceea a constituit forma de exprimare cea mai diversă i mai atractivă. Dorind să i exprime, împlinirile dar i neîmplinirile, atitudinea față de unii membri ai societății, omul-creator, a ridicat la rang de artă acest gen de manifestare, de unde i marea complexitate de exprimări. Dansurile cu mituri ale alaiurilor rituale, de cele mai multe ori, ale trupelor de masca i i ale altor forme de manifestare artistică au constituit punctul de atracție al multor cercetători în domeniul de la noi din țară. Emilia Pavel a continuat cu mult succes ceea ce au făcut înaintașii Domniei sale în acest domeniu: Dimitrie Cantemir, Simion Florea-Marian, Petru Caraman, Romulus Vulcănescu, Marcela Focă, Iordan Datcu, etc. Cartea *Masca-univers antropologic* semnată de Emilia Pavel, apărută în anul 2011, pune în valoare lucrări publicate de autoare încă din anul 1971, lucrări despre spațiul moldovenesc cuprins între localitățile Pașcani, Tg. Neam, Hirliu-Andrieșeni-Negrești, pe care le îmbunătățește prin noi contribuții tiințifice i realizează, ca noutate în domeniul i privire compărativă, cu lumea miturilor afro-amerindiene ca bază a universului antropologic al miturilor. „Se dovedește, pe viu, că masca este aceea i pe toată întinderea umanului, pentru că fiecare grupare etnică a trecut prin experiențe comune privind fenomenele fundamentale de existență i de viață” – remarcă distinsul prof. univ. Petru Ursache în prefața la această carte, cel care mai spune: „Ce taină poate să mai prezinte *cîntecul cununii*, spre exemplu, sau chiar *mitul*? Pe câtă vreme călușii despre care tot vorbim încă de la Dimitrie Cantemir, îndeosebi personajul acela ciudat, Mutu; sau „*dansul bătrânilor*” din Guerrero, o mască de tigră din Oaxaca, una de efedrită din Columbia britanică i multe altele, continu să mențină în trează cutriozitatea cercetătorilor. Se dau răsputeri curajoase în chestiuni complicate de teologie, de mistic, de teurgie, în vreme ce masca, la vedere pentru oricine, reușește să i tuiască sensurile ascunse”. Aceste sensuri ascunse de lumea miturilor încearcă să le pună în valoare Emilia Pavel în lucrarea *Masca – univers antropologic*, apărută după „*Studii de etnologie românească*”, editată tot de *Princeps Edit*, în 2006, aceste sensuri pe care le aduce din lumea lor, a miturilor frumos jucătoare, în lumea secolului XXI, lume care pare tot mai îndepărtată de ceea ce este profund i autentic, de ceea ce reprezintă inima i trupul popoarelor, în general, i pe cele ale poporului român în mod cu totul special. Dacă nu ar exista

oameni asemenea Emiliei Pavel, care să i sacrifice totul pentru această pasiune, poporul român ar fi mult mai sărac i poate că ar avea atât de suferit. Emilia Pavel este ea însăși o lume, un univers.

Din țara Sfânt

Războiul vesel

G. MOSARI

Într-un articol anterior scriam că activitățile culturale, artistice se desfășoară în Israel sub semnul amenințărilor cu război împotriva Iranului. Din păcate, i acum suntem obligați să spunem că aceste amenințări au devenit mai grave i nu tim ce se va întâmpla. De aceea ne vom referi la aceste amenințări, spre deosebire de alte articole, nu vom menționa nimic despre cultură sau artă.

L-am urmărit zilele trecute pe Bibi Netaniahu vorbind despre război. Fără nici o îndoială că în modul cum pune problema are perfectă dreptate: numai un atac împotriva instalațiilor atomice ale Iranului va împiedica pe acest „dușman al omenirii” să intre în posesia armei atomice. Dar... Aici însă intervine o sumedenie de „dar-uri” la care nu se pot da acum toate răspunsurile. Să le luăm pe rând:

Netaniahu spun că dacă nu atacăm acum, „miine” va fi prea târziu că Israelul – singur – poate face aceasta. E adevărat că singur Israelul poate declanșa războiul, dar cum se va termina? Bibi Netaniahu are exemple din istoria armatei: în 1948 ne-au atacat mai multe state arabe la un loc, dar oștașii noștri au învins. „Războiul de ase zile” a dovedit capacitatea noastră, din conflictul de „Iom Kipur” am ieșit bine... numai că Bibi Netaniahu uită că, între anii de atunci i cei de acum, s-au interpus câteva decenii. Că rile arabe nu mai sunt ceea ce au fost i s-înmarmate până în din i. Că Iranul este o forță mondială petroliului, după care fug toate rile că niciodată Israelul nu s-a luptat cu Iranul, o arăperfid, cu conducători extremiști religioși, fanatici, mincinosi, care țiuș vorbească frumos i să amească o lume întreagă, spre a-și face interesele.

Netaniahu povestește israelienilor că va fi un război scurt, fulger, dar nu pomenește nimic despre „fașă rea a monedei”. Asta înseamnă că nu vor fi în Israel decât cel mult 500 de victime (cum văd Netaniahu i Barak) pentru că rachetele iraniene țiuș ajung la destinație. Pe de altă parte, cine-i garantează lui Netaniahu că bunii vecini arabi vor sta cu brațele încrucișate? Ce vor face arabii din Yehuda i omron, dar mai ales din Gaza? De ce nu gândim profund? : de ani de zile, din Gaza, teroriștii în subteroaare sudul Israelului, iar țara noastră nu poate face nimic altceva decât să se agite i să amenințe. Aceste avertismente n-au nici o influență asupra teroriștilor, nici măcar mărunt. În aceste condiții, când – de fapt – suntem anchilozați în lupte mai simple, locale, ne-am trezit deodată mari luptători împotriva Iranului?

Statele Unite ale Americii i dau seama fără îndoială de pericolul iranian. Dar tratează această temă împreună cu câteva state europene, cu răbdare, încearcă soluții. Oare au interes americanii să i lase pe iranieni să i facă arme atomice? Cătoric, nu! Drept care declară că vor lua măsură. Adevărat, acestea pot interveni în ultima clipă, dar americanii vor acționa? Se înleagă că alături de americani, israelienii au alți ansuri. Însă Bibi Netaniahu se grăbește. „N-avem timp” spune el. i vrea să atace, el fiind apărut în adpostul subteran, antiatomic, în timp ce populația va fi la dispoziția rachetelor iraniene.

Israelienii, tim, sunt oameni viteji, dar mult prea încrezuți. Această auto-încredere exagerată era să ne ducă la distrugere în războiul de Iom Kipur. Acum, o serie de conducători israelieni, pe baza unor succese măruntă sau chiar mai mari (apărare prin „cupole de fier”) cred că se pot juca de-a războiul. Ei uită că nu mai sunt timpurile când în nordul țării se dădeau lupte, iar la Tel Aviv se făcea plajă. Hei, domnilor, reveniți cu picioarele pe pământ! Analiza i perfectă fiecare mi care i toate consecințele ei.

Situația cu Iranul – cât timp va avea o conducere extremist-religioasă, dușmanoasă Israelului – este gravă, dar nu trebuie să ne repezim, de asemenea să nu ne orientăm după politicianii de stînga, care în sens negativ, încearcă să împiedice un război cu Iranul, crezînd că vorbele lor despre „pace” vor ajuta. Numai realismul, obiectiv, exact, poate conduce la soluția cea mai bună.

„Războiul vesel” este bun pentru un film comic. Dar nu i pentru o existență firească, într-o lume în care întinericul că țigă teren...

Poezia naturii la Bunin i Esenin

George B. D. R. U.

Alexandru G. erban selectează i traduce poezii din creația lui Bunin i Esenin (*poezia naturii*), propunând cititorilor noi versiuni, pe care le prezintă sintetic în articole de 9 – 10 pagini. Într-o prefață densă, la obiect, Marina Vraciu se referă la specificul naturii ruse, la poetizarea întinderii sale, la dezordinea naturii care pune stăpânire pe ordinea culturii i face trimitere la Pușkin, Lermontov, Bunin i Esenin. I. A. Bunin este unul dintre cei mai buni poezii-peisagisti, la care prezența umană este evacuată din natura amenințătoare, tulburătoare, stărnind anxietatea, în timp ce poetul ție te singur tatea omului în mijocul naturii i singur tatea naturii fără om. În opera lui Esenin, natura este un element atotcuprinzător, eroul liric fiind legat de natură congenital, într-o Rusie viu colorată i răsunătoare. Fenomenele naturii apar pictural, în comparații zoomorfe i antropomorfe, mestecă năl devenind arborele-simbol al Rusiei, între natură i civilizația „cuceritoare” se stabilesc raporturi dificile, peisaje fantastice se intersectează cu cele cosmice.

Atras de sensibilitatea lui Ivan Bunin, Al. G. erban observă natura ca forță binefătoare: bucurie, în elepciune, frumoasă, receptarea integralității Lumii, culori, țeri, parfumuri ale nopții, dragostea pentru pămăturile natale. Natura în opera lui Bunin nu este una artificială, inventată, ci unică autentică, reală, multicoloră, cu stoluri de păsări, stepă adâncă i pustie. În creația sa, poetul exprimă sentimente i țiri profunde, melancolia, sentimentală apropierea morții (*Dimineața nu vine încă*), nostalgia, regretul (*Singur tate*), toamna i iarna devin simboluri ale pierderii iubirii. În *Ultimul bondar*, tristețea reprezintă o stare apăsătoare, permanentă, iar mica vietate este purtată de colo-colo de vântul solitar, zumzetul semnifică fericirea supremă, zborul înseamnă ascensiune către planul superior, cosmic. Seară aduce în prim-plan elementele naturale care asigură fericirea: grădina, cerul curat, inutul alb, norii orolucitori, exprimate de caracterul pictural al limbajului.

Poezia de început a lui Esenin amintește prin limbaj, structură, stare de spirit de poezie populară i Alexandru G. erban evidențiază lumea de basmă a copilăriei, munca, srbătoarea, credința, tabloul casei, curtea părintească, modul de viață patriarhal, cu mulțimea de sunete, zgomote, culori specifice. O poezie interesantă este *În bojdeuc*.

Întrăgostit de câmpii i păduri, Esenin i-a apropiat natura, care cuprinde alte elemente: Soarele, Cerul, Luna, Stelele, Apusul, Furtuni, Crânguri. Traducătorul constată că în poezia lui Esenin, culorile par a fi preluate din iconografia ortodoxă rusească: albastrul, zmeuriul, auriul. Într-un spațiu existențial obișnuit: râul, câmpia, satul, curtea, casa, copacii devin animale domestice ori slobatice: boii ascultă *cornul* păstorului căzuți pe gânduri, vaca *scarmăna* tristețea din paie. Multe elemente pot fi extrase din *Cântec despre un câine*. Întrăgind satul tradițional, Esenin i i va da seama de devastarea, de pustiirea *Rusiei albastre*, i i va exprima ura împotriva cailor de fier, împotriva orașului.

În articolul său despre Esenin, Alexandru G. erban reliefează natura ca un organism unic, un întreg univers, cu *stepa* rusească i cu *mestecă năl* care reprezintă un simbol al nașterii, al *rusului* puternic, aspru, ascunzându-și sensibilitatea în cântece melancolice. Coaja mestecă nului amintește de puritatea zpezilor din *stepa* rusească i alin suflutele oamenilor.

În poezia *Mestecă năl* (sensibilitate, blândă), copacul pare un *axis mundi* între Cer i Pământ, tinzând spre absolut, în vreme ce suflutele poetice se contopește cu spiritul naturii. În creația *Pe fereastră* – *Luna*, motivul poetic al lunii sugerează un spațiu intim; în *Negrită albă strimă, fragilă* apare obsesia morții, tonalitatea funebră, unde „*albă strimă*” este simbolul infinitului, al lumii perfecte, al speranțelor eului liric.

Doar Natura i i păstrează frumoasă ea suavă „I că ul pădurii domoale”; clopotele oferă sugestie auditivă vieții, destinul este monoton, apăsător, amenințănd spiritul pur al creatorului. În final, Alexandru G. erban subliniază: *Esenin nu este numai ultimul poet al satului rusesc, ci i poetul satului cosmic...*

bra e încrucișate (v)

Victorie plătite din banii noștri

Adi CRISTI

Să vorbim despre o nouă decizie a CEDO. Despre o acțiune a unui coleg de-al nostru din presă care a reușit să învingă inerțiile statului român, dar mai ales a reușit să învingă mentalitățile comuniste ale sistemului. Astfel de victorii, trebuie să sesizăm acest amănunt, încă nu se pot obține pe teren propriu. Încă mai sunt necesare drumurile la Bruxelles, solicitarea competențelor Curții Europene a Drepturilor Omului.

Nu de puține ori s-a spus că mai avem nevoie de zece de ani buni pentru a racorda la schimbările evidente, post-revoluționare, o mentalitate pe măsură. Încă mai suntem restanți la această acordare a lungimilor de undă, astfel încât efectele acțiunilor noastre să fie în concordanță cu *bunele intenții* care ne încearcă de mai bine de 22 de ani.

Mentalitatea comunistă, aceea de a interpreta legea în sensul privilegiilor, pe care cei aflați la putere cred că sunt îndreptățiți să le împartă sub formă de dreptate, sub forma *feliilor de piine*, după cum le dictează interesele, încă mai este o forță în România zilelor noastre. Sistemul a rămas atât de anchilozat, încât nici o încercare de redresare, de recompunere după modelele viabile europene, nu a fost sortită izbânzii, de fiecare dată înregistrându-se mari eșecuri ale justiției, pe care doar curțile europene au reușit să le îndrepte.

O astfel de situație s-a întâmplat și în cazul jurnalistului Petru Frâsil, unul din pionierii presei post-decembriste, fondatorul posturilor de televiziune TELEM Iași, TELEM Piatra Neam și al postului de televiziune regional Prima TV Iași.

După o crasă ingerință a politicului în destinele unei instituții de presă, în plin avânt democratic, la Piatra Neam, cum de altfel în întreaga țară, amprenta omului politic aflat vremelnic la putere s-a dovedit a fi o veritabilă ghilotină ce a rețezat un demers jurnalistic deșus în slujba cetățeanului.

Ceea ce încă nu se știe sau, mai precis, nu se dorește să se știe, este rolul pe care îl are presa în societate. De fiecare dată ea apare pe masa guvernanților, a celor care gestionează puterea în numele poporului, sub forma celui mai periculos dușman, gata oricând să provoace căderi de guverne sau demascări de mari corupți.

Paradoxal, presa niciodată nu a făcut casă bună cu Puterea, chiar și numai pentru simplul fapt că „fiind postul” ei este prevăzută exact această acțiune de demascare orice fapt de încălcare a legii, cu precizie din partea celor care trăsesc din banii publici. Atunci când presa își face treaba, atunci apar reacții violente din partea puterii, astfel încât profesia de jurnalist în România continuă să fie percepută de comunitate ca o meserie extrem de periculoasă, de riscantă. Expus tot timpul reacțiilor violente ale unor demnitari, oameni politici, „prin și cu mâna în borcanul cu miere”. Violența a mers în cazul lui Petru Frâsil până la a se „fura” postul de televiziune de la Piatra Neam, colegul nostru devenind „primul ziarist interzis” din România post-decembristă. Împiedicarea acestuia de a-și profesa meseria a fost pur și simplu trecut cu vederea de Justiția din România, fiind considerat o pagubă colaterală a unor prejudicii inventate de cei care s-au trezit descoperiți de mass media în mijlocul matrapazlicurilor lor, înscrise în fireasca *baroniadă locală*, unde forța legii a fost pusă la cale prin grădinițele propriilor interese.

Petru Frâsil a fost unul dintre acei oameni care nu s-au recunoscut învinși, chiar și atunci când o hotărâre definitivă și irevocabilă a Justiției române ar fi trebuit să-l facă să ridice din umeri și să se supună ei.

Au urmat plângerea la CEDO și așteptarea lungă de a-și fi judecată petiția, pentru că în aceste zile de mai să primească răspunsul definitiv prin care își recunoaște dreptatea pe care sistemul încă anchilozat al României nu i-a putut-o recunoaște. Statul român trebuie să-și plătească despăgubiri în valoare de 18.000 de euro plus 5500 de euro cheltuieli de judecată, sume

ce sunt indexate până la data plății efective.

O victorie care, la urma urmei, ne costă tot pe noi, cetățenii români, atâta timp cât „statul suntem noi” atunci când vine vorba de a plăti oalele sparte de alții, plătiți tot din banii noștri. Ori suntem fraieri, ori suntem luați de fraieri, ori cei care ajung la putere sunt pur și simplu devorați de sistem. Cătigul lui Petru Frâsil la CEDO este un semn care ne confirmă faptul că, de când am intrat în Uniunea Europeană, nu mai suntem singuri!

Ghinioanele finanțării Anului Caragiale

Ionel BOSTAN

Dacă ne gândim la Caragiale, și viața din jurul nostru ne oferă, slavă Domnului, nenumărate motive să o facem, anul acesta avem „la pachet” două momente aparte: celebrarea a 160 de ani de la nașterea marelui dramaturg (30 ianuarie) și marcarea centenarului morții – 30 iunie. În mod neoficial, se vorbește chiar de un an „Caragiale”. Spunem asta pentru că de-adevăratele „oficial” a fost declarat doar anul 2002, când s-a emis o Hotărâre de Guvern specială, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la nașterea scriitorului. Atunci, odată luat problema în mână Guvernului, sau mai bine zis a unui comitet de coordonare – din care făceau parte 23 de personalități din zona administrației publice centrale și locale, a uniunilor naționale de creație și a Academiei – toate cheltuielile necesare pentru organizarea acțiunilor și manifestărilor au fost suportate din bugetul Ministerului Culturii. Astfel s-a reușit punerea în scenă (aproape) întregii creații dramatice a scriitorului, reeditarea operei complete în formă de carte electronică, editarea în limba franceză a unor piese ale sale, crearea unui site pe Internet și a unui CD-ROM etc. În schimb, azi, după un deceniu, poate din motive de criză globală sau altele doar închipuite, nu am mai reușit mare lucru. Ici și colo câte un eveniment care ni-l aduce în atenție pe Geniul de la Haimanale, dar se vede din avion lipsa de implicare a autorităților centrale. Lăsând în plată Domnului factorii guvernamentali, observăm că nici UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură) nu l-a inclus pe „Moliere al românilor” pe lista personalităților srbătorite în 2012. Nedumerirea noastră este, deși Comisia Națională a României pentru UNESCO a „aplicat” la timp, rezoluția primită a fost „proiect respins”. Explicația: nu s-a îndeplinit procedura de selecție. Trebuie să recunoaștem, ratarea centenarului internațional Caragiale înseamnă și o slăbire a ofensivei culturale românești în străinătate, care, din motive binecunoscute, nu este mai necesară azi decât aerul și apa. Dar pentru că am amintit de „exigențele” UNESCO, să spunem că ghinionul nu ne-a înconjurat total nici în următoarele zece ani. Proiectul „Cea de-a 150-a aniversare de la nașterea scriitorului și dramaturgului I. L. Caragiale”, finanțat cu 11.669 USD, prin intermediul Comisiei Naționale a României pentru UNESCO (CNR-UNESCO), a fost considerat complet în neregulă după ani buni de la finalizarea acestuia. Conform raportului de audit al misiunii UNESCO, această sumă, considerată neeligibilă, trebuie numădeciți și recuperată. S-a ajuns până acolo, încât au fost sistate de UNESCO toate alocările de fonduri prin programele de

Manuscrisul de la Înviere

Horia ZILIERU

CREPUSCUL

Migrează sufletul și trupul cere
cenușă vatră milă clandestină
iar tâmpla tremurătoare
în teroarea tândră. Singuri la galere

încredințăm oglindii austere
fragmente din capela ta sixtină,
visat Karma. Ultima ondină
o noapte ești în mări aurifere

înnoieți invers spre sacra subterană
prin texte fumigene și pânze:
organ oral hu-bu-hu-hu. Rămâne

singur tate-n pielea animală.
Întunecată lacrimă neșpală
la ghetsimani nespovedită rană.

participare (PP) la care poate aplica România, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (MECTS) fiind încunoscute în scris, în mod repetat, despre aceasta. În prezent, deblocarea situației presupune plata necondiționată a *debitului* amintit. În consecință, Executivul s-a văzut nevoit să adopte o hotărâre prin care să aprobe suportarea respectivei sume din creditele bugetare ale MECTS aprobate pentru anul 2012. Pe deasupra, a avut cum rezultat din proiectul respectivei hotărâri, CNR-UNESCO trebuie să întreprindă „toate măsurile legale pentru recuperarea sumei”, inițiind acțiunile judecătorești pentru încasarea contravalorii prejudiciului de la cei responsabili. Într-un fel, în elegerea cadrului birocratic face ca lucrurile să devină explicabile. Legătura României cu UNESCO se asigură exclusiv prin intermediul CNR-UNESCO, care este o instituție publică în subordinea MECTS. Aceasta derulează proiecte și programe în domeniile UNESCO, având ca finanțare bugetul de stat (prin bugetul MECTS), dar beneficiază și de bugetare direct de către UNESCO, prin intermediul PP. Același cadru birocratic este cel care permite fiecărui stat membru al UNESCO să solicite organizarea finanțării pentru un anumit număr de proiecte pe an, responsabilitatea derulării activităților care fac obiectul finanțării de către UNESCO, revenind solicitantului. Și aceasta atît sub aspectul respectării calendarului de desfășurare, cît și al regimului decontării cheltuielilor. N-am putea să încheiem, fără să adăugăm că rigorile cu care se operează aici au făcut ca și alte proiecte de mare rezonanță să pice cu succes. Între acestea, „Aniversarea a 100 de ani de la moartea lui Aurel Vlaicu, pionier al aviației mondiale (1882-1913)”, „Aniversarea a 150 de ani de la nașterea lui Ioan Cantacuzino, om de știință și filosof (1863-1934)” ori „Aniversarea a 100 de ani de la nașterea Mariei Tănase, cântăreață (1913-1963)”. Ca o consolare, Romfilatelia introduce în circulație o emisiune de marci poștale dedicată evenimentului «2012 – Anul „Caragiale”», alcătuită dintr-un singur timbru, cu valoarea nominală de 5 lei, care prezintă portretul foto al marelui maestru.

C r i de top Minoic. Un alfabet secret al inteligen ei

Emanuela ILIE

Am spus-o i alt dat :
îmi plac în mod deosebit
c r ile etajate inten ional i
în consecin abil
stratificate. Altfel spus,
c r ile care se construiesc în
a a fel încât s plac unui
public cât mai larg. Sigur
c , având o bogat
experien editorial ,
reflectat pân acum în
numeroase c r i de autor –
volumele de studii i eseuri
pe diferite teme de istorie
cultural *Modernitatea
ultim* (1998), *Semizei i
rentieri. Despre imaginarul
burgheziei moderne* (2001),
Inamicul impersonal (2001), *Mihai Eminescu.
Imaginarul spa ăului privat. Imaginarul spa ăului public*
(2004), *Revolu ia radial . O critic a conceptului de
„postmodernism” dinspre în elegerea plural i deschis
a culturii burgheze* (2008); volumele de poeme *Efebia*
(1994), *Sp lându-mi ciorapii* (1994), *Deadeva* (1998),
Od liberei întreprinderi (2009); în sfâr it, romanele
Balamuc sau pionierii spa iului (1994), *Tez de doctorat*
(2007) i *Euromorphotikon* (2010, în versuri!) – scriitorul
Caius Dobrescu a dovedit c tie s jongleze cu formule
tematice i discursive care s atrag cât mai multe
categorii de cititori.

Nu altfel procedeaz în cel mai nou roman al s u,
Minoic (Editura Polirom, Ia i, 2011). Un volum cu totul
impresionant (i nu m refer, fire te, la lungimea ce
dep e te 700 de pagini), greu etichetabil, în ciuda
indica iei peritextuale – *thriller*. Cititorii care îl vor citi în
aceast cheie vor putea g si îns numeroase motive de
satisfac ie în trama ce pare a respecta cu sfin enie
conven iile genului. Protagonistul, Nicu Stoica, poet
ratat (sau cel pu în ignorat), devenit redactor la revista
„Minunata lume a animalelor”, aterizeaz în ora ul
american Shebango cu o burs facilitat de fostul s u
coleg de facultate i prieten apropiat Dinu Dima,
devenit, dintr-un fugar din România comunist , cel mai
cunoscut discipol al regretatului Tidid Diomed Caraiani
i custode al Fondului Memorial Caraiani. Spre surpriza
cititorului – care, dup câteva pagini în esate de impresii
privitoare la ocurile de tot felul (de la cel fiziologic la
cel cultural) experimentate de român în SUA, poate s
jure cu mâna pe inim c *Minoic* este o etnific iune
centrat pe ideea marginalit ii Celuilalt – romanul
trimite, imediat, spre alte piste narative i al i centri de
interes auctorial. Dinu, prietenul „vechi ca un vin de
ras ”, nu numai c este de neg sit, ci îi i trimite o serie
întreg de indicii din ce în ce mai greu de descifrat
pentru bietul Nicu, incapabil a se descurca în jungla
ora ului i a birocratiei americane, i pe deasupra ars de
dorul so iei i al celor doi copii. Indiciile primite în
alfabetul secret Minoic, inventat în glum , demult, de
prietenii acum desp r i i, îl introduc pe Nicu într-un
p ienjeni halucinant de fapte, transformate f r veste în
fil ri, crime „banale” în agresivitate ori savante în
diabolica lor ingeniozitate, comploturi politice
„cumin i” sau, în sfâr it, intrigi (justificate istoric i
pigmentate ezoteric) dintre cele mai rafinate. Puse la
cale de personaje dintre cele mai ciudate, fie exclusiv
prin statutul socio-profesional, profilul psihologic ori
preocup rile sumbre, fie inclusiv prin trecutul ap s tor:
chiar i o parte a inocen ilor se dovedesc, finalmente,
securi ti, KGB-i ti sau membri ai CIA, al ii practic
diferite ritualuri de magie, când nu se delecteaz cu vicii
ru inoase, *recte*, cu „turpitudini delicioase”, prin urmare
aproape to i tr iesc fascina ia travestiului, a m tii i a
altor forme de camuflare identitar . Ceea ce cu siguran
va stârni interesul unui altfel de cititor, mai degrab
interesat de temele identitare i existen iale decât de cele
specifice *policier*-ului...

Cum orice tentativ de sintetizare a evenimentelor,
ca i orice încercare de încadrare tipologic , justificare i
cu atât mai pu în descifrare a complicatelor psihologii
ale personajelor din prim-plan sau de fundal mi se pare
i extrem de dificil , i ineficient în ordinea de
profunzime a acestei fic iuni arborescente, m limitez s
observ c , pe nesim ite (a adar cu ingeniozitate!),
scriitorul prinde în nodurile ei i o serie ce pare
nesfâr it de topoï din varii surse i cu varii
func ionalit i narative. Rezultatul e o pânz imbricat ,
doldora de trimiteri directe ori aluzive la opere de art ,
c r i i principii, mituri i simboluri culturale, de la arta
rupestr la gravurile lui Théodore Géricault ori la *Nudul*

coborând o scar al lui Marcel Duchamp, de la romanul
antic la meta-thriller-urile lui Umberto Eco, de la
pitagorism la concep iile lui Monciu Sudinski sau Ioan
Petru Culianu, de la Hiperboreeni la Golem i mon trii
lui Arcimboldo, în fine, de la hieroglifile cretane la în-
semnele spectrale. Mare parte dintre ele sunt inso ite de
comentarii inteligente, ce transform re eua de
referin e într-o ebo de istorie a culturii nu doar
moderne (de i istoria de fond, ce debuteaz într-o
metropol american de început de secol XXI, se
întoarce în timp doar pân în spa iul interbelic
românesc).

Cartea merit cu siguran citit i pentru substan ialul
intertext livresc, artistic i filosofic, într-un cuvânt,
Cultural. Cu atât mai mult cu cât acesta nu sufoc
fic iunea propriu-zis , ci doar îi adânce te din sensuri.
Pluralul nu e deloc întâmpl tor. Indiferent de planul
nativ pe care îl urm re te mai asiduu, chiar i unui
cititor nefamiliarizat cu preocup rile diverse ale lui
Caius Dobrescu nu-i poate sc pa faptul c respectivul
cumul de fire

interpret ri

Semnificac iile ale elementului acvatic în proza scurt a lui Vasile Voiculescu

Monica BO OIU

Proza scurt a lui Vasile Voiculescu î i „construie te”
amprenta în spa iul larg al literaturii mai ales prin
modul în care este perceput natura, care nu mai
constituie doar un fundal, ci o entitate vie, dinamic – o
fiin . Nu e vorba de o simpl personificare, de un
transfer al tr s turilor umane spre mediul înconjur tor,
ci de o natur cu personalitate proprie. De aceea
leg tura omului lui Vasile Voiculescu cu natura nu
poate fi numit simplu „comuniune”, ci mai degrab –
inter-rela ionare, întrep trundere. O asemenea simbioz
adânc explic prezen a unor fiin e duale: omul – pe te,
omul – lup, omul – urs i constituie totodat , la nivel
literar, unul din principalele aspecte care asigur
particularitatea prozei lui Vasile Voiculescu.

Dintre elementele naturii exploatare simbolice în
textele voiculesciene, apa r mâne unul din cele mai
importante, concretizându-se atât ca un mediu propriu-
zis care poten eaz semnificac iile, cât i la nivelul unor
fiin e care poart semnele acvaticului, cum este cazul
lostri ei sau al pescarului Amin. În general, apa poate fi
perceput la nivel simbolic în trei coordonate de
semnificac ie, dup cum se sugereaz în *Dic ionarul de
simboluri* al autorilor Jean Chevalier i Alain Gheerbrant,
i anume ca origine a vie ii, ca mijloc de purificare sau
drept centru de regeneren . În povestirile lui
Voiculescu aceste coordonate se împletesc, accentuându-
se îns prima dintre ele, cea privitoare la apa privit ca
element primordial. În aceast ordine de idei, pescuitul
are rolul de a stabili leg turile adânci cu marile animale
rare prin halucinante comuniuni thanatico – erotice,
comuniuni de sânge, pornind din str fundurile evolu iei
i ale fiin ei i reinviind vraja animalelor sacre.

Pescarul Amin înf i eaz poate cel mai explicit
complexitatea tulbur toare a întrep trunderilor dintre
regnuri. Pornind de la înf i area pescarului – „Amin
are în toat f ptura lui ceva de mare amfibie” i
continuând cu desf urarea eveniment ial care
acumuleaz detaliile într-un crescendo generator de
tensiune, povestirea urm re te traseul redescoperirii
fiin ei ca verig în lan ul totemic, ca purt toare a
senzurilor arhetipale.

Amin cunoa te rosturile apei, în elege mu enia
pe tilor, le tie obiceirile. Singur tatea lui e aceea i cu a
omului – lup din *În mijlocul lupilor*, amândoi fiin e care
p streaz în carne, dar mai ales în sim uri, r m i e ale
str mo ilor animalieri, care poart cu sine m re ia de
odinioar .

Glasuri adânci de sânge îi spun pescarului c în
capcan nu e un simplu somn – simbol al for ei brute –
ci altceva mai puternic, mai aproape de sacru.
Convingerea c pe tele e de fapt morun e privit
aproape ca o minune; ca un semn al trecutului fabulos –
„Lui Amin schimbarea din somn în morun îi atârna din
ce în ce mai greu pe suflet (...) Nici el nu tia de ce.
Poate dintr-o amintire uitat ?” Prefacerea lui Amin este
tot de la somn la morun, de la fapt la gând.
Transformarea fie dintr-o fiin în alta, mergând chiar

pân la metamorfoz real (*Schimnicul, Lostri a*) sau
mimat (*Ultimul berevoi*), fie în untrul aceleia i fiin e
(*Lipitoarea*) este un semn distinctiv al nara iunilor
voiculesciene.

Prin mijloace fabuloase care în de basm: „s se dea
de trei ori peste cap (...) i are s se prefac în gând” –
Amin coboar în sine, înspre str mo ii s i.
Transformarea se face în spirit; incon tientul nu mai este
un h u adânc i terifiant, ci o cale spre în elepciune
(asociat tot ca în basme, cu b trâne ea). Amin cap t
puteri ne tiute, iar morunul – „r s –str mo ul s u” – i se
înf i eaz drept o creatur magic , colosal : „E a a de
uria c nu-l încap bol ile. În pântecul lui str lucesc
a trii înghi i i.” Toate acestea trimit înspre un timp
desprins de istorie, asociat beatitudinii începuturilor:
„un adânc paradis reg sit ...în care el intra, l sând afar
timpul, ca pe o slug s -l a tepte.” Gestul final al
pescarului poart semnificac iile jertfei – salvarea
totemului implic autodistrugerea.

Lostri a – un alt text reprezentativ din punct de
vedere al prelucr rii elementului acvatic - dilueaz i
complic motivul totemic prin implica iile erotice, iar din
punct de vedere formal se apropie mai mult de categoria
basmlui. Senza ionalul nu e perceput cu nelini te, ci
este înscris în cotidian. Astfel, existen a diavolului cu
ispitele sale este statuat de la început ca o certitudine –
„Pe Bistri a, Necuratul rânduise de mult vreme o
nagod cu înf i are de lostri .”

Identitatea om – pe te atinge punctul culminant în
întruchiparea lostri ei mai mândr , mai viclean ,
„unduind trupul cu ispite femeie ti în el” devenit
Ileana „ uie, cu trupul lung, ml dios” (de observat
simetria portretelor). Iubirea celor doi (Ileana i Aliman)
e s lbatic , ame itoare, delir al c rni, i al sim urilor,
reintegrare p gân în natur . Fericirea le este îns brusc
întrerupt de apari ia mamei fetei, întruchipare la
rândul ei a for elor primordiale (poate chiar a Bistri ei).
Plecarea lor îl gole te pe Aliman de suflet i de puteri,
un semn în plus al leg turii de sânge i spirit cu natura.

Sfâr itul povestirii nu anuleaz „realitatea” lostri ei.
Ea exist i va exista mereu, ademenitor „întins la soare
în calea fl c ilor aprin i f r minte” care vor repeta
întocmai povestea lui Aliman, dac vor crede. Astfel,
fa de *Pescarul Amin* unde pe tele era un animal mistic,
amintind de semnificac iile lui cre tine, în *Lostri a* este o
întrupare a „elementului ispititor, fluent, nesigur, legat
de împlinirea sim urilor i de iubirea ca dorin ”.

În acest sens, edificator este i textul *Lacul r u* unde
ecua ia este din nou pr d tor – prad , având acelea i
reverbera ii punitive. Gheorghie (un alt Aliman) încalc
datinile, nu respect opreli tile, iese din cercul protector
i este pedepsit pentru *hybris*-ul s u. Lacul (primitor
pân atunci) îl înghite i îl închide ca într-un cavou –
„lacul se tia c e f r fund, lac r u: înha – i ce apuc
nu mai d drumul.” Toate verbele asociate acvaticului
sunt dinamice: înha , apuc , creându-se chiar imaginea
unor „bra e de ap ce se ridicau s -l încol ceas .”
A adar, sintetizând cele afirmate anterior, se poate
observa c acvaticul la Voiculescu se încarc de o
semnificac ie dual , reprezentând atât apa vie – matrice
primordial , timp al începutului (viziunea se reg se te
în *Pescarul Amin*) cât i apa moart , purtând în sine
ispitele în el toare ale demonicului, ducând la pieire
(*Lacul r u, Lostri a*).

Motto: "Potrivnicele-arome zîmbind, în ea le-mbin ...
Pocalul sus... i-nchin :î i torn s bei lumin".
(V. Voiculescu)

Ia i, 13 aprilie 2012

Cuvinte
- p ianjeni m run i
mi unînd
pe sub lespezi -
- Acolo fusese cîndva o Cetate
ei credeau c mai este-
Se vînzolesc
înt rîta i de lumina groas , opac
în ad postul umed
viermi negri, opîrle
cu ochi puroia i
Printre cuvinte
agonizînd în zbor
cel pe care abia avusesem
curaj
s -l rostesc
rostogolindu-se
chiar înainte de sosire
La cel lalt cap t al firului
cineva anun
ora exact

Ia i, 15 aprilie 2012

La dou spre diminea
scîr îie minutarul
ca o podea învechit
înc str juie Lumina
într-un col al ferestrei
nu mai am nimic s -i spun
despre mine
aud
fereastra spitalului
scri nind
într-un hohot

Ia i, 16 aprilie 2012

Lini tea
Se ascunde în ce uri
Ca o pas re bolnav
Moare încet,
Iar eu
Nu mai dau de ea
i-mi iuie urechile
De parc a fi la 10000 de metri
În nori
M tem c o s plece de tot
F r s tie
Cît de mult îmi lipse te
* * *
cineva întinde mereu o mîn
vezi i taci, vezi i taci
nici numele nu i-l mai aminte ti
nici chipul
parc acum cîteva zile te plîngeai
de-o cut sub ire
a cui, Doamne, a cui?
mîna întins i nesfîr it
acoper toate str zile din ora
ceru-l mototole te ca pe-un ghemotoc
de hîrtie
i-ai a eza o moned în palm
ai saluta-o senin
cum strîngi mîna unui bun prieten
e prea tîrziu îns
cineva întinde o mîn ,
dar dac te furi ezi noaptea pe la cap tul str zii
nu mai vezi nimic, nimic, nimic...

Ia i, 17 aprilie 2012

diminea a are gust de p mînt
sau poate a a pare cînd te prinde
cîntatul coco ilor
atîrnat de vechile gînduri
it cerea încheag contururi ciudate
- cuvinte-rîu
cuvinte-plato
cuvinte-chillii
cuvinte...-
pe care nu le-ai fi l sat niciodat
într-o a a neorîndual
palpitînd prin toate ungherele
ca inimile
unor animale spintecate
* * *

cîndva arborele r chirat din fa a ferestrei
îmi spunea mai multe, avea încredere des vîr it în mine
ceva trebuie s -i fi f cut de s-a aplecat mult în partea cealalt
ascult acum gemetele bolnavilor i plînge/ tiu cînd plînge
pentru c i ileap d frunzele una dup alta
dac l-a întreba ar da cu siguran vina pe vînt i pe gura lui
slobod
a a c m mul umesc s a tept/ mi se face tot mai frig
p tura groas a timpului- nu tiu cum i cînd -
mi-au atacat-o moliile

Motto: "Umbrele i-au p r sit lucrurile c rora le apar in.
Ele nu mai apar în decît dup -amiezii tîrzii care a
trecut". (Hertha Muller)

Z., 20 aprilie 2012

Spunea c nimic nu mai e ca înainte/ în hala cea verde
Butoaie cu ap i lemne de-a valma preg tite s duduie-n
ger
Pe fiecare pom tîn r înflorise puzderie de îngeri,
Iar graiul lor alb i ciudat sem na cu-al nodurilor de
p mînt
Avea o t ietur sub ire pe obrazul drept i tot r sucea
lama hîrle ului
Crezînd pesemne c i-o z ri chipul ca-ntr-o oglind
Ca-n oglind se uita i-n palmele cu an uri groase i
b t turi
Cite una pentru fiecare an în care a tras în singur tate
z voarele
i n-a tiut nimeni cînd nu mai putea pune gean pe
gean

Ia i, 22 aprilie 2012

Trece pe drum o zi f r gînduri frumoase
Fug ca iepurii, turmentate de fric
Nici demnitate nu mai au, nici ru ine
Sau vreo urm de culoare m car
Le amestec cu degetul ar t tor
Apoi îl apropii tem toare de buze
i pip i gustul cu vîrful limbii
Dac m-a vedea în oglind
Mi-ar p rea c sunt un animal ciudat

Fug i se fac una cu umbra vechiului anotimp
R sturnat în nouri
Se rostogolesc înnegurate într-un tîrziu
Pr p dînd toate cotloanele în care a vrea s m pitesc

Motto: "între ast zi i mîine exist/ ca un scufund tor de la
Delos/ i ca o pas re din Corint/ m încearc sughi ul
în somn/ caut o atlantid a firii care/ de va fi va fi
dincolo...// Între ast zi i mîine ce vis/ mai r mîine
atent la n scare i/ ce p reri silabisite de martorul
timp/ se-nghesuie-n mine i se pr vale.../ nici
moartea nu tie, de i ea le tie pe toate!" (Ioan epelea)

Ia i, 28 aprilie 2012

Ziua de azi
Ca o mu c tur de cîine turbat
Fiecare cuib de aer - o mla tin
Azi e pîlnia prin care
Pe nepreg tite
Clipa mi-ar sturnat în sînge rugul
Uitat nesupravegheat
23 de b t i de clopot

Ia i, 30 aprilie 2012 (înc tu at)

„Gleznele” mîinii înro ite
Din cînd în cînd
Ele zorn ie
Pe c ldur
Taci
Dar tii c
Durerea vine de undeva
i-n argintul lor
R scole ti ca-n oglind

Ia i, 6 mai 2012

Aerul
Bolnav de ftizie
S-a pr bu it în curba umerilor
Au început s -mi cl n neasc
Din ii/ soarele se preg te te
Iar de luat în t rbac

Un insectar de buzunar

erban CIONOFF

„Sunt extrem de bogat în amintiri-scrie Eugen Eftimiu,-cât
s îmi ajung pentru alte cîteva vie i”. Scrie i eu zic s îl
credem, fiindc „hapurile cu efect imprevizibil” pe care le-a
adunat între coper ile c r ii sale, „Momente i secven e” (*),
sunt pe deplin conving toare. Într-adev r, Eugen Eftimiu este
„un b trîn gazetar” (el a spus-o, nu eu!) care a a tr it, a v zut
i a înv at multe la via a lui. Ani de-a rîndul, semn tura sa a
fost c utat în „Informa ia Bucure tiului” i, mai apoi, în
„Libertatea”, pentru anchetele sale sociale deloc comode, care
au dat serios de furc unora sau altora. i, deloc în ultimul
rînd, gazetarului însu i.

De aici i-a scos Eugen Eftimiu materia prim a tabletelor
sale de mai tîrziu. Tablete („hapuri”, cum le
boteaz autorul), ori mai bine fi e de observa ie,
studii de caz, despre oameni, mentalit i i
obiecturi ale unei lumi, mai vechi sau mai noi,
unde h ul dintre lozinc i practic se c sca f r
putin de sc pare. Nu-i vorb , el a lucrat ani la
rînd în sec ia ”probleme cet ene ti” a unui
important cotidian, acolo unde zi de zi, ceas de
ceas, pas cu pas se întâlnea cu oamenii, cu p surile
i cu speran ele lor risipite. Putea, astfel, s
cunoasc adev ruri dureroase despre care scria i,
pe cît îi st tea în putin , încerca s determine
autorit ile s interven .

Iar i un fapt semnificativ, gazetarul nu i i
cantoneaz investiga ia critic doar la ceea ce a
fost ”înainte de 1989”, ci merge pîn în
actualitatea cotidian . Acolo unde, dup cum bine
vedem, dureroasa pr pastie dintre vorb i fapt
este departe de a fi disp rut.

Pentru ace ti eroi anonimi, despre aceast mul ime t cut ,
Eugen Eftimiu nu are decît vorbe calde i un zîmbet duios .
Ca i pentru aceia care, dincolo de bariere institu ionale sau de
iner ii, încercau s le aline suferin a. De obicei, ace tia fiind, ei
în i i, oameni obi nui i, care din pu inul lor, c utau s î i ajute
semenii afla i în cump n de via . Un asemenea portret de
suflet i se dedic „Maminei”, proprietara unui chio c de
dulciuri dintr-o pia cu vad care îi luase în grij pe aurolacii
aciua i prin prej m : „O mam care, în ciuda oric ror idei pe
care i l-ear fi f cut cineva despre ea, mi s-a spus c i-ar iubi.
C -i viziteaz , le d bani i îi îndeamn s fie cumin i,
ad ugînd de fiecare dat c o s vie vremea cînd o s poat s
aib grij de ei, c vor avea casa lor.” Ceea ce, îns , autorul
streoar discret este am nuntul c multe nop i ale Maminei
erau dedicate unei îndeletniciri ... pu în cam jenante, dar de
pe urma c reia cî tîga i banii pentru darurile aduse micu ilor.
Subiect de neorealism tîrziu a zice i poate c ideea va i
surîde, odat , cuiva. tiu eu? Unui literat sau cineast...

Dar, dac pentru asemenea eroi ne tiu i ai faptei bune
Eugen Eftimiu g se te de fiecare dat cuvinte de bine, pe
m sur , în schimb, pentru aceia care, într-un fel sau altul, le

f ceau i înc le mai fac via a amar celor din prejma lor,
gazetarul nu are decît cuvinte neiert toare. Dup cum era de
a teptat, multe pagini incisive sunt rezervate uor personaje de
epoc (adic din ”Epoc ...”), în i care, la anumite paliere,
de ineau i exercitau puterea. Nu îi va fi greu cititorului s îi
descopere, fixa i în portretele meritate, pe anumi i potentia i ai
„partidului-centrul vital” în frunte cu lugubrul Ion Dinc , zis
i Ion Teleag , insul care, în calitate de primar general al
Capitaliei i de prim-secretar al comitetului municipal de
partid, a f cut multe zile negre celor de la „Informa ia
Bucure tiului”. i, fire te, lista nu se opre te aici, ea incluzînd
alte i alte schi e de moravuri grele, numai bune s între într-o
ru inoas arhiv . Plin de tâlcuri este portretul „dincolo de
aparen e” pe care i-l face Eugen Eftimiu unui îndelung
controversat personaj din lumea presei i nu numai a presei,
personaj care, i dup moarte, r mîne o enigm pentru mult
lume...

De gura bogat a autorului nu scap -
cum era s scape?!...- nici cî iva colegi de
breasl , mai degrab politrucii decît jurnali ti.
Cine a tr it al turi de ace tia i cine i-a
cunoscut cît de cît are acum prilejul de a
compara propriile-i impresii cu nota iile lui
Eugen Eftimiu, a a încît de cele mai multe ori,
ele se suprapun. (În treac t fie spus,
cunoscînd unele dintre personajele pe care le
întuie te acum confratele Eftimiu, mi-a
îng dui s am unele rezerve, dar, m rog, e o
chestiune de subiectivitate, a a c ...) Antologic
este, a zice, potretul în aqua forte pe care îl
face autorul unei juri iare de profesie care, ani
de-a rîndul i-a exersat voca ia de moralist a
frontului politico-ideologic cam cu aceea i
aprig d ruire cu care, în via a-i privat , c lca
în picioare cauza sfînt pe care o proorocea:

„Era teribil , vitriolant . Duritatea articolelor
ei o situau în fruntea ziarii tilor angrena i în asanarea moral a
tinerii genera ii. C era... prea mult destr b lare.(...) Abia
acum ni te colegi de breasl vorbesc despre moralitatea
moralizatoarei, c nu de pu ine ori ar fi fost suprîns cum se
t v lea pe birourile din redac ia tineretului comunist.”

Pe bun dreptate, cititorul se poate întreba, dac i mai
ales în ce m sur , asemenea nota ii ale unui gazetar
bucure tean pot s intereseze i pe cititorul din Dulcele Tîrg al
le ilor? R spunsul nu este prea greu de dat. În felul s u, îl
anticipeaz Eugen Eftimiu atunci cînd, rememorînd o vizit
„La Kafka acas ”, i i încheie nota iile astfel: „Ferindu-ne de
Castele i de Procese risc m s ne metamorfoz m i s
devenim o grea povar chiar i pentru cele mai apropiate fiin e
din prejma noastr ...”

De aici, înv tura pe care r mîne s o alegem din
„hapurile” din remarcabila carte a lui Eugen Eftimiu.

* Eugen Eftimiu „Momente i secven e din tr irile unui b trîn
gazetar.Hapuri cu efect imprevizibil”. Editura NA IUNEA,
Bucure ti, 2011

basarabia - p mânt românesc

Adrian Paunescu

Basarabie

De nicaieri nu-i semn de nici o mil
i s-a ajuns în cel din urm hal
i moare Basarabia umil
Cu capu-n vechiul sac imperial
N-avem puterea s -mp r im o pâine
Ne facem socoteli de precupe i
Dar tot acolo o s ajungem mâine
Cu pa ii doar oleac mai înce i
S raca sor basarab
Tu, cea mai sfânt dintre toate
Zadarnic mama te întreab
Dac tr ie ti în libertate
i va veni i catastrofa iernii
Ca s-o gust m de tot mai multe ori
i s-amurgim cu Gogol pe gubernii
Ca ni te revizori r t citori
Acum imperiul d o nou cin
M nânc ri i bea popoare mici
S vin Basarabia, s vin
S-o guste mensevici i bol evici
Treze te-te, tu patrie drogat
C dac -n focul calculelor reci
Mai pierdem Basarabia o dat
i noi suntem pierdu i în veci de veci
N-au nici o cale fra ii s apuce
A teapt -n van un sprîjin de la noi
E dus Basarabia pe cruce
i noi o contempl m cu ochii goi

Grigore Vieru

Scrisoare din Basarabia

Cu vorba-mi strămb i pripit
Eu tiu c te-am r nit spunând
C mi-ai luat i grai i pit
i-ai n v lit pe-al meu pamânt.

În vremea putred i goal
Pe mine, frate, cum s - i spun,
Pe mine m-au min it la coal
C -mi e ti du man, nu frate bun.

Din Basarabia v scriu,
Dulci fra i de dincolo de Prut.
V scriu cum pot i prea târziu,
Mi-e dor de voi si v s rut.

Credeam ca un noroc e plaga,
Un bine graiul cel slu it.
Citesc azi pe Argezi, Bлага
Ce tare, Doamne,-am fost min it!

Cu poc in nesfâr it
M rog iubitului Isus
S -mi ierte vorba r t cit
Ce despre tine, frate,-am spus.

Din Basarabia v scriu,
Dulci fra i de dincolo de Prut.
V scriu cum pot i prea târziu,
Mi-e dor de voi i v s rut.

Aflând c frate-mi e ti,
Odat sc pai o lacrim -n priviri
Ce-a fost pe loc i arestat
i dus -n ocn la Sibiri.

Acolo-n friguroasa zare,
Din drobul mut al lacrimei!
Ocna ii scot i ast zi sare
i nu mai dau de fundul ei.

Din Basarabia v scriu,
Dulci fra i de dincolo de Prut.
V scriu cum pot i prea târziu,
Mi-e dor de voi i v s rut.

Tatiana Stepa

Imn pentru Basarabia

Moldova nu cere la nimeni iertare
i iart gre i ilor ei,
Coroana pe capul lui tefan cel Mare
Une te Vaslui cu Orhei.

O umbr ne e Daniil cel Sihastru,
Dar umbra preasfântului domn
Ca soarele nostru ro -galben-albastro
În veci s nu cad în somn.

P streaz - i increderea în noi, voivoade,
Sfîdeaz -i pe ho ii vicleni,
S facem aicea prin munc i roade
O ar de basarabeni.

Cu nimeni nimic nu avem decât dac
Ar vrea s mai rup din noi
i nu-i Basarabia ruda s rac
Întoars cu sila-napoi.

Ocna ul de via din lan uri t iate
Mai simte rugina în os,
Astfel cum i noi te iubim, libertate,
i ne bucur m dureros.

Suntem Basarabia, ve nic furat
Ce n-are nici loc de mormânt
Cât clopotul Marii Uniri n-o s bat
S vindece ri i p mânt.

Prea mult ne-au durut desp r irile noastre,
În cifru ceresc s-a v zut;
S fie drapele ro -galben-albastre
i-ncolo i-ncoace de Prut.

i nu-i decât datul ursitei s fie,
Urma i-l i suntem salva i.
Unirea va fi dac este fr ie,
Tr iasc poporul de fra ii!

i nu vom uita niciodat c fra ii
Cu fra ii sunt fra i prin destin,
Sub semnul curat al aceleia i na ii
Un neam tot atât de cre tin.

Leonida Lari

Rug de sear

Cînd seara pe v i se a terne un abur sub ire
O clip doar, Doamne, mai d rui-mi de fericire,

Mai las -mi pe fruntea plecat , pe ziua fugar
S -ntîrzie înc -oleac lumina de sear ...

Lumina aceasta t cut , i moale, i cald ,
În care-al meu suflet ca pruncul de veacuri se scald ,

Lumina aceasta sonor i f r cuvinte,
Care de o ar astral mi-aduce aminte.

Mai las , o, Doamne, s -ntîrzie lin i sfînt
Pe tot ce în juru-mi cuvînt i ce nu cuvînt ,

Pe cas , pe mas , pe sare, pe col ul de pit ,
Pe fa a poporului nostru de griji în sprit ,

Pe munte, pe mare, pe pietre c zute din salb :
Hotinul, Cosminul, Chilia, Cetatea cea Alb !

Pe vrere, pe stare, pe und , pe dorul de tine,
Pe versul poetului care mereu i-apar ine,

Pe cînstă, credin , speran , pe singur tate,
Pe file din care adie a eternitate.

Cînd seara un abur sub ire pe v i se pogoar
Mai las -ne, Doamne, o clip lumina de sear ,

Mai las s -ntîrzie-oleac aceast minune
Pe temple înalte, pe socluri, pe cripte str bune,

Pe vatra-mi de-acas , pe lutul cu oase dragi mie,
Pe via a în care gustat-am prea rar bucurie.

Pe locu-mi sub soare, în care cad corbii în smocuri,
Pe haina-mi trupeasc , cirpit de-acu pe alocuri,

Pe plinul iubirii din vale i groapa din cale,
Pe marile daruri i blîndelee mîini ale tale,

Pe ora în care, sfîr it , alunec în trans ,
Pe gîndul c înc i dup mai este o ans .

Vlad Pâr u

În Basarabia-i priveghi i cânt de jale

Privind la grani ele sfâ iate,
La Prutul care ap nu-i, ci-i sânge,
Întreaga Românie-n chin se zbate,
Trecutu-nveninate lacrimi plînge...
V-a i rupt voi, fra ilor, de ori ice speran
Când dup nou zeci puteam s ne unim,
i somn otr vitor cu iz de ignoran
În sufletele voastre inut-a loc de imn.
Acum, deja-i târziu pentru c in ,
Vr jma ii nici atât nu ne permit,
i-un strămb hotar, altar de suferin
Pe veci se afl -n to i pecetluit!
Cum poate înc -acest P mânt
Departă fiind de Patria str bun ,
S nu se n ruie ca un str vechi mormânt
La urm torul r s rit de lun ?
Cum de exist înc -o zi de mâine
Când tot ce-a fost e-atât de viu, i-apoi
Cum schilodit-au România ca pe-un câine
Când to i am stat, privind, f r de noi?
O, Doamne, ultima dreptate,
i noi suntem ai t i, nu ne uita!
Schimb Tu cruntul viitor i, poate,
S surpi acest hotar cu mila Ta!
Iar peste voi, blestem prea greu s cad ,
Ntrebnici fii ai rii, de-o ve l l sa acum
Unirea cea din veacuri dorit s n-o vad
S nu p leasc iar pe gloriosu-i drum!
Dar ce folos au ast zi aceste versuri seci
De nimeni nu cite te i nimeni nu le-ascult ?
Al ii s-au pus s scrie dictatele din veci,
Al nostru chin de moarte i suferin mult ...
În Basarabia-i priveghi i cânt de jale,
Na iunea e un cîmîtir ce plînge-va,
Dar lacrimi nu-s i când respiri te doare...
Cum pute i suporta a ce va?

Imnul Basarabiei

Pe Prutul ars de soare, pe Prutul ars de sânge,
Istoria se scrie, istoria se plînge
i st m uita i de veacuri, statui în hora mare...
Fractur -a unit îi, îmbr i area doare.
i ne-am uitat de nume, i ne-am uitat de limb ,
Iar pentru noi în veci nimic nu se mai schimb ,
C ci jarul care-n inimi dospe te infr irea
Doar el reinviat, poate-n l a Unirea.
Noi st m, mu c m din pâinea rotund , mare, sfânt ,
Ce na te comuniunea, familia i Neamul.
La masa încrustat , sub plopi ce nu cuvânt ,
Ne-mp rt im din Trupul ce-n veci nu- i schimb hramul.
i tot astfel, r scoapt în vatra str mo easc
E ara ca i pâinea rotund i frumoas ,
E România Mare ce-n noi vrea s se nasc
Ducând cu ea prea-plinul cuvântului "acas ".
Voi, fii ai nemuririi, s nu uita i aceste!
Cu to ii-n lumea mare avem aceea i soart ,

Acela i neam i limb ce- i scriu cu greu povestea,
Aceea i mare cas , aceea i veche poart !
S nu ne desp r im, orice ar fi în lume,
Oricît de multe h uri în cale ni se casc ,
Noi to i avem O mam , noi to i avem UN nume,
Noi suntem viitorul – Na iunea Româneasc !
Pe Prutul ars de soare, pe Prutul ars de sânge,
Ast zi s sune doar "De teapt -te, Române!",
S vezi frate pe frate la pieptul s u cum strînge,
Cum dragostea de ar e tot ce ne r mâne!
i amintind de tefan cel Mare i cel Sfânt
Voi lua i în mâini i-n suflet Spada Limbii Române,
i cu Hristos în inimi uni i acest P mânt,
Patria str mo easc i gliile str bune!
Apoi, fiind ACAS în România Mare,
S v-a eza i la cina cea de tain i, fr e te,
Împ r ind pâinea rotund , sfânt , pentru fiecare,
S sim im cu to ii gustul unui TOT ce ne une te!

D. Ion

Voroava

Cu crucea i cu palo ul în mân
Cel care'n veacuri a r sbit streinul,
V 'ntreb, Io tefan Voevod ot Putna:
Hatmanii mei, au unde ni-i Hotinul?
Io, care'n patru zaci i apte lupte
Am pus cu voi acestei ri temeiu!,
V 'ntreb, Io tefan Voevod ot Putna:
Mazălii mei, au unde ni-i Orheiul?
Curs'a sângele în râuri pân când
Am înt rit hotarele ca roca;
V 'ntreb, Io tefan Voevod ot Putna:
R z ii mei, au unde ni-i Soroca?
Prin vitejie am r mas Cel Mare
A a cum scrie'n letopise slova;
V 'ntreb, Io tefan Voevod ot Putna:
Urma ii mei, au unde ni-i Moldova?
Urma ii mei!... De nu sunte i voi vrednici,
Voiu trei pe T utu, pe Dum ,
Pe Micota, pe Boldur, pe Mohail ,
Pe to i acei ce-avur 'n lea uri rost
i spre ru inea voastr'a tuturora
Oiu întregi cu ei Moldova cum a fost...

Ovidiu r u

Mesaj Basarabiei

--

A i fost, de veac mai mult de-o jum tate,

Sub neagra asupraire comunist ...
Dar inima român nu va bate?
Da, a i avut istoria prea trist ,
i Rusia v-a fost mult timp stapân ,
Dar n-ave i voi o inim român ?
Acum, c patria v e Golgota,
Uni i-v în lupta patriot !
Înl tura i un jug ce v-a supus,
V-a umilit din zori i pân sear !
Dar iat , comunismul a apus!
Acum nu vre i s v uni i cu ara?
Un vis ce-l am, atunci se va-mplini
Când România iar se va-ntregi...
De ce s ne despart râul Prut
Cand mama Dacie fra i ne-a facut?
Trecutul nostru desfiin eaz vama...
Uni i-v , fra i moldoveni, cu MAMA!

Andrei Strâmbeanu

Balada

Pe la miezul verii,
La Masa T cerii,
ed pe scaune, t cu i,
Doisprezece surdomu i.
Nu-s betegi de betegie,
Ci sunt ho i de meserie.
Le-a-nghete al pe fa ciuda
i to i seam n cu Iuda.
Tac mu ii ca p mântul,
Eu i-aud ce spun cu gândul:
"Masa asta ca un soare,
Ca o Românie Mare,
S nu aib ea sertare
Pline cu m rg ritare?
Cu argint, cu nestemate
i cu aur în carate?
Nu se poate!
Nu se poate!"
Apucând ciocan i dalt ,
Sar la cina cea de piatr .
Bat de tremur gr dina,
Bat pân' cade Bucovina.
Taie i cu sabia
Her a, Basarabia.
Insula, Cadrilaterul
H icuite-s tot cu fierul.
Schinguesc Ardealul, dar
Nu g sesc nici un sertar,
i nici un m rg ritar,
i nici m car treizeci de argin i.
Geaba mai scrâ nesc din din i.
G sesc mersul lor pe brânci,
Pin'la gura unei stânci.
Aici, tot din piatra-aleas ,
Alt Brâncu i ciople te-o mas .
Tot rotund , ca un soare,
Ca o Românie Mare.
Masa f r de sertare,
Masa pentru cugetare.
Om cu chip dumnezeesc!
Surdomu îi-l r stignesc
Chiar pe masa cea rotund ,
Fug apoi s se ascund
În Carpa i, în fundul z rii.
Ah, ce oameni neac t rii!
Fug prin cronicile rii...

Traian Vasilcau

Ruga poporului pus la zid de ocîrmuitorii s i

S tui de dogme, ce v-adun
Sub unic steag în diminea ,
Noi v l s m aceast hum ,
Dar mai l sa i-ne în via !
S tui de mahne viitoare,
De vagi destine de paia ,
Noi v l s m i-aceast zare,
Dar mai l sa i-ne în via !
Din noi r mine-va în sear
Doar visul fumegînd în cea .
Noi v l s m aceast ar ,
Dar mai l sa i-ne în via !
Ciocli cu min ile-n deriv ,
Trudind la groapa colectiv !

Zinovia Bivol

Plângi Basarabie...

Plângi, Basarabie,
De jale i de dor
Strope te- i chipul sfânt
Cu lacrimi de izvor.
Îmbat -te cu ploaia
Ce cade în desfrâu.
Te uit , vezi- i fra ii
De dincolo de râu.
i-au rupt din carte adev rul
i-a rugînit la tîmple p rul.
Te macin de veacuri dorul,
i-a tep i la poart viitorul.
i ai intra la tine-n as ,
Îns du manii nu te las .
Ei au s dit un gard de spini
Ca s r mii între str ini.
F - i aripi din lacrimi grele
i avânt -te spre stele.
Zboar c tre infinit.
S - i vezi visul împlinit.
S - i vezi maica Românie
i s plângi de bucurie!
Plângi Basarabie, mai plângi,
Dar s nu cazî, s nu te frîngi!
S ne r mii la fel de drag
i s învii cu ara-ntreag .

George Ionescu

Cetatea din Hotin

St cetatea din Hotin
R stignit pe o zare
i pu în câte pu în
Se-ncovoiae-ncet i moare.
Turlele au înc run it
De atâta vreme scurs
C se teme timpul chiar
S nu fie prins în curs
Ce mi-i timp i ce mi-i vreme
Dac totul e str in.
Cum str inul s te cheme
La cetatea din Hotin?
Por ile cum s - i deschid
Dac -i el st pân i ghid,
Teama-i i de c r mid
C te-ar auzi din zid...
R stignit pe o zare
St cetatea din Hotin
Iar pe turle-n loc de floare
Cre te iarb de pelin.
Iarba-amar de pelin
Pe cetatea din Hotin...

Deporta ii

Din Bucovina de nord i din Basarabia, bol evicii au deportat întregi familii române ti

Din departe-din departe-vaie vânt f r goi:
rii lacrimi multe-mparte
din departe-din departe.
Fra i b tu i, fl mânzi i goi,
mândri fra i, robi la mi ei,
gem în cl tinat convoi...
- Doamne-ndur -te de ei!
Vaier lung, prelung se-aude
Strig fra ii din surghiun.
Haitele îi mu c , crude.
Vaier lung, prelung se-aude.
Nal mîini spre cerul bun
mândri fra i, robi la mi ei.
Mucenici greu blestem spun.
- Doamne-ndura-te de ei!
Plumb, se las zarea sumbr ,
plumb ca-n "Pohod na Sybir".
Plînge-Aleksandri in umbr .
Geme cl tinatul sir.
Mândrii fra i, robi la mi ei,
fra ii plîng; smul i din neam martir.
- Doamne-ndura-te de ei!
Bucovin , Basarabie,
strig fra ii din surghiun.
Sunte i Cruce, sunte i sabie.
Bucovin , Basarabie-
Nal mîini spre cerul bun
mândri fra i, robi la mi ei
Mucenici greu blestem spun.
- Doamne-ndura-te de ei!
Din departe-din departe-vaie vânt f r goi:
rii lacrimi multe-mparte
din departe-din departe.
Fra i b tu i, fl mânzi i goi,
mândri fra i, robi la mi ei,
gem în cl tinat convoi...
- Doamne-ndur -te de ei!

tefan AMARI EI

Stadionul

Fotbali tii se antrenau toat diminea a, uneori i dup -amiaza. Copiii cartierului se a ezau cumin i în b nci s urm reasc antrenamentele, dup ce alegaser ei în i i cu dezinvoltur pe gazon, ca ni te mari campioni. De fapt, visau cu îndârjire c într-o bun zi vor juca precum cei mari – cu arbitri i spectatori în tribune; chiar auzeau exclama iile de bucurie i aplauzele puternice ale celor din urm , adresate deocamdat celor care alergau de zor. Antrenorul, pe nume Peni (o porecl , numele adev rat nu l-am tiut niciodat), i i l f ia picioarele goale în iarba gras i înalt din spatele por ii i privea mereu în sus spre soarele dogoritor – parc se ruga de el s fie mai milos. Dar soarele î i vedea de treaba lui; în fond, era var , î i f cea i el datorita. Nea Peni – cum îi spuneau fotbali tii – abia se inea pe picioare, privea îng duitor spre elevii s i, care i ei, neferici ii, d deau semne v dite de oboseal i mole eal . Î i s lt privirea spre tribunele goale, acolo v zu câ iva copii din cartier, spectatori permanen i, ceea ce-l bucur într-un fel, încât p i prudent pe teren între sportivii ce- i aruncau, apatici, mingea unul la altul. Privi iar soarele arz tor, apoi înaint agale spre centru stadionului. Mingea nimeri din gre eal la picioarele lui. El se opri uimit câteva clipe, î i ridic ochii spre tribune i-i trase un ut anemic în direc ia por ii. Balonul pluti în aerul cald de parc era dezumflat i când atinse p mântul se mai rostogoli f r rost câ iva metri. Un fotbalist alerg numai decât, în timp ce antrenorul striga: Mai repede, mai repede! Mi c -te, mi c -te! Sportivul trase un ut puternic spre poart . Portarul încerc s prind mingea, dar ea alunec în cel lalt col al terenului. Acolo nu se afla nimeni, încât balonul se opri sfid tor în iarba mare de lâng tu . Antrenorul strig iar: Mai repede, mai repede! Mi c -te, mi c -te! Dar nimeni nu se gr bea – fotbali tii se ar tau obosi i, plictisi i. Mai repede, relu , îns f r folos. Atunci porni el în fug , numai c iarba uscat îi în epa picioarele, îi gâdila t lpile în mod pl cut. Execut câteva mi c ri la dreapta i la stânga s simt mai bine acele ierburi rebele, aspre. Fotbali tii priveau atent i se întrebau ce vroia s arate prin asta. Ajunse lâng minge, unghiul de tragere era bun, soarele se afla în spatele lui, portarul î i duse repede mâna la ochi: îl vedea pe antrenor preg tindu-se s trag . Dacă încearc , î i rupe piciorul, gândea fotbalistul, n-are el nevoie de a a ceva. Î l a teapt acas nevasta i copiii. Ce-ar fi s apar cu piciorul în ghips? Nu s-ar bucura nimeni, desigur... Gânde te-te bine, Nea Peni , înainte de-a lovi mingea – continua în gând. Tu n-ai fost bun nici când erai activ. Ai fost un mare ratangiu. Îmi amintesc, tribunele spuneau: S vezi c sta rateaz ! -aveau dreptate, iar tu ghinion. Ai fost ghinionist, mare ghinionist. Noroc de taic -tu c era antrenor, altfel jucai fotbal la Pocreaca, acolo unde s-a r sturnat tii tu care car. Nu încerca s tragi, las -te p guba , o s râd copiii tia de tine. Las -te p guba , auzi?!

Antrenorul î i râdea în barb : Unghiul e bun, soarele ine cu mine, trebuie s le ar t ce pot chiar dac am patruzeci i cinci de ani. Eu am fost bun la vremea mea, foarte bun, dar am avut ghinionul s am un tat tiranic care m domina, m mu trluiu la tot pasul. Am ratat de câteva ori, adev rat, dar din vina lui: era invidios pe mine c am ie it mai talentat. El a fost un mare ratangiu! Cel mai mare ratangiu din ora ul sta... M i fârlifus, aschimodie f r nume – i se adres în gând portarului -, ai tu doi metri în l ime, dar pe asta n-o aperi nici dac - i pui pe cap o apc cu cozorocul de jum tate de metru i m nu i de baseball. N-o aperi, e ti prea mic, s mai cre ti. R mâi pe loc, nu te s lta c p ianjenul î i ese pâzna lui! Nu pentru c tu ai ap rat vreun gol, nu, p ianjenul î i face mendrele fiindc ceilal i nu sunt în stare s nimereasc col ul de sus al por ii. Dar nu fi trist, c - i ar t eu ce înseamn un ut executat ca la carte. S nu se bage nimeni s -mi strice faza c -l c s pesc! Î l în pe banca de rezerve pân la pensie – la pensia lui, nu a mea, în elege i voi!

Fotbali tii nu vedeau, nu sim eau nimic. Nea Peni întârzia s trag , mul i se apropiau de careu, se preg teau s loveasc mingea cu capul. Portarul, un sfrijit de aproape un metru nou zeci, î i duse mâinile la genunchi i începu s op ie la dreapta i la stânga cu mare ner bdare.

Hai, l sa i-v de schemele astea! î i optea

antrenorul. Vede i-v de treburile voastre. Mai bine duce i-v „La calul b lan” s v lua i t ria, c de altceva nu sunte i buni... În laturi, famenilor, s v ar t eu cine sunt, cine am fost i un sfert din ce era s fiu! Îmi pare r u c nu v pot povesti ce goluri împu cam eu în tinere e, dar dup ce bag golul sta la cel mai înalt p ianjen, v spun tot ce-am f cut... Odat jucam în nocturn un meci de zile mari, cu o adversar puternic de care n-am mai auzit de-atunci. Se numea Cioara - Doice ti i avea ni te fotbali ti tot unul i unul, zburdau ia pe gazon precum caii s lbatici în preriile americane. Erau buni, foarte buni... Eu le-am dat primul gol! Ce gol! Ca la mondiale, la p ianjen ca i sta pe care vi-l coc acum, ave i numai r bdare s se moaie soarele sta turbat. Când am dat golul, s-au aprins luminile pe stadion. V-am spus doar, jucam în nocturn s vedem i noi stelele i luna. Cei de la Cioara - Doice ti s-au demoralizat încât imediat au mai primit un gol. i înc unul, i înc unul... nu ne-am oprit pân n-am v zut pe tabela de marcaj 21 – 0. Tribunele ova ionau, aproape o sut de oameni în delir, v da i seama. Numai c o pan de curent de la hidrocentrala de la Bicaz ne-a l sat iar i pe întuneric. Eu m-am apropiat de poarta advers , l-am b tut pe um r pe portar, i-am optit ceva la ureche, am primit mingea de la un funda de-al nostru, am prins-o în mâini i imediat am aruncat-o în plas . Când s-a aprins lumina, mingea z cea în poarta advers , to i spectatorii, absolut to i, urlau ca lupii în codru de bucurie c înscriesem al dou zeci i doi-lea gol. Fotbali tii de la Cioara – Doice ti se adunaser gr mad în jurul arbitrilor de centru protestând. Nea Fluiera – nu era altul decât fratele lui taic -meu, un fotbalist de mâna întâia pe vremea lui Dobrin (d dea golurile numai cu mâna) – a scos atunci teancul de cartona e galbene i ro ii, dar le-a folosit doar pe cele din urm pentru indisciplina oaspe ilor. La fluierul final, care a venit în minutul o sut zece, tabela de marcaj ar ta 40 – 0. Golul de onoare al adversarilor no tri a fost înscris în minutul nou zeci i unu, dar arbitrul l-a anulat pe drept, fiindc în mod oficial meciul se terminase. Din minutul o sut cinci mi-am aprins o igar s m relaxez. Arbitrul de centru, unchiul meu, î i aprinsese i el igara de nervos ce era c meciul parc nu mai vroia s se încheie odat . Când fotbali tii de la Cioara – Doice ti au p r sit terenul, b tu i m r, spectatorii îi huiduiau înjurându-i frumos, f r excese, de mam i tat . Unul a luat o piatr i a aruncat-o antrenorului advers în cap. M i, boule, a a î i antrenezi tu echipa! î i argumenta el gestul, pe un ton delicat. Poli ia local a intervenit prompt, cerându-i antrenorului oaspete s - i prezinte scuzele în fa a spectatorilor pentru jocul deplorabil, sub orice critic , al echipei sale. V rog nu mai arunca i cu pietre, v rog – spunea el, mi cat. Spectatorii au luat-o ca pe o sfidare, ca pe un afront la adresa echipei noastre. S cad în genunchi, spuneau ei scandaliza i. Ai no tri s-au spetit alergând s dea patruzeci – cincizeci de goluri, iar ei, puturo ii, n-au fost în stare nici de golul de onoare. S cad în genunchi, altfel îl lin m! scandau aprins cei din tribune. Golanule! am dat banii degeaba, uite ce meci am v zut!...

Hai, Nea Peni , trage odat ! se rugau copiii din tribune. C se face noapte. Nu vezi c soarele a apus?

Antrenorul î i scutur capul de dou ori, privi cerul mai pu în luminos, se apropie u or de minge cu siguran a celui ce nu are nimic de pierdut i trase cu putere un luft.

trandul

„Întins pe nisip, piciorul se oglinde te în cer”

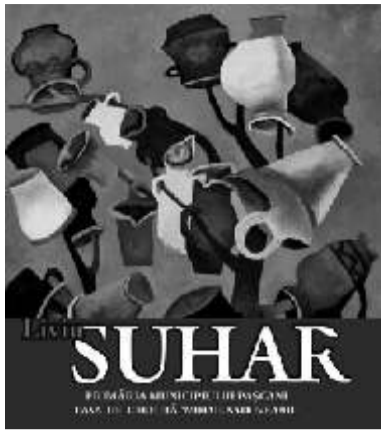
C ldura amiezii e un mic impediment pentru cel ce vrea s ajung în parcul mare al ora ului, unde se afl restaurantul. Norocul proprietarului e unul singur: gr dina public e aproape de gar i autogar . Clien i sunt i ziua în amiaza mare, pu ini, dar sunt. Unul din ei e cel ce v vorbe te. Eu vin de departe, din cel lalt cap t. Un singur motiv am – trandul se afl acolo. Pe terasa cu multe mese albe eu îmi beau în fiecare zi de var cafeaua de diminea între orele unsprezece i dou sprezece. Când ceilal i beau bere tulbure i acr , eu savurez cu nesa , pref cându-m , o cafea inferioar ca i berea lor. A putea s m duc în alt parte, sub al i copaci, s -mi iau drogul, dar nu face, m simt bine acolo. În drumul meu trec pe lâng cofet rii, bufete, baruri, chio curi cu b uturi r coritoare, prin pia , pe lâng cinematograf, bibliotec i banc . Eu nu m opresc niciodat , merg mai departe, pentru c înainte se afl plaja, fete în

costum de baie i b ie i, cam pipirii ei, to i în vacan a de var .

Am încercat o dat s m bronzez pe malul râului. Nisip era, ap era, dar parc nimic nu se lega. Încercam, m sfor am, degeaba. E drept, în locul ales cu grij de mine, st team singur – singurel. F ceam o plaj silit , plicticoas , exilat i cu multe arsuri pe spate, fiindc nu aveam unde s m ad postesc de soare. Copaci nu erau, umbrel nu aveam, aveam doar entuziasmul neclintit de vicisitudini de a m vedea maroniu în oglind , seara, înainte de culcare. Cât timp am stat acolo privind aiurea, n-am v zut decât un biet pescar ce pescuia ni te pe ti cât palma unui copil de gr dini . Cobora repede pe râu în jos, b l cindu- i picioarele, lansând firul undi ei unde pe ti argintii mi unau cu spin rile lor mici, sclipitoare. Aici lipseau cam multe, mai ales fetele i b ie ii ce s reau de la trambulin , apoi se apucau de fotbal, de o miu , i jucau pân venea înserarea. Dacă soarele ardea prea tare, se retr geau la umbra copacilor seculari din incinta trandului, pe iarb . Odat am v zut doi b ie i cumin i rezolvând exerci ii de matematic cu integrale i derivate pe bordura bazinului. Se reflectau în apa lini tit , nemi cat , cu creioanele în mân , cu caietele i c r ile pe genunchi, apleca i în fa , absorbi i, f r s vad pe nimeni în jur. Atunci m-am gândit c ora ul meu e un loc ideal de preg tire tiin ific pentru cei ce vor s devin savan i. Ora ul a dat câteva personalit i, nu multe, cam tot atâtea câ i b utori de bere g se ti pe terasa restaurantului din parcul cel mare în zi de lucru, la ora amiezii. Mi-am c utat un loc potrivit, ferit de razele soarelui arz tor i de prea mult umbr , nu departe de grupul de tineri ce se zbenguie în ap , se alearg pe nisipul cald. Exuberan a i strig tele lor de bucurie, tr ind din plin via a, deoarece sunt la vârsta nemuririi, se v d i se aud cu claritate din locul unde m-am a ezat. I-am privit cu viu interes câteva clipe, apoi m-am întins pe nisip cu fa a în sus. Vedeam cerul i coroanele copacilor seculari, un cer str veziu, de o culoare neînchipuit , uniform , un alb – albastru profund, încât deodată am sim it o lini te deplin , plutoare. Ramurile încremisiteo parc , mi carea abia perceptibil a aerului aducea o neclintire a cerului, armonizat de fream tul u or nest pânit, de o dorin neb nuit , al frunzelor. Un col uitat de lume îmi oferea un spectacol divin al universului, un univers simfonic a a cum mi-l doream. Uitasem de tot i de toate, urechile mele nu mai receptau nici un sunet, ochii – nici o mi care. La un moment mi-am amintit de mine, am ridicat capul i priveam în gol peste bazinul cu ap , peste mul ime, nu auzeam înc nimic, imaginea anterioar st ruia în mintea mea ca o amprent uluitoare, definitiv . M întreb: de ce n-am tr it acele pu ine clipe de mic revela ie, singulare, în alt loc, oriunde? Acolo se perinda în fa a ochilor mei tot ce cuprinde lumea mai frumos, mai deta at i lipsit de griji. Uitasem de mine, m contopeam, m recuno team în to i. De aceea, m întreb dac acele clipe se vor repeta? Cred c nu. Alt dat va fi altceva. Sau va fi o vag amintire, diluat , a ceea ce mi-a r mas în minte c a fost atunci, o imagine c utat , chinut , adus cu sila în prezent, un prezent întotdeauna altul. De asta cutreier de unul singur ora ele din sud, s g sesc acea oaz de lini te, s reg sesc acel petic de cer alb – albastru însorit i o elit pe care se proiectează r sfirându-se crengile r zle e de copaci seculari, frunzele lor mici, abia perceptibile în infinitul spa iului. Momentul acela des vâr it, de mic întindere, a ap rut când m-am sim it cu mintea limpede i gândurile senine, cu trupul relaxat, f r preocup ri profunde, nep s tor. Uneori, îmi apare în fa a ochilor pentru o frac iune de secund , apoi dispare. E o pierdere însemnat , dar nu m las înfrânt. Mâine, în zilele de dup ziua de mâine, în anii viitori îl voi c uta neîncetat, neobosit. Dacă nu-mi va r s ri în fa , m voi str dui din r sputeri s -mi amintesc, în cele mai mici am nunte, clipa ini ial , de „mic revela ie”, care se amplific pe zi ce trece, încât m întorc iar i iar ila ea.

A a str bat eu, neîmp cat, timpul, spa iul, str zile, parcul cu gândul la ce a fost i la ce va fi. i le str bat cu o non alan re inut , întorcându-m în acele locuri unde am tr it sentimentele i presim irile cele mai profunde i adev rate... Parcul de la marginea ora ului, terasa b utorilor de bere, urmele pa ilor pe nisipul aleilor, trandul i peticul de cer de deasupra lui, spintecat de ramurile copacilor seculari, vor r mâne acolo unde sunt. De nu, vor r mâne în mine i pentru mine. Dar atunci va fi altceva, sub acela i cer, un cer care va avea, m car pentru o clip , m re ia sa revelatoare dintotdeauna.

Un model academic: Liviu Suhar

Îndeobște, toate noile noastre primordiale, cadrele și categoriile spiritului, care sunt instrumente prime ale cunoașterii dar și ale interpretării, rezultă din experiența noastră, superficial sau exhaustiv, a unei lumi aparent imobile prin tradiția ce o conține, unde permanența formelor prevalează asupra devenirii lor, unde mirajul unei oarecare rigidități creează etaloane de care maestrul Liviu Suhar se folosește pentru a găsi de un cadastru intelectual o ambițioasă dezvelire a legilor naturii.

Am privit tablourile maestrului considerând că mai există o consecință a confruntării omului în sine – cel care cunoaște, o consecință de ordin gnoseologic – cel care se cunoaște, caracterul concret al „fotogramelor” elementelor tradiționale (Flori și obiecte/2009, Duo/1999, Canaro și: o familie/2003, Trepte albe/1997 sau Forțot /2010) a ezând „fenomenologia suhariană” ca pe un act de înșurătorie a marilor teme și genuri populare pe care le-a degradat privitorul sau le-a ignorat încât, în cadrul acestui amplu proces rolul educației estetice, pare a spune maestrul, se definește ca un moment hotărâtor, prin care publicul, chiar dacă nu e întotdeauna avizat, tinde să fie eliberat de deprinderile dăunătoare ale unei receptivități grebite.

Aici registrul se schimbă, procesul „înșurătoriei estetice” reprezintă factorul intelectual substanțializat, demn de o demiurgică reprezentare plastică figurativă, unde vehiculează concepte de o mare subtilitate: Solistul/2000, Chip/2002, Temă muzicală /2009, Dealul negru/2004, Lumini incandescente/2005, dar mai ales Nocturn /2003, Soarele roșu/2002, Singurate/2007, la care adăugăm, ca pe un al doilea sistem de semnificare, considerând Capela Sixtină drept loc, triumful Sfintei Treimi drept esență și ființa umană drept participare în memoria primăriei, elementele specifice pe deplin muritoare ale unei culturi plastice nepereche.

A încerca un demers subiectiv în opera maestrului Liviu Suhar, unde excesul de teme în stil popular potențiază tema-idee intrinsecă, în care emoția, dacă nu e permanentă este inventată în acest spirit, încât firescul capătă adevărate forme de inițiere: Ziduri albe/2002, Tensiune/1999, Introspecție/1996.

Revin să subliniez că în pictură, mai mult ca în oricare altă artă, eficiența educativă a contactului vizual este posibilă numai pe baza trezirii și dezvoltării sistematice prealabile a sensibilității și gustului pentru frumos.

Numai în acest fel este posibilă trăsura estetică a operei de artă, fără primejdia alunecării în interpretări și subiectivisme sau anarhii psihologice. Mai mult, cultivarea unei sensibilități fine și a unui gust orientat estetic în primul rând, se face în accepțiunea maestrului Liviu Suhar, prin cel mai sigur criteriu pentru permanență și adevărată înnoire a mijloacelor de expresie, și anume oglindirea în trăsura și în transformare, astfel încât elitismul unor subiecte are atingere de geniu: Laguna/2010, Muntele de aur/2002, Pomona/2010, Biserica albă /1993, Nocturn /2003, Mere/2010.

Au fost aceste câteva scurte considerații un omagiu adus logosului pentru care Liviu Suhar există în sufletul nostru, cum sufletul nu are limite, notațiile noastre pot fi interpretate în sensul că psihicul fiecărui tablou este peste tot, că întreg universul este înșuflețit, iar în ceea ce privește sufletul omenesc acesta depășește cu mult limitele „corpului vizibil”, iar pentru maestrul Liviu Suhar creșterea logosului este un atribut al sufletului deschis și în elept, iar legătura dintre logos și suflet dobândește valoarea de principiu pentru că el caută logosul în om pentru a se cunoaște pe sine precum și universul, și judecă ideea supravieuirii prin artă drept o continuă și virtuoaasă origine divină a sufletului.

Colecționarul de sentimente: Constantin Tofan

Nu poți să nu vibrezi dacă deschizi ochii, nu poți să deschizi ochii și întorci capul, nu poți să pleci pentru că simți că trebuie să măi. Paradoxal și contradictoriu în explicarea omului, Constantin Tofan, adevăratul colecționar de sentimente, e cel pentru care virtutea înseamnă talent și destinul – renunțare. El te așteaptă în fiecare tablou ca să înțeleagă conduita lui în a face absență – prezență și prezență – absență. Acumulator și preparator de tensiuni sufletești, el caută momentul oportun pentru a dezlănuși niciodată finalul. Respirația poate încredința imaginilor viața și iar viața. Nimic artificial, nimic construit la întâmplare. Semnificative instrumentele și simbolurile. Finalități debordante și aptitudini intuitive. Să mediem între renașterea sub altă formă și bucuria descoperirii formei. Artistul ne surprinde întotdeauna nepregătiți. O tactică prin care el, colecționar de sentimente, se îmbogățește cu noi și pleacă mai departe.

Noul brand cultural pe care ne-am

România și marea: Dan Cumpătu

Pentru Dan Cumpătu, opera de artă este cu atât mai realistă cu cât denunță mai pregnant deficiențele subiectului și anunță mai emoționant remedierea acestuia în viitor. Astfel, marea este pe de o parte atitudine creatoare, pe de altă parte, pentru a îngrijora paradoxul, realist. Modalitatea artistică a operei de artă se află deci, dincolo de realism sau antirealism, în unele cazuri. Coloritul nu copiază realitatea, mai ales pentru că exprimă atitudinea artistului față de ea.

Pentru el, fenomenele sunt interesante doar ca manifestare a unei esențe și mai apoi ca expresie a atitudinii față de aceasta. E un fel de „rinocerit” în această atitudine realistă, în fiecare caz, respectiv tablou, asistăm la transformarea „marinelor” în sentiment. Este o modalitate artistică potențioasă, de o gravă expresivitate, pentru că experiența artistică nu se constituie ca o dublură a naturii, ci ca natură în eleași și apreciat. Astfel, realismul lui Dan Cumpătu nu este menit să înregistreze realitatea marilor și a cum este ea, ci îi propune să înțeleagă direcția în care poate fi orientat spre binele (sufletul oamenilor), dar mai ales să orienteze sufletele acestora înspre înțelegera „semnificativului” și a nu „semnificativului”.

Mai mult, putem spune că obligând „semnificativul” (marea) să fie realist, înseamnă a îngusta pe de o parte provocarea de reflexiuni, asigurând nu numai oglindirea aspectelor sensibile și, pe de altă parte, adâncimea unei originalități ce rezidă atât în unitatea câmpului vizual care se formează și adâncimea descoperirii și lucrării subiectului. Fidelitatea creatorului față de „întâmplările” marilor riscă spre autenticitatea atitudinii și nu spre exactitatea evenimentelor reprezentate. Este, cu fiecare tablou, o alimentare a îndepărtării omului față de „fenomenele” marilor, la care participă printr-o apropiere transformatoare. Acest context e deosebit de important pentru a putea urmări fertilitatea subiectelor marine, spre a deosebi părțile și manifestări temporale sau atemporale într-o mimetică ce surprinde semnificațiile atât ale substanței, cât și transfigurarea în valoare. Există, totodată, o stare de conflict ce revine obsesiv atunci când marea „răspunde” discursivității prezenței umane. Navele lui Dan Cumpătu parcurg cu abilitate și plasticitate, umplu golul detaliilor sau le sugerează, demonstrând poate cea mai importantă dintre consecințe și constatări în imposibilitatea exhaustivității demonstrării emoției artistice.

Asupra acestei permanente depășiri a conflictului dintre autor și subiect se naște receptarea lucidă și spontană, sensibil și rațională, limpede și ambiguă, previzibilă și imprezvizibilă în același timp, în stare a împlini rostul artistului.

Cât este ființă și cât neființă în acest demers artistic? Clasic ca manieră de abordare a exteriorității, romantic sub raportul motivelor de o frumusețe și stranie și interiorizat prin corelațiile renașteriste impregnate în structuri „impure”, un spectacol al căruia amintire te urmărește prin problematizare, prin fabulos, oniric chiar, toate puse în slujba viziunii și nelimitării patetice a abordării, marea constituind pentru Dan Cumpătu o ființă amenințată, care îți exorcizează subiectele într-o cavalcadă doveditoare a libertății și distrugătoare de falsele siguranțe ale lucrurilor în elese.

Un cosmos al expresiilor artistice măntuitoare, pe care spațiul și timpul le va localiza într-o anume perenitate.

Apreciind frumosul, adevăratul comunității o galerie de artă: Grigore Crăciunescu

A fi primarul unei comunități pe care tradiția, literară cel puțin, stă sub *adagio*-ul sadovenian al urbei unde nu se întâmplă nimic, lăsfăcut pe Grigore Crăciunescu și deschid gândurile și faptele, întâmpinându-l concitadinii cu încrederea în destinul culturii și creativității, a cărei valoare educativă este în mână o pledoarie vibrantă și emoționantă pentru cunoașterea realităților culturale românești, unice în context european.

Cred că gândul lui Noica, ce vedea în artă și cultură specificul național, dar și rețeta împotriva indifferenței și nepăsării, a lamentării și ignoranței, a deschis pasiunea edilului pe care neamul nostru tot ceea ce înseamnă și reprezintă fapt de cultură. Aceasta s-a concretizat aici, la Casa de Cultură a Municipiului Pașcani, în ceea ce numim Galeria de Artă „Arcadia” și care s-a dovedit surprinzătoare prin atitudinea și originalitatea varietății materialului uman folosit drept argument.

Admirăm și înțelegera deosebită a colii și ene de pictură devenit dominantă, după aproape doi ani de întâlniri admirabile, s-a înscris cu claritate în conștiința pășcanienilor, răsfângându-se asupra comunității cu bucuria pe care numai cel care dăruie te semenilor o împărtășește.

Grigore Crăciunescu a înțeles pe deplin și a promovat cu fiecare nouă vernisaj pledoaria pentru autenticitate, pentru esență, pentru performanță, pentru tot ceea ce însoțește talentul excepțional, dar și personalitatea celor care au expus aici, pentru care a considerat că trebuie să facă două lucruri esențiale: invitații Galeriei să devină liderii educației artistice în urbea pe care neamul nostru și pentru aceasta albumele, veritabile consemnări în timp, prezintă tot atâtea cărți de vizită, dovezi ale materializării în concepție și a intelectualului român, în al doilea rând, transformarea Galeriei într-un brand cultural al Pașcanilor.

A-i mulțumim pentru această atitudine și a-i fi recunoscător totodată pentru consecvența reprezentării, a spune, o dovadă de prietenie. Am înțeles împreună, privind simezele Galeriei de Artă „Arcadia”, că un act de cultură nu se judecă numai după operele de o incontestabilă valoare, ci și după realizările mici, de o trudă laborioasă și vrednică, pe care o depun, dar o și delimitează operele autentice.

Receptarea critică, originalitatea și, pe bună dreptate, misterul, formulează obiectivele, dar și izbânzile noastre culturale. Iată-ne contaminată împreună, pe parcursul acestei scurte istorii a vernisajelor ultimilor ani, de frumos, putând spune că am câștigat amândoi libertatea de a prescrie realului cotidian realitatea valorii.

Evidențiam entuziasmul cu care fiecare nouă întâlnire cu un alt artist a dovedit viabilitatea construcției educativ-artistice, sugerăm să răspundem unei tulburătoare întrebări: cine va putea să uite acest jertfă întru bucuria sufletului? Cred că Grigore Crăciunescu a înțeles discret tot ceea ce înțeleg de precizia nuanțelor pasiunilor creative, dinșpre și înspre specificitatea spiritualității românești.

Promovarea brand-ului cultural Galeria de Artă „Arcadia” dovedește voința domniei-sale de a înțelege că tragedia lipsei de cultură nu înțeleg de geografie, ci de neimplicare, Grigore Crăciunescu dorind să așeze în inimă pe care orice cultură majoră o promovează: înțelegerea din anonim. Cum poate fi apăsător mai bine personalitatea colectivă a comunității decât prin participarea la o cultură deliberată, voită, pentru care spontaneitatea creatoare care o apropie de natură și civilizație este dominantă? Să vedem în această tensiune interioară rezistență în timp a ceea ce a vrut și a promovat omul Grigore Crăciunescu. A fi sensibil, a avea bun-simț, a aprecia frumosul, nu poate însemna altceva decât cunoașterea tere, desvârșire morală, și de ce nu, un pas spre monumentală și eternitate. Măine, acest brand cultural va dovedi că nu există tipare sau rețete, ci doar fapte și oameni care ne pot uimi.

Lecia de sensibilitate: Florin Morun

Cunoscându-l într-o perioadă în care dimensiunea grafică descria un proces de eliberare și de înnoire, desfășurându-se frontal printr-un hieratism distant, arta lui Florin Morun învâna de gestul expresiv și plin de vioiciune, mult mai departe de natura umană, efectul plastic constând în modul în care spiritul învingea fondul panourilor (mici modele arhitecturale) și totul pe reatrat într-un spirit ornamental a spune, cu grijă totuși pentru compoziția de adâncime și unitate. Era un echilibru în modul cel mai fericit pentru etapa în care coloritul pierdea încet din austeritate și, dintr-o dată – aceasta este mărtașia expoziției –, totul devine catifelat, strălucitor, ba chiar am putea spune vesel: cinabru, roșu de cireș, tonurile de verde întunecat sau de galben, albastrul intens, sunt îmbinate în armonii melodioase. Expresia „fizionomiilor” vegetale este melodioasă și blândă, are amploare în detalii. Se înfățișează cu ostentație încercarea de linii dure de altădată.

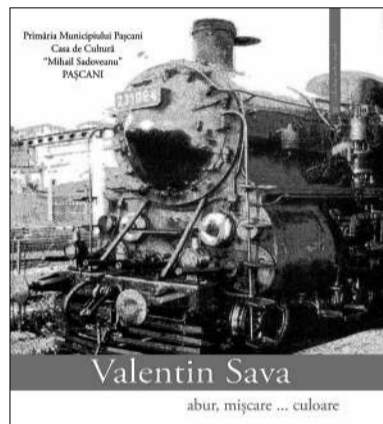
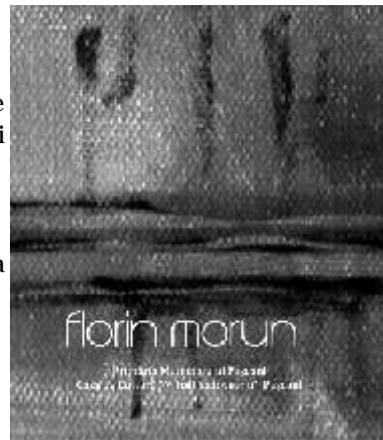
Parcurgem împreună cu pictorul simțământul delicat, intim, omenesc, ce corespunde celui preocupat de viața intelectuală și artistică în același timp. Deslușim o atmosferă poetică ce învâluie atât elementul urban cât și cel

peisagistic, meninând în lumea transcendentă elementele implacabile de realism. Unele metafore înșurubate numai de imaginar și, de aici, probabil, și interioritatea atât de atent studiată. Proeminența volumelor e redată după principiul luminozității care apropie și al culorilor închise care îndepărtează. Așadar, numi acest exercițiu, marcat de un acut simț al nobleții, o bucurie a mersului și a eleganței care stârnete interes. Dorința de a descoperi aceste reale unități de stil impune, de fapt, un temperament ascuns, al cărui prestigiu este legat, în primul rând, de creație.

Comunicarea artistului nu învâna să epuizeze subiectele. El dorește să indice câteva aspecte, întemeindu-le în „discursul imagistic” pe ceea ce dă valoare persuasiunii, și anume tehnica folosită. Este o retorică discursivă care nu se sfârșește să pună alături densitatea dar și iluzoriul formelor, impresionând și convingând prin farmecul inovării. Florile, dar și peisajele (aceasta pentru a coborî în exemplificări), cuprind problema luminii naturale, cea care dă spontaneitate prezentei și este suprapusă proporționalității. Face aceasta printr-o precizie și claritate pe care le putem numi spațialitate demonstrativă.

În tablouri trăsătură empatică și imaginația noastră, formal finit față de cea a autorului și care devine, dintr-o dată, violent convingătoare. Spun că avem de a face și cu multe presupuneri obiectivate de directă persuasiune a subiectului. Acesta este emoționant, puternic, neplăfonat și creează decorul vieții timpului recent. O complexă relativitate ce întregeste scenic drumul de la tehnica figurativă la o subiectivă structurare a ordinii într-o interpretare pozitivă „civilă”, pentru care imaginația nu e decât o altă față a cunoașterii. Unii vor spune falsă cunoaștere. Alții, o izolare a acesteia. Eu cred că este, neîndoiește, vorba de valoare, în care se fructifică determinarea unui spațiu general verosimil. Este vorba de o invitație transmisă prin mijloace vizuale de a privi, de a te asocia, de a intra în acest demers artistic, atent fiind la ceea ce înseamnă dincolo și dincoace. Avem, deci, și realismul obiectului, dar și al subiectului, avem atenția prin care orice fragment și clipă a realității infinite devine corporativă, și mai avem un realism moral, pentru că autorul are principiul acțiunii în existență învâna să epuizeze atât inerția spiritualității, cât și pe cea a punctului de sprijin.

O reprezentare formală ce înseamnă cunoașterea pozitivă a lumii, care naște problema justificării etice a imaginației. Acestui patrimoniu de imagini, exemplar prin execuție, îi stă mărtașie caracterul etic al tehnicii folosite și dreptul de a se oferi ca model de comportare artistică, salvând crâmpoșe de eternitate pentru noi toți.

Arcadia Art Gallery

Familia creatoare: Smaranda și Ilie Bostan

Ilie Bostan a descoperit etica materialului dur, a pietrei, a bronzului, a descoperit o vârstă etică pentru care regnurile se suprapun și înfrâng dominantele coordonate ale supraviețuirii și incomodei atitudini față de impostura imprevizibilei denaturări a realității. Respinge distanțele incomode și simplifică dialogul cu ceea ce însușește și nemișcă. Când viața acolo unde totul pare neînsușește, cât vibrațiile și câtă amenințare a perfecțiunii în fiecare detaliu! O performanță pentru tot ceea ce uneltele pot face din exteriorul nedescoperit. Dacă nu ar fi mizeria, ar fi talentul, dacă nu ar fi munca, ar rămâne doar sensibilitatea. Așa, totalitatea unui demers ce se autodefineste drept performanță și profesionalism impresionează prin trăsătură. Nu atinge pe tele, tocmai s-a pierdut între undele apei!

Smaranda Bostan aduce pe simeze o ploaie sub care orice realitate atinsă, transfigurată, devine mai simplă sau mai complicată, dar cu siguranță adevărată. Deja vârsta nu-i conferă altceva decât admirație. Talentul bine cultivat, efortul constant, bucuria de ruiții în fiecare experiență picturală refacă, nu la cota promisiunii ci la aceea a certitudinii, prezența artistică. Aproape putem ghici împlinirile de mâine pentru că privim certitudinile de astăzi.

Să dai naștere unei Galeriei de artă nu este greu.

S-o ține vie, dinamică, este foarte greu.

Adică să o transformi treptat și programat într-un reper cultural de care să nu te poți lepăda în ciuda vieții trepidante și istovitoare, ce ne macină fără discriminare. Pentru aceasta ai nevoie de instinct artistic, dar și de materie primă pe măsura, de proiecte care să pună în lumină episoade importante din istoria artelor vizuale românești, inițiindu-te și ghidându-te, deopotrivă, pe tine, ca vizitator.

Este nevoie de impecabilă rigoare în cernerea trecutului și prezentului nostru artistic, pentru ca, acoperind zona creației clasice, moderne și contemporane, să descoperim cunoscătorilor și novicilor trasee inedite, pline de freazăatul revelațiilor autentice.

În acești primii doi ani de existență a Galeriei Arcadia am avut parte de expoziții personale de pictură (Liviu Suhar, Constantin Tofan, Smaranda Bostan, Sabin Drinceanu, Florin Morun, Dan Cumpăta), de sculptură (Ilie Bostan, Gabriela Drinceanu), de digital art (Valentin Sava), de o expoziție internațională impresionantă a 67 de artiști, realizată în colaborare cu galeria de artă Dana din Iași și deasemenea de o expoziție de desen (Dan Hatmanu, Adrian Podoleanu, Dragoș Patrașcu, Dana Plahteanu, Atena Elena Simionescu, Sorin Purcaru, Zamfira Bârzu, Tudor Patrașcu, Ilie Bostan, Dan Covataru, Cristian Diaconescu, Gabriela Drinceanu, Valeriu Goncariuc, Liviu Suhar, Constantin Tofan).

Cu un asemenea bagaj artistic Dumnezeu adaugă ispitirea ca pe un drum al cunoașterii și o Galerie de calitate poate deveni o asemenea ispită!

Carmen ANTON

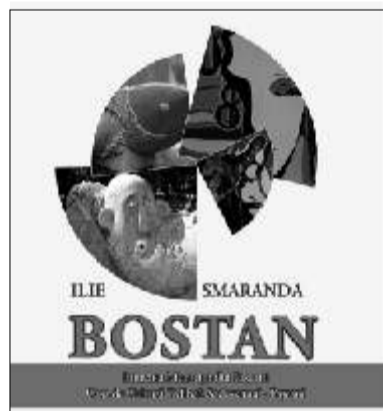
Et in arcadia ego... Se împlinesc te un an de când slujesc drept amfitrion această manifestare cultural-artistică ce a reușit să se impună comunității și care a devenit un punct de reper pentru ceea ce se întâmplă în peisajul contemporan al artei plastice moldave. A continua înseamnă a respecta, acum, o tradiție. Consider că mâine această bucurie a albumelor și a vernisajelor va însemna un tezaur artistic al comunității pe care îl vom păstra. Vă mulțumesc pentru această încredere!

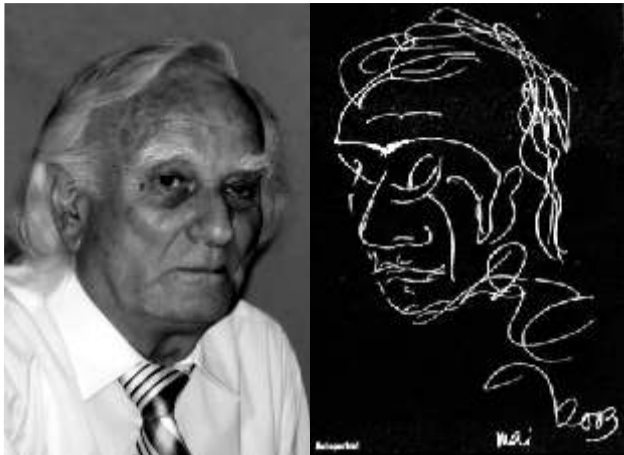
pagini realizate de Cătălin BORDEIANU

Gabriela și Sabin Drinceanu: Îngerul a strigat!

Într-un fel aproape contagios simbolul devansează în elegerea și ne apleacă asupra realității deferind unei instanțe imaginare repetiții consecutive ale motivelor și motivației credinței creștine. Refacerea în fragmentarium ca manieră de lucru, diversitatea materialelor folosite și implicarea lor subiectivă într-o manieră aleatorie și insistent devoratoare a sensibilității se repercutează în privitor, se cuantifică în temeri și desprinderi indecise.

Morfologia și sintaxa acestei gramatici a imaginii rămâne, însă, pentru avizărie, pentru cunoscătorii demersurilor biblice, pentru depozitarii tradițiilor familiei creștine, pentru cei care, devenind iubitori de aproape, se apropie de semeni și de Dumnezeu. Rigorile artificiale rămân inventate și supuse subiectivelor interpretări ale celor doi artiști plastici. Quo vadis...

Sunt în versurile lui Horia Zilieru i sugestii ce trimit la Blaga (între ele o defini ie a dragostei ca „blânda stare de orbire”), sau la Nichita St nescu („os hiperborean”, ingerii care trec cu aortele deschise pe hotarul dintre zi i noapte) etc., de unde putem deduce c pentru împ timitul, cordialul poet ie ean comunicarea liric începe printr-o asumare solemn a emblemelor poetice tradi ionale i moderne. E o umilin , e o trufie în acest iubire de Poezie i de conven iile ei prestigioase, azi când orice poet face imposibilul pentru a sc pa de ele? Oricum, Horia Zilieru poart cu orgoliu insignele retoricii tradi ionale i nu se sperie de a fi socotit un poet nesincronic. El pune la butoniera unei lirici frumos împodobite, o *roz putrid* i duce în mân un crin sfânt urcând, în acest timp, spre turlele albe, inaccesibile ale amorului. Cu toat invazia de imagini funerare („pierdut mormânt”, „giulgiu cald”, fluturi senzuali îndr gosti i de „candeli i ruini”, „pupila muribund”, castitatea sânilor care acoper distan a de la „crin la un iertat mormânt”, „nun i de cenu ” etc.), poemul erotic al lui Horia Zilieru nu- i pierde, totu i, caracterul feeric. Dragostea continu s fie o s rb toare a sim urilor chiar i atunci când prin fa a ei trece un carnaval de imagini agonizante. Clinchetul de oase, paloarea fe elor, triste ea aman ilor tineri prin parcuri siderale nu reprezint decât semnele i m tile unei pasiuni ce se r sfa în oboseal i boal , a a cum femeile frumoase î i compun uneori o min de suferin pentru a marca o încordare a spiritului. O *Doin pe calea robilor* sugereaz o petrecere erotic într-un decor cosmic funest, cu asfin ituri, por i ale neantului i. sâni ce aprind în nop i crunte „roza sfânt / crinul sfânt”. Roza este „floarea de geniu” a poetului i, hr nit cu suflarea mor ilor, ea d o be ie extatic alb . Fluturii alearg în nebulie, coroanele de spini plâng pe „golgotha de carmin” i pe „carnale ruine” trec roiuri de albine rodnice.

Academician EUGEN SIMION

Dup pregrin ri lâng Orfeu i Euridice, dup interludii în *metru antic*, dup umbletul prin “ploi sacre” pân în preajma paradisului, contactele cu prezentul, în care “mai sun cornul” spre departe, orienteaz privirile spre viitor, spre “punctul de dorin ”.

Muzica unific trecutul i viitorul într-un fior de eternitate. Înainte de muzic , un profet legendar, dintr-o vechime imemorial , revine „sub form de-amintire i t cere”, pietrele din „eternul m rii” vorbesc despre „strig ri” de p s ri ucise, iubirea armonizaz lumini i umbre: „tu lampa e ti, eu umbra acordat / în mâna ce-n hipnoze ne scufund ”.

Dansul, ritualul liturgic, erpii emblematici apar în unui sistem de mituri convertindu-se în ansamblul unui mit liric propriu. Horia Zilieru împrumut unele elemente din diverse mitologii, dar se comport fa de acestea cu libert ile unui modern. Vocea poetului transmite o perpetu aspira ie spre un înalt intangibil, de aceea, de pild în mitul dragostei, dorul de sublim are drept acompaniament suferin a. Acesta pare a fi în elesul titlului *Orfeu plângând-o pe Eurydice*. Sensurile individuale sunt ridicate într-o zon a universalului uman, mitizate, expuse pe un ecran mental, pentru lung contemplare. Dar nu ecranul este important, ci cântecul pe marginea imaginilor desf urate. Horia Zilieru, iubitorul de somptuos, este în esen a manifest rilor sale un talentat poet orfic.

Acad. Constantin CIOPRAGA

Poezia lui Horia Zilieru î i fixeaz esen ele între *scenariul mitic*, *tiparul suprarealist* i *orfism*; c r ile amintite, bine reprezentate în antologia *Melancolie de vulcan*, î i organizeaz substan a poetic , modalit ile i procedeele în jurul acestor trei repere, proiectând ceea ce se nume te “tr irea” eului liric într-un teritoriu al codurilor culturale, al oaptei i muzicalit ii. Lirismul din, de pild , *Roza etern* sau din *Muzeul dragostei* afirm necontenita c utare a *toposului*; asemeni ochiului vede atoahev z tor, versul taie imagini, desparte fragmente de în elesuri, croindu- i drum spre aparent inaccesibilul topos: *cenu* i *nimb* - acestea sunt elementele care jaloneaz calea versului spre constituirea universului poetic, a lumii noi c reia îi dau str lucire atât cenu a, cât i nimbul, pentru c ambele înseamn *ardere* - sfâr it de ardere i moment de maxim ardere: vulcan. Poezia dezv luie palimpsestul; *palimpsestos* - textul care a fost ters, spre a se scrie altul, deasupra celui vechi: cenu a este restul cuvântului originar, al textului “absolut”, existând în sine, deasupra cuvintelor pe care le adun legile sintaxei, în vreme ce nimbul este superbia textului nou, original dar nu originar, str lucitor dar nu orbitor: între a fi cenu i a fi

salonul literar

FRAGMENT DINTR-O STEL VOTIV

[.....] vom intra în e-sagila
templu imnic e-sagila ghid e corbul *Josef Kafka*
sceptic într-un batiscaf ca
melcul ludic nautilus. Tai prin sânge cu lentila

de scafandru în magie ieroglifa i simbolul
patruzeci de nop i strigat-am prin oglinzile convexe
cum un substantiv exprim diferen a dintre sexe
zeu: *dingir + ama/ mam* = zei iar sobolul

arta de-a grava sigilii ne înva la surpare
din acel eon de aur vestind na teri verginale
- *tu*: un semn lingvistic *arca* peste-a m rii respirare
- *eu*: aracular limbajului oboisit la rituale

vâsla velele i cârma. Forma ta nu e etherul?
cine-i roza mea nocturn ? *organonul de iluzii*
lucr torul în metale cu secretele transfuzii
va atinge treapta sfânt ? poligon de trageri - cerul

explodeaz noi grafeme *nu se-aude în cetate*
sunet de statui sp late pân bronzul cânt iar
coborârea aurese? dirijor e la fanfar
mare preot zilieru (setea de divinitate)

la dictee - automate strânge-n ronduri sufl torii
zeului m runt m rindu-i vocea r d cina nimbul
s fim mu i
cât cere
timpul

verbul f r de sufixe. Nu mai suntem în love story
postpozi iune via a m-a trecut de jum tate
steau c tre judecat
via a acordând cu moartea prin morminte divizate
pielea taurului tob cine o va face - o dat
sul de pergament? nagaic ? saggilmu ii-n blasfemie
chioap t prin ablative cu quadriga de salvare
o! femeie
zbur toare
am gire cu regale arme de melancolie
la sfâr itul de mileniu ce buldozer limba calc
pânza ceara i cartonul masca umilin ei mele
sibilantele rebele
tronul zeilor i-o arc ?

Învârt aripile mor ii fumul mor ii m împinge
spre-un mormânt de gradul zero i-n memorie apare
secera scânteietoare
retezând din pârg spicul *ap rarea mea prin sânge*
tân r în b trântul sânge. C-un stylet stilez incizii
cum cei vechi chemau în sânge cerul focul s -l coboară
i pe table
migratoare
moartea o scriau cu sânge. S fugim l sând acizii
peste - arama întrerupt cu barbare intervale
literele primitive
plâng pe frescele votive
leag nul eterna vale

Horia ZILIERU

subt copac *adam* i eva. Suntem noi acele semne?
- o p reche: *elb rbatul trup din lut din piatr oase*
sânge din sudoarea m rii v z din stele fumegoase
oscil ri de nori în cuget ca ninsorile solemne
- *ea*: femeia r stignire galaxie i armur
tropi m sura
i cezura
pe când *arpele* cu ur

în alt scrib secundus scrie varianta mea obscur
tema izgonirii noastre i prin somn cu mâini livide
limba fiarei linge focul a â at între extaze
focul sacru cu 5 raze
pân *coasta* verb se face verbul gura mea închide
niciodat s blesteme mâna ce-a ucis o dat

mâna amputat
mâna
interpreta prea b trâna
când încert la genul nop ii *yahweh* semnele arat :
jode schiptrul *hae* e cupa *waf* o spad ce desparte
sufletul de trup. Femeie, vom ie i prin *loka - dvara*
(*poarta lumii*) din durere divizând în mor i povara
exerci iul castit ii. Ce r mânem dup moarte?
textul i fidelitatea? o! femeie zbur toare
am gire cu regale arme de melancolie
corbul *Josef k*. învie
forma / arca legendar navigând pe moarta mare
unde-n vârf de-argint str luce verbul în amenin are:
mântuirea i agapa
s -i înconjur m o fa vom lovi cu vâsla apa
la a treia încordare în o dubl despicare.

Cea de-a aptea fa trecem aura în lauire
iar prin ea b trântul craniu ilumin cu uraniu
verbul stând pe tron de aur orga m rii s -l respire
spum
sare
pleav
spasme
atr gând sinuciga îi depunându-i în t cere
ca baraje împotriva frigului din alte ere
cu pove ti sporindu- i basme
inocen transhumare
gravita ia ecoul bornelor imaginare
sângele golit de - aram faza de astralizare.

În l area nun îi noastre lava umbra târătoare
plângem peste e-sagila templul Ochiului cel mare
cerului ne d i cercul în divina lui sudoare
cu p mântul alterneaz leag n i în mormântare
[.....]

LAMENTO PENTRU FEMEIA B TUT

o v d din cer în iarna ca un laur
sporind în chin v paia preas rac
subt candela de veghe când dezbrac
un trup mai pur ca lacrima de aur

i ip tul îi prelunge te spinii

i spinii în stâlp ri de mor i se-împlânt
spinii ce taie sângele luminii
luminile de sânge la o nunt

cu sacii de nisip zidi i în fa
în fa a unei u i cu chei streine
opresc cu fumul fumul de albine
ca ochii unor sfin i în somn de ghea

un somn de ghea o ninsoare veche
i dincolo de tobe i vacarme
înv ca orbii-n mers dup ureche
gramatica din jîgnitoare arme:

bastonul cu colan i perle scumpe
bastonul alb de orbi în lumi plurale
bastonul ro u ----- un berbece lumpen
bastonul trândav ----- gârbovul batal e

bastonul buf bastonul fon prescur
surpând adânce inimi de cremona
o capr găfaie cu fân în gur
o javr cu ciolanu-n gât afona

aklima? sor a lui *cain* *Mam*
a căta oar mori în scurta via
înmiresmând a cerului pova
o, sor , a batjocorii ce vam

dai purit ii tale? v d sobolii
r gazul mor ii petrecând epav
pe corzile vocale turnarii golii
a în l a smerenei suav

s fi în preajm umbra celeilalte
Marii visând în sânge aurora
o roz cu f cliile înalte
altoi de aur indesind-o hora

cu isaia d n uind de mân
rozariul alb de lumân ri de cear
când r stignirea cerul o coboar
i ape plâng în clarul de fântân

aklima sor *maic* i st *pân*
râna partea de rân cere
i trece-nmormântarea prin artere
acum i-n vecii vecilor b trân

mul imea razei în c dere ine
mormântul t u i blânda sc p rare
îngenunchez i carnea ia lumina
i sun carnea clopotele clare

rupându-te b t ilor din astre
cât mor ii nasc în dezvelire umbre
cu trupul t u ca laurul s umble
cu trupul meu prin oasele sihastre

pân s-or face cuie sus s bat
pe lemnul sfânt aceste mâini în hora
de stâlpi de foc în goan spre gomora
o lacrim ----- mormânt la judecat

la jocul orbului rotind în spume
bastonul orb prin lumile plurale
bastonul alb ----- b rbat berbece-anume
bastonul ro ----- b rbatul sterp batal e
bastonul alb / bastonul ro u zgura
surpând-o encefala de cremona
i verbul bethleem i i scoate-armura
i seam n în obsesie cu iona

închis în monstrul apei v d sobolii
aman i ai nebuliei ce solie
sortit s -mi sape stolnica pustie
r gazul mor ii petrecând bemolii

aklima mea etern i strein
o templu ars cu turle de vecie
acum i-n vecii vecilor lumin
spiritul hohot de lumin vie.

LAMENTO PENTRU FEMEIA LA TRAPEZ

Î i pune siguran a ca o fantom sare
în irul de fantasme (o plant ireal
reflexe stimuli replici beteala aural
odihnitorea mare)

Seraful sacru / ochiul scrutând vărtori termale
contempl se arunc pândit de naufragii
bolnave cu ti cu fragii
de aur sun lobul urechii pe spirale.

În loja fic iunii sunt numai filamente
i frângii glaciale blocate prin artere
pe eile demente
inversele galere
i ciclurile tobei din ce în ce mai rare
subt cerul de emo ii-n o las s coboare.

Îi simt singur tatea cum s getezi elanii
i-n aerul de sticl
ne-închidem într-o igl

la pol anestezia iluminând vulcanii
trufa i prin axa lung
de coaps nibelung .

Prin câte ceruri zboar ? în cercul ei sunt roat
de-a pururea captiv
un ac magnetic vector busol în deriv
aprinde un rug de turb z pezile îmbat
i simuleaz na teri dublând o fals -alarm
de paznic ce aclam
gr dinile-ndesite cu coarne i copite.

salonul literar

A căta spir urc ? b rbatul f r -o mân
un liliac la bar
 pe cel din subteran cu fa a de lagun
 în gând îl întrerupe i în poem presar
 letale -
 le
 petale.

R spund la întrebare: biblioteca lumii
 modelul Q sunt săni
 la gama galaxiei mereu în avangard
 imaginata tem
 a trupului / genune fragment i anatem
 eschiv volt gard .

Al doilea salt poetul e gata s compare
 elipsa ei avid c-un verb la drumul mare
 (inoportune
 verbe
 furtunile
 de jerbe
 descarc -ntr-o femeie) nu-i gamba geamandura?
 nu-i glezna discul antic? trapezul i epura
 nu-i sunt mormântul fizic? aurolac
 lacr .

Al treilea salt în crater înl n uirea strănge
 se indulce te clima
 prin carnea mea, *aklima*
 vl star a lui *cain* cel v rs tor de sânge
 trimite-mi rugul fumul str vechea întocmire
 i strig tul Fecioarei la sfânta r stignire
 ce- i aminte te volta? mai tii t ia cartofii
 morfi -
 nomani în zale
 / muzee capitale /

Nicicând scheletul navei adus la suprafa
 nu i-a atins t rămul thalassa mea *thalassa*
 se-ncheie metastasa
 întoarce-m -n colchida id -mi cealalt fa .

La secer ri de-aram arama goarnei moare
 i trecem laolalt melancolii de arte
 pe subt arcada nalt de nezidit carte
 / alt cimitir de fiare / i clauinii se fard
 emo las ard
 t cerea dansatoare

suntem în ursamare
 cu nervii / echipaje ca sărmele ghimpat

în templele p găne smintitul clopot bate.

URSUL DIN SKOPJE

În pia a armelor sunându- i lan ul
 danseaz ursul cu erasm în spate
 lentile lefuind, întreg bizan ul
 ca locomobila vaporii scoate

s ne fugim i blândețe plerome
 deasupra rozei într -n ursa mare
 tumoare oarb surd din tumoare
 n imirea curge-n urma lor arome
 la gura chioap latr un a/câne
 oligofren prin g uri mari de pâne
 la modul ionic sobru taragotul
 i
 lamentoza *sol* bemol trompeta
 — într-un muzeu de art *calapodul*
 — într-un subsol atomic eprubeta
 Iubita mea cu săni cât galathea
 la miezul nop ii prin luneta-aceea
 nu nu prin urechiu a cheii
 zeii
 ne vor privi desf tul
 ro om tul
 înându-l în auz pe bach în vaga
 sudoare dintr-o lumânare frânt
 pe m n stirea coapsei saxifraga
 clopotni a ding-dang-uri infra/nunt .

Meteori ii
 clasici la solsti ii
 ne pierd corup i auzul / v zul / vlaga /
 o nostalgie de o.z.n. urale
 o paradisele — post/tavernale

COPIL RIRE LA ZEI

Domnii mei parola *zi-dari-dingir*
 (vame ul de-aram
 cu chiton de-aram suie câte-o gam
 vama gibraltar) dumneavoastr ? *lear*
 (lear-ul lui shakespeare) doamna? *inger blond*
 spada? *de posada* nervul? *cum e evul*
 gestul? *ca incestul* cheful? *cât chievul*
 rana? *o nirvana* harul? *mapamond*
 greu i vitez pietre de cavou?
niet pardon une fable cine azi mai scrie
"boul i vi elul" din copil rie?
 i-i desf ur mândru pieile de bou
 "via a
 i constitu ia
 fizic sau moral
 bunurile i averea fra ii
 surorile prietenii rudele mai înde-
 p rtate case averi ascunse copii dragoste
 minciuni infirmit i servitori turme c s torie
 femei procese r zboaie moarte mo tenire
 religii c l torii demnit i
 beneficii du mani în-
 chisoare sup r ri
 cerc 12 divizii
 de 30 ""

joac bine diofante
ah et come vi s'idova
i- i dau roza de Moldova
b tut cu diamante

„sângele hr nind cu moarte trup b trân/ închis mormânt”

joac bine diofante
ah et come vi s'idova
i- i dau roza de Moldova
b tut cu diamante

Îl urm resc printr-o lunet beat
 i-mi pare c e sfînxul pe enile
 i ochiul v z tor de zei (odat
 prin plâns suna-va frigul din pupile)

Erasm salut galeria tronul
 pe dublul lan selas lene podul
 descalec i fiara joac trupul
 deschide garda bălciul capra/lupul
 afona capr ----- domnul lup afonul
 i i scot cascheta
 amuleta
 codul
 i cânt taragotul
 i trompeta
 — într-un muzeu de art *calapodul*
 — într-un subsol atomic *eprubeta*.

Pann ursul as la qîntele regale
 o fulger cu ochiul tale quale
 îi trece "trefla" pe la n ri i-o salt
 g sindu-i "pica" i caden a clar
 "trifoiul damei" i durata nalt
 de muzic la scar planetar .
 Un mut traduce *doamna vrea rodire*
din mir de trandafir de cimitire.

be/capra de lepraga sparge cordul
 busola inimii arat nordul
 hau/lupul cantalupul schimb p rul
 imagini tâmosindu-i calamp rul
beh itoare lăng ----- url toare

Între saturn i jupiter o lav
 pulseaz sus septimele majore
 urechea mea cât noaptea scandinav
 timpanul — o pavan a auror

anahore i pe curba boreal
 o cânt dincolo der u i bine
 ei ----- echipajele de cabaline
 eu ----- linia a doua în kabbal .

Se umfl gloata / drojdie de jale
 când lenti larul strig *ursulane*
din asfin it coabar uragane
gr bind megagalactice-animale
o s murim i trage-ntre focare
 apocalipsa sângelui cel mare

joac bine diofante
ah et come vi s'idova
i- i dau roza de Moldova

b tut cu diamante

joac bine diofante
ah et come vi s'idova
i- i dau roza de Moldova
b tut cu diamante

Instrumentu-aceia? *e un sarcofag*
 magul/speologul maga/speoloaga
 magul cu buldogul maga cu buldoaga

doagele desfac
 pânza-nsângerat ? *un papirus drag*
 opus? *de canopus* ceara lui? *ulyse*
 în butelii? *sânge* masca? *pentru vise*
 (septici se retrag

pe cântar a eaz ca pe mor i în ir
 popând u/citelus s ruri eprubete
 trestia o etul fiera i-un burete
 reluând simbolul restul *hidrargir*
 "fijj
 milostiv
 prietene ascult
 plângerea mea ajut -m
 s vezi necazul meu i m în elege
 eu nu sunt un sclav în elept i ajutor
 i incurajare n-am primit nici un z bav eu n-am
 umblat lini tit prin gr dinile cet ii mele
 vocea mea a fost înecat eu n-am
 ridicat capul i am mers cu el
 în jos ca un sclav am fost
 f r onoare în adunarea
 egalilor mei p sto-
 rul soare-
 le"

Tragem batiscaful. st m ca-n bur i de cal
 ev siriac ----- stell nepereche
 suflet/sheep i trupul/wether în pereche
 zbiar sheep i wether ----- oaie i batal.

Reîncep t ierea ----- capra mea de lemn
 bisturiu e peana lec ia de-anato
 mie repetând-o scumpa mea *erato*
 doamna poeziei erosul solemn.

Poate-acum în trupul m rii sângerând

r sfrângându-o sarea unei alte crime
 linii de cor bii prova din vechime
 vom g si putride pe imundul prund.

Ce ne pas nou de reali rechini
 jos suprarealii parc -s manechine
 prin vitrina apei recitând rechine
 impresioniste în balet yoghin
ti-dingir-dim
munna simnu
zi-dari-gim
manab ede

[.....s tr iasc -n trup de zeu i-a fost dat
 suflet ve nic ca un zeu încreat.....]

"nimbat", textul se produce din drama celui care l-a creat: pen
 cenu a cuvântului originar, nimbul cuvântului original:
 "Din vedic triunghi/ ce ochi dep rtatul/ someaz / b trântul
 t u trunchi/ demult apostatul/ c-o raz / la cel lalt pol?/ i
 taie prin vene/ tenebre/ clam ri alcool/ obscenele scene/
 funebre./ Ah topos pierdut/ vechi g rzi sociale-n/ armure/
 de lut/ se mi c i scoal / impure/ *cenu* i *nimb*/ mori ca
 hilar / în vog / fragmente de timp/ muzeul de cear /
 evoc " (*Palimpsest*).

Ioan HOLBAN

O veche extremizare a distribu iei simbolurilor erogene
 const în reprezent rile prin reliefuri naturale. Mitologia
 indic i cea scandinav , Leopardi, Baudelaire, Michel
 Tournier au speculat acest posibilitate: natura ca femeie,
 femeia ca natur , detalii geografice prin componente ale
 corpului erotic, anamorfoze, dezvolt ri suprarealiste. i
 Zilieru: „Dup sânul cel mai mare/astrul plângerii
 r sare/dup sânul din morminte,/astrul plângerii asfinte
 (*Doin , pe Calea-Robilor*). Dubletul sânilor permite
 complementizarea: „în fo netul neauzit nu-s săni/Cain i
 Abel singura clepsidr /p mîntul m surându-l în seisme?”
 (*Orfeon*). Pansexualizare; totul este p truns i totul p trunde,
 ca la alchimi ti; i referin e specifice: „atomii de amor în
 galaxii”, "Un strop de sânge e în orice astru".

Cu *Roza etern* s-ar putea afirma c s-a ajuns la
 cap tul unei experien e de unificare; se produce
 suprarealism i dadaism în versuri mai departe academice i
 cu material sacru, ini iatic, ezoteric de pretutindeni –
 egiptean, hindus, iudaic, elin, traco-dac, cu procedee topice
 barbiste. Un enciclopedism furibund, exotic în felul lui
 Dimov, cu imprevizibilul unui Florin Iaru, anticipându-l
 vizionar pe Mircea C rt rescu. Erotismul s-a lini tit i s-a
 dispersat: cea mai bun dovad este c enumerând cele 9
 atribute ale Astarteei, Scribul din *mythistorima sau f g duin a*
verbului se refer la genunchi, coaps , coaste, săni, gât, p r,
 hymeric, spirit-trup, memorie-uitare. Poetul însu i are
 con tiin a noii st ri:

dirijor e la fanfar
mare preot zilieru (setea de divinitate)

la dictee – automate strânge-n ronduri sufl torii
zeului m runt m rindu-i vocea r d cina nimbul
s fimmu i
cât cere
 timpul

verbul f r de sufixe. Nu mai suntem în love story
postpozi iune via a m-a trecut de jum tate

steau c tre judecat
via a acordând cu moartea prin morminte divizate
pielea taurului tob cine o va face -o dat
sul de pergament? nagaic ? saggilmu ii-n blasfemie
chioap t prin alative cu quadriga de salvare
o! femeie
zbur toare

am gire cu regale arme de melancolie
 (Din poemul *Fragment dintr-o stel votiv sau în ceasul*
al unsprezecelea).

Marian POPA

Prima condi ie a reu itei unui asemenea tip de poezie
 este, în esen , aceasta: în timp ce o parte din efortul
 poetului este îndreptat spre dep ierea obstacolului pe care îl
 reprezint un element formal conven ional autoimpus, el —
 poetul — va trebui s nu înceteze s r mân în emisie,
 indiferent de sensul cuvintelor asociate pe parcursul
 exercit rii func iei locutorii.

A doua condi ie, legat de prima, este ca poetul s aib
 cutezan a (sau indiferen a — care aici tot curaj este) s
 continue, hot rât, înl n uirea, împreunarea cuvintelor,
 ignorând orice posibile incongruen e i reguli de cod
 general, pentru a putea respecta regula de subcod retoric
 (formal) pe care i-a ales-o.

Riscuri; remedii

„Normalitatea” *inexistentului* ce se ive te prin
 conexiunile de cuvinte i imagini se va impune, în primul
 rând, datorit curajului poetului de a „realiza” o *succesiune*,
 chiar dac aceasta este întâmpl toare, imprevizibil , precum
 aceea din vis.

Trebuie spus c , în multe cazuri, *succesiunea* devine de la
 sine coerent pe mari por iuni, probabil datorit persisten ei
 mentale a unor situa ii narrative cu caracter arhetipal (cum ar
 fi, de pild , *c l toria*). Poe ii, de i mâna i de un factor formal
 (rima, ritmul, omofonia), pot, desigur, s accentueze gradul
 acesta de coeren prin adoptarea unei identit i i prin
 tr irea deductiv a situa iei ivite astfel. Dar atunci avem a
 face, în mare m sur , cu metamorfozare deductiv .

Eugen NEGRICI

Printre Himere

Vasile POPA HOMICEANU

Meduza cu erpii în loc de păr, stindarul Lup, Regele Lup cu trupul de arpe, locul comun arpele, i desigur, Himera, din mintea noastră. Imaginea monstrului cu trei capete, unul de leu, altul de capră, și cel lalt de arpe. Iar ei, arpele... Himera poate fi *conceptul* care descrie orice monstru ale cărui componente sunt animaliere... Acei daoi trebuie să fi avut și ei un zeu, pentru că nu puteau trăi singuri într-un univers solitar, dincolo de civilizație... ei, fie că l-au împrumutat de la vecinii semantici, fie că și l-au construit din frâiele unui imaginar propriu, acela va fi fost Zalmoxis!... Nu putem nega, pentru că informațiile ne sunt transmise de însuși Herodot, (posibil contemporan cu zeul) care va fi încropit istoria ca titin, pentru a ne transmite, atunci când vorbe te despre gei, cum că aceia ajung nemuritori:

După credința lor, ei nu mor, ci acela ce piere se duce la Zalmoxis, pe care unii îl socotesc identic cu Gebeleizis... La fiecare al cincilea an ei aruncă sorii și totdeauna îl trimit cu soție la Zalmoxis pe acela dintre ei pe care sortul încredințându-i de fiecare dată toate trebuințele lor...

Sedui de frumoase ea textului continuăm reproducerea acestuia:

Trimiterea solului se face în acest chip, unii dintre ei stând în ir, în trei sulii și cu vârful în sus, pe când alii îl apucă de mâini și de picioare pe cel trimis la Zalmoxis, îl leagă de mai multe ori și după aceea îi fac vânt aruncându-l deasupra vârfulor de sulii. Dacă omul acela moare strâpuns, ei sunt încredințați că zeul este binevoitor, dacă solul nu moare, îl hulesc învinuindu-l că e un om rău. După ce l-au învinuit trimit alt sol. Ei îi spun solului, cât acesta mai e în viață, tot ce vor să ceară de la zeu. Când tună și fulgeră, tracia despre care este vorba, trag săgeți în sus, că trece cer, amenințându-l zeul, deoarece ei nu recunosc alt zeu în afară de al lor.

Teribil moral, frumos text, nu uitați religie.

Copiindu-i pe alții, ne lămurim murirea și zicem că acest dragon cu cap de lup și trup de arpe, care i-ar fi speriat niște romani, ar sintetiza simbolismul lui Zalmoxe... S-ar descompune în energii creatoare, masculin-feminin, zeul și zeița, Apollo și Artemis, desemnați prin erpii Caduceului Hermetic, care s-ar reuni la realizarea Marii Opere Alchimice. Oricum, cei de la apus de Dunăre, și cei de la Răsărit, cei care vor fi fost, au trăit alături de lupii. Copil fiind am simțit gheara lupului, am ascultat urletul său, suferința sa fiind și suferința păgubitelui, pentru că lupii au ucis turma de oi a tatălui meu, și lupul m-a marcat, sufletul fiindu-mi și azi zdrențuit de spaime... Deloc lupul nu-i soarele, ci fiara, ci nebunia, ci întunericul care destabilizează natura, fiindă, locul, gândul... Era pe atunci, azi nu mai știu cum e... De ce s-l cunună cu soarele, de ce s-i oferă substanță divină luminii, de ce s'uită el de Dumnezeu, și cum mi-a intrat cu toate fantasmalele întru ființă. Lupul e maleficul, și nu doar

pentru cel încercat, ci pentru toată comunitatea. Lupul este nebunie... Am văzut, cu ochii mei, în dimineața de februarie oile sfîșiate, cu mamele afîșiate, mieii smulși de gheara ucigașă din trupul mamei lor, din trupul mioarelor. Ne răzvrățisem, eu, tata, dar împotriva cui?! Nu tiam. Era ură, spaimă, dezbrădejde...

Gîndesc, ce legătură va fi fost între Apollo, Zeul luminii și lup, ce intimități fantastice se vor fi realizat între cele două entități... Dimineața a venit soarele, sîngele se usca pe mantaua paielor dinătrun turtă, și a venit plînsul și ura... Ura s-a stins cu timpul, lupii s-au dus spre apus, în pârădurile veacurilor, nu i-am mai văzut, și nici urmele lor, doar foamea de misteră și masă, nevoia aspră de cunoaștere... Dacă sentimentul religios va fi fost însoțit de spaime, atunci sigur lupul și arpele va fi fost esența religiei acestor oameni... Sunt îndoiești, și mă îndoiesc. Cel ce nu cunoaște suferința, nu realizează trăsăturile spectrului morții! În vacuumul spiritualității noastre exagerăm în toate, din neputință, din imitație, din plecăciune. Din nevoia neostoită pentru prestigiu. Vor fi fost pe aici oameni lupi, așa spune Herodot, desigur:

Acești oameni au reputația de a fi vrăjitori, și că atît știu, cît și elinii stabili în Scitia, spun că o dată pe an fiecare dintre neuri se preschimbă în lupi, pentru puține zile, și că pe urmă, îi recapătă de îndată forma.

Normal să fiți trit cu lupii acești oameni, spațiul lor vizionar fiind pârădura și codrul... E în noi fira, răul, nevoia bazală de sînge. Duplicitatea, stîngăcia, inconsistența a actului! Va fi fost inventat pricociul, adică omul-lup, adică acela fiară care preia trăsăturile negative ale lupului. Iată-l cum atacă, cum ucide, cum distruge, cum poartă bolile, fără a fi încă personaj mitic... El este un carnasier feroce care are două picioare. Lupul e-n fiecare dintre noi, spune Anaforeea, numai că nu se vede. Mă liniștește, îmi citește din Homer. Încă de pe acele timpuri lupii sunt văzuți ca animale feroce, însetate de sînge.

Întocmai ca lupii, mirmidonii atacă:

Tocmai ca lupii, de carne hrăniți și grozavi în putere/ Care în muncă și război, înhață și sfîșie cerbul/ Mare, cornace, cu falcile roșii de sînge, cu toții!

Sunt lămurit, lupul carnasier, vine în fabulă, ca și în epopee, cu limba setoasă de sînge, e realitatea noastră imagistică, în care domină spaima. Prada caracteristică lupilor sunt oile, mieii... Cretinismul îmi spune Anaforeea într-o *simbolică* a lupilor, cu valențe proaspete... Pentru cretinismul simbolismului oilor, pârădurilor și mieilor de sacrificiu este esențial, extinzînd ideea și asupra lupilor. Cretinii erau turme, Isus era pârădurii mielului sacrificat, iar lupii erau prigonitorii cretinilor. Iată-l pe Iisus, în predica de pe munte:

Feriți-vă de proorocii mincinoși, iar pe din untru sunt lupii răpitori.

Simbol al vorăcității și ferocității, lupii sunt opera maleficului. Dar și a perfidiei și a prefecției. A spune doar că acel lup îmbrăcat în piele de oaie e perfidia, și că doar omul îi poate lua locul. Lupul nu e doar spaimă de moarte, ci și teama investit în conștiința primară, a celui fără nici o experiență, pe care-l amenință: vine lupul și te mîncă! Dacă lupul este sinonim cu imaginea

sălbăticiei, nu ne îndoim că acesta este și dîrzenia și neînfricarea și neînfricarea... Lupul vede noaptea, ochii săi, în această interpretare pot fi un simbol al luminii și solarității, asociați eroului războinic, strămoșului mitic... Este un sens pe care grecii i-l dădeau lui Apollo Lykaios...

fascinația lecturii
De ce rivalitate?

Nicolae BUSUIOC

Într-o ordine a afinităților electivă nimeni și nimic nu-i poate schimba preferințele, nici măcar o intervenție din partea geniului naiv, permanent admirat postum dar niciodată ascultat în viață. Este semnul neabaterii lui de la principii, temeinic verificate prin lecturi și experiențe, criteriile valorice neclintite de pe soclul gândirii atâtor figuri ilustre. Nu poate renunța, de pildă, la cunoașterea literaturii care l-a dat pe Shakespeare și unde s-a retras până la urmă însuși Chateaubriand, după cum este inadmisibil să accepte confuzia dintre *sire* și *seur* ca formule de apel inversând personajele.

Dar în timpul primăverii afinitățile rămân aceleași? Nu cumva splendorile naturii se strecoară subtil în suflet și minte încercând răsturnarea unor reflecții aproape imuabile? Din anotimpul ancestral izvorăsc acum alte apropieri electivă, întâietate are indiscutabil armonia culorilor și a liniilor spectaculoase într-un peisaj de basm. Acum, coroanele copacilor, rondurile de flori și jocurile de apă captează vizualul în extaz în defavoarea meditațiilor încorsetate de livresc. Viața în direct și nu numai litera neînsuflețită a cărții.

Dar tot gândind la natură și cultură, instinctul îl face să intre într-un fel de dezzechilibru, unul care îi înclină balanța în alternanță ritmică, ceea ce nu-i procură o stare prea confortabilă. Ezitări, inconștențe, lipsă de imaginație sau incapacitatea de a contura ecuația armoniei.

Și dacă ar merge pe redarea strălucirii cuvântului cu înțelesul de început, al celui cuvânt dezbrăcat de ifose și tendințe postmoderniste? Concomitent, ar face efortul să vadă natura în lumina primordială, cu frumoșii ei primitivi și nu cu cele ajustate de gusturi îndoielnice. Își imaginează ambianță dată toare de simț minte minunate, urmare a împăcării și nu a rivalității dintre natură și cultură.

Poate și o adâncire metafizică a celor două admirabile ansambluri vitale ar ajuta la dezlegarea tainei celei mai mari, taina existenței. Zbaterea firească între ceea ce se dă genetic și ceea ce obține selectiv reprezintă tocmai misterul ființei umane, o secretă complexitate intrat mereu în competiție cu viața însăși.

Print Multicolor reprezintă raportul ideal între profesionalismul oferit de experiența celor 15 ani de existență și interesul permanent pentru inovație și tehnologie.

Tipografia acoperă o gamă largă de servicii din domeniul tiparului de carte și ziar, toate prestate sub semnul excelenței și al respectului față de clienți.

SERVICIILE TIPOGRAFICE COMPLETE

Str. Bucium Nr. 34, Iași, Tel: 0232.211.225, Fax: 0232.211.252
office@printmulticolor.ro, www.printmulticolor.ro

Geneza chestiunii basarabene. R zboiul ruso-turc (1806-1812)

tefan PURICI

Basarabia este o parte a spa iului na ional românesc care, ast zi, sub aspect politico-statal, se identific în mare parte cu Republica Moldova. Acesteia din urm îi lipsesc, îns , partea de sud (jude ele Cetatea Alb i Ismail) i partea de nord a Basarabiei (o parte a jude ului Hotin), încorporate Ucrainei în 1940, având în plus alipit Transnistria.

Originea toponimului Basarabia. De-a lungul istoriei fruntariile geografice ale acestei regiuni au variat sensibil, stabilizându-se definitiv la începutul secolului al XIX-lea, în urma anex rii zonei dintre Prut i Nistru de c tre Imperiul arist. Totu i, denumirea *Basarabia* este mult mai veche, fiind legat , potrivit unor cercet tori, de a ezarea pe teritoriul românesc, la mijlocul secolului al XI-lea, a migratorilor cumani. În cronicile poloneze, cumanii sunt numi i „bersabeni”, „bersabensi”, „bersabeis”, „bersabis”, „sarsabis” sau „bessarabis”. Ace ti termeni reprezint o modificare neînsemnat a numelui popular de „besermen”, dat de polonezi popoarelor mahomedane i în special cumaniilor (în pronun area lor „bsrbn”). Zona, în care cumanii i-au instalat efectiv statalitatea, a c p tat denumirea de „Basarabia” i privea doar regiunea dintre Nistru i Dun re (vezi harta lui Georg Reichersdorffer, din 1541).

Potrivit opiniei mai multor istorici români (Nicolae Iorga, erban Papacostea, Victor Spinei, Neagu Djuvara . a.), o statalitate cuman (Cumania sau Cumania Neagr) a existat mai bine de un secol în zona Basarabiei istorice i în teritoriile care ulterior vor deveni parte a principatului Muntenia. Si birea autorit ii mongolilor, c tre sfâr itul secolului al XIII-lea, a permis românilor de la est de Carpa i s se unifice în cadrul a dou state – Valahia (numit într-o prim perioad i *ara lui Basarab* sau *ara Basarabilor*, dup numele dinastiei întemeietoare a Basarabilor) i Moldova. În anul 1345, în urma victoriei raportate de trupele valaho-maghiare în luptele împotriva t tarilor, întreaga regiune danubian , pân la Cetatea Alb inclusiv, a fost trecut sub autoritatea lui Basarab I (1310-1352). Anume de aceste evenimente, adic de extinderea autorit ii Basarabilor asupra teritoriului dintre Nistru i Dun re, leag al i cercet tori originea toponimului.

Probabil, înc din 1387 Basarabia a intrat în componen a rii Moldovei, deoarece domnitorul Petru I Mu at aducea omagiu i devenea vasal al regelui Poloniei, împreun cu „poporul i ara noastr , cet ile Moldovei i celelalte domenii” (subl. n.). În orice caz, Roman I Mu at (1391-1394) se putea intitula „Domn al întregii ri a Moldovei, din munte pân în rmul m rii”.

La 1484, turcii au ocupat cet ile Chilia i Cetatea Alb , Basarabia r mând, pân la r zboiul din 1806-1812, sub administra ia otomanilor, c rora li se vor al tura mai târziu t tarii din Crimeea. Din acest motiv, pe harta folosit de negustorul francez Motiel în timpul c l toriilor sale în Turcia (1580-1582), precum i pe harta geografului italian Sansone (1641) în locul toponimului „Basarabia” apare „Tartaria”. Prin tratatul de pace de la Bucure ti (1812), administra ia ruseasc a extins denumirea „Basarabia” asupra întregului teritoriu românesc anexat Imperiului arist. Rusia a apelat la acest toponim, pe de o parte, pentru a ar ta Europei c nu a tirbit din integritatea Moldovei i rii Române ti, iar pe de alt parte, pentru a conferi zonei r pite o anumit individualitate politico-administrativ i, în acela i timp, pentru a p stra argumente în scopul emiterii unor noi preten ii teritoriale (asupra fostelor posesiuni ale Basarabilor) în spa iul carpato-danubian.

Expansiunea Rusiei ariste în direc ia Balcanilor. Dac , în secolele XV-XVII, mersul istoriei sud-est europene a fost marcat definitiv de expansiunea otoman i, într-o m sur mai mic , de cea habsburgic , în secolele XVIII-XIX destinul acestui spa iu, în special al principatelor române, va fi influen at puternic i de expansiunea arist .

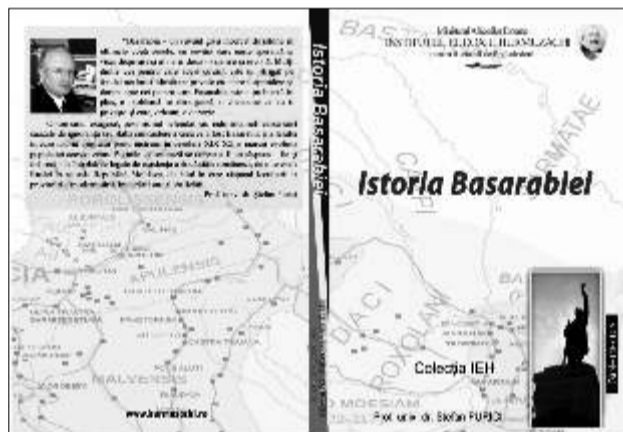
Deja în anul 1679 reprezentan ii Moscovei cereau otomanilor, f r succes înc , stabilirea hotarului dintre Turcia i Rusia pe râul Nistru. Urcarea pe tron a arului Petru I (1689-1725) a imprimat politicii externe

moscovite o dimensiune global , european . Educa ia ob inut pe baza unor lucr ri de istorie, precum i a letopise elor ruse ti, i-a conturat o concep ie politic antiotoman , determinându-l s declare, nu o singur dat , c el „se va r zbuna pe turci i t tari pentru toate ofensele, pe care ace tia le-au provocat Rusiei”.

Dup o perioad de cucerire a spa iului necesar ie irii la Marea Baltic , în 1711 Petru I i i îndreapt armatele împotriva otomanilor. Campania de la Prut (1711) a reprezentat prima intrare a trupelor ariste pe teritoriul rii Moldovei. „Tr darea” lui Dimitrie Cantemir, ac iunile antiotomane ale domnilor munteni, afirmarea etnicit ii române ti în rândul clasei boiere ti din cele dou principate au determinat Poarta s apeleze la varianta instituirii regimului fanariot. E ecul arului ar fi putut avea consecin e i mai grave pentru Moldova, autorit ile turce ti examinând posibilitatea transform rii acesteia în pa alac.

Spre deosebire de evenimentele precipitate din 1711, în timpul r zboiului ruso-otoman din 1735-1739 armatele ariste au ocupat pentru o perioad mai îndelungat principatele (iulie-octombrie 1739), românii având posibilitatea s cunoasc mult mai bine caracterul i inten iile ru ilor. În timpul negocierilor ruso-otomane din 1737, diploma ia arist , sus inut de cea austriac , a revendicat, pentru prima dat , anexarea Basarabiei (pe lâng regiunile Kubanului i Crimeii) i recunoa terea Moldovei i Valahiei ca principate autonome sub suzeranitatea Rusiei.

Primul succes palpabil a înregistrat Petersburgul, îns , abia în urma r zboiului ruso-turc din 1768-1774, când, prin Tratatul de pace de la Kuciuk-Kainargi, sultanul a acceptat dreptul arului de a-i „vorbi în favoarea” Principatelor Române. În articolul XVI al tratatului, era din nou abordat chestiunea Basarabiei: „Rusia înapoiaz Sublimei Por i întreaga Basarabie cu

Akkerman, Chilia, Ismail i cu târgurile i satele i tot ceea ce cuprinde această provincie, dup cum îi restituie i fort rea a Bender (...). Acela i lucru a fost prev zut i de Tratatul ruso-turc din 29 decembrie 1791 (9 ianuarie 1792), semnat la Ia i, în urma încheierii r zboiului ruso-austro-otoman din 1787-1791. Chiar dac nu a reu it s se instaureze în rile române, Rusia, datorit victoriei raportate în r zboiul din 1787-1791, i-a mutat hotarele pe Nistru, devenind vecin direct a Principatului Moldovei.

Chestiunea teritoriilor române ti în rela iile interna ionale la începutul secolului al XIX-lea. Sfâr itul secolului al XVIII-lea i începutul celui de-al XIX-lea a reprezentat, pentru istoria Europei, o perioad de tensiuni, convulsii i de spectaculoase modific ri de frontiere. Marea responsabil de seismele politico-sociale a fost Fran a revolu ionar i napoleonian .

Urm rindu- i interesele – confruntarea Imperiului Rus cu Poarta Otoman –, împ ratul francez Napoleon I l-a îndemnat, în iunie 1806, pe sultanul Selim III s nu permit vreunei puteri str ine (subîn elegându-se, evident, Rusia) s intervin în discu iile dintre otomani i r scula ii sârbi (r scoala antiotoman în Serbia a durat din 1804 pân în 1813). Totodat , l-a sf tuit s -i destituie pe domnii fanario i de la Ia i i Bucure ti, care f ceau jocul Petersburgului, i s -i înlocuisc cu principii români din vechile familii domnitoare ale Moldovei i Munteniei.

La 24 august 1806, Alexandru Moruzi i Constantin Ipsilanti au fost înlocui i cu Scarlat Calimachi, în Moldova, i, respectiv, Alexandru u u, în ara Româneasc , cunoscu i pentru orientarea lor filo-francez . La 8 septembrie, Italinski, ambasadorul Rusiei la Istanbul, a înaintat un protest oficial prin care f cea responsabil guvernul otoman de înc lcarea

prevederilor hatt-i-erifului din 1802, care stipula durata domniei la apte ani i condi iona înl turarea domnitorilor de s vâr irea unor delict grave i doar cu consim mântul Rusiei. Acest protest a fost urmat de o alt not , din 29 septembrie, care anun a ruperea rela iilor în cazul în care domnitorii destitui i nu- i vor relua imediat dreg toriile. În acela i timp, la „sugestia” lui V. Malinovski, consulul rus la Ia i, o parte a boierimii ie ene a adresat arului o peti ie, în care i i exprima speran a c Moldova va fi eliberat de sub jugul otoman de c tre Rusia i va trece sub obl duirea acesteia din urm . Guvernul arist folosea cu abilitate sentimentele antiotomane ale românilor pentru a- i atinge propriile sale scopuri anexioniste.

Pe de alt parte, Anglia, speriat de cre terea brusc a influen ei franceze la Istanbul, a înaintat o not guvernului otoman prin care i i exprima nemul umirea fa de m sura adoptat de Poart i anun a constituirea unei noi i numeroase coali ii antifranceze care urma s -l zdrobeasc pe Napoleon. Sultanul, supus presiunilor externe ruse ti i engleze, confruntat cu conflictele cu pa alele locale i nemul umirile ienicerilor, precum i cu r scoala sârbilor, a dispus la 15 octombrie reinstaurarea vechilor domnitori.

R zboiul ruso-turc din 1806-1812. Era, îns , prea târziu pentru a evita ciocnirea cu Rusia. La 16 octombrie 1806, generalul rus Michelson a primit ordin s preg teasc invadarea Principatelor, în timp ce ambasadorul rus prezenta Por ii noi revendic ri: restabilirea tuturor drepturilor i privilegiilor Moldovei i Valahiei, eliberarea lor de armata neregulat a lui Pasvan-Oglu etc. F r s a tepte r spunsul Istanbulului, evocând obliga iile Rusiei privind men inerea ordinii în Principate – în special în ara Româneasc , care fusese atacat în mod repetat de trupe turce ti i de mercenari de la sudul Dun rii –, arul a ordonat generalului Michelson s treac Nistrul. La 11 noiembrie, cu o armat de aproape 40000 de osta i, acesta a intrat în Moldova, iar la 25 decembrie a ocupat Bucure tiul. Abia la 24 decembrie Turcia declara formal r zboi Rusiei.

R zboiul ruso-turc a cunoscut, în desf urarea sa, câteva etape: 1. De la invadarea Principatelor pân la semnarea armisti iului de la Slobozia, lâng Giurgiu (11 noiembrie 1806 – 12 august 1807); 2. Perioada negocierilor ruso-otomane la Ia i i a tratatelor ruso-franceze privind soarta Imperiului Otoman i a Europei în general (pân în martie 1809); 3. Reluarea ostilit ilor armate pe frontul de la Dun re i pe cel din Caucaz (pân la mijlocul lui octombrie 1811); 4. Perioada tratatelor de pace de la Giurgiu i Bucure ti (19 octombrie 1811 – 16 mai 1812).

Într-o prim faz , ru ii pl nuiau s ocupe principatele, iar dup încheierea p cii s formeze un stat „tampon” între imperiile habsburgic, arist i otoman, prin unirea Moldovei i rii Române ti. În acest scop, în fruntea ambelor principate a fost numit domn Constantin Ipsilanti (decembrie 1806 – februarie 1808). A a cum sublinia i cronograful Manolachi Dr ghici, în *Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani* (1857), administra ia lui Ipsilanti „n-a inut mult vreme i nici n-a însemnat ceva domnia lui, c ci dispozi iile cele mai grele ineau de Prozorovski (comandantul armatei ariste de ocupa ie – n. n.) i de Ku nikov (eful administra iei ruse ti de ocupa ie – n. n.)”.

Dup ocuparea rilor române, în prim vara anului 1807 trupele ariste au declan at opera iuni militare împotriva cet ilor turce ti de la Dun re. Trebuie de men ionat faptul c în armata rus au luptat, ca voluntari sau mobiliza i, sperând în emanciparea rilor lor de sub st pânirea otoman , mul i români, al turi de bulgari, sârbi ori greci. Astfel, la Odesa a fost organizat un corp de voluntari moldoveni sub conducerea maiorului Pangalo. În Moldova, unit ile de voluntari erau formate sub îndrumarea boierului Gheorghe Cantacuzino, colonel în armata rus . Pandurii lui Tudor Vladimirescu vor lupta al turi de ru i la Cladovo, Negotin i Plevna. La începutul verii lui 1807, în componen a armatei ariste luptau împotriva turcilor în jur de 20.000 de români, greci, sârbi i bulgari.

Odat cu declan area ostilit ilor, Fran a a început s ajute Poarta cu instructori militari i tunuri. La rândul ei, Anglia a intervenit în sprijinul Rusiei, trimi ând, în martie 1807, o escadril englez în Marea de Marmara. Concomitent, lordul Arbuthnot, ambasadorul englez la Constantinopol, a prezentat sultanului un ultimatum, prin care i se cerea s se

al ture coali iei antifranceze i s cedeze principatele dun rene Rusiei.

Demersul englezilor a suferit, în scurt timp, e ec, iar între Napoleon I i Alexandru I s-a realizat o nou apropiere, soldat cu semnarea tratatului de la Tilsit (25 iunie / 7 iulie 1807). Potrivit articolului XXII al *Tratatului de pace* dintre Rusia i Fran a, armatele ariste urmau s evacueze Principatele române i s încheie pacea cu Imperiul Otoman. În acela i timp, prin articolul VIII al *Tratatului secret de alian ofensiv i defensiv*, semnat odat cu primul tratat, în cazul în care Poarta avea s fie zgduit de tulbur ri interne i nu reu ea s încheie pacea, Rusia ob inea dreptul ca, al turi de Fran a, „s elibereze de sub jugul i chinurile turce ti toate provinciile Imperiului Otoman în Europa, cu excep ia Constantinopolului i a provinciei Rumelia”.

Acceptând media ia Fran ei, în august 1807, Turcia a încheiat cu Rusia armisti iul de la Slobozia. arul se obliga s retrag trupele la est de Nistru în timp de 35 de zile, îns ru ii n-au respectat prevederile armisti iului, profitând de faptul c otomanii au intrat în Br ila înainte de evacuarea principatelor. Mai mult, Alexandru I i-a exprimat clar inten iile sale anexioniste în instruc iunile date, la 27 septembrie / 9 octombrie 1807, generalului conte P. A. Tolstoi, ambasadorul Rusiei la Paris. Astfel, arul sublinia c „felul cel mai repede de a încheia acest r zboi ar fi (...) s ob in posesiunea rii Române ti i a Moldovei; ca într-un cuvânt, marginile imperiului meu s fie împinse în această parte pân la Dun re”. În cel mai r u caz, Rusia trebuia s ob in m car „toat ara cuprins sub numele de Basarabia, cu cet ile de la Bender, Akkerman, Chilia, Ismail”, apoi cetatea Hotin, precum i ni te teritorii ponto-caucaziene. Îns negocierile ruso-otomane, purtate la Paris sub a zisa mediere a lui Napoleon, în iarna 1807-1808, nu s-au putut finaliza din cauza preten iilor exagerate ale Rusiei.

În februarie 1808, Alexandru I a renun at s -l men in în fruntea principatelor pe domnul fictiv Constantin Ipsilanti, numindu-l pe senatorul S. S. Ku nikov pre edinte al Divanelor i administrator civil al Moldovei i rii Române ti. În martie 1808, în principate a fost înfiin at un „exarhat”, care includea Moldova, Valahia i Basarabia i care era subordonat sinodului rus. De asemenea, s-a dispus reinfiin area str vechii episcopii a Cet ii Albe i numirea în scaunul arhieresc a c rturarului ardelean Gavriil B nulescu-Bodoni, care se bucura de încrederea ocupan ilor.

Între timp, trupele ariste, aflate sub comanda mare alului A. A. Prozorovski, erau imobilizate la Dun re de boli i de lipsa proviziilor pentru oameni i cai. În urma rechizi iilor efectuate în anii 1806-1807, m rturisea comandantul rus, „Basarabia a fost transformat într-un adev rat de ert de c tre trupele noastre”. Rechizi iile for ate de produse alimentare, care dep eau toate posibilit ile reale ale Principatelor române, au condus în cele din urm , în toamna anului 1810 i prim vara anului urm tor, la o foamete ce a lovit crunt popula ia. În paralel, autorit ile de ocupa ie au început s adopte m suri în vederea încorpor rii rilor române în cuprinsul Imperiului arist. În vara lui 1808, Ku nikov a dispus preg tirea unui recens mânt al popula iei, precum i introducerea numelui familiei imperiale în slujbele din bisericile moldovene i muntene. Faptul c arul Alexandru I era sigur c va anexa principatele române se desprinde i din m sura adoptat la 30 iulie 1808, când, printr-un ucaz imperial, au fost desfiin ate consulatele ruse ti din Ia i i Gala i.

Între timp, urcarea pe tron, în vara anului 1808, a sultanului Mahmud al II-lea (1808-1839) a dat o nou orientare diploma iei otomane. Sultanul a subliniat c nu se poate discuta despre cedarea principatelor, Poarta fiind preg tit s redeschid ostilit ile pentru a le recuceri.

Dificult ile ap rute în Spania i rezisten a puternic din partea popula iei l-au determinat pe Napoleon s ob in un sprijin ferm din partea lui Alexandru I. Drept urmare, la Erfurt, la 30 septembrie / 12 octombrie 1808, a fost încheiat o Conven ie secret de alian , prin care Fran a recuno tea încorporarea rii Române ti i a Moldovei la Rusia, iar împ ratul renun a la calitatea sa de mediator între sultan i ar.

În acest context, diploma ia ruseasc a propus otomanilor negocieri directe, îns ini ierea lor a fost

împiedicat de izbucnirea unor noi tulbur ri la Constantinopol. arul a decis s profite de dezordinea de la Poart pentru a impune condi ii de pace avantajoase Rusiei. De Anul Nou 1809 (1/13 ianuarie), mare alul Prozorovski s-a adresat boierilor din Divan „s înceteze de a- i mai face iluzii c ara aceasta n-ar r mâne pentru totdeauna sub st pânirea ruseasc”. În concep ia lui Prozorovski, cele dou principate urmau a fi divizate în patru provincii: Basarabia, Moldova i dou provincii muntene.

În prim vara anului 1810, Cancelaria imperial ruseasc a adus la cuno tin a lumii luarea în st pânire a Moldovei i rii Române ti. Îns , în urma r cirii rela iilor ruso-franceze, Petersburgul a l sat s se în eleag c s-ar mul umi doar cu Moldova de dincolo de Prut, pentru celelalte teritorii române ti cerând un echivalent în bani (20 milioane de pia tri). Ulterior, arul va propune împ ratului Austriei s ocupe Muntenia i Moldova pân la Siret, restul urmând s revin Rusiei. La sfâr itul verii anului 1811, în fa a amenin rii franceze, guvernul arist a promis Por ii ca, în schimbul încet rii ostilit ilor, s renun e la ara Româneasc. Îns , dup ce, la 22 iunie 1811, armata rus a ob inut victoria de la Rusciuc i, apoi, a încercuit trupele otomane în tab ra de la Slobozia, turcii au fost constrân i s capituleze, la 23 noiembrie 1811.

La tratativele de la Giurgiu (19 octombrie – 21 noiembrie 1811), reprezentan ii Rusiei au revendicat, totu i, grani la Dun re, îns marele vizir Ahmed-pa a declarat ferm: „Eu v dau Prutul i nimic mai mult. Prutul sau r zboiul”. În condi iile încercuirii corpului principal al armatelor otomane, vizirul a acceptat stabilirea grani ei pe Siret i bra ul Sulina. Deoarece sultanul Mahmud II a refuzat s accepte această linie, negocierile au fost reluate la Bucure ti, la 31 decembrie, pe principiul stabilirii grani ei pe Prut. Turcii au consim it s dea Rusiei zona dintre Nistru i Prut, cu excep ia Cet ii Albe, Ismailului i Chilie. În martie 1812, Poarta a cedat Cetatea Alb , iar în aprilie, a acceptat s distrug cet ile Ismail i Chilia, în schimbul ridic rii unui ora turcesc la gurile lacului Cahul.

Pacea de la Bucure ti. La 16/28 mai 1812, la Bucure ti, a fost semnat Tratatul de pace între Rusia i Poarta Otoman . El cuprindea 16 articole, la care se ad ugau dou articole secrete. Articolul IV prevedea ca linie de hotar dintre cele dou state râul Prut, de la intrarea acestuia în ara Moldovei i pân la locul unde se întâlne te cu fluviul Dun rea, apoi pe acest râu pân la Chilia i pân la v rsarea lui în Marea Neagr .

Din punct de vedere al dreptului european, Imperiul Otoman nu putea ceda teritoriul unui stat aflat doar sub suzeranitatea i nu în componen a sa. Îns , dup înl turarea domniilor p mântene i a instaur rii domniilor fanariote, otomanii considerau Principatele drept p r i integrante ale Imperiului. Nu trebuie uitat, de asemenea, c în dreptul islamic lucrurile nu erau la fel de clare, iar Poarta i-a modelat permanent, de-a lungul vremii, conceptele de drept interna ional. Pe de alt parte, pentru turci era important ca frontiera s nu se mute direct pe Siret, fiindc urm toarea ap important era Dun rea, fapt ce ar fi adus Rusia aproape în inima Balcanilor. Diferendul putea sfâr i i mai r u. În cazul în care în rela iile ruso-franceze nu izbucnea criza, este greu de crezut c arul ar mai fi cedat linia Dun rii.

Rusia a încorporat un teritoriu românesc cu o suprafa de 45630 km², care era cu 7400 km² mai mare decât partea r mas sub st pânirea principelui de la Ia i. Imperiul arist a înglobat cinci cet i, 17 ora e, 685 sate, cu o popula ie de circa 490 mii de locuitori. Comandamentul rusesc a ordonat ca în toate bisericile s se aduc laud lui Dumnezeu pentru faptul c Rusia a terminat r zboiul cu o pace glorioas , cu o nou l rgire a „hotarelor patriei” i c , în sfâr it, a reu it s extind st pânirea ruseasc pân la Dun re. Marcând, ulterior, în 1912, aniversarea centenarului de la încorporarea zonei pruto-nistrene, un oficial arist sublinia: „Anexarea Basarabiei este un mare avantaj pentru noi. Ne-a adus mai aproape de Balcani, ne-a ajutat s ne consolid m pozi ia pe Dun re i s ne preg tim avansarea ulterioar pe teritoriile Imperiului Otoman, continuând astfel politica de expansiune a arinei Ecaterina”. Într-adev r, în 1817, Rusia a încorporat bra ul Sulina, iar datorit Tratatului de la Adrianopol (1829) a ob inut i bra ul Sf. Gheorghe, turcii obligându-se s evacueze malul drept al acestui

bra pe o distan de dou ore.

Atitudinea românilor. Reac iile fa de acest rapt teritorial au fost diverse. Membrii Divanului de la Ia i, aflând de condi iile p cii, au salutat cu „negr it bucurie”, ca ni te „adev ra i i credincio i patrio i”, extinderea hotarelor Rusiei. Îns , dup ce armatele ariste s-au retras din Principate i Scarlat Calimachi i-a reocupat tronul, Divanul moldovean a prezentat domnului, la 26 octombrie 1812, un protest împotriva „r luii Moldovei nenorocite”. Semnatarii memoriului ar tau c partea anexat Imperiului arist este „cea mai bogat”, „cea mai bun”, este „tot trupul i inima rii”, „izvorul vitelor”, „chelerul rii, ogoarele de grâu i orz, pe când partea r mas Moldovei este mai mult p pu oi te”. Domnitorul rii a înaintat acest protest Por ii, îns nu se putea a tepta o anulare a tratatului ruso-otoman.

Ulterior, în timpul desf ur rii lucr rilor Congresului de pace de la Viena (1814-1815), mitropolitul Veniamin, pre edintele Divanului, i-a îndemnat pe boieri s elaboreze un protest i s aduc problema Basarabiei în dezbaterile reprezentan ilor Marilor Puteri. Sp tarul Cazimir s-a oferit s -l duc la Viena i s -l sus in în numele rii ciuntite. Domnitorul n-a împ rt it această idee, temându-se s nu-i supere pe ru i care, conform tratatelor interna ionale, erau „protectorii” Principatelor. Boierii n-au insistat, zicând: „Cum va fi voia M riei Tale”. Veniamin, r mas în minoritate, p r sind Divanul, pare s fi spus urm toarele cuvinte: „Pentru Bucovina, Ghica Vod (Grigorie al III-lea Ghica, 1774-1777 – n. n.) i-a pierdut via a, i noi pentru Basarabia nu facem nici m car un protest”. În schimb Ion Caragea, domnul muntean, a insistat pe lâng cavalerul de Gentz s -l determine pe Metternich, cancelarul Austriei, s ridice chestiunea retroced rii teritoriului dintre Prut i Nistru. Acesta din urm îns nu a dorit s -l irite pe Alexandru I, fiind convins c Rusia nu putea admite cedarea noii achizi ii.

Pentru popula ia autohton , instaurarea noii st pâniri, fie ea i ortodox , semnifica modificarea condi iilor de baz ale existen ei cotidiene. În urma anex rii zonei pruto-nistrene, a fost înc lcat integritatea teritorial a rii Moldovei, au fost divizate propriet i i familii, a fost destr mat pia a economic unic , au fost provocate pagube irecuperabile economiei, vie ii politice i culturii principatului. Subliniem faptul c Poarta Otoman nu se implica în problemele curente ale administr rii Principatelor, dreg toriile fiind ocupate de indigeni, iar biserica i justi ia foloseau, f r vreo îngr dire, limba român . Înlocuirea st pânirii otomane cu domina ia arist , cunoscut înc din acea perioad pentru tratamentul aplicat popula iilor neruse, a provocat nelini te în rândul maselor. Istoricul basarabean rusofil Leon Casso men iona c popula ia provinciei anexate „a început, c tre sfâr itul anului 1812, s emigreze în Principatul Moldovei (...) Era o fug în mas : plecau mai ales ranii, dup ce- i îngr m diser în grab catrafusele într-o c ru , i se îndreptau spre Prut pentru a ajunge pe malul drept, care r m sese sub domina ie turceasc”. Generalul rus Pavel Kiselev scria, la rândul s u, c locuitorii fugeau din Basarabia, „preferând jugul turcesc, greu pentru ei, administra iei noastre”.

Implica ii interna ionale. Anexarea teritoriului dintre Prut i Nistru a f cut ca problema Basarabiei s devin , pe lâng dimensiunea ei de diferend în cadrul raporturilor ruso-române, o chestiune interna ional . Ea va fi dezb tut de diploma ii europeni atât cu ocazia r zboaielor antiotomane în care va fi implicat Imperiul arist, cât i a tratatelor care priveau Principatele Române i, ulterior, România.

Anexarea Basarabiei s-a repercutat asupra politicii externe ruse ti. Pentru prima dat , Rusia a ocupat un teritoriu locuit de o popula ie cre tin-ortodox care se aflase sub dependen a Por ii. Acest fapt obliga Petersburgul s acorde aten ie deosebit provinciei, c reia îi va reveni rolul de „vitru ” european a vastului imperiu. Locuitorii cre tini din Peninsula Balcanic , afla i sub domina ie otoman , trebuiau convin i c doar sub obl duirea Rusiei ortodoxe via a lor se va îmbun t i sub toate aspectele. Pe această cale, arismul preg tea terenul pentru noi anexiuni în sud-estul Europei.

*Fragment din lucrarea *Istoria Basarabiei*, Editura Semne, Bucuresti, 2011

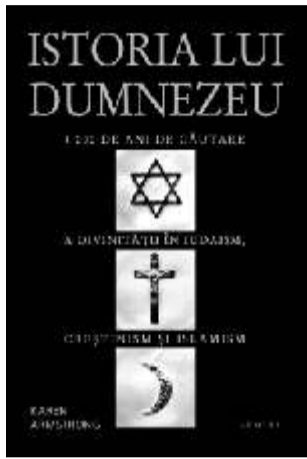
Istoria lui Dumnezeu

Ionel SAVITESCU

„Dacă trebuie să întemeiem o credință nouă și vibrantă pentru secolul XXI, poate că ar trebui să medităm la istoria lui Dumnezeu, ca să învățăm câteva lecții și în alegem unele avertismente”

(KAREN ARMSTRONG)

Este, bineînțeles, o încercare temerară de a trece prin cei 4.000 de ani de cultură a divinului, întâi în religia mozaică (conform lui Hans Küng IUDAISMUL, Ed. Hasefer, 2005 și DIC IONARULUI BIBLIC, traducere din limba franceză de Constantin Moisa, vol. I, A – H, Ed. Stephanus, București, 1995, p. 116, Avram împreună cu tatăl său Terah, soția Sara și nepotul Lot au părăsit cetatea sumeriană Ur în jur de anii 2100 – 1900 î.e.n.,

când sunt numiți „ebrei”, adică „de dincolo”. Deci, evreii au o istorie atestată de aproximativ patru milenii), apoi, în ceea ce privește islamismul, întreprindere dusă la bun sfârșit de Karen Armstrong (n. 1944), fostă cugărină, timp de câteva ani, apoi, după ieșirea din monahism și-a consacrat studiul și milosteniei. Cu o listă bogată de lucrări, Karen Armstrong realizează actuala cercetare*, care constituie un apogeu al studiilor sale dedicate religiilor monoteiste. Masivul tom este structurat în unsprezece capitole care se parcurg, în genere, cu dificultate, având în vedere mulțimea informațiilor din diverse epoci și religii, deși pe alocuri se întâlnesc erori de informație și de datare: „Această carte nu va fi o istorie a realității inefabile a lui Dumnezeu însuși, care este dincolo de timp și de schimbare, ci o istorie a modului în care oamenii L-au perceput de-a lungul timpului, de la Avraam până în zilele noastre. Ideea lor despre El are o istorie, căci a fost întotdeauna ceva uor diferit pentru fiecare grup de oameni care au folosit-o în diverse epoci. Felul în care o anumită generație i-L reprezintă pe Dumnezeu poate să nu aibă niciun sens pentru alta. E un adevăr că propoziția <Cred în Dumnezeu> nu are un sens obiectiv în sine, ci, ca orice altă afirmație, are sens doar într-un anumit context, când este făcută de o anumită comunitate. Prin urmare, cuvântul <Dumnezeu> nu are un conținut fix, ci, dimpotrivă, include o gamă largă de sensuri, unele dintre ele fiind contradictorii sau excluzându-se reciproc” (p. 20). Evident, este exclus ca acest tom masiv să-l prezinte exhaustiv, pe capitole, ci numai unele probleme de real interes. Cercetând îndeaproape cartea în chestiune am remarcat că exegeza este însoțită de o bibliografie recomandată: general (în cadrul creșterii este citat și Mircea Eliade „Unul din cei mai importanți specialiști în studiul comparat al spiritualităților, o lucrare esențială”, p. 489, din punct de vedere, numai cu două titluri: Mitul eternei reînnoiri și Sacral și profanul, iar în ceea ce-i privește pe gnostici sunt omisi, printre alții, Hans Jonas, Carsten Colpe, Ugo Bianchi și I. P. Culianu), apoi, pe capitole, în sfârșit, un set de hărți, glosar, note, indice de nume. Oricât ar prezenta de surprinzător, Karen Armstrong nu deține întâietatea în cercetarea ideii de Dumnezeu, ci preotul Wilhelm Schmidt, care în 1912 publicase „Originea ideii de Dumnezeu”, apoi, Rudolf Otto cu Sacral (1917), argumentând că inițial a existat un monoteism primitiv, după care a părăsit credința în zei (Zeii – mamă un reper însemnat la diverse popoare), în fine, Amenhotep IV, Ehnaton (aproximativ 1361 – 1340), soțul Nefertitei și tatăl lui Tutankhamon, a efectuat o reformă religioasă, introducând monoteismul lui Aton, lucru menționat, în trecut, și în paginile cărții de față (p. 46). Însă, deși egiptenii susțin că sunt printre cele mai vechi seminții, a existat între Tigru și Eufrat populația sumeriană, care, de asemenea, uimește prin durată dinastiilor de regi (v. C. W. Ceram „Zeii, morminte, cirturari”, 1968) și S. N. Kramer (v. „Istoria începe la Sumer”, 1962). Marea dramă poporului evreu s-a petrecut în 722 î.Hr., când Regatul de Nord este cucerit de asirieni conduși de Sargon II, iar cele zece triburi evreiești dispar din istorie. După unele surse asiriene sunt duși în robie 27.280 de evrei (v. Josy Eysenberg, „O istorie a evreilor”, Humanitas, 1992, 2006). În ceea ce privește Regatul de Sud (Iuda) a suferit două agresiuni din partea babiloniienilor conduși de Nabucodonosor, nu una cum se relatează în carte (p. 82): prima în 598 / 97, sub Ioachim, când sunt deportați în nobilii, clerul, meșteșugarii și profetul Iezechiel. A doua invazie babiloniană din 587 / 86 este mai devastatoare decât prima, Templul lui

Solomon este incendiat, distrus și jefuit, populația este dusă în robie. Din această epocă datează Talmudul babilonian, evreii trăiesc în comunități compacte, se adună în sinagogi, deprind pasiunea cărții și a limbilor străine. Cum nici o știință nu este definitivă, Babilonul, deși puternic și cetate inexpugnabilă, este cucerit de Cyrus cel Mare în 539 î.Hr., iar după edictul acestuia („Cilindrul lui Cyrus”, 538) o parte dintre evrei revin la Ierusalim și contribuie la ridicarea noului templu, scriu Talmudul palestinian, cele două variante sunt publicate într-o singură ediție la începutul secolului al XVI-lea, la Veneția, de către David Blomberg. Pentru evreii rămași în Babilon începe diaspora evreiască. Au urmat câteva secole de influență greacă, mai ales, după cele trei victorii ale lui Alexandru cel Mare asupra lui Darius III Codomannos la Granicos (334 î.e.n.), Issos (333 î.e.n.) și Gaugamela (331 î.e.n.), nu cum se scrie la pagina 93, ci în 332 î.e.n., fără să menționeze locul vreunei bătălii, Alexandru l-a învins pe Darius III. Au urmat alte secole instabile – notabil este transpunerea Septuagintei în greacă de cei 70 (72) de erudiți evrei, câte oase de fiecare trib –, în fine, în anul 70, romanii conduși de Titus (nu Vespasian, p. 99) cuceresc Ierusalimul și distrug Templul lui Solomon pentru a doua oară: „Romanii au fost atrași de înalta moralitate propovăduită de iudaism... și chiar s-a sugerat că unul dintre împărații dinastiei Flaviene s-ar fi convertit la iudaism, așa cum, mai târziu, împăratul Constantin avea să se convertească la creștinism” (p. 99). Chestiunea nu trebuie să surprindă: Sabina Popea (soția lui Nero) fusese o femeie cultă, preocupată de iudaism, după cum împăratul Claudius fusese interesat de etrusci. Evident, venirea lui Iisus Hristos în lume a constituit o acțiune benefică, umanitatea dorind să o îmblânzească, încât să ne imaginăm ce a fost ea înainte de apariția lui Iisus? Multe probleme privitoare la viața lui Iisus Hristos au rămas, în parte, neelucidate satisfăcător (nașterea, durata vieții, moartea, unde anume și-a petrecut cei 18 ani după prima înfățișare în Templu la 12 ani, când uimește prin profunzimea gândirii), încât actualul Papă Benedict al XVI-lea, în „Isus din Nazaret” (Ed. RAO, 2010, p. 53) se întreabă: „ce a adus atunci Iisus, dacă nu a fost nici pacea mondială, nici bunătatea tuturor, nici o lume mai bună? Ce a adus? Răspunsul este cât se poate de simplu: pe Dumnezeu”. Într-adevăr, să ne imaginăm actuala lume fără prezența divinității, o lume scoasă din funcțiunea spiritualității și al credinței în favoarea unor bunuri materiale efemere. Probabil că va subcomba: „Ca și Buddha, Iisus prezintă aspirațiile multor contemporani și confere substanță visurilor ce bântuiau poporul evreu de secole. Când era în viață, mulți evrei din Palestina L-au crezut Mesia. Pornise spre Ierusalim și fusese aclamat ca Fiul lui David, fiind însă ucis, doar câteva zile mai târziu, prin răstignire, o înșpăimântătoare pedeapsă de sorginte romană” (p. 108). Dacă s-ar fi întâmplat ca toți evreii să-L recunoască de Mesia, probabil că, astăzi am fi avut o singură religie, după cum se prevedea de către inițiatorii sfârșitului veacurilor vom avea o singură religie și o singură limbă de comunicare, iar după tradiția mozaică la sfârșitul veacurilor vom avea epoca de aur a umanității, nu la începutul timpurilor cum aflăm din mitologia greacă. După botezul lui Iisus de către Ioan Botezătorul (care anticipase venirea lui Iisus „că ruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua sandalelor”). Care era starea societății evreiești din acele timpuri rezultă din răspunsul dat de Ioan Botezătorul la întrebarea oamenilor: „Ce să facem, deci?... Cel ce are două haine să dea celui ce nu are și cel ce are bucate să facă asemenea”, v. Jacques Duquense, Iisus, Ed. Humanitas, 2006, p. 83), încât după aproximativ trei ani de propovăduire, Iisus este arestat, condamnat și executat, fiind mai primejdios ca ideolog, decât Baraba, un criminal de drept comun. După opinia noastră, soarta lui Iisus fusese pecetluită în momentul când Caiafa s-a exprimat astfel: „Nu pricepeți nimic, spuse el, nu vă gândiți nici măcar că e în folosul vostru ca să moară un singur om pentru popor și să nu piară întreaga nație?” (v. Jacques Duquense, vol. cit., p. 187). În fine, natura divină a lui Iisus Hristos a fost stabilită mult mai târziu: „După moartea Lui, adepții au hotărât că Iisus fusese de natură divină, dar lucrul acesta nu s-a întâmplat imediat. După cum vom vedea, doctrina conform căreia El fusese Dumnezeu cu chip omenesc nu s-a finalizat decât în veacul al IV-lea. Consolidarea teoriei întrupării în credința creștină a fost un proces complex, care a avut loc treptat. Iisus însuși nu a pretins niciodată că este Dumnezeu, fără îndoială. La botez, un glas din ceruri îl numise Fiul lui Dumnezeu, ceea ce era, probabil, o confirmare a faptului că El era Mesia cel iubit” (p. 111). După gnosticul Valentinus, divinitatea era „perfectă și preexistentă (...), s-a lăsat în lăși și de nevăzut și de nenumit, fiind momentul de înainte de început, strămoșul și adâncimea. Este de necuprins și nu se vede, fiind nemuritoare și nefcută, este Liniția și adâncă singurătate pentru eoni infiniți. Cu Ea era gândul, care se mai numea Slavă și Liniție” (p. 125). Creștinismul se impune în Imperiul Roman, odată cu Constantin cel Mare, aflându-se, la un

moment dat, în rivalitate cu misterele lui Mithra, cultul păgân răspândit în armata romană. O ultimă încercare, fără succes însă, de revenire la păgânism s-a petrecut în timpul lui Iulian Apostatul (361 – 363), după care creștinismul se impune definitiv, evident, fără a-i nega disputele și interpretările diferite din sânul Bisericii. În opinia noastră, toate cultele religioase anterioare creștinismului sunt trepte de inițiere oferite omului de divinitate. Asemenea mozaismului, islamismul ia naștere prin revelație (numai creștinismul prin trimis cerească), Mahomed (570 – 632) reușește să unifice toate triburile arabe, astfel că într-un secol arabii devin o mare putere, imperiul lor întinzându-se din Himalaya până în Pirinei. Viața și activitatea lui Mahomed sunt cunoscute, binomul, din dr. Irineu Mihăilescu (Istoria religiilor lumii, 1946), Al. Babe (Drama religioasă a omului, 1975), și Mircea Eliade (Istoria credințelor și ideilor religioase, III, 1983). În anul 610 aflat pe muntele Hira, Mahomed este trezit din somn de „o copleșitoare prezență divină”, iar un înger i-a poruncit să recite. A urmat o a doua viziune în care și-a arătat îngerul Gabriel. Dacă prima revelație este primită începând cu anul 610, transmiterea Coranului s-a desvârșit în următorii 22 de ani, nu cum este scris la pagina 174: „Spre deosebire de Tora, care, potrivit Bibliei, i-a fost revelată lui Moise pe muntele Sinai, Coranul i-a fost dat lui Mahomed puțin câte puțin, vers cu vers, de-a lungul a treizeci și doi de ani. Viziunile continuau să fie dureroase. <Niciodată nu am primit o revelație fără să simt că mi se smulge sufletul>, avea să spun el peste ani... Textul nu i-a fost dat lui Mahomed în ordine în care îl citim noi azi, ci fragmentele le-a primit la întâmplare, după cum cereau împrejurările și după cum le asculta sensul mai adânc. Pe măsură ce se dezvoltă fiecare episod, Mahomed, care nu tia nici să citească, nici să scrie, îl recita cu glas tare, musulmanii îl învățau pe de rost, iar puțin câte puțin se învățau alfabetul și nota”. Traducerea Coranului în limbile occidentale implică dificultăți, araba, în genere, este o limbă dificilă la tradus, fiind alături de ebraică și sanscrită o limbă sacră, deosebit de greacă Nouul Testament: „Conform unei vechi tradiții timpurii (hadith), Dumnezeu i-a spus lui Mahomed: <Eram o comoră ascunsă și voiam să mă fac cunoscut. De aceea am făcut lumea>” (pp. 186, 280). Cum este perceput Dumnezeu de filozofii arabi, misticii arabi și evreii constituie materia a două capitole (VI – VII), ajungând cu expunerea la doctrina Cabalei, a Zoharului (Cartea splendorii) și a arborelui sefirotic. Dumnezeu apare sub denumirea En Sof („fără sfârșit”), denumire neîntâlnită în Biblie sau în Talmud: „En Sof li Se ar tase misticilor evrei sub zece chipuri sau sefirot („calcul”) ale realității sacre, ce emanaseră din adâncurile de neptrâns ale Dumnezeului incognoscibil. Fiecare sefirah era o etapă de revelație în care se arăta En Sof și purta un nume simbolic, însă fiecare sferă divină cuprindea întregul mister al lui Dumnezeu, prezent sub un anumit titlu. Conform exegezei cabaliste, fiecare cuvânt din Biblie se referă la unul dintre cele zece sefirot, fiecare verset descriind o întâmplare sau un fenomen care avea un corespondent în viața lui Dumnezeu însuși” (p. 289). Indiscutabil, Cabala a făcut curg în jurul ei multă cerneală, atât din partea unor savanți evreii cât și creștinii, originile ei rămânând, în parte, incerte, chiar dacă a fost studiat de Johannes Reuchlin (1455 – 1522), iar mai aproape de noi, de G. Scholem, Isidor Epstein, Alexandru Arafra și Moshe Idel (acesta din urmă, consacându-i nu mai puțin de trei cărți: „Cabala. Noi perspective”, „Perfecțiunile care absorb Cabala și interpretare”, „Cabala și Eros”, având în pregătire „Cabala și Marele Lan al Ființei”). Astfel, G. Scholem consideră în „Studii de misticism iudaic”, Hasefer, 2000, p. 83, că leagănul Cabalei se află în Provența (secolul XII), nicidecum în Orient sau în Spania, în timp ce, Isidor Epstein (v. Iudaismul, Hasefer, 2001, p. 298) observă două direcții de dezvoltare a Cabalei („practică” și „speculativă”), ambelor, găsindu-le origini orientale, din Babilon, de unde sunt introduse în Europa la date diferite: secolul IX și XII. În ceea ce-l privește pe Moshe Idel, cea observată ca doctrina Cabalei nu se bucură de aceeași considerație ca misticismul islamic, hindus sau budist. În fine, asupra gândirii din Cabala se revine în Capitolul VIII „Un Dumnezeu pentru reformatori”, în care este amintit cabalistul Isaac Luria (1534 – 1572), care a răspuns la o problemă ce frământă de secole pe gânditorii monoteiști: „cum era cu putință ca un Dumnezeu perfect și infinit să fi creat o lume finită în care s-a strecurat răul? De unde se ivise el? Luria a aflat răspunsul închipuindu-și că se întâmplase înainte de emanarea sefirot, când En Sof se adâncise într-o sublimă introspecție asupra Lui însuși. Pentru a face loc lumii, a golit o regiune din Sine însuși. Prin acest act de retragere (tsimtsum), Dumnezeu a creat un loc în care El nu se afla, un spațiu gol pe care îl putea umple prin intermediul a două acțiuni desfășurate simultan, exprimare de sine și creație. A fost o încercare curajoasă de a ilustra doctrina complexă a facerii lumii din nimic. Primul act al lui En Sof a fost un surghiun autoimpus de o parte a propriei Lui ființe... Ideea nu e departe de kenosis-ul primordial pe care creștinii l-au văzut în Treime, prin care

Dumnezeu Se golea în Fiul printr-un act al exprimării de sine” (p. 313). În 1492, prin cucerirea Granadei de către spanioli, evreii au de ales între convertirea și expulzare, după ce fuseseră expulzați din Anglia (1290), Franța (1394), evreii spanioli răspândindu-se în Imperiul Otoman, Balcani, Africa de Nord, o parte trec în Portugalia, de unde au traversat oceanul în America de Sud. Acum se răspândesc în Europa cele două ramuri evreiești: a kenazii (Europa răsăriteană) și sefarzii (Spania, Imperiul Otoman). Mistica ia avânt în Europa, oamenii obișnuiți și noii gânditori religioși încep să se convingă că rațiunea nu este suficientă în descifrarea tainei numite Dumnezeu, iar Thomas à Kempis scrie: „Ce-i folosește cercetarea și propovăduirea Sfintei Treimi, dacă n-ai smerenie, fără de care nu poți să placă Treimii? Cu adevărat, vorbele mari nu fac pe sfânt în pe drept, ci viața cea plină de fapte bune place lui Dumnezeu. Mai bine doresc o inimă frântă și smerită decât tiina de a hotărî în chip tiințific ceea ce este Treimea. De aici te poți de rost toată Biblia și zisele tuturor filozofilor, dar i-ai lipsit dragostea și darul, ce i-ai folosi?” (pp. 318 – 19). În ceea ce o privește pe Tereza de Avila care reformase viața călugărilor elor carmelite descurse, „a avut o terifiantă viziune în care i s-a arătat locul ce i se rezervase în iad” (p. 333), încât chestiunea de gândit celorlalți muritori, adesea lipsiți de o viață în cumpănă și smerenie. Util este trecerea în revistă concepțiilor religioase la filozofii epocii iluministe: Spinoza, Blaise Pascal (meditează la destinul ingrat al omului, p. 347), Descartes, Voltaire, Kant, Diderot, Holbach, în fine, Capitolul X (Moartea lui Dumnezeu) pornește de la sintagma lui Nietzsche și discută disputele filozofice ale secolului al XIX-lea, cea dintre Hegel și Schopenhauer rămâne celebră prin rivalitate, Schopenhauer elaborându-și sistemul (Lumea ca voință și reprezentare) până la vârsta de 30 de ani, iar aforismele asupra înțelepciunii în viață sunt elaborate în urma unei îndelungi observații a oamenilor: „Filozofia nu mi-a adus niciun folos material, dar m-a puzit de multe rele”, spunea Schopenhauer. Secolul al XIX-lea

Filosofia lui Spinoza- o revoluție euată ?

Georgia ZMEU

Benedictus Spinoza sau *Deus sive Natura*. Ideile profunde și durabile nu au nevoie de multe cuvinte. Dar aceste cuvinte trebuie rostite, pentru a fi auzite, în elese și transmise mai departe. Toate aceste acțiuni necesită curaj și pasiune, care lui Spinoza nu i-au lipsit, dar l-au ocolit pe Descartes, de pildă. Primul a iubit prea mult libertatea, pentru a o schimba pentru confort și a reuși să devină, în final, un om cu adevărat liber. Al doilea, Descartes, nu și-a dat jos masca niciodată, cu nici un preț. El și-a fost o viață confortabil, lipsit de griji și de probleme. *Bene vixit qui bene latuit*, deviza de viață a lui Descartes, a fost născută pentru Spinoza, cel care a fost expulzat pentru că a atacat public religia organizată, a respins stilul de viață al contemporanilor, a trăit ca un ascet, sau cum spun unii, ca un nebun. Originalitatea indiscutabilă a lui Spinoza, are firește, o istorie legată de cultura timpului, de viața personală și de particularitățile sale psihice.

Secolul XVII, în care Spinoza se naște și moare, este un secol al genilor. Galilei, Copernic, Cervantes, Hobbes, Descartes, sunt numele celor care au transformat acest veac, într-o perioadă de efervescență intelectuală remarcabilă și marcantă pentru cultura europeană modernă. Pascal, Leibniz, Newton, Kepler, erau nume cunoscute deja în toată Europa. Toți acești oameni ridică întrebări noi, le reformulează pe cele vechi, demască prejudecăți, pun la zid ignoranța și construiesc edificii intelectuale inestimabile.

Este, fără îndoială, un secol al întrebărilor care schimbă radical perspectiva asupra lumii. Într-un asemenea context intelectual, s-a format omul și filozoful Spinoza. Mulți contemporani ai săi și-au fost străluciți, curajoși, integri și moderați. Mulți au intrat în conflict cu puterile vremii. Giordano Bruno a plătit cu viața pasiunea pentru ideile sale; probabil că și Galilei ar fi fost cut-o dată nu ar fi fost atât de bătălbolnav. Noutatea și pasiunea pentru adevăr, aveau în epocă un preț uriaș, pe care nu oricine era dispus

Iconoclast radical, Spinoza vrea să arate că Dumnezeu este în fiecare om, subminând astfel din temelii, edificiul milenar al religiei organizate. „Tot ce există se găsește în Dumnezeu și nimic nu poate exista, nici să fie conceput fără Dumnezeu. (Propoziția XV-*Etica*) Afirmația nu este un dăruit, ci se întemeiază pe o argumentare limpede și solidă, prin care se demolează atât dogmele religioase cât și filozofii celebre ale vremii. „Sunt unii care își închipuie că Dumnezeu, ca și omul, este alcătuit din corp și suflet, și că este supus pasiunilor. Cât de departe sunt însă această idee de cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu rezultă cu prisosință din ceea ce s-a demonstrat până aici. Dar îți las la o parte pe aceștia; și tu și acei care au gândit, cât de cât, asupra naturii divine te gâduiesc că Dumnezeu este corporal. Aceasta ei o dovedesc foarte bine prin faptul că noi în alegem prin corp orice cantitate care are lungime, lăime și adâncime, mergînd de o anumită figură; și ar fi cea mai mare absurditate să se atribuie aceste însușiri lui Dumnezeu, care este o ființă absolută infinită. Totuși ei arată limpede, încercând să dovedească aceasta prin alte argumente, că însăși substanța corporală sau întinsă ar fi cu totul separată de natura divină și că ar fi fost creat de Dumnezeu. Dar, prin ce putere dumnezeiască ar fi putut să fie creat, aceasta ei nu o știu nicicum; ceea ce arată limpede că ei nu știu ceea ce ei înșiși spun”. (Notă - Propoziția XIV)

Dumnezeu este înlăuntrul nostru, este suficient și-l cunoaștem pentru a ne înlăuna și a ne mântui. Cunoașterea și ritualismul golit de spiritualitate, este calea către Dumnezeu, calea către mântuire, iar răsplata acestei căutări anevoioase este însăși libertatea care o însoțește, și că „Adevărul ne face liberi”. La fel ca Socrate, care era convins că în fiecare din noi strălucește un Soare, Spinoza vorbește lumii despre rădăcina de divinitate care ne animă pe toți și care ne este cel mai la îndemână, dacă ne întoarcem cu răvnă către noi înșine, fără să cerem sau să teptăm vreun răsplăt. Răsplata este însăși cunoașterea de sine, și că la capătul ei aflăm dumnezeirea. „Cine iubitește pe Dumnezeu cu adevărat, nu trebuie să ceară de Dumnezeu să-l iubească la rândul său.” Cele două, iubirea și a teptarea răsplătește pentru acea iubire, sunt profund incompatibile.

Citind rândurile *Eticii*, te întorci cu fața spre tine și în alegi totodată dintr-o altă lumină îndemnul cristic de a nu căuta împărăia cerurilor în afară, și că nu o vom găsi. Împărăția este înlăuntrul nostru! Dar Isus a euat în dorința lui de a-și învăța pe oameni iubirea și importanța cunoașterii. Același lucru s-a întâmplat și cu filozofia lui Spinoza. Iubirea intelectuală, ca efort de cunoaștere a naturii sufletului nostru în calitate de ipostază a divinității, cu care este unit de la începutul lumii și al creației, este tulburătoare. Unitatea nemijlocită, de natură, între sufletul omenesc și cel veșnic și Dumnezeu, dinamitează din temelii orice formă de autoritate, dar mai ales pe cea bisericăscă și politică.

Ce nevoie are de serviciile preoților un om care se recunoaște și se concepe pe sine, ca parte a unui Dumnezeu infinit, veșnic și omniprezent? Cum poate o asemenea persoană să accepte faptul că regele sau împăratul, este, prin grație divină, reprezentantul lui Dumnezeu pe Pământ, dacă ea știe că acest Dumnezeu este deopotrivă în tot ceea ce există? Limpezimea argumentelor pe care Spinoza le aduce acestei idei, ar fi putut într-adevăr să bulverseze total și iremediabil sistemul perfid al inșurții sociale. Ar fi putut, prin propagarea ei, să demonteze mecanismul pus la punct de instituția Bisericii și a Regalității, prin care oamenii ignoranți erau exploatați și rămiți și spoliați și nu doar de averi ci și de noblețe ascunsă în sufletul lor.

Un om care se cunoaște și se recunoaște pe sine ca natură veșnică, ce poate căuta reunirea cu divinitatea, este un om puternic. O masă de oameni puternici și lucizi, nu mai poate fi nici exploatați, nici manipulați. Când oamenii acionează din iubire și nu din frică, ei nu mai acceptă inegalitățile și nici pedepsele, pentru că acionează corect și generează armonie.

Toate acestea sunt motive extrem de puternice, pentru că autoritățile veacului și-au luat mărișuri atât de radicale și fulgerătoare, împotriva filozofiei lui Spinoza. Se simțeau grav amenințați și au făcut tot posibilul pentru ca ireparabilul să nu se producă.

Îmi imaginez o lume în care toți oamenii să cunoască și să înleagă ideile *Eticii* și pe baza lor să se cunoască pe sine pentru a clădi o lume a iubirii și a se mântui. Nu este utopic. Nici Biserica și nici autoritățile politice nu au considerat astfel. O dovedesc mărișurile radicale antispinoziste. Îmi imaginez, deci, o asemenea lume și ea nu seamănă deloc cu lumea în care trăim. Lumea lui Spinoza este deopotrivă a lui Socrate, a lui Isus, a lui Bruno și a tuturor celor care au avut curajul să vorbească oamenilor despre iubire, despre Adevăr și despre mărișurile care se ascund în sufletele lor. Este o lume de oameni în elepe, care trăiesc în armonie unii cu alții și care „nu încetează niciodată să existe și să se bucure totdeauna de adevărată liniște sufletească”. Spinoza însuși este optimist: „Dacă drumul pe care l-am arătat că duce la aceasta pare foarte greu, el poate fi totuși găsit.”

Spinoza a pierdut bătălbătă, al turându-se marilor înfrânți din istoria filozofiei și a cunoașterii. Balanța s-a înclinat o dată în plus în favoarea cavalerilor fricii, ai urii, ai sfârșitului neconținute dintre oameni. Războiul însăși nu este pierdut, și că fiecare voce, rostind adevărul cu dragostea neclintită și lucidă a cunoașterii, adaugă un plus de greutate pe talgerul armoniei, drept și dumnezeirii.

ergrg o

Inima visează și extind granițele iubirii, creierul – și restrâng granițele urii. Ne rugăm și ni se ierte pe cătelemici. De cele mari suntem mândri. Când sala de spectacol e plină, plămâni actorului au mai puțin oxigen. Dar inima... Mai bine fără experiență decât cobai. Secretara bătăpasul pe loc, iar eful și uși lăuda picioarele. Doar oxigenul produs de Pomul ispitei a făcut ca Adam și Eva să nu se sufocă în Rai. Vai de ara în care mai ușor se vând ziariții decât zierele! Puterea politică – munte care poate fi erodat de vorbele în vânt. Uităndu-te prea rar în oglindă, te îngrozești de urmele lăuate de timp... Dar și de timpul lăsat fără urme. Omul bun terge cu buretele greșelile semenilor, omul rău – doar colbulă ternut peste ele. Virgula umoristului – boabă de piper încolțit. După ce a pârjolit atâtea state spre a-și furi un imperiu, Alexandru Macedon a murit de friguri. Pe cântarul pe care se cântărește în elepciunea, pietrele mici par pietre de moară. La focul lui Amor și cele mai rezistente lentile se topesc. Alegem politicieni opaci, apoi le reproșăm că nu dau dovadă de transparență. Oamenii mici se ceartă între ei, oamenii mari se ceartă între noi. Ce des bat clopotele când dracul trage sforile! Soțul deșamăgit crede că Eros își topește șcepștrul pentru a ne face verighete. Creierul ne ajută să ajungem departe, inima – să ajungem aproape. În eleptul visează și astupe prăștiile, prostul – și niveleze piscurile.

Nicolae PETRESCU-REDI

se încheie cu recrudescența antisemitismului în Rusia lui Alexandru III, în timpul căruia se concep Protocoalele În elepilor Sionului, în Franța (Afacerea Dreyfus). Evident, secolul al XX-lea a marcat existența umană și religiile monoteiste prin cele două conflagrații planetare, urmate de etapa războiului rece, dezintegrarea sistemului comunist și revenirea la normalitate. Din păcate, temerile nu s-au stins. În pofida unei abundențe de materiale (mai puțin spirituale), lumea actuală este zguduită de crize, convulsii, amenințări de război, calamități naturale, încât biata omenire își găsește refugiul în biserică, iar împărăia lumii pe zone de credință nu este de bun augur, putând degenera în conflicte militare și religioase. În concluzie, publicarea acestei cărți în limba română constituie o premieră în materie de carte religioasă ce se alătură altor exegeze în domeniu, în speranța că nu va trece neobservată. În ceea ce privește traducerea este deficitară în consemnarea unor date și dezacorduri dintre care semnalăm: la pagina 194, Mahomed moare în anul 623, de fapt, 632. La pagina 244, Abélard se stinge în 1147, în realitate, în 1142. La pagina 318, durata vieții lui Jean de Gerson (1363 – 1492) este exagerată. La pagina 407, anul morții lui Hegel este 1831, nu 1813. La pagina 446, anul nașterii lui Heidegger este 1889, nu 1899.

* KAREN ARMSTRONG, ISTORIA LUI DUMNEZEU. Traducere din limba engleză: DANA IONESCU, Ed. NEMIRA, 2009, 507 pagini, 72,89 lei.

și-l plătească. În tot acest veac spectaculos, opera și destinul lui Spinoza sunt greu de egalat. Decenii de-a rândul, pușini au fost cei care, au avut curajul să-i menționeze numele ori ideile, altfel decât pentru a-l critica.

La sfârșitul anului în care Spinoza a murit, 1677, Rieuwertz, prietenul și editorul său, din Amsterdam, a publicat *Opera posthuma*, în centrul căreia se afla *Etica*, cea mai importantă scriere a lui Spinoza. Reacția autorităților a fost extrem de violentă. Era de înleși și de a teptat ca ideile lui Spinoza să fie condamnate de evrei, de calvinți și de Vatican, dar nu și de autorități, cunoscut fiind liberalismul olandezilor. Oficialii au fost primii care au interzis cartea, dând semnalul și celorlalți europeni. Interdicția a fost impusă ferm. S-au inspectat toate librăriile și s-au confiscat toate exemplarele găsite. Vânzarea ori publicarea cărții era un delict. Cu toate acestea, Rieuwertz a reușit să distribuie ilegal un număr de exemplare, atât în Olanda cât și peste hotare, astfel încât cuvintele lui Spinoza erau citite și admirate de mulți intelectuali. Pușini dintre aceștia admiratori, însă, au îndrăznit să declare deschis simpatia față de ideile spinoziste.

Ce i-a deranjat pe mai-marii vremii atât de mult la ideile *Eticii*? Ce i-a făcut să respingă cu o înverșunare fără precedent această carte și să o condamne la uitare vreme de sute de ani? Răspunsul este pe cât de simplu, pe atât de greu de crezut: teama de a nu-și pierde puterea și influența asupra maselor, frica de a nu fi demascați și în impostura lor milenară, care, din nefericire, persistă și astăzi.

Ideea centrală a gândirii spinoziste- *Deus sive Natura-Dumnezeu adică Natura-* deși exprimat simplu, conține o forță imensă. Profunzimea și complexitatea implică iilor ei ar fi putut răsturna perspectiva întregii epoci, asupra lumii.

Eminescu i avatariile manuscriselor sale

Iulian Marcel CIUBOTARU

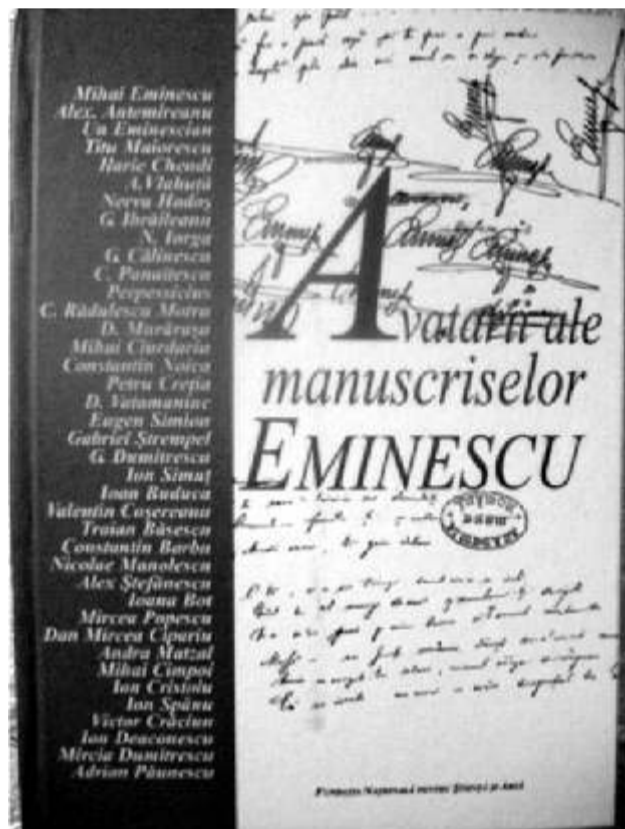
În 2009, la aproape un deceniu după inițiere, Academia Română a pus capăt unuia dintre proiectele de anvergură pe care le-a demarat în ultimii cincizeci de ani: facsimilarea manuscriselor care au aparținut lui Mihai Eminescu. Această realizare, de o importanță deosebită pentru cultura noastră, a iscat multe dezbateri și controverse, unele dintre ele ajungând chiar în fața D.N.A.-ului. Astfel, s-au declarat, în spiritul cel mai firesc al lucrurilor, multe discuții în spațiul cultural românesc. Fiecare încercăm un sentiment de satisfacție (precum unii, cei mai mulți), ori decepție (conform altora, minoritari) în fața operei finale, care însumează treizeci și opt de volume facsimilate, ce conțin manuscrisele eminesciene care se păstrează la Academia Română, cea mai mare parte, precum și la instituțiile de cultură din Iași, Cluj sau București, trebuie precizat că tipărirea (nu editarea) caietelor care au aparținut lui Eminescu este un fapt care vine după foarte lungi așteptări. Asupra ideii de a publica manuscrisele eminesciene s-au oprit cărturarii încă din prima jumătate a secolului trecut. Ulterior, cunoscuți eminescologi, care au în eles nu doar însemnătatea acestor documente, ci și pericolul pe care timpul îl reprezintă pentru ele, au opinat pentru „editarea întocmai” (C. Noica) a paginilor răsărite de la Eminescu. Pentru a ilustra istoria ideii de conservare și facsimilare a caietelor eminesciene, coordonatorul proiectului inițiat de Academia Română, Eugen Simion a hotărât strângerea unor texte privitoare la acest aspect în paginile unui volum. Astfel, a luat naștere lucrarea „Avatariile manuscriselor Eminescu”, cuvânt înainte de Eugen Simion, culegere alcătuită de Anca Silviu Bogdan și Marin Diaconu, București, Fundația Națională pentru Tiință și Artă, 2009 (cu privire la anul apariției acestei lucrări trebuie făcută o precizare: deși pe pagina de gard figurează anul 2009, în realitate nu poate fi decât 2010, întrucât ultimul text antologat în volum, care aparține lui Adrian Păunescu a vădit lumina tiparului într-o publicație din ianuarie 2010. De asemenea, „nota privitoare la culegere” de la sfârșitul cărții este datată 5 ianuarie 2010). Lectura acestor cărți este cea care a generat prezentele rânduri.

Beneficiind de concepția grafică a artistului Mircea Dumitrescu, volumul, editat în format A4, pe hârtie de bună calitate, este precedat de reproducerea cunoscutelor fotografii care îl înfățișează pe Eminescu (trei la număr), dispuse în trei rânduri, cu ordinea cronologică a realizării acestora. Așa se face că fotografia poetului realizată pe când acesta avea 28 de ani este așezată după cea de la 1884/1885, făcută în atelierul lui Nestor Heck din Iași. Textele adunate în volum au fost elaborate pe parcursul a nu mai puțin de 125 de ani, și sunt scrise de cunoscuți intelectuali români, care s-au ocupat de problema manuscriselor eminesciene. Nu întâmplător, primul text din volum aparține lui Eminescu însuși, care vorbește despre „lada” în care erau păstrate caietele sale, într-o scrisoare pe care o adresează la 12/24 ianuarie 1884, din Döbling, „prietenului Chibici”. Dincolo de aspectul referitor la „cărțile lada mea”, mărțurisirea poetului nu ne pot să indiferenție: „a vrea să scap cât se poate de curând și să mă întorc în țară, să mă satur de mamă și ligă strămoască, căci aici, de când mă aflu, n-am avut niciodată fericirea de-a măna măcar până la sa iu. Foamea și demoralizarea, iată cele două stări care mă petrec nenorocitului și amic”.

Celelalte texte sunt semnate, în marea lor majoritate, de cunoscuți eminescologi, preocupati de soarta caietelor poetului. În ordinea din volum, acestea sunt: Ilarie Chendi, Alexandru Antemireanu, Titu Maiorescu, A. Vlahuță, Nerva Hodoș, G. Ibrileanu, N. Iorga (acesta era de părere că „orice rând din Eminescu trebuie făcut cunoscut”), G. Călinescu, C. Panaitescu, Perpessicius, C. Rădulescu-Motru, Mihai Ciurdariu, Constantin Noica, D. Muraru, Petru Creția, D. Vatamaniuc, Eugen Simion, Gabriel Trempel, Gabriela Dumitrescu, Ion Simu, Ioan Băduca, Valentin Coerănu, Traian Bănescu, Constantin Barbu, Dan Mircea Căpăriu, Nicolae Manolescu, Alex Teftescu, Ioana Bot, Mircea Popescu, Andra Matzal, Mihai Cimpoi, Ion Cristoiu, Ion Spănu, Dan Huleac, Mircea Dumitrescu, Victor Crăciun, Ion Deaconescu, Adrian Păunescu. Mulți dintre autorii menționați semnează două sau chiar trei texte: în prima categorie se încadrează Ilarie Chendi, Perpessicius, Alex Teftescu, Ioana Bot, Traian Bănescu – sunt reproduse, de fapt, cele două mesaje ale președintelui României adresate Academiei în privința proiectului de facsimilare a manuscriselor; în categoria celor care semnează trei texte se încadrează Eugen Simion, fapt cu totul firesc

dacă luăm în calcul că acesta a fost inițiatorul și coordonatorul proiectului, deci cel pus în situația de a răspunde tuturor criticilor. Din acest ultim punct de vedere Eugen Simion consemnează în „cuvântul înainte” al cărții: „nu mă așteptam să primesc recunoștința jertfei mele patriotice, dar nici să fiu dat pe mâna poliției nu gândeam să ajung” (p. 13).

Precum se știe, în 1883, simptomele pronunțate ale bolii lui Eminescu făcuseră necesară spitalizarea acestuia, într-o primă fază la sanatoriul Caritas al doctorului Al. U. Începând cu acest moment, poetul își va schimba în repetate rânduri „locuința”, fiind internat în diverse sanatorii, în speranța remedierii alienării care îl cuprinsese. Astfel, lada cu manuscrisele și cărțile sale a trecut după 1883 la Ioan Slavici. De aici, va fi preluată de ing. C. Simion, iar mai apoi de un alt fidel prieten al poetului, care îl va însoți pe acesta la Viena și Florența, Chibici-Răvneanu. Din lipsă de spațiu, Chibici nu a putut păstra caietele eminesciene, acestea ajungând ulterior în casa lui Titu Maiorescu. În urma unor discuții din presa culturală de la sfârșitul veacului al XIX-lea, datorate lui Ilarie Chendi, Alexandru Antemireanu și altora, când urma manuscriselor se pare că fuseseră pierdute, Titu Maiorescu donează Academiei Române, în edină de la 25 ianuarie 1902, prezidat de P.S. Aurelian, circa 14.000 de pagini aparținând lui Eminescu. Scrisoarea donatorului este următoarea: „De la Michail Eminescu posedăm două mii de dânsul în diferite ocazii – multe manuscrite, parte poezii publicate, parte încercări, fragmente și variante de poezii publicate, parte studii, traduceri și articole în prosă. Toate aceste manuscrite, așa cum se află în cărți

cartonate, în caiete cusute și în foi volante, vi le trimitem alături de dăruirea la rândul meu Academiei Române pentru a servi celor ce se vor ocupa în viitor cu cercetări mai ample asupra vieții și activității marelui nostru poet. Printre manuscritele alăturate se află și două caiete de înscrieri [de] la Universitatea Berlin (<Anmeldungs-Buch>) din anii 1872 și 1883, și patru documente cu slove cirilice”. Ajunse la Academia Română, foile care aparțin lui Eminescu au fost legate în patruzeci și cinci de caiete, fiecare direct a donației maioreștiene s-a materializat în apariția în presa anilor 1902-1903, în special în *Semăna torul*, *Voina națională* și *Tribuna Poporului*, a multor scrieri inedite ale lui Eminescu, atât poezii, cât și proză. De asemenea, a cum aprecia Gabriel Trempel, acum „apar cercetătorii avizați care au lăsat studii pertinente asupra operei și au publicat mai multe ediții bine îngrijite”. Dintre acestea, la locul de cinste se situează Ion Scurtu, care publică pentru prima oară *Geniul pustiu*, tipărit în 1905 un volum intitulat *Scrieri politice și literare*, iar trei ani mai târziu editează *Proza literară* a lui Eminescu.

În general, oamenii de cultură ai momentului au salutat inițiativa lui Maiorescu. Privit peste timp, aceasta apare astăzi ca o lucrare îndrăznică și firească. Cu toate acestea, unii intelectuali au considerat gestul criticului literar „nefast și prost inspirat”. Într-un articol publicat în numărul pe septembrie 1912 al *Vieții Românești*, Garabet Ibrileanu scria: „hârtiile ele răsar pe urma unui poet, caetele maculate, bruloanele – acele mărțurisiri penibile ale chinurilor creatoare – sunt pline de duget și adesea banale, de însemnări triviale, de

forme vulgare și imperfecte”, motiv pentru care manuscrisele nu ar trebui oferite spre cercetare oricui”. Mai mult, potrivit aceluiași critic, „Eminescu, după ce a utilizat ce și-a putut mai bun, a inutilizat pentru totdeauna bucata utilizată”. A aruncat-o la coș”. În acest fel, Ibrileanu este unul din puținii intelectuali de seamă, dacă nu singurul, care optează, indirect, pentru o cercetare sumară și precăută a manuscriselor eminesciene (se înțelege că la vremea respectivă, problema facsimilării nu era posibilă).

În perioada interbelică, cei care au studiat în totalitate miile de pagini ale caietelor au fost Perpessicius și George Călinescu. Totodată, aceștia rămân până astăzi unii dintre cei mai fini exegeți eminescologi. Perpessicius a studiat manuscrisele cu o acuritate rar întâlnită, pentru a întocmi ediții de opere complete, din care a reușit să publice până la moartea sa șase volume. Ulterior, această întreprindere, materializată în publicarea volumelor VII-XVI, la care se adaugă și volumul XVII dedicat referințelor bibliografice, a fost dus la bun sfârșit, în perioada postbelică, de Petru Creția și D. Vatamaniuc. Sincronic cu cercetarea lui Perpessicius a fost cea a lui George Călinescu. Acesta a studiat manuscrisele pentru a-i servi ca material bibliografic la întocmirea unor lucrări care au avut un impact uriaș și a căror actualitate este încă valabilă: *Viața lui Mihai Eminescu*, publicat în 1932 și *Opera lui Mihai Eminescu* (1934). Astfel, criticul a utilizat manuscrisele de la Academia Română pentru analiza întregii creații eminesciene, ocazie cu care a scos la lumină fragmente necunoscute din opera poetului.

După al doilea Război Mondial problema perisabilității manuscriselor, de mare actualitate după cutremurul din martie 1977, a suscitat într-un mod accentuat atenția unor oameni de cultură. Dintre aceștia, cel care s-a îmbolnăvit de „eminescianism” a fost Constantin Noica. Filozoful român a militat începând cu 1968 pentru facsimilarea caietelor poetului pe toate căile posibile: articole în presa scrisă, conferințe (cea inițiată la Iași pe această temă, în cadrul *Prelecțiilor Junimii* de la casa Pogor, la 22 septembrie 1974, republicată integral, ultima dată, în nr. 6/2007 al revistei *Dacia literară*, a fost caracterizat drept „o arborescentă pledoarie pentru facsimilarea Caietelor lui Eminescu”), intervenții (în acest sens l-a contactat pe Iosif Constantin Drăgan, la editura cărăia fusesse reeditat *Istoria...* lui Călinescu), etc. Textele lui Noica despre facsimilarea manuscriselor lui Eminescu au format mai apoi subiectul unei cărți, tipărită în 1992 și intitulată *Introducere la miracolul eminescian* (volum îngrijit de Mircea Diaconu și Gabriel Liiceanu). Noica caracteriza manuscrisele eminesciene ca pe un laborator care conține haosul germinativ și subsolul geniului creațiilor poetului. De aceea, considera Noica, influența manuscriselor, mai ales asupra tinerelor generații, va avea un pronunțat impact.

Visul filosofului de la Pletina a încercat să fie pus în practică imediat după 1989, de către un colectiv de editori aflați sub patronajul editurii Humanitas. Datorită problemelor de natură tehnică, aceste inițiative și s-au putut realiza înainte de facsimilarea fie și unui singur manuscris. De aceea, inițiativa Academiei Române de facsimilare a caietelor cu pricina, dusă la bun sfârșit în 2009, a necesitat eforturi financiare și umane considerabile. În general, scriitorii români au adoptat o poziție favorabilă în fața volumelor cu manuscrisele lui Eminescu facsimilate. Spun în general, întrucât a devenit de notorietate poziția Ioanei Bot, care considera volumele în cauză „nu o ediție genetică și electronică a manuscriselor eminesciene, ci un pictorial cu poze ale paginilor, de complexitate informatică a CD-urilor oferite ca suvenir de la nunta și botezuri și absolvirii”. Cunoscuta exegetă a operei lui Eminescu compară volumele publicate sub auspiciile Academiei Române cu „un testimonial de iubire patriotic spre liber visare”. Ce a urmat se știe... Plecând de la textele autoarei citate, publicate în *Dilema veche*, un om politic și afacerist timișorean, Mircea Popescu a întocmit un denunț penal pe numele lui Eugen Simion, acuzându-l de „fapte de corupție în conformitate cu legislația în vigoare”.

Despre toate aceste inițiative și demersuri volumul *Avatariile ale manuscriselor Eminescu* oferă, în ciuda numărului relativ mic de pagini, o perspectivă coerentă și, în același timp, consistentă. Ideea valorificării, prezervării și facsimilării caietelor lui Eminescu este ilustrată prin texte bine alese, scrise în epoci diferite, de oameni care nu întotdeauna au militat pentru ceea ce Academia Română a dus la bun sfârșit. Cu toate acestea, indiferent de poziția pe care se află, toți autorii care semnează acest volum colectiv au fost mână și de același devotament, dragoste și aleasă preuire față de una dintre cele mai importante moșteniri culturale ale românilor.

***Avatariile ale manuscriselor Eminescu, cuvânt înainte de Eugen Simion, culegere alcătuită de Anca Silviu Bogdan și Marin Diaconu, București, Fundația Națională pentru Tiință și Artă, 2009, 205 pagini.

Cezar Ivănescu: intrarea în canonul literar

Theodor CODREANU

Cum ar spuns critica literară profesionist la provocarea artistică a lui Cezar Ivănescu? Personalitatea „turbulentă” a scriitorului nu putea fi valorificată ca *model* pentru cultura publică a regimului comunist, stare ce s-a prelungit și după 1989, cu atât mai mult, cu cât intrusul provenea din cercul literar al *Luceafărului*, considerat „cuibul de viespi” al protocronismului. E o întreagă poveste și cu protocronismul, direcție culturală națională, de matrice eminesciană și eliadescă, datorat lui Edgar Papu, prizat de „disidenți” sub spectru ideologic, drept teorie descinsă direct din partitura partidului comunist. Așa îl prezintă și postkominternistul Vladimir Tismăneanu (vezi faimosul *Raport Tismăneanu*), devenit ideologul oficial al condamnatului comunismului și dirigitorul noului mod de a scrie istoria românească, avatar spulcuit al rollerismului, cum au sesizat minime lucide precum Paul Goma, Mircea Platon, Ovidiu Hurdzeu și, cu voia cititorului, Theodor Codreanu.

În atârziimperejurări, Cezar Ivănescu nu putea decât să-și ducă mai departe destinul de victimă ispitoare, în consecință, el a fost înțeles brutat din redacția revistei *Luceafărul*, fiind lăsat fără slujbă, ceea ce mai puține înaintea de 1989, la revista *Argo* din Pitești. Asta în pofida faptului că, într-o lume „normală”, el ar fi trebuit să devină redactorul-șef al revistei. Revoltatul va face, bineînțeles, mai departe, destule „gafe” și „greșeli”, precum reînființarea, eșuată, a fostei Societăți a Scriitorilor Români. A vrut, asemenea, să aibă o publicație proprie, *Euchronia*, în 1990, din care n-au apărut decât două numere, din lipsă de bani, fiindcă fondurile culturale nu se puteau dirija către asemenea individ indisiplinat, neavând prestigiul de „disident” drag lui Silviu Brucan, care a înlesnit „privatizarea” Editurii Politice către Gabriel Liiceanu și Grupul pentru Dialog Social.

Înainte de 1989, literatura lui Cezar Ivănescu a avut a se confrunța, în primul rând, cu cenzura, apoi cu o critică mai mult sau mai puțin „oficială”. Și interpretez cuvântul *oficial*, nu atât prin prisma unei diriguiri de partid, deși aceasta exista cu asupră de măsură, cât prin aceea că actul critic a fost tributar „complexelor de cultură” dominante în varii momente istorice, fenomen valabil nu numai pentru perioada comunistă. Or, principalele modele din perioada post-proletcultistă, când s-a afirmat, în literatură, Cezar Ivănescu, au fost: estetismul, neomodernismul și postmodernismul. Acestea au asigurat ceea ce Mihai Rălea ar fi numit *sociologia succesului* în fața criticii. Poezie pur /estetism n-a cultivat autorul Băaăduului. Asimilarea la neomodernismul generației lui Nichita Stănescu s-a făcut, pe o anumită măsură, numai că poetul debutase în al doilea val alizecist, mai aproape de ceea ce s-a numit „generația '70”, considerat aici chiar un fel de lider. Totuși, în fața criticii, spuza a fost trasă pe turta primului val: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, Grigore Hagiu. Căiva dintre aceștia au fost „canonizați” încă dinaintea de 1989, intrând în programa colară din învățământul preuniversitar: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana. Principalii critici care dirijau ierarhiile au fost Z. Ornea, Ovid S. Crohmăniceanu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, parțial – Mihai Ungheanu, cronicarul *Luceafărului*, fără însă a avea influență decisivă în sferele înalte ale destinului literar. Aceștia vor avea și rolul hotărâtor în lansarea modei postmoderniste, fenomen de sincronism mimetic cvasitardiv, pe filieră franceză și americano-anglo-saxonă. Destul de repede, generația lui Cezar Ivănescu, a lui Ioanid Romanescu, Mihai Ursachi ș.a. a intrat în umbră prin scoaterea în prim-plan a optzeciștilor Mircea Cărtărescu, Florin Iaru, Traian T. Coșovei, Magda Cârneci ș.a.m.d. și dintre aceștia vor intra, imediat după 1989, în spațiul „canonizării”, devenind obiect

de studiu în învățământul preuniversitar.

În ambele etape istorice, niciodată Cezar Ivănescu nu a fost ridicat atât de sus, nu s-a pomenit text de-al său între în vreun manual colară, spre deosebire de răsfași Cărtărescu și Iaru, ca să menționez doar la aceste exemple. Și pe bună dreptate, fiindcă poezia lui Cezar Ivănescu n-a satisfăcut niciodată convenițele facile ale „canonului” modernist/postmodernist. Cei care i-au remarcat talentul singular au fost puțini. Primul pare să fi fost Marin Preda, cum insistă neapăsător, în scrierile postdecembriste Cezar Ivănescu însuși. El a recunoscut în autorul *Rodului* și al *Băaăduului* „un mare poet” și i-a înlesnit apariția, la Cartea Românească, a capodoperei sale *La Băaăd*, în 1979. Dar Marin Preda n-a avut autoritatea unui critic literar. Iar când s-a găsit un critic literar care să recunoască imediat în autorul din *La Băaăd* pe cel mai de seamă poet de după al doilea război mondial, acesta s-a nimerit a fi din „provincie”, de la Iași, o voce care nu putea avea ecoul scontat: Al. Dobrescu, în cronică din *Convorbiri literare*.

Ce-i drept, debutul literar al lui Cezar Ivănescu fusese remarcat, în termeni superlativi, și de Nicolae Manolescu. Ba chiar cartea va obține Marele Premiu al Festivalului Național de Poezie „Mihai Eminescu”, de la Iași, ediția întâi. A fost, totuși, doar un premiu pentru debut. 1979 a purtat și fie anul de glorie al poetului. I-au apărut nu mai puțin de trei volume: *Rod IV*, *La Băaăd*, *Muzeon*. *Doina* (1983) va primi chiar Premiul de Poezie „Mihai Eminescu” al Academiei Române. Dar Uniunea Scriitorilor îi va acorda un premiu abia în 1992, pentru *Alte fragmente din Muzeon*, carte considerată de Nicolae Manolescu un semieșec, într-o cronică semibătăjocitoare din *România literară*, intitulată *Cimitirul vesel* (nr. 16/1993), Muzeonul cezarivănescian fiind comparat cu Cimitirul vesel de la Săpânța, ca un soi de folclorizare maramureană. Desigur, aparent, o lectură „postmodernistă”, sub semnul parodicului. Numai că ilustrul critic nu-i recunoștea nici măcar o asemenea intenție, chiar dacă distingea și aici „poeme extraordinare”. Și avea dreptate, fiindcă nimic postmodernist în poezia lui Cezar Ivănescu, deși Marin Mincu va zice că încă de la debut poetul este cel dintâi... textualist.

De interes este imaginea poetului în *Istoria critică a literaturii române (5 secole de literatură)*, care s-a vrut de la început „noua Biblie” a criticii și istoriei literare românești (Liviu Ioan Stoiciu), menită să înlocuiască *Istoria* a linescianului. Cu alte cuvinte, ne aflăm în fața unui bilanț „canonic”, Nicolae Manolescu teoretizând chiar că scrie o „istorie canonică” a literaturii române. În ce-l privește pe Cezar Ivănescu, autorul are abilitatea de a nu amesteca, în judecățile critice, idiosincraziile ivite între el și poetul de-a lungul anilor. Evaluarea este, în liniile ei generale, corectă, criticul recunoscând că autorul bărlădean este un mare poet. Spre deosebire de alții, consideră că tema centrală a creației este *rodul*, indiciu încă de la primele volume publicate: „Rodul are în el de lume creat, care s-a născut și va muri: este lumea fapturilor de care Blaga se refugia în somnul năna terii, iar Barbu în puritatea increatului. Cezar Ivănescu nu mai caută, el, nici un refugiu: privește în fața rodului și citește în misterioasa lui alcătuire semnele vieții și ale morții.”

Altfel spus, aici se relevă eminescianismul complex al poetului. Diferențierea de cei doi înaintași, Lucian Blaga și Ion Barbu, privitoare la rod, face originalitatea ontologică și artistică a lui Cezar Ivănescu, deși criticul ezită să avanseze pe aceste criterii ale „complexelor de profunzime”, mulțumindu-se a rămașe la nivelul „complexelor de cultură”. Identificarea în universul cezarivănescian și un filon bacovian, care ar consta în „confuzia între via și moarte, amestec inextricabil al putreziciunii, al descompunerii în ființă și în viață”. Observația nu e validabilă integral, fiindcă la Bacovia există o agonie interminabilă în fața morții, aceea *maladie à la mort* de rezonanță kierkegaardiană, pe care a semnalat-o încă Ion Caraion. Tema morții la autorul nostru este iarăși de complexitate eminesciană, purtând pecetea

inconfundabilă a lui Cezar Ivănescu.

Nicolae Manolescu mai face trimitere la îngerii lui Vasile Voiculescu, tot în legătură cu tema morții, exercițiu comparatistic demn de atenție. Subliniază, de asemenea, influențele folclorice, folkiste, trubaduresco, un petrarchism „în versiunea autohtonizată de Conachi”, amestecul de cretinism și indianism, mergând până la „paranoia” identificării cu Iisus. Consideră că performanțele estetice le atinge în doine: „Poeziile din *Doina* sunt cel mai «pur» Cezar Ivănescu.” și cam atât.

Nu rezultă din *Istoria* manolesciană că ne aflăm în fața unui poet *canonic*, în sensul unei singularități în stare să reformeze limbajul poetic, dincolo de manierism. Un asemenea privilegiu îi este acordat lui Mircea Cărtărescu, pe care, cum am subliniat și într-o carte recentă, criticul încearcă să-l ridice la rang de *centru iradiant al canonului literar românesc*, rătăcindu-se ierarhia consacrată de G. C. Linescu din *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1941), unde Eminescu este *poetul național*, adică tocmai centrul al spiritualității noastre. Altminteri, o strădanie dintre cele mai penibile, de după 1989, a lui Nicolae Manolescu a constatat în demolarea sintagmei de „poet național”, cu vizare directă la Eminescu.

Se înțelege că, din punctul de vedere al doctrinelor literare, între eminescianismul de fond al lui Cezar Ivănescu și antieminescianismul manolescian există o incompatibilitate irepresibilă, oglindită, subiacentă, și-n capitolul dedicat poetului în *Istorie*. Altminteri, Nicolae Manolescu, deși pare că a fost marcat de cel mai bun teoretician al *canonului literar occidental*, americanul Harold Bloom, n-a înțeles seamă de condițiile unei autentice „canonizări” a unui scriitor. Bunăoară, că intrarea în canon devine credibilă abia la două decenii după moartea scriitorului, chiar dacă evaluatorii încearcă să-l „clasicizeze” pe un autor încă din timpul vieții. Iar, pe de altă parte, Harold Bloom nu neagă condiția de *poet național*, titulatură pe care i-o recunoștea, în spațiul american, lui Walt Whitman. La rândul său, poetul național devine centru iradiant al canonului literar într-o anumită cultură, arhetipul centrului iradiant al canonului occidental fiind considerat William Shakespeare, postură, cum am demonstrat în *Istoria „canonică” a literaturii române*, pe care Eminescu i-a recunoscut-o „divinului brit” cu vreo sută patruzeci de ani în urmă.

În ce-l privește pe Cezar Ivănescu, odată cu moartea fizică, s-a deschis începutul recunoșterii singularității canonice a scriitorului, înmulțindu-se rapid nu doar elementele de exegeză, ci și formele recunoșterii publice, prin expoziții, festivaluri, ediții ale operei etc. Basarab Nicolescu vorbea, recent, de necesitatea unei ediții critice a operei. Cu prilejul lansării volumului *Erudita pietate*, la Târgul de carte „Gaudeamus” din noiembrie 2011, criticul Eugen Simion mărțurisea surprins că de puțin timp în urmă cunoscut până acum pe Cezar Ivănescu și că de „mare poet al morții” este.

Dar să vedem ce zice și alți profesioniști ai istoriei și criticii literare. Raportarea la Ion Rotaru a fost dezamăgitoare nu numai pentru poet, deși îl plasa în fruntea generației '70. Marian Popa, probabil cel mai important istoric și critic literar al literaturii din două jumătăți de secol al XX-lea, îl așază între „thanatici” din generația '70, alături de Ileana Mălincioiu și Daniel Turcea. Deci o clasificare generațională și tematică. Marian Popa a fost atent la sociologia reprimării poetului în anii comunismului și a luat în calcul experiența personală a scriitorului în confruntare cu moartea. El crede că, pornind de aici, Cezar Ivănescu a dorit să transfere experiența personală asupra întregii umanități, reproducând chiar motivația autorului: „caci numai astfel putem deveni din nou «creatori», transformând această trăsătură într-o cunoaștere, într-o «gnoză»”. Și el coroborează *rodul* cu experiența morții: „Rodul este simbolul a tot ce primește un sens prin condamnarea la caznele dintre naștere și moartea devenită realitate ritualizată voluptuos sau magic, în care-și au locul duioșia strigătului și tandre ea dezintegrării”. (va urma)

Laurea ii concursului (II)

Dragostea mea,

Flac ra iubirii e uneori confuz i indiferent , dar întotdeauna se-ntoarce în sufletul blând, lipsit de speran al unei fiin e care are nevoie s fie în eleas i iubit .

Prin tine mi-a fost deschis o întreag lume necunoscut , cu tine am sim it c tr iesc, c am pentru cine tr i, tu mi-ai oferit cele mai frumoase momente, pe care, dac a avea putere, le-a rena te de fiecare dat când nu e ti lâng mine, de fiecare dat când am nevoie s î i simt parfumul sufletului, s î i mângâi p rul, s te alint...

Mi-ai transformat clipa în culori vii de prim var , m-ai l sat s -mi pictez propriul univers, s caut perfec iunea al turi de prezen a i de c ldura cuvintelor tale. M-ai îndemnat s cred în iubire, pentru c doar prin ea sim im c tr im. Iubirea i încrederea pe care mi-o transmi i m-au transformat într-o alt fiin , cu acela i chip infantil, cu acela i surâs plin de emo ie i cu aceia i ochi alba tri de copil ner bd tor de a deslu i misterul începutului, de care tu te-ai îndr gostit...Mi-ai dat putere prin simplitatea i generozitatea sufletului t u i am devenit mai optimist , mi-ai zâmbit i m-ai îmbr i at atunci când nu puteam decât s spun "Te iubesc! Am nevoie de tine azi i mâine i toat via a!"... Mi-ai ar tat c fiecare minut pe care îl petrecem împreun face ca dragostea pe care ne-o purt m cre te tot mai mult i î i face cuib în inimile noastre... Mi-ai s rutat buzele i m-am l sat cuprins de vraja dragostei, mi-ai str puns sufletul i ai s dit o dragoste pur , frumoas , dornic s ard , indiferent de ce se va întâmpla. Am sim it c m înal o dat cu cea a de diminea c zut în mijlocul naturii, c pot s zbor o dat cu p s rile cerului i c pot atinge pentru o clip infinitul.

M las prad fiin ei tale, m -nec în lacrimile sincere de fericire i nu a regreta nici un minut dac de mâine nu voi mai fi, pentru c al turi de tine simt c am tr it o ve nicie...Tu i doar sufletul t u de inger poposit în calea drumului meu m-a i f cut s tr iesc cele mai frumoase clipe, momente care îmi zâmbesc printre amintiri, tu mi-ai s dit în inim încrederea, speran a, iubirea, tu e ti persoana pentru care mi-a dori s mai tr iesc înc o via i doar tu ai loc în inima mea.

Mi-e team uneori s nu te pierd, fiindc f r tine sunt nimeni, a r mâne singur cu toat dragostea pe care i-o port i cu sufletul distrus de viu pentru c eu simt c tr iesc doar atunci când te v d, când îmi strângi mâna, o s ru i i m la is -i ascult b t ile inimii, b t i care-mi str pung trupul cu repeziunea intensit ii lor i care m las s te citesc, s -i p trund în suflet, s -i simt bucuria, triste ea i s v d ce se ascunde în profunzimea inimii tale, de unde se nasc aten ia i dragostea ta pentru mine.

Fiecare zi în prezen a ta e o adev rat poveste, o poveste ce a început s se scrie cu mâna condeiului înl crimat cu cel mai frumos sentiment, dragostea, de la primul "Te iubesc" i continu s existe vie în interiorul nostru. O poveste desprins parc din romanele de dragoste, care emo ioneaz orice îndr gostit i care îl înal spre culmi necunoscute i neatînse înc de mâna neîndurat a fiin ei umane... Fiecare clip e îmbibat cu dragoste, fiecare oapt dulce pe care mi-o roste ti m face s simt sentimente ce nu pot fi descrise prin cuvinte. Simt o fericire imens c ast zi m pot bucura de ochii t i c prui ca dou m rgele desprinse din frumuse ea unei stele, de zâmbetul cald pe care nu m satur s -l admir i de cele dou gropi e a ezate la marginea obrazilor t i, br zdete de ro ea a chipului, care întotdeauna m cufund într-un mister nedeslu it.

Nu-mi ajung cuvintele s -i pot ar ta cât de mult în la tine, mi-a scoate din piept inima pentru c mi-ar fi mult mai u or i i-a eza-o în mân s o sim i b tând, s o vezi neputincioas în toat f ptura mea, s -i sim i temerile, limpezimea sentimentelor. Te-a ruga s o p strezi pentru c pot tr i i f r ea, cit e ti al meu, îmi e ti de ajuns tu pentru c , v zându-te fericit, încep s respir, dragostea pentru tine m face s tr iesc f r b t ile ei deoarece tu m întregi ti Lâng tine m simt special , m simt protejat , mângâierea îmbr i rii tale îmi d aripi, simt c plutesc de fericire, renun la orice, doar s te v d zâmbind.

Îmi e ti prieten, îmi e ti iubit, pentru mine întru chipezi frumosul în lumea pe care ne-am cl dit-o amândoi i e ti tot ce îmi doresc pentru a m sim i cu adev rat fericit .

E ti motivul pentru care ast zi respir, e ti sufletul meu pereche, iubirea mea de catifea...

Jum tatea inimii tale

Elena MUNTEANU

Grupul colar „ tefan cel Mare i Sfânt”, Vorona, jud. Boto ani

Dragul meu,

Te iubesc pentru c tu mi-ai dat „aripi s zbor” i s fiu al turi de tine. M-ai încurajat în tot ceea ce fac i nu m-ai l sat când mi-a fost mai greu. Timpul se oprea în loc când te întâlneam i, când m îneai de mân , mii de ocuri electrice îmi str b teau corpul. Totul era perfect cu tine i-mi f ceai zilele mult mai senine.

Adoram nop ile calde i lini tite de var când le petreceam întin i pe iar , ascultând cântecul greierilor i privind stelele. Mereu îmi spuneai c însemn totul pentru tine; c eu sunt axa, iar tu P mântul care se rote te în jurul meu, c sunt aerul pe care-l respiri i f r de care nu po i

tr i.

Îmi închid ochii pentru o clip i-mi imaginez zâmbetul t u trengar care m-a cucerit. Negrul ochilor t i îmi c l uze te pa ii. Î i aud vocea strigându-m în tot ceea ce m înconjoar : valurile m rii ce se lovesc monoton de rm, briza u oar ce-mi r v e te p rul, pesc ru ii ce ip în zare... Îmi e dor de plimb rile sub ninsorile de zarz ri înflori i, unde-mi culegeai, fin, petalele, amuzându-te de p rul meu încălci.

Totul e mult mai simplu când sunt cu tine. Din orice „nimitic” tu f ceai ceva deosebit. Pân i cojile de portocal îmi aduc aminte de parfumul t u. Dansam în ploaia de var pân ne udam, râzând de jocul copil resc ce-l f ceam, apoi priveam fascina i curcubeul c ruia nu-i g seam niciodat cap tul, simbol al infinitului iubirii noastre. Î i reg seam mângâierile pân i în raza juc u de soare ce îndr znea s -mi mângâie chipul în fiecare diminea .

A vrea s alerg m împreun spre acel loc unde timpul se m soar în fire de nisip risipite pe plaj ...

Cu dragoste, Alexandra

Alexandra SIMION,

Liceul Teoretic Miron Costin, Pa cani

Dragul meu,

Cu to ii sim im nevoia de a iubi i de a fi iubi i. La fel ca to i ceilal i i totu i altfel decât ei, am a teptat pe cineva care s m în eleag , s m iubeasc i s m accepte a a cum sunt, care s îmi ofere iubire necondi ionat . Tu m-ai inv at ce este iubirea, sentimentul atât de profund pe care-l simt fa de tine. De i suntem atât de diferi i, simt c am fost f cu i unul pentru cel lalt. Tu e ti rechinul din ap , iar eu pas rea de pe cer, îns amândoi respir m acela i aer, dragostea. Tu e ti lumea mea plin de culori... tu e ti vântul ce m poart pe mine, un zmeu r t citor, în z ri ne tiute, ce m îndrum i are grij ca eu s nu r mân la p mânt. Tu e ti cel ce îmi d valoare, la fel ca aurul din care este f cut o br ar . Tu e ti precum versurile unei melodii - m faci mai frumoas ...e ti ca ploaia ce ud p mântul - m inunzi cu speran e i vise...

Ai v zut vreodat cât de bucuros este un copil atunci când prime te juc ria mult dorit ? A a m simt eu în fiecare clip petrecut al turi de tine.

Când suntem departe unul de cel lalt, m simt incomplet ...ca un ora nelocuit, ca o strad neluminat , ca un brad neîmpodobit în ajunul Cr ciunului, ca un om f r aer. Îmi vreau locuitorii, lumina, ornamentele, aerul...te vreau pe tine!!! Distan a, obstacolele nu m vor împiedica s fiu cu tine; voi merge prin acest labirint chiar dac voi fi nevoit s îmi reiau drumul de nenum rate ori, pentru c tiu tu vei fi la cel lalt cap t, a teptându-m , zâmbind, cu bra ele larg deschise i cu un „Te iubesc!” menit s m fac s uit de toate împotririile destinului. Inima mea este precum o baterie goal care se reîncarc automat doar la auzul acestor dou cuvinte. Simt c iubirea noastr e nem rginit , c nu exist i nu va exista alta la fel de puternic .

Via a mea este plin de tine... noi suntem dou jum t i ale unui întreg, predestinate una alteia. F r tine, totul ar fi un haos total. Red -mi echilibrul!

Te iubesc!

A ta mereu, Andreea

Andreea CÎRCIU,

Liceul Teoretic „Al. I. Cuza”, Ia i

Dragul meu drag,

Pentru c m iube ti nu pot mul umi decât Divinit ii. Nu por descrie în am râte cuvinte ceea ce simt pentru tine, dar felul în care m faci s m simt când m mângâi cu mâna a ta atât de suav i atât de timid pe trupul meu, ca fulgul de nea în b taia vântului, acea mân m trimite pe mine în locuri pustii, nev zute de alte fiin e. Cum m po i înnebuni a a, încât s uit c în jurul meu e lume?

M-ai inv at c iubirea este mai mult decât un pupic pe obraz i o îmbr i are. Mi-ai ar tat c iubirea înseamn s suferi pentru cineva, c înseamn s ai dup cine duce dorul, c po i fi atât de puternic, încât s ier i orice, c iubirea te coboar i te urc , dar pe lâng astea mi-ai ar tat c iubirea poate zâmbi, iar zâmbetul ei este atât de inocent i de pur precum un copil, c o vorb bun te poate exploata pân ce nu mai tii nici câte mâini ai, c e în stare s î i fac inima s bat cu toate motora ele la maxim f r s p e ti nimic.

În ochii t i i-au g sit ochii mei lini tea i pacea, în bra ele tale am inv at s nu mai tremur de fric noaptea iar în inima ta mi-am f cut culcu i nu mai vreau s plec vreodat .

E ti minunat prin simplul fapt c e ti tu i c prin tine eu sunt cea mai fericit . Nu uita c mereu voi fi acolo unde tu vei avea nevoie i c mereu te voi proteja, a a cum tu faci cu mine.

Mai simplu de atât nu puteam: TE IUBESC!, cuvinte ce au d inuit secole i pe care le meri i din plin, pentru c în fiecare zi, cu tine, la mine e prim var .

Ionela-Alexandra SUDAC,

Colegiul National Garabet Ibraileanu, Ia i

Paul, dragule,

Îmi lipsesti. O s î i par c sun comun, îns î i duc dorul nespuse de mult. Ne-am desp r it în împrejur ri nu tocmai potrivite la gar . S nu fii sup rat! În elege, te rog, c nu se putea altfel: erau to i profesorii de fa , inclusiv directoarea... i chiar i ceilal i elevi... nu, nu puteam s te s rut în fa a tuturor.

Încerc s îmi ascund sentimentele, chiar s le reneg în unele momente când nu m pot concentra sau nu sunt în stare s m apuc de teme cu gândul la noi. Da, da, la noi doi împreun , în seara aceea pe banc cu Vivaldi în fundal...ce frumos era, Paul! Gândul la tine, singur, m face s simt c te îndep rtezi mai mult decât e ti deja.

Am atât de multe s -i spun... nici nu tiu de unde s încep. coala, prietenii, toate se adun unele peste altele. Sunt obosit . Tu e ti calm. Ai ochii atât de limpezi, mari i rotunzi... nu m pot pierde în ei, ci m ajut s m reg sesc. De-asta îmi plac ochii t i. Gesturile tale sunt calme, nu reci, vorbele tale sunt pline de iubire, nu pasiune. E ti o gur de aer într-o mare în care m înece ti o mân de ajutor în lucruri în care nu m descurc, e ti un strop de ap într-un de ert. E ti tu...

Vizez noaptea c ai secrete. C m apropii încet de tine i te întreb „Care e cel mai mare?” i tu îmi r spunzi cu surâsul pe buze, cu ochii închi i „Tu”. M trezesc diminea a r v it toat , ca mai târziu s -mi par r u c m-am trezit.

E complicat s fiu îndr gostit de tine. Poate pentru c e ti departe de la i, poate pentru c e ti tu cel de care m-am îndr gostit... poate ambele motive. Uneori m gândesc cum ar fi fost dac nu te-a fi cunoscut... cred c ar fi lipsit ceva din via a mea. Nu pentru c tu ai fi alesul, nu, te plac prea mult ca s fii tu acela, ci pentru c e ti prima mea iubire, cred c singura adev rat pe care o voi avea - ai v zut i tu ce b ie i insesibili i lipsi i de umor sunt acum. Asta îmi aminte te de o carte - nu îmi mai aduc aminte exact care - în care ea i-a g sit jum tatea într-o zi, în gr dina bisericii, iar a doua zi s-a desp r it de acel b rbat spunându-i : „Te iubesc prea mult ca s r mânem împreun ”. A a c , rogu-te, s nu m iube ti prea tare, c ci nu vreau s ne desp r im prea curând... o s fac tot posibilul s arunc pe pervaz porumbeilor firimituri din iubirea noastr . În felul acesta putem fi siguri c vom r mâne împreun .

Te las. E târziu.

Pe uli a din spate s-au stins luminile. S cite ti scrisoarea seara. Promite-mi!

S tii c mi-am f cut curaj s a tern totul pe hârtie cu ocazia s rb torii ce vine.

Nu a tept r spuns.

Nici nu tiu cum s m semnez...

Prietena ta de dezbateri, Mirona

Mirona

Colegiul Na ional Emil Racovi , Iasi,

Draga mea... mare,

Mi-am luat libertatea s -i spun astfel, deoarece te consider ca fiind parte din mine. M prime ti de fiecare dat când m întorc, umil , la tine. Atunci când m atingi, întreg trupul îmi fream t i inima-mi bate gata s -mi sparg pieptul. M faci s visez i s cred c într-o bun zi voi putea schimba lumea cu un zâmbet.

Iat -m alergând spre tine, dorind s te cuprind în toat fiin a mea...

Te privesc i te închid în ochi. tiu sigur c m vei a tepta în fiecare var .

Statornicia ta m va face s m întorc mereu umil . Vei fi acolo, indiferent de situa ie, indiferent de vreme, indiferent de anotimp. Oare că i oameni au această putere? Că i oameni sunt acolo pentru tine a a cum faci tu?

Ei doar vin i pleac . Tu r mâi neclintit i incapabil s r ne ti. tii oricând s ascult i s oferi mângâiere. Lini tea pe care o ai de cele mai multe ori îmi s rut sufletul i m readuce la via , iar timpul î i pierde din valoare, aruncându-m în afara lui. Este lini tea în care m reg sesc dup o perioad de zbucium sufletesc. În această goan nebun dup bani în care oamenii se dezumanizeaz treptat, limpezimea ta îmi aduce un strop de adev r.

Te privesc din nou i de ast -dat te închid într-o scoic , pentru a te purta oriunde cu mine i pentru a- i asculta glasul firav.

Mi-am deschis inima în fa a ta deoarece tu po i s îmi speli sufletul de mizeria citadin . Tu m faci s fiu din nou copil. Îmi redai optimismul pe care oamenii îl smulg f r mil din mine i îmi alimentezi visurile. M faci s cred c pot s te îmbr izez cu o singur privire. Tu e ti armonie. Culoare. E ti... t cerea din cuvinte. E ti... tot. Fericire i iubire!

Iar când voi deveni vânt, voi împr tia mirosul t u pretutindeni ...

Delia MIHU

Colegiul Na ional Mihail Sadoveanu, Pa cani

Abductul*

Tric era omer de mai mulțuri, aia, a cum erau de fapt cam 80% din b rba ii ap i de munc din or elul în care tr ia. Desigur, ni te nem i sau japonezi prosti i de munc s-ar putea întreba cum de pot vie ui ni te oameni care consider munca un fel de boală de piele i cum reu esc s se descurce. Ei, astea sunt îns ni te abera ii ce trec prin capul unora care nu au alt treab decât s hâiasc aidoma unor pro ti, blocându- i astfel inventivitatea care, uite, la noi este chiar în exces. Pentru a afla r spunsul trebuie s tim c situa ia femeilor din urbe era invers fa de a b rba ilor. 80% din ele erau plecate la munc pe alte meleaguri, func ie de vârst , cam a a:

- cele între 16 i 25 de ani, în Cipru;
- cele între 25 i 40 de ani, în Turcia;
- cele peste 40 de ani, la cules legume i fructe în vest.

Restul femeilor r mase acas acopereau cu succes întreaga plaj de activit i specifice sexului i preocup rilor tradi ionale.

B rba ii, în general, erau ocupa i, diminea a cu alungatul mahmurelii, piept natul sau sc rpinatul în diferite zone, iar seara se întâlneau cu prietenii, mâncau semin e, jucau table (cei serio i), bâza (cei mai tineri), fumau pe rupte i beau pe de elate alcool din cartofi dres cu sirop. Via a era pl cut , infrac ionalitatea se reducea la b t ile devenite tradi ionale, de furat sau jefuit nu se punea problema, c nu era ce, iar conceptul de viol era o no iune f r sens într-un climat de maxim toleran a a cum era cel din acest or el pa nic. Grija fa de copii se manifesta o dat pe lun , când veneau aloca iile, zi în care t ticii erau foarte nervo i.

Acestea fiind spuse, într-o noapte cald de mai, mult dup ora dou sprezece, Tric se întorcea acas m surând nu numai lungimea, ci i l imea str zii. Ajuns în dreptul parcului central se opri i se a ez pe o banc pentru a respira aerul curat al nop ii s priveasc luna ce str lucea hipnotic, luminând de una singur întreaga urbe.

Cum Tric , în perioadele de depresie matinal , citea chiar poezii, uneori, se sim i cuprins de un fior venit din zona abdominal i r mase a a, ca prostit, pe banc . Dup un timp îns , v zu uimit cum luna se mic printre copaci i chiar se a ez lin în fa a b nci, iar din ea ies ni te fiin e de o frumuse e comparabil cu a fetelor care pozeaz goale în revistele de profil. Fiorul lui Tric se transformase în groaz , dar s-a lini tit când le-a auzit vorbind. De fapt, nu vorbeau, scoteau, a a, ni te sunete asem n toare unor scheun turi, foarte dulci i melodioase, dar se în elezea ce spun.

- Tric , venim de la mii de ani lumin , de pe o planet unde b rba ii au alte apuc turi i rasa noastr se stinge! Din toate lumile te-am ales pe tine, e ti singurul exemplar perfect pe care l-am g sit i care ne poate salva. Vino cu noi i vei fi st pânul întregii planete.

Aici, spre cinstea lui, Tric a refuzat ferm, spunând c el i iube te ara, c localitatea în care tr ie te este cea mai frumoas din lume, chiar dac el nu mai v zuse o alta i, în sfâr it, cine s mai aib grij de copii c , uite, peste dou zile vine aloca ia.

Fiin ele au început s puiie gînga , pu în trist, îns dup un scurt timp, una dintre ele, care p rea mai istea , spuse:

- St pâne, noi suntem sclavele tale i, dac a a î i este voia, noi nu putem decât s ne supunem. Îng duie îns ca din trupul t u divin s lu m cã iva stropi de AND pentru a salva lumea noastr care te ador !

- F , nu cumva s b ga i vreun ac în mine, s m infectez, c v pocnesc de v sar m selee! Zânele, c altceva nu puteau fi, puiur nedumerite la început, apoi au dat semne c spusele lui Tric le înveseleau nespus.

- O, nu, divinitule, nu te teme, noi tim s facem asta mai bine decât orice p mântean i singura noastr grij este s fii fericit. Avem o tehnic mult superioar oric rui instrument, iar tu vei avea ce povesti prietenilor t i, dar nu tim dac ei or s te cread !

- Bine, hai, la treab , îng dui Tric generos din fire, iar acum i mai i pentru c era divin.

Ptuid fericite, zânele i i lipir trupurile calde i frumos miroitoare de el, cât despre limbu ele lor trandafirii i iscusite, ce s mai vorbim! Pe scurt, Tric într în extaz, a a cum numai st pâni de haremuri pot s o fac i din când în când un fior îl trecea din cre tet pân la c lcaie, iar AND-ul s u pleca pic tur cu pic tur pentru a salva o lume pierdut undeva în negura cosmosului. Cum îns i divinit ile au resurse limitate, dup un timp Tric spuse cu glas care parc nu era al lui:

- Gata, f , nes tuler, c m omorâ i i r mâne i dracu' de c ru cu toat tehnica voastr !

Zânele puiur din nou, parc pu în bosumflate, dar vorbele divinului nu puteau fi înc lcate. Cu priviri triste se îndep rtar u or i spuser :

- St pâne, i-ai f cut dator ia fa de sclave, iar ele i i mul umesc d ruindu- i cea mai mare bog ie a universului - via a!

Din mâinile lor plecau spre trupul lui Tric scânteii ca de aur ce îl acoperir u or. El, da, acum chiar ar ta ca unul care a salvat lumea.

- Nu ne uita... nu ne uita... ciripeau zânele i disp rur odat cu luna...

Pe la 10.00, un boschetar care avea teritoriul în parc, d du peste Tric dormind sub banc . Împreun cu el dormeau ferici i i cei trei c elu i înc neîn rca i ai Larei, o maidanez foarte prolific , dar i foarte haimana.

- B i, omule, uite c soarele e sus pe cer, du-te acas i te culc s nu cumva s r ce ti, îi spuse boschetarul lui Tric . Acesta plec spre blocul unde locuia. Mergea ov ielnic, inându-se de pere i i garduri, iar în inim purta o mare bucurie: salvase o lume de la pieire, i ce lume! Odat ajuns acas a urmat sfatul bunului boschetar i s-a culcat.

Spre sear , când a ie it oarecum din com , a mers la un vecin de la care a împrumutat ni te bani i i-a cump rat un litru de vin, la sticl , cu etichet , precum i dou ig ri lungi, cu filtru. Acum, ca divin i st pân al unei lumi în care sclavele sale ar tau precum ni te top-modele, nu mai putea s bea carcalete i s fumeze patriotice. Când s-a întâlnit cu prietenii le-a spus:

- B , l sa i dracu' o clip tablele i semin ele i asculta i aici, c n-a i întâlnit în via a voastr una ca asta!

Le-a povestit de-a fir-a-p r aventura, sorbind vin dintr-un pahar de plastic, tr gând în piept fumul de superlong i sc rpinându-se de zor.

B ie ie ti se uitau prosti i la Tric , apoi, plini de compasiune, i-au recomandat s nu mai bea spirt medicinal c uite, i-a pierdut min ile de tân r. Abia acum Tric i-a dat seama ce anturaj de tâmpi i frecventa i a plecat mâhnit acas , unde a constatat c era plin de purici i a în eles c zânele, sclavele lui, nu aveau no iunea banului i îi d ruii mii de vie i, cea mai mare bog ie a universului. A început s plâng înduio at de generozitatea i inocen a bietelor fiin e i i-a propus s le înve e care-i treaba data viitoare.

În a teptarea acelu eveniment, a început s cutreiere zi i noapte parcul, cu o sticl de vin la îndemân . Toleran i cum îi tim, locuitorii urbei l-au numit Divinul i îl priveau cu îng duin , dac nu chiar cu invidie, pentru c p rea a- i fi g sit rostul în via . Ca o ciud enie, era înso it tot timpul de trei dul i fioro i, fo tii c elandri ai Larei, cu care se în elezea foarte bine, folosind un limbaj mixt.

Cu timpul a început s vorbeasc cu p s relele dar i cu arborii, a a c , eu unul, cred c toat povestea este adev rat , iar Tric a primit iluminarea i acum îi face concuren Sfântului Francisc, despre care nu a auzit nimeni prin acele locuri.

* Din engl. ABDUCTION: r pirea unor oameni de c tre extrateretri i supunerea acestora la diferite experien e de care nu- i mai amintesc în stare de con tien . Cuvânt adaptat for at, din cauze legislative i nerecomandat a fi folosit (N.A)

Mihai BATOG-BUJENI

Academia P storel

TOAMN GREA
Cum bani-i dau pe d ri i pâne,
Când frig e-n cas i iar plou ,
S num r greve-mi mai r mâne...
C prim ministrul... n-are ou .

DUP DEGUSTARE
De-aceste vinuri încânta i,
Am vrea - mai mult ca toate cele -
La guvernan i s nu le da i...
C dau în gropi i f r ele.

POETUL I P S RICA LUI
V zând ce slab -i mitica,
So ia-l ceart cu asprime
C -i e fl mând p s rica
i-i d în loc de râm , rime!

MOMENTUL CULMINANT
E chiar momentul vie ii tale când
O jun blond -n pat i se strecoar
i a pl cerii surs , tremurând,
S sim i c -i d speran e i... s moar .

Gheorghe B I ceanu

INVOCA IE... BAHIC
Cânt zei licoarea ce-aprinde în
inim dorul,
Patima prins din zarea ce-adun în
suflet fiorul
Focului sacru ce arde în cupa cu
stropii de soare,
Visuri ce strânse-n cocarde se-adun
ca sfinte odoare,
Vraja esut -n lumina închis în
boabele-stele,
Aurul scurs din stupina ce-a â s
d n uie iele,
Zborul sfidând infinituri ascunse în
frageda clip ,
Sursa de noi r s rituri lansate pe-a
vremii arip
Când se porne te iar cântul pe lira
cu strune de-aram :
Darul pe care p mântul l-ofer în
nobila cram ...

Cânt zei Cotnarul, licoarea cu iz
de poveste
Ce, înecând tot amarul, te urc în
zbor peste creste,
Când unduind în pocalul cu magica
sa bucurie
Vesel invit la balul ce-ofer în dar
fantezie.

SONET CAVALERESC
Vin cavalerii meselor rotunde
Tenta i de-un vin... dar nu de
Murfatlar
i nici de prea cântatul Pinot Noir
Iar o Feteasc ... nu tiu s-o desfunde.

Nici în Bordeaux nu vor s se
scufunde
C ci au aflat c n-are-acela i har
Cu zeea cea plinu din Cotnar
Ce-i învinsese în cam multe runde.

Chiar cavalerul falnic, Lancelot,
Ce- i cam pierduse cu domni e vloga
Se uit cam albastru spre Malaga
i nici nu se îndeamn spre Merlot...

Dar to i se lupt spre-a goli la mas
Câte-un ulcior... de-a fost umplut
de-o Gras .

Eugen Deutsch

RONDELUL ALE ILOR
Adopt -ale ii abera ii,
Acumulând azi acuza ii,
Apoi, amante, aclama ii,
Aranjamente, aplica ii.

Agoniseal , aloca ii,
Active, acte, asupra ii,
Adopt -ale ii abera ii,
Acumulând azi acuza ii.

Arabi, anchete, alterca ii,
Abuzuri, arme, agita ii,
Averi, absconse adnota ii,
Au ap rare aviza ii.

Adopt -ale ii abera ii.

RONDELUL AMANTELOR CE
MOR
(dup „Rondelul rozelor ce mor” de
Al. Macedonski)

E vremea-amantelor ce mor
În mari ora e, ori în sate,
Ce par ca ni te flori uscate,
Uitate-n clipele de-amor.

În c snicii demult blazate
Doar rar se simte vreun fior,
E vremea-amantelor ce mor
În mari ora e, ori în sate.

i când pe-al vie ii lung covor
R mân iubirile ratate,
Iar altele, de tot uitate,
Salvarea este în umor!..

E vremea-amantelor ce mor.

Mihai Haivas

POST MORTEM...
Când va pleca din lume-ncet
Poate- i aminte te-n somn
C-a fost nevasta unui „domn”
i-amanta unui „domn”...poet.

LA PLECARE...
De-i p cat i de-i ru ine
M-oi ruga la Dumnezeu...
Tot p catu-l i-au doar eu
Dac po i veni i mâine...

LA LOCUL LUI...
Pe când ardea-n v p i de rug
Nevasta îl inea în frâu,
Acum c -i blând i e molâu
La pus la locul lui... în jug!

Ioan Gligor Stopi a

RONDELUL ÎNCREDERII
Eu n-am s în mor i s fabulez,
Chiar dac am f cut o pasiune
Prin genuri foarte largi de ac iune
În care trebuie s epatez.

A noastr lume este o minune,
Uimit de multe ori, o i visez,
Eu n-am s în mor i s fabulez,
Chiar dac am f cut o pasiune.

Dezastre multe azi pot s citez,
Dar s nu cad , vai, într-o genune,
C ci e sfâr itul ei, precum se spune,
Pe Domnul, îns , permanent mizez

Eu n-am s în mor i s fabulez.

RONDELUL IUBIRII
PLATONICE
Iubita mea din os domnesc
Mi-e dor nespus s te veghez,
Din asta mi-am f cut un crez,
În orice noapte s - i doinesc.

Nu vreau necazuri s - i creez
i nici din somn s te trezesc,
Iubita mea din os domnesc
Mi-e dor nespus s te veghez.

Cu greu dorin a-mi st pânesc,
Azi lâng tine s m-a ez,
S - i spun c n-o s mai fumez,
Dar nici nu m c lug resc,

Iubita mea din os domnesc.

SPERAN
Nu prea se tie cum e niciodat
Destinul, chiar de-l pui i în balan ,
Dar bine-i s se-ncline spre speran

i spre o via pururi minunat .

S n-o tratezi nicidecum cu ignoran
Atunci când se rote te-a vie ii roat ,
C doar nu-i un elicopter s poat
Ateriza în ultima instan .

Meschinele orgolii de-o s zboare
i te lipse ti de ur , vanitate,
În h u s-or duce zilele amare.

Cu poc în i senin tate
Te consolezi cu ansa viitoare
A fi tu ve nic, în eternitate.

Sorin Cotlarciuc

FLORI RARE
Dou flori în lume, de o vreme-s
rare,
Ce se pierd pe ale vie'i largi culoare:
Crinul, ce simbolizeaz castitatea
?i-nc una disp rut azi, dreptatea.

UNEI ARTISTE F R TALENT
E ti vedet , e ti pe val,
i în showbiz ai p truns,
Dar talentul t u e-ascuns
În nisipul de pe mal.

UNEI U URATICE
Zâna bun , cea f r` de p cate,
ie i-a ursit s nu ai via grea;
Minte, frumuse e, ai de toate...
Calit i morale a uitat s - i dea.

UNUI CÂRCOTA
Totdeauna e ti ca b ul?
Te întreb, de nu i-e greu;
Ast zi n-ai pierdut înv ul:
Be e-n roate pui mereu!

C t lina Or ivschi

DE-ALE HORTICULTURII
Priceput în bran a asta
Agronomul de la noi,
Jinduind spre un altoi,
Î i tot altoia nevasta.

LA MEDIC
Doctorul când m-a palpat
La rinichi, stomac, ficat,
Depist la ascultare
Damf i clinchet de pahare.

GHINION
Soa a-l prinse pe Mardare
R v it la prima or ,
C-o b trân uic tare
i în fa c-o „minor ”

Aurel Popescu

PROVERB ROMÂNESC
ACTUALIZAT
Cine fur azi un ou
Pentru hran , evident,
Mâine va fura un bou
Îngr at în parlament.

UNUI B UTOR
Vrând s ias la lumin
- Dovedind voin , har -
Când ia banii (la chenzin)
Bea pahar dup pahar.

Aurel Baican

NOSTALGIE
Te-am s rutat întâi pe buze,
Când erai fat la p rin i
Dar n-am vrut s - i aduc acuze,
Cum c te speli mai rar pe din i.

C UTAREA ADEV RULUI
Filozoful, trist la min ,
Mediteaz bând la bar,
Cum s scoat la lumin
Adev rul din pahar.

Dan Teodor D nil

Poezie din Bosnia i Heregovina

Samira Begman Karabeg

N scut în 1954, în satul Husimovci, aproape de Sanski Most, a absolvit universitatea, cu specializare în finanțe, comerț și management, la Zurich, unde locuiește din 1977. Scrie (versuri, proză) și traduce în/ din bosniac și german. A publicat mai multe volume, a tradus o carte a poetului Tianxin Cai, din englez (*Song of the Quiet Life*) în german. Actualmente este angrenat în traducerea unui volum de Paul Celan în bosniac. A fondat în Elveia editura „Dhira Publishing/ Dhira Verlag”, sub deviza „autorii pentru autori”. Din cărțile publicate a donat sute de exemplare unor biblioteci sau asociații umanitare din Bosnia i Heregovina. Este membru în staff-ul editorial al unei reviste satirice pe internet și tipărit, „MaxiMinus”, redactor șef adjunct al revistei „Diogen pro kultura”, Sarajevo, Bosnia i Heregovina, și membru al „Eastern Swiss Writer's Association”.

Dorina

Dorina are o putere imensă
Ea poate îngheți oceanul
Disipa tenebrele abisului
și când e în toi
Ea poate pârjoli câmpuri cu grâul auriu
Semnate și apoi abandonate
De o ține uitată.
Ea devine izvor în deret
suferin ei, ea ar putea vrsa sânge
prin răsădina cornului
Eca i zece inimi bătând la unison
Într-o singură batăie.

Dorina după iubire, iubirea de dorin
Lăută trupului meu e-năteptarea suspinelor
acordurilor ei
Nesătulată cere
E imposibil să dorești lucrurile mundane
Cu ochiul unicornului nu se poate naviga în larg
Cu velierul
Infinitului meu
Unde sunt dorințe de mine însumi
Unde mă pierd în marea regesă
Unde eu sunt zorii, unde se deșteaptă
Nostalgia după tufa de iasomie
În frunza de galbenă descoper
Între murmurul stelelor și valurilor
Măritii, aceste cuvinte care în moliciune doresc
Regatul Domnului

Spiritul începe să simt că poate
Vorbi cu el însuși
El privește fereastra albastră a cerului
Nu mai e nimic altceva acolo sus
Sunt alții care se uită la marea albastră
Se nelinițește de marea albastră
Cineva din afară, de aici, de jos,
Stărnește în noi dorința
De a atinge picătura de zori acolo unde
departe, focul a murit

Când ne-au strigat din trupuri
Acestea se estompează
și se transformă în fum în regatul Domnului

Prea târziu

I-am pus lui
Mii de întrebări
„Dragul meu copil, din gura ta
izvorăsc pietricele de aur”.

Atunci el a spus,
„Iată, aici sunt răspunsurile...”
Am privit,
și privit...
Nu era decât apă...

Acum tu
Ar fi trebuit să mă cufund...

Din volumul *Jednorog / Einhorn / Unicorn / Licorne*, poezie, ediție în limbile bosniac, englez, francez și german, editor Sabahudin Hadžiali, versiunea engleză: Anya Reich, versiunea franceză: Athanase Vantchev de Tracy, Dhira Verlag, Küssnacht, Elveia, Sarajevo, Bosnia i Heregovina, 2011

Haiku din Bosnia i Heregovina

Smajil Durmisevic

Smajil (Bego) Durmisevic s-a născut la 6 februarie 1956, în Vratar, Zepa, Regiunea Rogatica, Bosnia i Heregovina. A absolvit medicina la Universitatea din Sarajevo, în 1982, obținând titlul de doctor în medicină în 2006. Este profesor la Universitatea din Zenica. He publicat cărți și articole științifice, poezie, proză scurtă, aforisme, dar și două volume de haiku.

Părgintat
melancolic vizează cu dor –
amurgul mai aproape

Unii îi spun
sindromul Down – pentru mine
em sură iubirii

O, fericitul Soare
poziția mângâia o floare galbenă
atât de departe

Gordana Radovanovic

Gordana Radovanovic, născută la 23 august 1963, în 1963, a absolvit Institutul Politehnic, specializarea inginerie mecanică, la Banja Luka. Are masterat în tehnică de calcul și limba engleză. Scrie proză scurtă, haiku, poezie. A publicat cinci volume. Locuiește în Banja Luka, Bosnia i Heregovina.

Copiii nimeni
Urme pe plaje singuratică,
terse de valul înalt

Vorbe din plumb
atârnat de pânza de pianjen
de pe o stea îndepărtată

Ružica Soldo

Ružica Soldo s-a născut în 1956. Este profesor și jurnalist. A publicat opt cărți de poezie, una dintre ele obținând un premiu. Este membră a Asociației Scriitorilor Croați din Croația și Bosnia i Heregovina, și președinte a unei organizații umanitare. „Atingerea iubirii”; este membră a unor organizații UNESCO etc. Locuiește în în Široki Brijeg, Bosnia i Heregovina. Este și pictor amator.

Cer de plumb
Pe chipul meu urmele toamnei –
Un trăsnet

Zi cenușe de toamnă
începe încet
aceiași singurătate

Mi-am așezat capul în iarbă
ca pe o pernă
și-am auzit strigătul pământului

Ajsa (Džemila) Zahirovic

Ajsa (pseudonim: Džemila) Zahirovic este avocat de profesie. S-a născut pe 1 martie, în Vratnic, în chiar inima vechiului oraș Sarajevo. Cu rădăcini în vechea familie Hamam, după mamă (Džemila), și din familiile Kurbegovik și Aganovic, după tată (Ago – a primit acest nume după strămoșul său, șef Mula Zahir Aganovic). A publicat mai multe volume de poezie și haiku, unele în italiană, hindi, kannada, engleză, urdu, telugu ș.a.

Pentru un etern prieten
am ales
adevărul

am rostit tare, „Iubire!”
unde va departe
ar suna ecoul

Orientalia

Ion Creangă în limba lui Bekir Cioban-zade

„Amu cică era odată într-oară un crai, care avea trei feciori...”
Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*.

„Aynı zamanda, bu eser, hikâye em masal, kostergenleri de koyılın ya ayı ı...”
on Kryangı, Beyaz Arap (versiunea în turcă: Güner Akmolla)

S-a spus deseori că traducerea operelor lui Ion Creangă comportă dificultăți aparte, poate insurmontabile, dat fiind limbajul. Cu toate acestea, *Harap Alb (Povestea lui Harap Alb)*, de exemplu, scrisă în 1877, a fost tradusă în germană 9 ani mai târziu, în 1886, de către Peter Brosteanu, și publicată în „Romänische Revue”, an II, 1886, apoi o altă, a lui Gustav Weigand (cel care a înființat în Leipzig un „Institut für Rumänische Sprache”), *Ion Creangă's Harap Alb*, publicată la Leipzig, în 1910 ș.a.. Parte dintre aceste traduceri au fost semnalate și, unele, discutate, la vremea lor.

Sigur, faptul că menționăm o traducere este una, și analiza modului în care a fost făcută și echivalențele lingvistice pentru care au optat traducătorii, vocabularul în care au transpus textul, este alta. De pildă, Alexandru Philippide scria în 1910, deranjat de faptul că Weigand folosea cuvinte dialectale specifice în graiurile daco-române transilvane din Transilvania, scria: „limba unui scriitor este, ca și conținutul scrierii sale, proprietatea lui” și nota că, „dacă scrierea oricui alt scriitor român trebuie să rămână neschimbată” acest lucru „cu atât mai mult trebuie să aibă loc la Creangă”. Și, după ce scrie contra manierei în care „despotismul de la București” „muntenizează” limba literară încheie: „Dar să mai vie și un german de la Lipsca, care baragunează românele, și schimbă samavolnicește limba lui Creangă al nostru, aceasta este culmea arbitrarului”.

Acum discutăm de o versiune în țara crimeeană, semnată de Güner Akmolla, care a tradus și din alte nume mari ale literaturii române (Eminescu, Coșbuc ș.a.), parte dintre texte publicându-le noi, la Iași. Amintim *Lucașul/ Tan Yıldızı*, de M. Eminescu – revista „Poezia”, Iași, XVI, nr., 1 (55), 2011.

Există o serie de opinii și, evident, lipsește o „soluție” acceptată unanim privind traducerea în alt limbaj a operelor unor creatori care utilizează regionalisme sau/și arhaisme, legate de echilibrul form-fond, între limbaj și ceea ce vrea să transmită autorul. Traducătorul trebuie să poată face analiza semantică a textului, să îl interpreteze, să capteze discursul narativ subiacent, să reproducă/transpună mijloacele de expresie ale autorului păstrând densitatea „jocului” de semnificații. Creangă e un autor în textele cărui (publicate în variante cu abateri de la original care au stârnit discuții) se întâlnesc arhaisme, regionalisme și, în plus, mai este oralitatea aparte a stilului.

„Amu cică era odată într-oară un crai, care avea trei feciori” – așa începe în română *Povestea lui Harap-Alb*. În țară, versiunea G. Akmolla: „Aynı zamanda, bu eser, hikâye em masal, kostergenleri de koyılın ya ayı ı...”

Güner Akmolla, profesor de limba română, aparține de etnia turcă. Sunt premise că s-a fi pornit la drum sub bune auspicii. Din ce constatase (traducătoarea mi-a confirmat), a ales pentru versiunea în turcă (prima, din cele două) limba vorbită la noi, în Dobrogea, cu elemente care se pot strezui, pe cât posibil, cât mai aproape de atmosfera care se degajă din textul lui Creangă.

Cui se adresează cartea? Cifrele statistice sunt destul de neclare în ce privește numărul turcilor, diferind uneori de la o sursă la alta. În tot cazul, profesorul Tahsin Gemil scria (*Problema etnogenezei turcilor*) că în azi sunt în lume cca. 12 milioane de turci, cei mai mulți în Republica Tataristan (5-6 milioane), Turcia (4-5 milioane) și alte regiuni din fostă Uniune Sovietică cca. 1 – 1,5 milioane. În Crimeea sunt cca. 250.000-260.000. În multe alte țări sunt comunități de turci. În România, scrie Tahsin Gemil, sunt aproximativ 35.000-40.000.

„Dacă Eminescu este Poetul poporului român, Creangă e Povestitorul”, scrie Güner Akmolla, cu temei, la începutul traducerii sale. După ce a tradus din Eminescu, nu se putea un demers mai potrivit decât traducerea marelui său prieten, Ion Creangă. Ne-am dori ca, de acum înainte, să fie aproape și de sufletul generațiilor de turci care citesc în limba în care au scris Memet Niyazi, Müstecip Ülküsal sau marile nume ale literaturii turce moderne din Crimeea, Bekir Cioban-zade, Amdy Ghiraybay, Sevki Bektore, Memet Nuzet și Rıza Fazıl.

Ion Creangă, *Harap Alb/ Beyaz Arap*, ediție în țara crimeeană, traducerea: Güner Akmolla, Editura Bolda, Constanța, 2012, 66 p.

prezentare și versiunea în limba română:
Marius CHELARU

Soarele n ruie totul, dezmor indu-se cu pleoape grele, dup un somn cu lacrimi¹

„Terorizat ca de obicei s în elegi c totul într la socoteal
Mai ales imensa mas de *stupiditate*
Imediat ui i descoperirea asta i ud de uitare
Te strecuri între cîrți e”
Ioan Moldovan

„Lumea nu este nici unipolar , nici multipolar i
nici haotic – ci toate trei în acela i timp.”
Joseph S. Nye Jr.

Citim în Contrafort, nr. 1-2(207-208), lucidul i tristul editorial semnat de Vasile Gîrne (*Despre sincronizarea cultural România – Republica Moldova*): „Felul mai mult decît expeditiv în care a prezentat Nicolae Manolescu literatura basarabean în a sa *Istorie critic a literaturii române* demonstreaz o atitudine superficial i o nep sare regretabil [...] Pin nu vom construi un sistem de «vase comunicante», România/ Basarabia, cultura din Moldova de Est va r mîne, în ochii consumatorilor de literatur români, o entitate «impur », excentric , marcat exclusiv de influen e ruse ti.” Am mai re inut paginile propuse de Tamara C r u (*Romanul ca o recompens sau Mintuirea de alternativ*), Grigore Chiper (*Mîna i marginea*), Alexandru-Florin Platon (*„Historia militans”*), Leo Butnaru (*A muri din dragoste*), Mariana Codru (*Un pumn dat mor îi în plin figur*), Ion Ciocanu (*Dialog pl cut i incitant*), Teo Chiriac (*De ce î i pune omul întreb ri?*), al turi de versurile lui Ghenadie Nicu: „eu am fost cîndva într-un inut de creneluri/ acolo oamenii ineau în clondire tot felul de nimicuri/ în jurul lor se cl tinau exege i cu mari p l rii de paie”.

În elegante condi ii grafice i tipografice (în rest destul de „sub ire”!) ne apare *Literatorul*, nr. 152, februarie, 2012, cu multe semn turi „din alte vremi”: G. Vl du escu (*„Pivni a orbului” sau despre dialog*), Neagu Udroi (*Pa ii poetului pe c r rile prozei – despre „poetul Nicolae Dan Fruntelat , voce de cle tar a genera iei sale, cu voca ie recunoscut în a transgreaga pere i a ezati prin truda deceniilor”!*) Constantin Ardeleanu (*Libertatea gîndului*), tefan Cionoff (*Un dandy generos, cordial i mereu surîz tor – o cald evocare a profesorului Cornel Mihai Ionescu*), George Apostoiu (*Problema r ului*). Mai dreg busuiocul Costin Tuchil (*Un spirit enciclopedic*) i Ionela Loredana Tuchil (*Athetipul spiritului i opera lui D. R. Popescu*), al turi de Julieta Rotaru (*Desp r irea de sine*), Florentin Popescu (*Nicolae Velea, dup dou zeci i cinci de ani*) i de loc în ultimul rînd, grupajele poetice semnate de Radu Com nescu i Marius olea.

„vocea feti ei cu cercul se ondule odat cu strada/ i noi vedem clar c în cercul ei era pitit soarele/ i noi vedeam i mai clar c în cercul ei se cuib rea luna/ într-o curte/ la o mas / sub o umbrel ” se m rturise te Viorel Moldovan într-o poezie dedicat lui Alexandru Mu ina în Vatra, nr. 2(491)/2012, cel care public în continuare (*Nepotul lui Dracula*), „capitolul IV din romanul cu acela i titlu, în curs de apari ie la Editura Aula.” Pornind de la constatarea c „o parte a literaturii a început s fiin eze exclusiv în spa iul cibernetic, iar odat cu aceasta s se insinueze în discursul cultural” C lin Cr ciun dedic un *Dozar tematic* literaturii cibernetice, ce pare „a fi devenit chiar o alt form de existen a literaturii”, propunînd „o nou medita ie asupra raporturilor dintre cele dou medii de existen ale crea iei [forma tip rit pe hîrtie i cea electronic – n.n.] i mai ales asupra efectelor pe care le are deosebirea dintre ele asupra literaturii inse i.” Contribuie substan ial la explicitarea problemei Irina Petra , Rodica Grigore, Gelu Vla in, Tatiana Dragomir, Mihaela Ursa, Ruxandra Bularca, Melinda Cr ciun, Ionu Caragea. Am mai re inut textele oferite de Ion Buza i (*Apari ii editoriale la Serbarea aniversar a Astei – 150*), Iulian Boldea (*Teatrul ca „tr dare” a realit ii*), din nou Rodica Grigore (*Despre Columbia i ceva pe deasupra*), Simona-Grazia Dima (*Imortele*), Silviu Lupa cu (*Sigiliul profe iei. Conexiuni între cre tinism i islam sub dinastia Abbassizilor*), al turi de poemele asumate de Ioan M rginean, Fridrich Michael, Péter Demény i Lumini a Dasc lu.

„Culegerile de cronici literare ale lui tefan Borbély sunt, deopotriv , suple ca dic iune critic , subtile ca demers hermeneutic, explicative i interpretative, ca metode de lucru” – explic Iulian Boldea (*Un critic al ideilor literare*) în *LitArt*, nr.2(23), lunar de cultur ce apare la Tîrgu-Mure „sub egida onorific a filialei locale a Uniunii Scriitorilor” – pentru a continua: „*Existen a diafan* /Editura Ideea European 2011 poate fi privit ca o radiografie a unui întreg deceniu (2000-2010), prin comentarea unora dintre cele mai importante apari ii editoriale din acest interval.” Am mai citit cu interes i v semnalez cele oferite de Dumitru-Mircea Buda, Angela M gheru an Precup i

degust ri cultural - literare

Ioan Suciu Moi a, al turi de Bandi Catalin cu ale sale *Brocarturi, catifele i m t suri* (despre care Cora Fodor scrie c „are atitudine, îndr zne te pertinent i duce la extrem melanjurile texturale, transgresînd kitsch-ul în beneficiul artei sale”). Sensibile rondeluri semneaz Ion Horea într-o publica ie ce ar merita o hirtie mai bun (de altfel arat superb pe pagina electronic !).

Primim de la Birlad – Baaadul literar, nr. 1(20), februarie 2012 – din care am re inut paginile propuse de Ion Murgeanu (*Eminescu i Carmen Sylva*), Lina Codreanu (*Adriana Niculiu vs. Gala Galaction*), Adrian Voica (*Un an fast*), Ion Popescu-Sireteanu (*Din instoria ora ului Siret*), al turi de un spumos interviu realizat de Lucian Parfene cu Bogdan Ulmu („*Sunt mîndru c -s ludic; dar sunt i sentimental...*”). Poezia (Sonia Elvireanu, Eliza Artene, Maria M nuc , Adrian Voica, George Irava), proza (Alexandru Jurcan, Silvia Adamek, Teodor Oanc) i teatrul (Viorel Savin – *Hotel „Far East”(un caragialic)*) dimpreun cu traducerile Elisabetei Isanos din Paul Valéry contureaz un num r decent.

Dacia Literar , nr. 3-4(102-103), în aceea i edi ie bibliofil , ne ofer ca de fiecare dat pagini memorabile. Alexandru Zub (*Sinteza ca portret spiritual*), Svetlana Paleologu-Matta (*Neantul i contradic ia la un anti-filozof*), Stelian Dumistr cel (*În familia m tilor*), Victor Ion Popa (*Mihai Codreanu, profesorul meu*), Iulian Marcel Ciubotaru (*Scrisori inedite de la George M rg rit*), Eugen Munteanu (*Elogiu magi trilor*), Ioan Holban (*Singur tatea i furia lupului din desi*), Anastasia Dumitru (*Personajele lui Bujor Nedelcovici*), Ion Truic (*O viziune a caracterelor*) se citeasc cu interes i folos. Poezia sensibil (Ioan Pinteaa i Arcadie Suceveanu, dimpreun cu traducerile din poezia italian , bulgar i leton), proza bine construit (Paul Eugen Banciu, Matei Vi niec i Ioan Florin Stanciu) completeaz un num r reu it.

În Ateneu, nr. 3(511), Adrian Jicu (*Un debut remarcabil: Adrian Cre u*) scrie despre volumul de poezie *Orice om este un cîntec f r rim* , pe care îl consider „cea mai puternic reprezenta ie liric a unui debutant b c uan” citit în ultimii zece ani, o carte lecturat „pe ner suflate, cu o curiozitate de mult uitat ”, apreciîndu l pe autor drept „un introvertit care, nemaiputînd r bda, a r bufnit. [...] Splendid este *poema unui vagin primitor*, confesiune liric bine temperat i, totodat , superb acceptare a fragilit ii masculinului.” În concluzie, „autorul e un terorist literar, care mitraliaz tabuurile lumii, r zuiuind-i sulimanele groase, sub care se ascunde o realitate hid . Kamikaze contemporan, el înfrunt ipocrizia i spune lucrurilor pe nume, într-o poezie viguroas , atribut cert al talentului.” Lecturi agreabile ofer paginile asumate de Silvia Munteanu (*Mircea C rt rescu: c l torii în abisul fiin ei*), Violeta Savu (*O delicate : „Conversa ia cu Nora Iuga”*), Dan Petru c (*Gabriel Liiceanu i „complexele” literaturii române*), C. D. Zeletin (*Jocul de cuvinte*), Maria Pilchin (*Spre o biografie alternativ a literaturii*), Doina Cernica (*Despre c l torie i sentimentul c l toriei*), Vasile Spiridon (*Tectonica istoriei i criticii literare*), Carmen Mihalache (*Despre o lume numit Silviu Purc rete*), al turi de poemele propuse de Irina Nechit i Patricia Lidia ca i, de loc în ultimul rînd, interviul realizat de Vasile Proca cu Ion Mure an („*Pentru mine, poezia este o dovad c suntem vii mereu*”).

Un interesant, incitant (i inedit) text al lui Emil Iordache (*Nobelul i gafele*) public în num rul 3(720) Contemporanul. Ideea European . Tot aici m-am delectat citînd paginile scrise de Nicolae Breban (*Mare alul*), Bogdan Cre u (*Un caz dramatic: Petru Dumitriu*), Nicoleta Dabija (*Cîteva rosturi i pove ti în jurnalul lui Tolstoi*), tefan Borbély (*Un tratat tiin ific despre „cenu ari”*), Constantin Cuble an (*O mistic de halou dostoevskian*), Constantina Raveca Buleu (*Cenzura în România*), Liviu Ioan Stoiciu (*Eugen Negrici se m rturise te*), Marian Victor Buciu (*Fic iunea memoriei, memoria fic iunii*), al turi de Alex tef nescu (*Adrian P unescu a învins*), Adrian Dinu Rachieru (*Un poet mediat: Adrian P unescu*), Ion Cocora (*Via a ca o roat - fragmente*) i Jeana Mor rescu (*O filia ie neexplorat : Marin Mincu – Antonin Artaud*): „...Mincu une te energetismul hermetic cu semantica diriguirii con tiente - i de aici dramatismul «agonal» al «experimentalismului» ca for are de limit a captur rii abisale la nivelul divers articulabil al limbajului literal”. Vorba aniversatului nenea Iancu: „E scris adînc!” La care l-a ad uga i pe „Ca dumneata, bobocule, mai rar!” plus un citat din Andrei Dósa – despre care scrie frumos tefania Mincu (*O poezie tulbur toare prin violen*): „...voi da radioul la maxim/ voi cump ra un robot de buc t rie/ i îl voi l sa s mearg în gol”. Aferim!

„În agita ia haotic a societ ii democratice, probabil c intelectualii s-au întrebat adesea care s fie raportarea lor adecvat la presiunea cotidian ” se întreab Laszlo Alexandru (*Deontologia manipul rii*) în *Tribuna*, nr. 228, 1-15 martie, pentru a continua: „Dac facem abstrac ie de cei care s-au refugiat în turnul de filde , linia de demarca ie a trecut printre g tile

politice. Unii s-au l b r at în c ru a puterii, al ii au bombardat f r cru are din opozi ie. [...] S-au inventat pretexte nobile, doar pentru a se acoperi avantaje palpabile, de recoltat într-o tab r ori cealalt . Dar intelectualul ar trebui s fie cel mai liber membru al comunit ii. În clarviziunea orient rii în func ie de principii, militantismul lui s-ar conveni s urm reasc binele general. Iar acesta e de ob inut pe c i transparente, oneste. [...] Minciuna, impostura, incompeten a, cruzimea, tic lo ia, nemernicia ar trebui denun ate i la stînga, i la dreapta. i în fotoliile puterii, i în rîndurile opozi iei. Abia atunci scriitorul i-ar cuceri adev rata importan politic .” Am mai re inut cele scrise de Oana Pughineanu (*Delir invernal pe dou voci*), Ion Pop (*Poezia lui Sorin M rculescu*), Dumitru Hurub (*Omul Caragiale*), Adriana Teodorescu (*De-tabuizare i v luri sociale smulse*), al turi de cele dou texte dedicate *afi ului polonez* de Nicolae Mare (*coala polonez de afi la confluen a anilor ´70 i ´80*) i Gabriela Boldor (*Elogiu creativt ii*).

Anul Caragiale este ilustrat i de N. Georgescu (*De ce a devenit Lefter Popescu... lefter*) în *Arge* , nr. 3(357), unde am mai remarcat contribu iile oferite de Dumitru Ungureanu (*Dela iunea – critic literar*), erban Foar (*Traduceri aminte. Cîntecul dragostei mai tari ca moartea – El Romancero*), Nicolae Oprea (*Poezie feminin*), Nina Coecinski (*Ostrovul cu juc rii al Diane Iepure*), Ana Bazac (*Despre Prometeu*) i Isidor Chicet (*Muntele ca paradox al libert ii*). Poezia (Liviu Cap a, Marilena Apostu, Alexandru Octavian Catilina i Anatoli Mariengof – în prezentarea i traducerea lui Leo Butnaru) i proza (Viorel Dianu i Victor Munteanu) dau culoare i însufle esc un num r reu it.

Familia, nr. 3(556), î i s rb tore te directorul (*Ioan Moldovan - 60*) într-o generoas sec iune de *Gînduri/ rînduri* semnate de Gheorghe Grigurcu, Liviu Antonesei, Vasile Dan, Adrian Popescu, Cornel Ungureanu, Iulian Boldea, Andrei Bodiu, Viorel Mure an, Aurel Pantea, Kocsis Francisko, Traian tef, Lucian Scurtu, Vasile Gogea, Simona-Grazia Dima i Gellu Dorian înso ite de un substan ial grupaj de versuri ale însu i s rb toritului: „Tot umbu prin magaziile acestui ora adoptiv c utînd/ Un fir sub ire, de care, captiv, s m in i, în fine, s g sesc/ Fiara. Vinz torii, ca unul, se mir , m arat cu ghiara i/ Î i optesc ironici în barb : mai bine s-ar duce într-un bar, b !/ i se tot sucesc-r sucesc, se leag de una, de alta, se mint, se dezmint i/ Uite firul de care legat/ Voi ie i odat din labirint”. Alex Cistelean (*Banii vorbesc. Postmoderni tii ascult*), Gabriel Petric (*Critica i istoria literar româneasc despre caracterul tragic al operei brebreniene*), al turi de *Explor rile* lui Mircea Morariu i *Lecturile dup lecturi* asumate de Nicolae Coande (*Societatea tic lo it i curvocra ia*) dimpreun cu Ioan Gro an (*T cerea de aur*) întregesc o *revist -o carte-o bibliotec* . Dup cum scrie Gheorghe Grigurcu (*Spusul i nespusul*): „Spusul e, prin a lucrurilor, m rginit. Nespusul e, tot prin a lucrurilor, nelimitat. În spatele spusului st nespusul, primul avînd o dramatic r spundere pentru cel de-al doilea, precum un reprezentant fa de cei ce l-au ales într-o chestiune vital .”

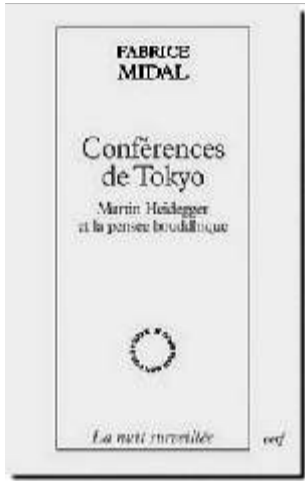
În *Nord Literar*, nr. 3(106), proasp tul sexagenar Ioan Moldovan se confeseaz („*Visam s devin regizor – vis de licean...*”) lui Augustin Cozmu a: „fiind repartizat la Cavnic, apoi venind la Baia Sprie i la Baia Mare, am cunoscut Maramure ul prin datele sale eterne, cele ale culturii, ale mitografiei locului, dar i prin oamenii s i minuna i pe care îi în într-o galerie de onoare a memoriei i a afec iunii mele. [...] Marile bucurii – primele c r i, cei doi fii ai mei, satisfac iile profesionale în plan didactic – le-am tr it aici”. Ne ofer i cîteva poezii inedite: „Pe corabie, deci în lume, bem, suntem pu ini ast / dat , pieritori/ Pe Traian nu-l mai întreb de starea vinului tîn r/ În odaia servitorilor lui Vulcan/ Liba ii, conversa ii, ciocniri, închin ri, fum din bel ug/ Înconjura i doar de c r i ce n-au nici o grij c vor/ ajunge pe rug/ i-ntr-un tîrziu vine i o feti s ne fac de ris/ nu o rug m, nu ne spune/ Doar strîngem din din i i nu plîngem, nu o pîrîm i/ Soarele imperial tot la apus apune” (*la o aniversare*). Am mai re inut din acest num r, ilustrat cu lucr ri ale artistului Szanto Andras, paginile asumate de Gheorghe Glodeanu (*Genul biografic între adev r i mistificare*), S luc Horvat (*Nichita St nescu – însemn ri pe margini de c r i*), Florian Roati (*Emil Cioran i Sorana opa în arhive br ilene*), Mircea Popa (*Jordan Datcu – Pagini de istorie literar*) i Marian Barbu (*Prozatori cu taiif*).

Somelier de serviciu,
Alexandru Dan CIOCHIN

¹Selec ie din revistele primite la redac ie i din cele aflate în colec ia autorului.

Heidegger i budismul

La prima vedere pare o apropiere surprinzătoare. În jurul acestui subiect i-a structurat filosoful Fabrice Midal conferințele susținute la Universitatea din Tokyo, în anul 2010, reunite acum în volumul *Conférences de Tokyo, Martin Heidegger et la pensée bouddhique*, Paris, Editions du Cerf, coll. „La nuit surveillée”, 2012, 160 p. Pînă la această carte, filosoful Fabrice Midal

mai publicase *Risquer la liberté, vivre dans un monde sans repère*, 2009; *Et si de l'amour on ne savait rien ?*, 2010; *Pourquoi la poésie ? L'héritage d'Orphée*, 2010; *Mandala, retrouver l'unité du monde*, 2010; *Comprendre l'art moderne*, 2010. Conferințele de la Tokyo au fost un bun prilej pentru Fabrice Midal pentru a reflecta asupra drumului parcurs în elegerea raporturilor între gândirea Orientului și cea a Occidentului, între budism și filosofie, mai ales că el este fondatorul colii occidentale de meditație. Autorul declară de la bun început că vrea să demonstreze că alăturarea numelui lui Heidegger de budism nu este un accesoriu, ci înedre o reală urgență a gândirii de astăzi de a găsi o cale a interferenței, încît să nu pară absurd a medita asupra presupunerilor sau realităților influențate ale gândirii orientale, în principal budismul și taoismul, asupra lui Heidegger, sau cum a marcat filosoful german gândirea orientală. E un exercițiu dificil într-o lume în care filosofia este abordată jurnalistic și comercial. Budismul este o gândire în sensul cel mai înalt al termenului, o gândire care întrebă asupra existenței omului însuși și a raportului său cu ansamblul fenomenelor care îl înconjoară. Fabrice Midal ne amintește că Heidegger atrage atenția că nu sîntem în ceea ce este propriu gândirii, în ciuda asaltului mediatic care ar garanta accesul la în elegerea gândurilor complexe. Vorbind despre budism, folosim verbul a vorbi pentru că la origine ceea ce ne propune Fabrice Midal a fost conferințele, nu poate fi ocolit termenul meditație, iar aici Martin Heidegger face o distincție pe care nu o poate evita nimeni din cei angajați pe drumul budismului: gândirea care calculează nu se oprește niciodată, în vreme ce gândirea mediativă se oprește și se așteaptă cu răbdare, neașteptînd utilitatea imediată. Putem fi uși or surprinși, noi europenii „inventatorii” filosofiei, să aflăm că i adevăr Martin Heidegger în...Japonia; „din punct de vedere istoric, scrie Fabrice Midal, Japonia a fost țara care, prima, a înlesnit în gândirea lui Heidegger se întîmplă ceva decisiv. Martin Heidegger a fost aici citit ca nicieri altundeva. Un număr de mari filosofi și gânditori japonezi au devenit, foarte curînd, studenții săi. Primele comentarii asupra gândirii sale au fost publicate în 1924 – chiar înainte publicării cărții *Ființa și timpul* – și prima carte consacrată gândirii sale, de Shuzo Kuki (1888-1941), a fost publicată în 1935”. De unde vine însă aprecierea gândirii lui Heidegger în Japonia? Dacă în Occident în elegerea operei lui Heidegger trece mai întîi prin filtrul doctrinelor în care poate fi încadrat este studiat precum „un motor de mașină sau producția de banane în Africa de Vest”, în Japonia filosoful german este citit cu interes pentru că la el în elegerea gândirii pleacă de la sfera conștiinței, ceea ce pentru occidentali, crede Fabrice Midal, este o dificultate adeseori insurmontabilă. Una din figurile centrale ale gândirii budiste este mandala, cea care reprezintă /gîndite lumea ca o unitate armonioasă, în sanscrită mandala înseamnă cerc, în sensul că adunat totul într-o unitate. Conferințele lui Fabrice Midal, reunite în acest volum sînt o pledoarie pentru a-l citi altfel pe Heidegger; faptul că a fost recunoscut în Japonia înainte de a fi celebru în Occident este un semn evident că deschidea o cale pentru a înțelegi o altă gândire decît cea europeană.

Bogdan Mihai MANDACHE

Ismail Kadare

Scriitorul albanez Ismail Kadare (n. 1936 la Gjirokastrë, Albania) este cunoscut drept unul dintre marii creatori est-europeni ieșiți din tenebrele comunismului și consacrați în lumea liberă. Vorbind despre această categorie de scriitori, care a dat lumii nume celebre precum Havel, Kundera, Soljenițîn .a., Kadare remarcă într-un interviu că nicieri regimul comunist nu a putut bloca afirmarea unui scriitor talentat și că nu există literatură mare sau mică, ci doar scriitori buni și slabi. Afirmat timpuriu grație romanului de tinerețe *Generalul armatei moarte* și câtorva volume de poeme romantice, el și-a construit o operă de a cărei valoare nu se mai îndoieste nimeni, ce și-a conferit aura de patriarh al literaturii balcanice. SPIRITUS (Paris, 1996) este unul dintre ultimele sale romane, avînd ca temă teroarea instituită în anii '80, în Albania, de dictatorul Enver Hodja. Aflat în ultimii ani de viață, grav bolnav, tiranul a pus la cale un plan diabolic: a împânzînt întreaga Albanie cu microfoane *made in China*, pentru a asculta tot ceea ce se comentează la adresa regimului său. „Plantarea” microfoanelor într-un oraș din nordul țării a produs o mare nemulăumire agenților secreți ai Securității și adevărate drame printre locuitori. Fragmentul din romanul SPIRITUS, în curs de apariție la editura Humanitas, pare a avea ceva din atmosfera Rusiei staliniste a anilor '30, epocă din care s-a inspirat dictatorul albanez.

SPIRITUS (fragment)

Căgenii „urechiții” din oraș (urechile partidului, cum îi apreciaseră conducătorii la o edină secretă) aveau să fie nemulăumiți după sosirea noilor microfoane era un lucru la care se așteptaseră. Dar ca această nemulăumire să ia proporții unei adevărate uragane era o surpriză pentru eful Securității din oraș, Arian Vogli.

Crezuse că nemulăumirea lor n-avea să depășească limitele vociferărilor deja cunoscute ale veteranilor de război, că rora li se punea că nu mai erau apreciați suficient din cauza ofițerilor tineri cu coală.

Asemenea tunetul de dinaintea furtunii, supărarea „urechii ților” duse semnele cu ceva timp înainte. La început, eful Securității fusese uluit de amploarea protestului. Rapoartele cu discuțiile ascultate erau mai „umflate” ca niciodată. În vreme ce-i storcea mîntea și priceapă de unde un asemenea zel, un zămbet ușor îi apăru în colțul buzelor. Ori colaboratorii munciseră cu o ardoare nemăiîntălnită exact în ultimele două săptămîni ca să demonstreze de ce erau încă în stare să facă bîtrîni lupii ai spionatului cu urechea, contrar opiniei care-i considera ieșiți de mult din uz, ori localnici înșiși, aflați în pragul unei schimbări majore în viața lor, schimbare pricinuită de sosirea în oraș a noilor microfoane, ce aveau să dea lovitură de grație uteli zilnice, înjurau și ocrau, ca și cum și descărcașeră dușul acum, cînd se mai putea.

Cu același zămbet jucăuș, Arian Vogli continuă să răsfoiască dosarul. Zelul agenților de a scoate în relief nemulăumirea oamenilor contra microfoanelor se vedea imediat. Și se mai vedea speranța lor că toată această supărare va face ca instalarea blestematelor de microfoane să se ușureze.

Era clar că cei mai mulți dintre ei încercau să tragă spuza pe turta lor, adică să folosească nemulăumirea populației în sprijinul lor și al meseriei lor.

Îi folosiseră cît îi folosiseră, iar acum îi aruncau ca pe niște lămpi stornate de zeamă. În vreme ce oamenii obișnuiți mergeau la concert, la teatru sau la petreceri, ascultau muzică în cuvinte de dragoste: te iubesc, scumpule, sunt a ta etc., etc. urechile lor nu auzeau decît ocări și vorbe grele. Dar nu regretau nimic, lasă să se bucure alții de viață, să exulte și să se emoționeze în silă de concert, pentru că ei, „urechii ților”, se sacrificau bucurii și pe altarul cauzei. Căci nu numai urechile, ci și creierul, întreaga lor ființă începuse să se contamineze de mizerie, să se obișnuiască cu ea ca și cu drogul cu doza zilnică, acceptînd toate acestea în numele unei idei marelui. Și nu cereau în schimb decît un pic de recunoștință. Pe bună dreptate, nu meritau să fie subestimați astfel din cauza câtorva microfoane de doi bani.

Nemulăumirea cauzată de ele apărea în fiecare notă informativă. În afară de ocările banale, „instrumente reci”, „inventate diabolului” .a., în textele lor se găseau și unele cugetări filosofice greu de crezut că ar fi putut fi emantate de creierul lor.

Într-o notă scrisă că, dacă avioanele îi au strimoul în covorul zburător, iar televiziunea în oglinda fermecată, ce te poate transporta în orice colț al lumii, blestematele microfoane veneau din lumea fantasmelor, a ocultismului, a magiei negre, a spiritismului și a altor manifestări de obscurantism medieval.

Ia te uit, ia te uit, îi spuse Arian Vogli în vreme ce sublinia expresiile „lămpi stornate de zeamă” și „instrumente reci”. Apoi, lîngă prima adugă un mare semn de întrebare, iar lîngă a doua scrisese „mai important este omul”.

Totuși, îi dădu seama că pentru edină cu informatorii „urechii ților” ar fi trebuit să se pregătească mai serios.

edină a avut loc sîmbătă seara, târziu. Participanții intrau unul câte unul pe ușa din spatele curții, cu gulerul ridicat, unii dintre ei purtînd ochelari fumurii pentru a nu fi recunoscuți. Deși aceste măsuri de precauție nu erau

necesare deoarece mulți dintre ei erau deja la pensie și pentru a nu le ofensa orgoliul, convocarea recomandase vigilență sporită în timpul deplasării prin oraș. Cu două zile în urmă, analizînd lista lor, adjunctul îi spusese efului că, din fericire, „crema” informatorilor, cei care protestaseră cel mai vehement contra „vocilor” erau veterani, a căror strîngerea lor într-o sală, aceluia care de regulă nu era recomandat în asemenea situații, de data aceasta nu constituia o problemă. Erau prezenți acolo realmente cei mai buni, unii mai valoroși decît alții, fiecare dintre ei cu realizări fabuloase, intrate deja în legendă. În primul rînd luase loc Sulo Gabrani, care surzise ascultîndu-i pe aviatorii acolo unde aceluia se simțeau cel mai în siguranță, lîngă avionul cu motorul pornit. Lîngă el era Tod Zallherri, cel care acceptase să fie îngropat împreună cu victima încă în viață pentru a surprinde, odată cu ultima suflare, un cântec mic secret. Veneau apoi la rînd ascultătorii de-oapte de laizeci, optzeci sau chiar o sutăzeci pași distanță, cei care descifrau băguiala fonilor, a bălăii ilor, a celor cu periu de dinți în gură, care „traduceau” gemetele, oftatul și rbatul în brațele iubitei, bolboroseliile bolnavilor sau aresa ilor ce nu conțineau și injurătură etc. etc.

Cu un pic de întârziere, a a cum se cuvîna din partea unei celebrități, veni și se așeză în fața de tot Lef Ramabaja, mîndria „urechii ților” nu numai din orașul B, ci și din toată Albania, ba chiar din tot lagărul socialist, devenit faimos pentru că fusese singurul care acceptase să și se scoată ochii pentru a și se ascultă și auzul.

Oricît ar fi încercat să și pînă streze cumpatul, Arian Vogli simțea cum emoția, care-l făcuse să pînă ească destul de nesigur în vreme ce se îndrepta spre prezidiu, și se transmisese în voce imediat ce luă cuvîntul. Dar ceea ce se întîmplă în sală, mișcarea plină de nervozitate pe care o au oamenii atunci cînd sunt surprinși de o detunătură sau de un ipoteză teptată, îl ului și mai tare. Nu-i trebuia decît o secundă ca să înțeleagă că, pentru urechile lor obișnuite să distingă cele mai anemice oapte, vorbele lui bubuieră teribil de tare.

Coborî glasul odată, apoi încă odată, pînă cînd în elese că între el și sală se stabilise un soi de armonie. Își începu cuvîntul intrînd direct în subiect: conducerea Partidului, chiar eful cel mare, cunoștea nemulăumirea lor provocată de amplasarea microfoanelor. A și interpretat asta ca pe o ofensă vizavi de persoana voastră, continuă el, ca pe o subapreciere sau neîncredere față de realizările voastre profesionale. Și uite că, din însărcinarea ministrului nostru, care a transmis un mesaj de sus, de foarte sus, sunt împuternicit să vă spun că voi fi sunteți și mai necesari ca niciodată Partidului.

Le spuse apoi că ei sunt cei care au făcut zid în jurul Partidului în cele mai grele momente ale sale.

În timp ce vorbea, observă că cei mai mulți dintre ei nu-l priveau în ochi. Chiar și modul cum ascultau, cu capul pu în într-o parte și privirea îndreptată în afară, nu era cel normal. Trebuie că asta e poziția obișnuită în timpul serviciului, și zise, încercînd să nu și piardă ideea.

După ce aminti succint tradiția ascultatului în Albania, venind tocmai din antichitatea iliră, (un film despre Caligula, în care statutele aveau niște orificii speciale pentru spionat, îi dădu ideea), Arian Vogli se întoarse din nou la afirmația anterioară că între urechile lor vigilențele și instrumentele acelea f r viață nu se putea face nicio comparație. Vorbi despre ele cu ironie, aproape disprețuitor, mirîndu-se și el cum de putuseră să creadă, oameni serioși ca ei, că aveau să fie aruncați la coș ca niște lămpi stornate de zeamă!

Chipurile celor din sală, pînă în acel moment încruntate, se luminară brusc. Înfierbîntat, le explică cum c instrumentele acelea f r suflă vor fi amplasate acolo unde Partidul nu și permisesse niciodată să folosească elementul uman: în gropi de gunoi, în WC-uri și naiba mai ție pe unde. Deci, nu pentru a v ofensa pe voi, ci, din contră, pentru a v proteja demnitatea, Partidul le adusese de la capăt lumii. Aplauzele, în așteptarea că rora se întrerupse cîteva secunde, izbucniră imediat și-i acoperiră ultimele cuvinte: Voi sunteți de o mie de ori mai valoroși decît ele!

Respiră urât și doar atunci simțea fruntea și era acoperită de sudoare. Își încheie discursul în grabă, încercînd să acopere goliciunea frazelor cu o voce bubuitoare: Sunteți mîndria Partidului, comoara lui neprețuită. Du-măni, chiar din groapa istoriei, continuă să ne împoarte cu noroi. Dar voi coborîți și acolo și ne aduceți vorbele lor. Voi sunteți temelie acestui stat.

- Superb discurs, îi zise adjunctul, care-l aștepta în ușa biroului. Capodoperă, nu alta. Mai am o veste bună. Au sunat de la cabinetul ministrului. Problema de la teatru pare să se rezolve.

- Uau, a a? f cu Arian Vogli, iar chipul și se lumină de fericire.

Cînd se așeză la masa de lucru, zămbetul îi mai stăruia încă pe față. Își sprijini fruntea în palme și închise ochii. În ultimul timp simțea nevoia unor momente de liniște ca acesta.

Prezentare și traducere Marius DOBRESU

Cuba – „insula misterioasă” (44)

Fîrma de suflet pe care o
dăruim semenilor

Mult vreme m-am întrebat cum de un creator de valoare (i cu luciditatea) lui Gabriel Garcia Marquez, care cunoaște atât de bine mecanismele dictaturii (în această privință, Toamna patriarhului face cât un veac de literatură pe tema opririi unui neam și cine a citit romanul prozatorului columbian în elegerile mult mai bine ce se petrece astăzi în Cuba), a putut să se declare un admirator și un susținător al lui Fidel Castro Ruz. În toamna anului 2000, pe cînd mă aflam în Mexic, la cea de-a doua ediție a *Întîlnirii Poeților Lumii Latine*, bunul prieten Alvaro Mutis (unul din cei mai importanți poeți ai secolului XX, laureat al Premiului Cervantes și nominalizat în mai multe rînduri la Premiul Nobel pentru Literatură) m-a întrebat dacă nu vreau să-i facem o vizită lui Gabriel Garcia Marquez. Acesta, la intervenția prietenului nostru comun Alvaro Mutis, se arătă dispus să primească la reședință sa pentru o jumătate de oră. Două ore și jumătate am stat în casa creatorului columbian (una din cele 17 pe care autorul romanului Cien años de soledad le are în întreaga lume și în care se refugiază la întimplare, pe neașteptate, fără anunț pe cineva, pentru că nici un nepot și nu află unde adăstăși și-l deranjează în vreun fel). Era o zi caldă și senină de octombrie, scldată într-un soare cum noi nu vedem niciodată în România la mijlocul toamnei, era o zi ce semna cu un început de vară în bătrîna Europă, iar mie îmi tremurau mîinile de emoție cîm aflam în „vizuina” unuia dintre cei mai importanți creatori ai lumii. Un domn în vîrstă, cu fața de amerindian, pe care înșoitorul și protectorul meu îl cunoșteam, ne-a condus într-un patiu ce era parcă un mic col de junglă. Un patiu inundat de razele soarelui, pe care, în mai toată cuprinderea acelei grădini fermecate, le filtra vegetația tropicală dominată de palmieri și de flori cu mii de culori. Triluri felurite, gîlgișoare, de păsări necunoscute îmi asediau timpanele, dar distingeam, în ciuda corului cacofonic, și un susur de apă. Pe unde curgea, nu țiu. Încercam să parcîm mai pu în curios în a teptarea gazdei, dar simțeam cum mîlășurile și mîlășurile trîntite bucurose pe un fotoliu, însă nu îndrăzneam să clipesc măcar. Curtea aceea interioară era aproape sufocată de vegetația luxuriantă, variată, și nătoasă, printre care se strecurau, parcă șfîlnic, înguste cărări din zguror și bordate cu ierburi. Patioul avea forma unui dreptunghi, iar pe una din laturile mici, după niște boluri din piatră vulcanică, se ascundea o terasă adîncă, umbrită, liniștită, pe care se odihneau cîteva ezlonguri, cîteva piese dintr-un mobilier de fier forjat combinat cu elemente împletite din răchită (cred eu că din răchită erau, oricum, și reau dintr-un soi de năle împletite). Stăteam la o masă joasă împănată de sucuri naturale și de tot felul de băuturi mai „consistente”, de cutii cu trabucuri, de igri și scrumiere, de alune din aceeași vîlă prin boia de ardei, de nuci braziliene și caju, bun și ce ar fi fost fericit pe orice doritor de aperitive prelungite. Pe o altă masă, trona, impozantă, o fructieră din faianță, în care se odihneau tot felul de minunatii ale naturii (doar vreo cîteva fructe am recunoscut). Alături de fructieră, o tavă imensă, cu pahare de diferite forme și mîrimi. Gazda noastră mi s-a părut distantă; avea oarecun adînci, iar ridurile feței păreau accentuate de o nesfîrșită oboseală. Gabriel Garcia Marquez purta o pereche de pantaloni de vară, subiri, de culoarea untului, și o bluză în niște degradeuri luminoase. În picioare avea sandale de piele, fără șosete, iar pe creț purta o imensă și ușoară pălărie de paie, un sombrero, care-l apăra de razele soarelui, dar pe care nu avea răbdarea să-l ia prea mult pe cap, îl tot scotea și-l arunca pe un fotoliu aflat în stînga sa. M-a întrebat dacă am la mine aparate de fotografiat sau de înregistrat. Cînd i-am răspuns că nu (mă avertizase îngerul meu că zitor, Alvaro Mutis, și nu am la mine nici un fel de instrument de acest gen!), mi-am dat seama că mi se uscăse gura ca iasca amnarului, iar limba mi se împleticea-n gură ca la beiv. Abia după ce i-am răspuns la cîteva întrebări, mi-a întins mîna și mi-a spus să mă aez, indicîndu-mi un loc între el și Alvaro. Mă simțeam stîngherit și aproape regretam că dusesem ascultare dorinței de a-l cunoaște. Cînd mă privea, aveam senzația că sunt cercetat la raze Röntgen. Curgerea vremii căpătase parcă dimensiunile veșniciei și în ciuda fascinației pe care o exercita asupra mea personalitatea scriitorului, chiar cu riscul

de a-l supăra, am încercat să află și spusă la chestiunea care mă obsedase decenii la rînd. Nu a căzut nici o clipă în plasa naivelor mele aluzii și atunci l-am întrebat direct, în ciuda rugămintii pe care mi-o adresase Alvaro Mutis de a nu-i pune întrebări stînjenoare: „Mai sunteți un admirator al lui Castro?”. S-a înnegurat, l-a fulgerat o clipă cu privirea pe prietenul și concetăenul său care-i adusesse un „cagon” pe cap, dar, gazdă prevenitoare și ospitalieră, mi-a surîs. Mi-a surîs și mi-a răspuns: „I se întîmplă oricui ca, la un moment dat, să investească în unii semeni iubire, prietenie, speranță. Faptele acestora dovedesc, cu vremea, că nu au meritat fîrma din sufletul nostru pe care le-am dăruit-o, dar nici Cel de Sus nu ne poate întoarce clipa, ca să o luăm de la capăt. Toți avem în viață momente pe care le regretăm mai tîrziu. Afirmația la care te referi e de domeniul trecutului, dar și nu uiți că intelectualii din această parte a lumii sunt mai toți de stînga și anti-americani. În momentul acela, Fidel părăsea Mesia de care avea nevoie America Latină ca să-și recupereze patele. Astăzi, dacă a mai face declarații publice, a minți și dacă a mai afirma că îl admiră sau că îl susține”.

La plecare, mi-am dăruit un sombrero identic cu acela pe care-l purta el. L-am adus cu mari sacrificii în România (în avion a fost un adevărat calvar pentru mine, căci îmi era frică să nu-l deteriorez). Îl pusem astăzi ca pe un trofeu, ca pe un dar de mare preț. Nu l-am purtat niciodată. După ce am plecat din casa scriitorului columbian, Alvaro Mutis, cu o blîndețe mult mai împovărată decît furia, m-a muștrătat pentru neascultarea, pentru nesbînă mea. M-a muștrătat, dar nu cu asprime, iar la despărțire, cînd m-a depus în ușa hotelului Parque Ensenada, mi-a spus: „poate e mai bine că i-ai dat posibilitatea să-și mai uzeze sufletul. Să nu crezi că nu-l apăsă faptul că a fost respectiva declarație. Și ce ecou a mai avut, Doamne!”

Am dat doar un exemplu (poate cel mai ilustru) de susținător al lui Fidel, dar, de-a lungul vremii, acesta a avut deopotrivă susținători și opozanți. Smedeni! Pe cei care l-au ajutat, i-a răsplătit cu destulă parcimonie, iar pe opozanți a fcut tot ce i-a stat în putință să-i anihileze. Dar cel mai cumplit s-a purtat cu propriul popor. E drept că acest popor poartă o bună parte din vin pentru tot ceea ce se întîmplă, și cum poporul român a fost găsit vinovat pentru faptul că a purtat pe umerii și în vreme de o jumătate de veac povara dictaturii comuniste, și cum i astăzi poporul român e vinovat că acceptă să fie dus în prăpastie de foștii comuniști de rangul doi care s-au înștăpînit pe bogățiile și pe putere!

Cubanezii dau consistență și sens nu doar cuvîntului grecesc „agora”, ci și aceluia fenomen complex care transformă piața într-un fel de templu social, public, cetănesc. În ciuda faptului că în cadrul oricărei întîlniri amicale există un Iuda Iscariotul (de obicei, există chiar mai mulți!) ce-și vinde apropierea și nu pe un pumn de argin, ci pentru o ticloasă cartelă de alimente, ei se adună în spații publice și-și trîiesc, în vîlă lumii, bucuriile și necazurile, împreună cu cei care le sunt dragi și apropiați. E drept, insularii nu se adună-n piețe ca să comenteze viața publică și viața politică (atît le-ar trebui: închisorile și lagărele de muncă forțată să-și umple imediat de „comentatori”), ci ca să asculte discursurile fluviu ale lui Fidel. Viața cetănească a cubanezilor se reduce la taberele de muncă voluntară (a se citi „forțată”) și la adunarea în jurul tribunelor pentru a aplauda și a striga lozinci atunci cînd Fidel își întrerupe strategic hemoragia verbală, spre a da posibilitatea auditoriului să-și dovedească preuirea, respectul, iubirea față de El Lider Maxim, prin urale asurzitoare, scandări de lozinci revoluționare, aplauze frenetice... Revoluția, aparatul ei represiv și propaganda comunistă i-au transformat pe cubanezi în aplaudați de prim rang. Dovadă peremptorie a faptului că foamea supușilor este aliatul cel mai de preal tiranilor!

Despre Malecon, despre monumentele și tentațiile sale, despre frumusețea, despre istoria lui, am mai vorbit pe parcursul acestor notații. Dar există pe Malecon un loc iubit de lideri și detestat de oamenii de rînd, un loc unde aceștia din urmă sunt aduși cu turme spre a-i admira și aclama pe cei dinții. Acest loc, aflat în apropierea monumentului în lă (în anul 1925) în memoria victimelor de pe vasul Maine (e vorba de 288 de marinari uciși atunci cînd vasul Maine a explodat în portul Havana, în 1898, explozie ce a dus la declanșarea războiului hispano-american), se numește Tribuna Antiimperialistă și este „laboratorul” în aer

liber, în cuprinsul căruia Fidel testează fidelitatea supușilor și Tribuna, sinistră, urîtă și închisă din beton cenușiu, puzit și stranic de gîrzi înarmate pînă în dinți, a fost înălțată lîngă Ambasada Elveției (deoarece elvețienii au cedat un etaj – etajul V, parcă din reprezentanță lor în Cuba americanilor, iar aceștia îl folosesc mai ales ca pe un uriază ziar electronic, în „cuprinsul” căruia denunță toate abuzurile, toate nedreptățile, toate crimele comise de regimul Castro) și a fost inaugurat în anul 2000, pentru a crea cubanezilor un loc în care aceștia să se războiască, necruțitor și revoluționar, cu „agresorul” american. Or, cum un antiimperialism fără prezența lui Fidel nu se pune, acesta a fost cutănit în ir (pînă l-a doborât boala) exerciții de oratorie antiimperialistă la faimoasa Tribuna Antiimperialistă. Probabil voia să-și plătească în acest mod injurios datorită de recunoștință față de faptul că americanii l-au ajutat să-l alunge din arpe dictatorul Fulgencio Batista și să se instaleze el (tribunul său) la putere! Doar nu-și închipuie cineva că 300 de nespălați și sifilitici, plini de pătuc și dizenterie, și o mîndă de curve exaltate, care erau la dispoziția sexuală a întregii trupe, ar fi putut învinge o armată de 40.000 de militari înarmați și experimentați, bine plătiți și bine hrăniți, fără ajutorul unchiului Sam!

Se spune că recordul dictatorului a ajuns la 16 ore de discurs neîntrerupt, dar mie nu-mi vine să cred că e adevărat: chiar și satrapii cei mai aprigi trebuie să-și conștientizeze necesitățile fiziologice, de servitutele pe care le impune un trup alcătuit nu doar din carne și oase, ci și din secrete, umori, excreții, nevoi etc. Iar de cînd pe oratorulef l-a lovit damblaua, de cînd a fost operat și umblă numai în trening spre a ascunde faptul că are anus contra naturii, acesta a fost nevoit să renunțe la obiceiul de a-și strînge supușii în turme și a le înecuvîntări despre binefacerile comunismului, despre raiul pe care l-a adus el pe pămîntul „aligatorului verde” și despre dușmanul imperialist american care întese înha și Cuba și-o duc în Statele Unite.

Numai că nicăieri în lume poporul nu e atît de înapoiat, de nețîntor, de prost, de orbit, pe cît îl cred conducătorii lui (legitimi, aleși, împuși, autoproclamați – oapă și-un pămînt!). Cu vremea, poporul cubanez a înlesc adevăratul său dumănușii americani, și propriii lideri. La început, toți supușii insulari ai lui Fidel Castro Ruz strigau la unison „moarte americanilor!” (cei de vîrstă mea poate și amintesc vestitul slogan „Cuba, si! Yanquis, no!”). Și tot tînd și fulgerînd împotriva americanilor, cu orice prilej, propagandistii caștrii i-au adus pe oamenii de rînd la saietate, încît acestora li s-a aplecat de sloganuri antiimperialiste. Apoi, după ce valuri uriașe de cubanezi au fugit din țara natală și s-au stabilit în Florida, de unde au început să trimită bani acasă, insularii antilezi au constatat și au înlesc dolarul nu e chiar de lepdat. Dimpotrivă! S-au sursurat bieții de ei și s'au tot soitul de povești despre dușmanii americani, și cum poveștile au continuat ani la rînd, s-a produs fenomenul opus celui scontat de vajnicii bărbori și de slugile acestora: acum toți cubanezii sub 40 de ani nu-și doresc altceva decît să emigreze în Statele Unite ale Americii.

Astăzi intoxicarea comunistă pierde tot mai mult teren, astăzi tot mai mult se vorbește (în insulă și în lume) despre revenirea la normală și, despre „Cuba după Castro”, astăzi chiar și oamenii de rînd din împărăția clanului îndrăznesc să vorbească și despre „drepturile omului”, despre „libertate”, despre „emigrare”.

M-am referit în acest episod la viața „de zi” a cubanezilor, dar aceștia au o viață publică de noapte cel puțin la fel de dinamică, de vizibilă, de zbuțiată și de zgomotoasă ca aceea diurnă. În Havana, parcurile, principalele artere, Maleconul, hotelurile, barurile, cluburile, cabaretele, bordelurile (mascate) fream t pînă în zori, cînd din bruma purpurie a mării se înalță soarele din preajma meterezelor și turnurilor faimoaselor Castillo de San Salvador de la Punta și Castillo de los Tres Reyes del Morro. Activitățile oficiale sunt, probabil, destul de anoste, de ideologizate și de supravegheate, dar antilezii, tinerii mai ales, țiușscape de sub supravegherea vigilență a ochiului și brațului detestatelor Comitete de Apărare a Revoluției. Nopțile fierbinți (la propriu și la figurat) ale Havanei bîntuie amintirile tuturor celor care au gustat din ispitele lor. (va urma)

* sloganul amintit este, de fapt, un refren dintr-un imbecilizant cîntec revoluționar care sună cam așa: „Si por cosas de Fidel / Dices que soy comunista / Que me ponen en la lista, Que estoy de acuerdo con el / Cuba, si! Cuba, si! Cuba, si! / Yanquis, no!” („Dacă din cauza lui Fidel / Se spune că sunt comunist / Să fiu eu pus pe listă / Că sunt de acord cu el / Cuba, da! Cuba, da! Cuba, da! / Yankeii, nu!”)

Valeriu STANCU

Eugen Ionescu: "L'Europe c'est l'humanisme"

Natalia CANTEMIR

Analiza anchetei internaționale, întreprinse de Alison Browning (– n. În Anglia în 1951, licențiat în litere la Universitatea din Oxford; între 1976 și 1978 cu rezidența la Geneva, ca asistent la *Institut des Hautes Etudes Internationales* iar între 1978 și 1981 la *Institut Universitaire d'Etudes Européennes*. Ulterior a funcționat ca secretar general al Conferinței Permanente a Rectorilor din Universitățile europene – C.R.E. Este doctor în științe politice.) la solicitarea Centrului European al culturii (publicat în volumul *L'Europe et les intellectuels*, Gallimard, 1984) oferă argumente pentru afirmarea că ideea europeană are un conținut viu, că sistemul european de valori are o perspectivă dinamică proprie și că Europa, oscilând dramatic și dureros între extremele individualismului și colectivismului, rămâne totuși singurul loc de pe pământ unde pot fi redefinite, îmbogățite, reînnoșate raporturile dintre individ și societate, singurul loc în stare să asigure autonomia (relativ) fondată pe interacțiunea factorilor principali ai istoriei: cultura, societatea și religia.

Dacă noi iunile de libertate și egalitate mai puteau fi reconciliate la sfârșitul secolului XX, puterea mediatoare a Europei este datoare lumii cu această experiență de recuperare a naturii și culturii la începutul secolului XXI.

Un număr de 23 de intelectuali din Anglia, Franța, Germania, Italia, Elveția, Canada, selectați după importanța personalității și a scrierilor lor, unii provenind din țări estice, cum ar fi compatriotul nostru Eugen Ionescu sau polonezul Leszek Kolakowski – scriitori, istorici, filosofi, critici de artă, politologi, etnologi – și-au exprimat opiniile asupra conceptului *Europa*, în "era bunei și a nihilismului" (în sensul diagnosticului pus de Stendhal acestei maladii fatale a civilizației, încă din secolul trecut).

Profesorul André Reszler, un timp director al C.E.C., în cartea sa *L'Intellectuel contre l'Europe* (Paris, P.U.F., 1976) emise teoria conform căreia intelectualii secolului XX au devenit *antieuropei*, având conștiința încărcată în privința "lumii a treia" și a civilizației moderne diferite de cea care aparține tradiției europene occidentale.

Intelectualii au reproșat pe bună dreptate Europei colonialismul, exploatarea economică, deteriorarea tradițiilor non-europene (africane, asiatice), precum și o ambiguitate provocată de tehnocultură, pregnant de altfel în crezul supercontradictoriei Americii, unde însă permanent se descoperă noul salvator.

Se recunoaște astăzi unanim faptul că există un tip de cultură care favorizează natura brutală, acceptând tot ce este nou ca pe o experiență care îmbogățește și deopotrivă un tip de cultură care nu admite postulatul că tot ceea ce este nou devine automat o valoare în sine.

Eugen Ionescu făcea parte din familia de spirite cu atenția concentrată asupra istoriei și duratei, considerând timpul ca element creator în sine, nu doar unul conservator, convins fiind că ruptura cu trecutul este absurdă și nocivă, producând un veritabil blocaj și o sterilizare a factorilor schimbării. Incomparabilul său talent literar, preocupat de interacțiunea teatrului, culturii și politicii, a demonstrat extremă sensibilitate față de curentul timpului, convingând că lucrurile și faptele trecutului merită să fie observate, studiate, iubite, deoarece în lumea acestui secol este nevoie de mai mult în elepciune pentru a face omul în elept și a-l apropia de Înțelepciunea transcendentă, de SOPHIA. Pentru Eugen Ionescu, tocmai relativitatea (nu cea a lui Einstein) rămâne cea mai mare cucerire a lumii moderne, oferind posibilitatea de a iubi concomitent un templu grecesc, o catedrală gotică, o mască neagră și un zgârie-nori din Manhattan.

Reflecțiile sale pline de amărăciune, cuprinse în interviul luat de Alison Browning, privind deteriorarea teritoriului spiritual al entității de civilizație și cultură europeană, "prin invazia americanismului și a ideologiilor sociale din Est, prin tehnologia care a redus Europa la o parte dependentă a lumii" – apar în unele întrebări asupra conceptului *Europa*, unui permanent scepticism, indispensabil pentru supraviețuirea tradiției europene (Cf. *Notes et Contre-notes*, 1962; *Journal en miettes*, 1966; *Antidotes*, 1977; *Un homme en question*, 1979).

Este însă un scepticism total diferit de acela "conștiință încărcată" a intelectualilor contemporani, rezultând cu precizie din erorile dezastruoase comise în decursul deceniilor prin angajament politic alături de tiranii de toate soiurile.

"Acum există în coală adevărat amestecătură, dacă umanismul va dispărea complet, cum se încearcă să se facă, atunci Europa nu va mai exista, căci *Europa este*

umanismul. Am în vedere umanismul spiritual..." „Cred că Europa este foarte amenințată de a-și pierde identitatea, de a nu mai fi ea însăși. Este adevărat că ceea ce a constituit cultura europeană vine din altă parte, din Asia, împreună cu cretinismul, integrat acum în Europa, dar eu nu mai pot fi sigur de soarta sau de viitorul acestui cretinism umanist." Eugen Ionescu ne învață că diferențierea spiritului sceptic autocritic de renunțarea sau abandonul culturii europene, precum și de specia de euforie suscitată de contemplarea posibilității ei distrucției: "Trebuie spus că Europa s-a extins în numeroase părți ale lumii: în Rusia, pe care eu nu o consider europeană, în China, prin marxism, în rile colonizate din Africa. S-a extins, dar marxismul provine tocmai din Europa, care s-a transformat atât de mult într-o Rusie sau Chină, încât a căpătat caracteristici extra-europene." ("S-a desfigurată", precizează E. Ionescu în altă parte)... "Se repetă istoria cretinismului în care au părut multe elemente păgâne; tot astfel, marxismul însuși a fost corupt, deviat prin obiceiuri și forme de gândire din rile respective. Când afirmăm că Europa este cretină, spunem un adevăr, dar și noi am transformat cretinismul, edificând Biserica ca instituție stabilă, care nu mai reprezintă cretinismul așa cum trebuie să fie el."

Sus înând cretinismul ca *principal element unificator* al culturii europene (în accepțiunea umanismului cretin al lui Maritain), Eugen Ionescu ne-a semnalat totodată inconsistența în durată a altor rațiuni integratoare: „a existat, de pildă, gândirea gnostică și au existat catarii, bogomilii; catarii au devenit protestanți. Greu de precizat dacă în accepțiunea catarilor sau bogomililor este vorba de o Europă unificată sau, mai curând, de o Europă descompusă, trasă dintr-o parte în alta. Mai apoi, o dată cu astronautica, printre altele, Europa explodează în Cosmos, care este deja americanizat. Stilul cosmic care s-a impus este incontestabil american, puțin rusesc, dar Rusia cosmică este deopotrivă o Rusie americană."

O Europă atât de fragilă și atât de amenințată de

marile puteri, de exemplu de industrializare și de fenomenele post-industrializare (în măsura în care produc nivelarea spiritelor) se poate apărea oare numai prin tradițiile drepturilor omului (E. Ionescu preferă sintagma "drepturile individului") și ale independenței naționale?

Eugen Ionescu vede clar că independența națională, în rile altădată colonizate, nu merge mână în mână cu libertatea, că, în numele unui principiu sfânt, au fost create țări tiranice, prea puține în occidentalitate mentală, unde revin vechile obiceiuri: "vechii zei care se întorc atât împotriva acestor țări, cât și împotriva noastră".

Singura certitudine și speranță este aceea că umanismul european nu a aderat niciodată de bunăvoie la totalitarismele sau tiraniile monstruoase: "Europa a fost, de exemplu, atacată ani îndelungași de nazism, care semnifică o reîntoarcere la păgânismul non-cretin... După cum se știe, nazismul voia să instaureze alte tradiții și alte culturi, dacă ar fi reușit, era foarte aproape de reușită, am fi avut cu totul altă față a Europei. O altă biologie, alte expresii artistice, altă economie și altă sociologie. Puțină a lipsit ca europenii să devină cu totul altceva".

Contestarea avangardistă care a născut opera literară și gândirea istorico-filosofică a lui Eugen Ionescu se sprijină pe convingerea că negarea duce la îmbogățirea culturii: "Există o suită în istoria culturii europene, cei care au vrut să o neghe, au îmbogățit-o", de la constatarea că istoria culturii poate canaliza expresiile negative, transformându-le în valori pozitive. La începutul anilor '80 ajungea însă la concluzia: "Istoria culturii poate face acest lucru, dar cultura însăși este pusă în pericol. Când vorbesc de pericolul care amenință Europa, mă refer, firește, la cultura ei umanistă. S-a făcut tot mai puțin în domeniul contestării – să vă zădărniciți noul roman este un impas, să vă zădărniciți pictura nouă este până la urmă tot un impas și că dispărușul impulsul depășirii, că nu apare

fenomenul contestării noului roman, a noilor forme plastice și literare. Dacă lipsesc contestatarii, care ajung, prin opoziție, la integrarea fenomenelor, totul va lua sfârșit: moartea culturii umaniste înseamnă și sfârșitul Europei".

Nu este o prevestire de Casandră, așa cum simplist au fost interpretate adesea diagnosticul său profund umanist și de o scripitoare clarviziune, ci este neliniștea tensionată a celui care, lipsind "ce jeu de position et d'opposition", gândirea și voința lăncezesc și amorțesc, că dispărea "setea și foamea de cultură". În acest sens putem interpreta murtisirea pe care i-o făcea lui Alison Browning: "Am scris o piesă cu titlul *Machett*, care reprezintă o referință și o parodie la *Macbeth*. La un târg de carte, văd un tânăr care-mi cumpără piesa; îl întreb de ce cumpără *Machett*, îmi răspunde: «așa»; atunci îl întreb dacă citește *Macbeth* de Shakespeare. Nu, nu știu despre cine este vorba. Deci totul este absurd. Piesa *Machett* s-a jucat în Australia, care ar trebui să fie europeană, deoarece originile ei sunt engleze. Ei bine, acolo nu se cunoaște *Macbeth*, dar se cunoaște *Machett*, piesa mea care nu are nici un sens față de modelul de referință. Nu mai există deci continuitate, consecutivitate, expunere de poziții și opoziții, pur și simplu s-a instaurat o inerție, moartea sau amenințarea cu moartea. Cultura europeană este însă o suită de poziții și opoziții și este o tradiție".

În aceeași consecutivitate a demersului său de adepți rare a culturii umaniste europene, ilustrul nostru compatriot ne-a prevenit de foarte multă vreme asupra cenzurii exercitate de stânga intelectuală franceză, îndoctrinat și tributar propagandei, de la care, după opinia sa, nu se putea scăpa o re-europenizare. Prizonieratele mentale efectuate de totalitarismele venite de aiurea au constituit enclavă anti-europene (chiar și mareșalul Tuhacevski, sosit la Paris la început de veac, le dorea rase de pe suprafața pământului, pentru a putea fi creat ceva nou!). Eugen Ionescu este convins că aceste enclavă au continuitate și în Rusia, unde noua dominantă nu este cea a rușilor albi, ci a mongolilor: "Suntem amenințați ca în zece, cincisprezece, douăzeci de ani, actualii diriguitori ruși, cu fizionomia mongoloide, să fie înlocuiți cu alții care se vor afla mai departe de conceptul nostru european... Există marele pericol de dispariție a Rusiei culturale sau, în fine, a ceea ce a mai rămas dintr-o Rusie culturală, acel puțin conservat din vechea mentalitate europeană".

Pesimismul lui Eugen Ionescu este consonant pentru noi cu premoniile lui Spengler: "Între m într-o eră cezariană, o eră a civilizației, nu a culturii". La presimirea sumbră tot ce a întreprins omenirea în ultimul secol s-a întors împotriva ei se adaugă și constatarea faptului că, mulți intelectuali europeni, punându-și speranțele în științele și filosofiele Extremului Orient, care ar putea favoriza reluări de legături și direcții spirituale, observă că aceste valori au fost deja deturnate de europeni înșiși, prin gândire marxistă și industrializare, ajungându-se la paradoxala situație: "acum Rusia și China amenință cu impunerea propriilor noastre valori deformate".

Eugen Ionescu se integrează astfel familiei opoziționale internaționale, a alienaților clasici, a misionarilor disidenți, alături de rusul Aleksandr Soljeni în, polonezul Czesław Miłosz, sârbul Milovan Djilas. Înstrăinarea gândirii lor nonconformiste este însă de nuanță diferită. Soljeni în, de pildă, a luptat cu abnegație, acasă și peste hotare, pentru lichidarea sistemului politic din ex-U.R.S.S., bazat pe ideologia comunistă, convins fiind că singurul regim politic potrivit pentru Rusia era cel existent înainte de primul război mondial (romanul său intitulat *1914* argumentează convingător în acest sens). Dar nostalgia regimului trecut se hrănea la Soljeni în din asimilarea lui cu un soi de monarhie britanică, cu un guvern de tip Kerenski etc. Animat de regretul pentru decăderea gloriei velikoruse, programul lui Soljeni în postula, la un moment dat, remediul desprinderii unor state integrate forțat în ex-U.R.S.S., numind, dintre rile europene, Lituania, Letonia, Estonia și Moldova-Basarabia românească. (Cf. Al. Soljeni în, *Cum s-a reîntemeiat Rusia sau Căderea Imperiului comunist*, traducere Natalia Cantemir, postfață Radu Negru, Ed. Rampa și ecranul, Buc. 1990.) Soluția politică postulată de acest mare conștiințat rusesc, în contextul de sine și de Dumnezeu, nu avea însă nimic atractiv pentru Ucraina, Bielorus sau Polonia, deoarece prevedea înglobarea lor într-o neo-comunitate slavă, care, după opinia lui Soljeni în, ar avea o misiune istorică diferită de cea a lumii occidentale.

Alienarea provenea în acest caz dintr-o viziune istorică exaltată și anacronică și Soljeni în nu se poate simți bine nicăieri, într-o lume ale cărei prefaceri nu vor da câștig de cauză națiunii ruse, decât dacă aceasta va înceta să se mai ocupe de restul omenirii, concentrându-se asupra propriei salvagărdări și recreștinării. (*va urma*)

Miguel Maldonado (Mexic)

Miguel Maldonado (Puebla, México, 1976) a studiat și a luat masteratul în științe politice la universitățile BUAP (Benemérita Universidad Autónoma de Puebla), Mexic, și McGill, din Montreal. Este doctorand în științe sociale la Sorbona, Paris. A îndeplinit funcția de atașat cultural al Ambasadei Mexicului în Kenia și a fost redactor-șef al revistei de gândire și literatură *Revuelta*. Este câștigător al Premiului Național de Poesie Joven "Gutierrez de Cetina" (2006). A publicat volumele *La carne propia* (Colibrí, 2006), *Ciudadela* (Conaculta, 2008) și *Los buenos oficios* (Conaculta, 2010). Actualmente dirijează revista de gândire și cultură a BUAP, *Unidiversidad*, și este președintele al colegiului din Puebla.

Poezele traduse în spațiul rubricii PoeMondia fac parte dintr-o antologie de autor ("antologie personal") în care au fost incluse creații din perioada 2001 - 2011. Titlul acesteia, Detenimiento, s-ar traduce "zăbăvire", "întârziere".

Sirenele

Sunt cele care ne servesc
supra rece
și sinii calzi

Sunt cele care ne fur
lanțul de aur
în timp ce noi le sîrut mîburicul

Sunt cele care ne rup o labă
și care fac dragoste cu noi
cu piciorul în ghips

Triste meserii

Cei care practic o tristă meserie
au copii care nu știu ce sîrspund
la întrebarea jenantă care oricum li se adresează
Ce face tatăl tău în viață?

Ei au de asemenea certitudinea
că pentru aceeași plată
și-ar schimba imediat slujba

Această ajung la marea în elepciune
De a nu învinovăți pe nimeni cu nimic
din cauză că nu-și iubesc soarta

Spălătorul de vase

El este pe ultimul loc
în lanțul alimentară
Mîncă uneori
jumătățile de prăjitur
lăsate de fete
care regretă că mîncă dulce

hrana zilnică a spălătorului de vase vine de la cei ce se
cîntăresc

Nu-și pasă deloc
că resturile de pe mese
ar putea fi stricate
nici că ar putea să ia
cineva ce boală
din cauză că mîncă la mîna a doua

Alta e tristețea lui:
că și mîngîie femeia
cu vârful degetelor încrîștate
de prea mult stat în apă
că simte lucrurile
pipăindu-le ca un bătrîn

și doar o singură dată pe săptămînă
simte cu adevărată rată
lucrurile pe care le atinge

tinere ea spălătorului de vase durează o zi pe săptămînă

Meseriile jenante

Voi care desfundă și canalizările
voi care duceți cîinii la crematoriu
voi care curățați excrementele de pe statui
voi care aveți slujbe de noapte
și care faceți ceva util fără să fiți văzuți

Să știți
că atunci cînd conductele funcționează bine
și cînd în mîini un pahar
gîndesc la voi
și nu știu
ce valoare poate avea gestul meu

Fierarul

Cei care au o meserie tristă
nu vor ca odraslele lor
să le moștenească această ocupație

Fierarul
visează să aibă fii
cu constituții firave
prea slabi ca să poată ridica barosul
și alergici la foc

Rar se întîmplă asta
Iar el se obișnuiește
să le oblojească arsurile
Dar nu încetează să viseze
că într-o bună zi își va schimba meseria
Își dorește ca fiii să
și nu aibă decît fiice
care vor deschide un magazin de flori
Fierarul visează
Florarii

Cele care își vînd pîrul

Lor li se cuvîna
dreptatea divină:
să nu albească niciodată

Cu ele natura
ar trebui să dea dovadă în elepciune:
niciuna dintre ele să nu fie vreodată cheală

Produsele cosmetice ar trebui să-și înșelăm pentru ele
toate promisiunile:
evitarea calvității premature

A lor ar trebui să fie
și pentru ele
justiția poetică

Doamna care spal lenjeria altora

Cînd fiul ei merge acasă la logodnic
ea îi împrumută cel mai bun pulover al clienților săi

E un tip bine educat și bine îmbrăcat
spun cu plăcere pentru fetei

Deși ar putea să-și intrige faptul
că un băiat cu origini atât de modeste
poartă haine atât de frumoase
El le spune că familia sa
lucrează în domeniul vestimentar
fără să dea alte explicații

Cînd mama lui se îmbolnăvește de ale
și îi întrerupe slujba pentru a se trata
Ouară grijă o preocupă totuși
că acasă la logodnic
ar putea să-și judece fiul după hainele sale uzate

Cizmarul

Ne pare rău pentru inconvenientele
pe care ar putea să-și pricinuiască absența lui
A încetat să mai repare încălțări
pentru a accepta să se ocupe de articole din piele
Poate bluzoane portmoneu
A dumneavoastră
"globalizarea"

Arhivarul

După cincisprezece ani
documentele expiră
și sunt date la gunoier
În acest timp
ele trebuie păstrate
Asta face arhivarul
clasează dosarele pe domenii

Etichetează cu o pasiune de taxonomist
terge de praf cu grijă unii arheolog
cunoaște secretele pe care le conservă
și importanța de a le ordona ierarhic
fixează actele cu bolduri ca un naturalist

Separă parcelizează subdivizează
clădirile
despre riturile
eticheta
numele!
și apoi
totul va fi aruncat la gunoier

Meseriile interminabile

Sunt cele în care faci mereu același lucru
Toci usturoi în fiecare zi a anului
într-un restaurant japonez
Leși la pensie
după ce ai apăsat pe un buton pentru al nu știu cîtelea bec
Pui o tîmpilă pe vrafuri de hîrtie
pentru trei generații
Sau ba iși ba iși ba iși
dum dum dum
dum dum dum

Tuturor celor care veți face în continuare
exact același lucru pe care l-ați făcut înainte
permiteți-mi să vă trimit
o îndolență poetică:
Lăsați-vă de meserie!
(dar nu-mi dați atenție)

prezentare și traduceri - Valeriu STANCU

Revista este editată de
Fundatia Culturala "Cronica"
și Biblioteca Judeeană
"Gh. Asachi" Iași cu sprijinul
Consiliului Județean Iași

Casa de Presă și Editură CRONICA

<http://revistacronica.wordpress.com>

Redactor-șef: Valeriu STANCU
Redactor-șef adjunct: Bogdan Mihai MANDACHE
Secretar general de redacție: Mariana STANCU
Redactori coordonatori: Mihai BATOG BUJENITA, Paula BALAN, Alexandru Dan CIOCHINA, Valentin CIUCA, Daniel CORBU, Simion BOGDAN NESCU, Catalin TURLIUC
Redactori pentru străinătate: Pierre Yves SOUCY (Belgia); Hélène DORION (Canada); Maria Rosaria VALENTINI (Elveția); Denis EMORINE (Franța); Emil CIRA, Christian W. SCHENK (Germania); G. MOSARI (Israel), Sanda RACOTTA (Mexic)

Redacția și administrația:
str. Gh. I. Brătianu nr. 22. Iași
Tel./fax: 0232 262140
e-mail: cronica_iasi@yahoo.com
Cont RO43RNCB320000259200001
deschis la B.C. Iași

I.S.S.N. : 1220-4560

Tehnoredactare computerizată
și webdesign
Florin OVA

Tiparul: S.C. PRINT MULTICOLOR
S.R.L.
Str. Bucium nr. 34 Iași